

A close-up photograph of a horse's head, focusing on the eye and the thick, golden-brown mane. The horse's eye is partially visible on the left side, looking towards the viewer. The mane is dense and textured, filling most of the frame. The lighting is soft, highlighting the individual strands of hair.

DANIELA HODROVÁ

Točité věty

MALVERN

DANIELA HODROVÁ

Točité věty

MALVERN 2015

Bohunce a Adrieně

Kniha vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury ČR.

© Daniela Hodrová, 2015

© Malvern, 2015

ISBN 978-80-7530-003-4

ISBN 978-80-7530-240-3 (pdf)

V LESE

Posadila jsem malou Smrtku, loutku z hračkářství na Václavském náměstí, která poté, co se hrála svou roli v Thétě, vězela po léta v Karlově váze z těžkého skla a čas od času se pokoušela hladkou stěnu jícnu zlézt, na jeviště loutkového divadla hned v týž den, kdy mi ho z Archy přivezli. Bylo to krátce před Vánocemi, snad dokonce v týž den, kdy ke mně až z Ameriky přicestovala obrovská Jungova Červená kniha, pošťačka ji od výtahu s klením táhla v nepromokavém pytli, podobném tomu, ve kterém citipati, sluhové Jámovi, oblečení v oranžových kombinézách, odnášeli a pak svázeli Karla výtahem, byl pozdní večer, první máj. Archa vyvrhla divadlo na břeh bytu na náměstí Jiřího z Poděbrad po řadě desetiletí v zuboženém stavu, s poškozenými, zpola sedřenými obrázky z portálu, z Kašpárkovy tváře, na níž měl úsměv od ucha k uchu, v ústech se bělal oblouček zubů, zbyla bílá skvrna, draka, s nímž se potýká rytíř, se zkáza kupodivu netkla, vyvázl bez sebemenšího škrábnutí, ačkoli do něj už před mnoha lety hrdina zabodl kopí, možná vícekrát, dávno ztracena je tmavomodrá oponka, kterou mi připomínala ta druhá, jež večer zprudka padala na Ostrovech blažených, stojky, ke kterým se připevňovaly kulisy kovovými sponkami, nedrží v otvorech, kymácejí se jako stěžně na lodi za bouře, vypadá to, že patřily k jinému divadlu. Kulisy, ačkoli budou brzo stoleté, se však zachovaly takřka neporušené. Kulisu lesa jsem zvolila bez zaváhání, vybavil se mi les pod Blaníkem, ve kterém se každé léto odehrávalo další dějství mé proměny z dítěte v dospělou bytost, loutka odpočívá v lese znavena zápasem nebo dlouhým pobytem ve váze, kde si nemohla lehnout ani sednout, natáhnout údy, je obluzena lesním vzduchem, tak omamným, jako by se ani nenalézala v českém hvozdě, ale někde v jihoamerické džungli, kdesi u hotýlku Costa Verde, kde dosud umírá básník, kterého v Noci s leguánem

hraje můj otec, když loutka vstane, potácí se, jako by přebrala. Její velkou sestru trudí, že k sestřičce z kouta nedohlédne, zato já ji dobře vidím, když ležím na pravém boku, nalézá se právě ve výši mých očí, v zimě, dokud neroztáhnu zlatý závěs a neobjeví se kulisa náměstí s obludným chrámem v popředí, na forbíně se starým akátem, lomícím před balkonem holými větvemi, strom, který byl patrně zasazen v době, kdy se chrám i náš dům stavěly, dosud neporazili a na náměstí ještě nezačali hloubit obří jámu pro podzemní parkoviště. V předchozích měsících tonulo divadlo po ránu ve tmě, ale teď na jaře, jež po dlouhé a těžké zimě před několika dny zprudka udeřilo, vidím loutku už v ranním příšeří, obklopují ji předměty, které jsem jí do kouta snesla, abych ji zabavila, piniovou šišku z cesty do Říma a miniaturní pohárek, na jehož původ si nevzpomínám, za noci si s nimi pohrává nebo svádí boj, ráno věci nacházím jinde, ale ona zaujímá stále touž polohu vsedě, s hlavou nachýlenou k levému rameni, levá strana, sinister, je na Západě pokládána za stranu neblahou, temnou a nevědomou, satanskou, při selekci na rampě byli odsouzení do plynu posíláni vlevo, někdy má hlavu bojovně vztyčenou, já nespím! volá, jako volávala babička, když jsme si povídaly a hlava jí klesla, sotva jsem se dotkla jejího ramene, probrala se. Také Bohunka někdy usnula, když jsem jí četla z Vyvolávání, při poslechu jiných knih se jí to nestávalo, román byl tenkrát ještě v rukopise, teď, když jí z něj na její přání znovu čtu, už je vytištěn, přestože zůstal nedokončen, nic v tomto světě přece nekončí, přemáhá se, stydí se usnout, jako by to bylo provinění, a aby neusnula, při poslechu neleží, sedí na Anitině gauči, ačkoli se jí v nepohodlné pozici záda ohýbají, bolí, propadá se do dolíku, který v gauči vyleželo Anitino a její tělo, noc co noc tam vedle sebe leží, naznak nebo zády k sobě, obě Joskovy ženy, zákonná i nezákonná, ani jedna se neodváží pohnout, aby se nedotkla té druhé, nezasténají, nezavzdychají.

Nic nekončí, život ani láska, ta už vůbec ne, vlny horka a zimy se přese mne přelévají v poslední době častěji než dřív a jsou urputnější, přičítám to trojím antibiotikům, která mi v Thoma-
yerově nemocnici v Krči předepsala doktorka Hricíková na plic-
ní mykobakteriózu, Fromilid uno, Benemicin a Sural, opakuj
ta jména po mně! Fromilid uno, Benemicin, Sural, Fromi-, če-
kávám v přízemí pavilonu G1, G jako Gimel, Kamel, velbloud,
zvíře, které člověka nese pouští a časem, chodbou, kde čekám,
vozí pacienty sužované plicní nemocí, někteří už smáčejí kot-
níky v Léthé, jiným sahá voda po kolena, tak vysoko sahala
voda při povodni loutkám v Říši loutek, ačkoli byly zavěšeny,
někomu už dosahuje po pás, svážejí je výtahem do přízemí na
vyšetření, na spirograf, rentgen a bronchoskopii, kterou jsem
také podstoupila, lože na kolečkách se v úzké chodbě jen stěží
vyhýbá lavici s čekajícími, Franz Kafka by napsal obžalovaný-
mi. Možná mě však sužuje jiné horko a jiná zima, které s ne-
mocí, při níž se sklípkové plicní buňky mění v buňky vazivové,
nemá nic společného, s nemocí nemusí souviset ani pocit se-
vřené hrudi, ve skutečnosti mě příliš obepíná červená sameto-
vá vestička, kterou mi onehdy v noci oblékla Athéna, ve snu
mě svíral hluboký úzký kanál, do něhož jsem se propadla poté,
když jsem ustoupila o krok, aniž jsem za sebe pohlédla, tak
jsem byla neopatrná, nebyl širší než právě na míru mého těla,
nebo spíš byl o něco užší, jedno je však jisté, byl určen pro mě,
jako byly dveře v Procesu určeny právě jen pro muže z venko-
va, dosud do něj padám. A když jsem si pak ve dne vzpomněla
na větu, kterou mi v souvislosti s tím snem řekla Jana Heffer-
nanová, na dně nejužších štol hledej světlo, snad ji pronesl
Goethe, šla jsem v tu chvíli kolem chrámu a blížila se k jedné
z bran, jimiž se na náměstí Jiřího z Poděbrad sestupuje do
podzemí, ne-li rovnou do podsvětí, Kerberovy tlamy jsou stále
v pohotovosti, na pohyblivých schodech chňapají po nožkách
neopatrných dítek, někdy jim v tlamě zůstanou prstíky, když je

nakonec, už bezkrevné, vyplivnou, bývají průhledně bílé jako rybí duše, a právě v tom okamžiku mi padl zrak na zlatozele-
ného brouka, chtěla jsem věřit, že je to skarabeus, možná to
byl týž brouk, který kdysi přistál na okenním skle ve chvíli,
kdy jistá dáma vykládala Jungovi svůj sen, důležitou roli v něm
hrál šperk ve tvaru skarabea, žádný skarabeus, *Cetonia aurata*
z rodu *Scarabeidae*, zlatohlávek, namítne pan Turek na Olša-
nech, který je entomolog, brouk se pomalu šinul přes cestu
za svými záležitostmi nebo za svým posláním, které bylo mou
nohou ohroženo, strnul, když jsem ho překračovala. Asi před
dvěma týdny sešel sníh, Jana, Johanova sestra, v Tloskově nebo
v Sulické převrátila zřejmě těžítko, už brzo po tom, co napadl,
se proměnil v hromady tmavošedé hmoty na krajích chodníků,
z níž trčely odpadky, do druhého dne byl sníh ten tam, bílý
a huňatý jako beráncí rouno, na kterém ležela malá Emilka ve
fotografově ateliéru a pásla ovečky, dosud je pase na fotografii
visící v kuchyni, rouna se zkáza netkne. Egypťský hieroglyf
s podobou skarabea se čte cheprer, to znamená být a život,
píšu ta slova bezejmennou propiskou, kde je konec korvinám,
kterými jsem psala Vyvolávání? Tak jako jejich tělem proudí
i jejím průhledným trupem temný život, zatím ubývá pomalu,
ale později, jen co se tápavé kroky změní v tanec, bude krvo-
tok prudší, propiska o své pomíjivosti dosud nic netuší, snad
že nemá jméno, zbavena přilby, sejmuté a smetené divokou
pisačkou na zem, se však cítí méně jistá, dej jí jméno! než před
chvilí, dej jí ho! kdy ještě ležela pokojně v zásuvce psacího
stolu v objetí čtyř rodných sestřiček. Až se roztančí, a bude to
možná brzo, tanec s těmito figurami dosud neopustil jeviště
světa, ale za pár let bude psací písmo s kličkami a smyčkami
zřejmě nahrazeno tiskacím písmem Comenia Script, které je
ze světa sprovedí, propiska párkrát skočí, jetée, jetée, sestry
v zásuvce se zachvějí, rolnička na krku loutky zacinká. Když
mi včera ráno na loutce spočinul zrak, tonula v příšeří, které

neustoupilo po celý kalný den, všimla jsem si, že si nasadila tmavé brýle, ne, nejsou to brýle Agnes z Nesmrtelnosti ani brýle Nikolaje Ableuchova z románu Petrohrad, nosil je od doby, kdy se mu v Egyptě zanítily oči, skla jeho brýlí byla modrá, brýle s modrými skly měl Karel, ale ani ty to nebyly, nebyly to ani jedny z brýlí Jaroslavových, ty první, které mu na ostrově Tenerife odnesl Proteus či Nereus a o řadu měsíců později je jednou ráno oceán vyvrhl na náměstí v Petrovicích, ani ty, které si nasazoval na ostrově Fuerteventura, předposlední den našeho pobytu na ostrově se nám do zad cestou od chladného moře, jehož vysokými temnými vlnami Jaroslav statečně proploval, opíral vítr tak silný, že jsme popobíhali.

Nic nekončí, na plotě v ulici V Horní Stromce jsou zjara už zase rozvěšeny různé svršky, přes zimu se tam žádné neobjevily, prošla jsem kolem nich co nejrychleji a pohlédla na ně jen zběžně, abych v nich náhodou nerozpoznala Bohunčiny věci, také tentokrát byly oděvy vyprané a vyžehlené, od chvíle, kdy jsem jí začala podruhé číst Vyvolávání, už zbývá malá část, asi čtyřicet stran, a za dvakrát budu s četbou hotova, sedí při čtení shrbená na Anitině posteli, nelehne si, aby neusnula, na očích má tmavé brýle, nejsme v Egyptě ani na Ostrovech blažených, ale slunce nám odpoledne svítí přímo do očí, den po dni teď na jaře nabírá sílu a jas, kdyby neměla brýle, oči by se jí zanítily. Ani nedutá, když v textu narazím na místo, kde se o odložených svršcích píše, nepotvrdí ani nevyvrátí, že to byla ona, kdo je na plot odložil, v noci se do nich oblékne Dora Němcová nebo někdo jiný, Dořina matka sotva, vypasovaná černá blůzka, kterou si onehdy zkoušela, ji svírala přes prsa, pokud ovšem dřív než ona nepůjde ulicí Velká Požíračka, ta s hlavou krokodýlí a tělem půl lvím, půl hroším, a nesesbírá je, zpovzdálí jí někdy asistuje štěkavec Anúb, Bohunka se možná stydí, že byla přistižena, stydím se, že jsem o tom napsala,

ačkoli nikdy nebudu vědět jistě, že to byla skutečně ona, kdo tam ty věci po léta odkládal, za tmavými skly brýlí, když oči nakrátko otevře, nedokážu její výraz rozeznat.

G jako Gimel, písmeno, které se skládá ze znaku člověk a ze zemité části vystupující z hlubiny, stále do ní padám, velbloud nese člověka po poušti a ta je obrazem místa, kde Bůh mluví k člověku, kde mu zjevuje slovo. Taková cesta člověka je také cestou slova, které k němu přichází, a je také cestou písma, které se na papíře raduje z kliček a smyček, přímo se jimi opájí, ještě netuší, že kličkám a smyčkám je už namále, brzo, ach brzo přijde soudný den a staré písmo bude odpraveno, možná ještě nějakou dobu přežije kdesi v ústraní, jako v básni Milady Součkové ve jménu malé vesnice Kalady přežívala slova mateřštiny, ještě pak, až všude zavládne písmo Comenia Script, navržené Radanou Lencovou, kdo vůbec je ta Radana Lencová? a kličky a smyčky budou vymýceny, zůstane pouze smyčka v číslici 8, která položena znamená nekonečno, pošetilci pak budou její tvar všude hledat, najdou ho v parku u domova v Sulické ulici, kde se ve tvaru osmičky proplétají cesty, po nichž cupitají za vychovatelem chudí duchem, je mezi nimi i Jana, Johanova postižená sestra, trochu se opoždí a co chvíli musí popoběhnout, aby své druhy a družky neztratila a vychovatel ji neplísnil, jednou se možná propadne do nekonečna, které se před ní, sotva kousek uhne z cesty, rozevívá, oheď se už zapotácela na okraji propasti, a kdyby v kapse nestiskla v dlani cíněnku, byla by do ní spadla, co by tam viděla? co by viděla? možná se tam už nalézá, dole všechno vypadá jako nahoře, diví se, stejná pláň, sulická poušť, tu a tam z ní trčí krtičnaté stromy s pahýly větví, orvaných zimními větry vanoucími od Lhotky ke Krčské nemocnici, dosud jsou větve holé, ale zanedlouho vyraší z pupenů listy, ó, písmena abecedy! v Krči jsou jimi označeny nemocniční pavilony, písmena však nenásledují po sobě, nýbrž

jsou záludně zpřeházena, takže živým ani stínům, bloudícím mezi budovami, znalost mateřštiny nestačí.

G jako guru, trvalo mi hodnou chvíli, než jsem na to slovo připadla, ačkoli za Johanem stále chodím do Národního divadla, vyjždím zbrusu novým výtahem na druhou galerii označenou 2G, dává se balet Othello, který měl nedávno premiéru, sedím proti němu, popojíždí na židli blíž ke mně a opět se ode mne vzdaluje, stále mě učí meditovat, ale dělám jen nepatrné pokroky, pokud vůbec nějaké, není divu, když jsem se dosud nezbavila svých náklonností a tužeb, ani lásky k němu, včera mi prozradil jméno svého dávného učitele, Svámí Dévamurti, jež znamená Syn Boha, po dva roky, kdy svého mistra všude po Indii následoval, ho sužovala bolest hlavy, nepolevovala ani po dlouhých půstech a rušila ho v meditaci, nedávno svého guru, teď už víc než stoletého, zahlédl v krátkém filmu, kráčet drobnými krůčky, na kost vyhublé tělo se chvělo, chvílemi třásl. Všechno je láska, nepochopitelná, věř tomu! To hlavní, podstatné se ani na konci nezjevuje, na konci, který je zase počátkem. Už zase Alice Davidovičová vystupuje na bílou stoličku, odřenou a vratkou, která zůstala v mém dětském pokoji, stoupá si na okenní rám, také moje matka už zase stojí na okně v kuchyni, které vede do Milešovské, auta se smykají a šustí po mokré vozovce, od večera padá déšť, od něhož jsem si po celý den slibovala úlevu, ale nepřinesl mi ji, matka čeká, že každým okamžikem někdo z těch dvou, její dcera nebo její muž, vejde do kuchyně, aby ji zadržel, ale nepřicházejí, neskočí ani tentokrát, ve chvíli, kdy píšu tato slova propiskou značky CENTRUM. Hlubina bezpečnosti, tak původně zamýšlela Bohunka nazvat knížku vzpomínek na své rané dětství, na milované rodiče, neuvědomila si, že tak zněl název spisu Komenského, Centrum securitatis, snad toužím i já, neklidná, stoupajíc a klesajíc v paternosteru románu, dospět do hlubi-

ny bezpečnosti, hryžu si konečky prstů, na nichž lpí olšanská zem, rozdírám si je do krve.

Už před dlouhým časem, možná brzo po tom, co jsem dopsala Vyvolávání, jsem přemístila loutky, jako bych tím chtěla pohnout dějem a světem ve svém pokoji, Šaška teď mám, když sedím u psacího stolu, za zády, v úzkém prostoru mezi zdí a knihovnou se tísní velká Smrt, její malá sestřička Smrtka visí za jevištěm divadla ve vedlejším pokoji, už nějakou dobu vysvobozená ze svého zajetí, a přece nečinná, můžeš si tím být jista? tak dlouho ve váze z tlustého skla snila o svobodě, až ji přestala lákat, tak dlouho snil Šašek o příchodu mistra, až ho přestal vyhlížet, dívá se teď k oknu, za nímž se svého času míhaly stíny mohutných andělů, sotva jsem tu větu napsala, zastínili okno, jeden z nich, Pravda nebo Skutečnost, nebo vlastně Statečnost? už zase andělovo jméno pletu, udeřil křídlem o okno, třesk, na vějíři prasklin na skle utkvěl krapítek krve, a s poraněným křídlem, přemáhaje bolest, se vrátil na střechu Vinohradského divadla, uvnitř se právě konala tryzna za Jiřinu Jiráskovou, v posledních dnech se herečka sesychala, byla stále drobnější, posléze ji nebylo pod pokrývkou takřka vidět, a když pak v pondělí v poledne přišla ošetřovatelka Svítlová, našla pod pokrývkou jen šedivý cár nebo chomáček chmýří. Čas od času přejíždím po prasklinách na skle, opatrně, aby proces zkázy nepokračoval, sklo se neroztříštilo a nevysypalo na chodník, stejně opatrně jsem na konci října minulého roku dvakrát přejela dvěma prsty po desce Jungova stolu v Küssnachtu, na stole leží pár knih, jak je tam mistr zanechal, nad knihami sedí malý temný Buddha, a o něco později jsem se stejným způsobem dotkla v divadle Johanovy tváře, setru vám slzu, avšak už v okamžiku, kdy jsem vstávala, abych to udělala, jsem věděla, že to není slza, ale možná saze, na prstech mi však neutkvělo zhora nic, jak jinak, to hlavní, podstat-

né se přece nezjevuje, na konci ani na počátku, ani teď, prsty mi trnuly a Johan se na otáčecí židli ošíval, sahal si na tvář a prohlížel se od hlavy k patě, jako by mu nejen na tváři, ale třeba i na košili nebo na kalhotách mohla utkvět slza, něco u jogína tak nepatřičného.

Viděla jsem na internetu Johanova učitele, šel drobnými krůčky a mluvil, ale slova jsem neslyšela, ani bych jim nerozuměla, pokoušela jsem si toho indického muže představit před čtyřiceti lety, kdy kolem jeho lotosových nohou obcházel Johan, díval se mistrovi do hnědých očí, které ani v pozdním věku nepozbyly jiskry, jako se já dívám do očí jemu, s nadějí, že právě takto je možné dobrat se poznání slovy nepředávaného, a viděla jsem také Johana na jevišti Národního divadla v kostýmu neapolského malíře, bojím se o tom zážitku psát, aby se nerozplynul, sotva o něm napíšu, aby ho neodvál Váju, bůh větru je stále připraven se ho chopit a unést jej na ostrov, kam démon Rávana odnesl Sítu, jako odnáší i jiné okamžiky, hned nebo po jisté době, a posléze odnáší všechny čas. Posadil mě před hasiče, ve Vinohradském divadle jsem jako dítě sedávala za hasičem. Na jevišti tančily mladé páry, jednomu z mládenců se pak při doskoku podlomila noha, stanul vedle mne, oddychoval a docela tiše sténal. A teprve v tom okamžiku jsem Johana, kterého jsem od začátku představení marně na jevišti hledala, spatřila, seděl těsně u opony a ve chvíli, kdy mládenec upadl, se rychle zvedl ze stoličky, na níž seděl a kreslil, zadem obešel jeviště, přestal být statistou a stal se pánem dotyků, dotkl se poraněné nohy, leukoplastí zpevnil kotník a nárt a mládenec, jako by se nic nestalo, vyběhl radostně na scénu a tančil a skákal jako dřív, malíř pak zasedl k nedokončené kresbě, uchopil uhel a dál črtal portrét, snad dívky, která se mu právě naklonila přes rameno, usmíval se na ni a na všechny kolem, laskavý úsměv mu prozářil tvář, ve světle reflektorů bledě jas-

nou, jasně bledou, a najednou jsem poznala tvář svého otce, jeho úsměv patřil i mně sedící před hasičem, úsměv provázela jemná gesta, pokyvoval hlavou do rytmu hudby, to otec seděl těsně u opony, kde ho někteří diváci ani nemohli vidět a kde jsem ho přehlédla, proč mě, Smrtko, pleteš? ačkoli seděl od začátku představení přímo proti mně, dvě bytosti a dva časy se protnuly a já jsem zažila okamžik nevýslovného štěstí, byť bylo jasné, že brzo pomine, možná sotva o něm napíšu, otcova i Johanova tvář mi připadají o hodně bledší než předtím, jako by z nich bůh větru, který se jich zmocnil, vysál všechnu krev. A teprve pak, když už otce i Johana, oba stejně neskutečné, toho mrtvého i toho dosud živého, Váju unášel, básníkova bujná bílá hříva a malířova žlutá pláštěnka vlály, mi pohyb, jímž si Johan na chodbě těsně před tím, než jsme spolu sjeli výtahem k jevišti, nasazoval černý baret se dvěma stužkami spadajícími na rameno, připomněl otcovo dávné gesto, jímž se před odchodem do divadla v předsíni se mnou loučil a nasazoval si hnědou semišovou čepici se štítkem, nad čelem se lesknoucím od nesčetných dotyků.

Loutkové divadlo se ke mně vrátilo bez opony, tmavomodrá sametová dávno vzala zasvě, ztracena je i oslnivě červená saténová, kterou nechala ušít Nina Vangeli, když jsem jí před několika desítkami let divadlo přenechala pro děti, ve stejném domě jako ona, na rohu Polské, dříve Nerudovy, a ulice U Kanálky, dokonce v témž bytě žil jednu dobu Franz Kafka u sestry Elli. Právě teď se šije opona nová, tmavomodrá jako ta původní nebo jako ta, která padala na Ostrovech blažených, když jsme s Jaroslavem, přimknuti k sobě, tiše leželi, spím teď v Petrovích v Jaroslavově ostrovním pyžamu a sním o objetí Johanově. Obrázky na čelní straně divadla restauroval malíř Koch, Karlův starý kamarád, nahoře ve středu ukazuje smějící se Kašpárek oblouček dokonalých zubů, čas změnil jeho tvář k nepoznání

jako malomocenství tvář Benjamina, olšanského krále, malíř ji musel nahradit novou, Smrtka se na jevišti s kulisou lesa stále opírá o kmen stromu, podřimuje, já nespím! zub času jí neublížil, vypadá stejně, jako když vyšla z ruky Anny Preclíkové a pak mi spočinula tvrdým zadkem na dlani v hračkářství na Václavském náměstí, ani její velké sestře čas neublížil, na lebku a hnáty, dávno nepohlazené, se tak jako na ruce Šaškovy a Královy, podobné rukám Jaroslavovým, snáší prach a také popel z islandské sopky. Zda není na čase, abychom se my, kteří milujeme, konečně vzdali svých drahých a ustáli otřes? Bohunka se Josky nevzdává, onehdy jí prostoupil tělo od hlavy k patě, s rozpaky se k tomu doznává, jako by to bylo něco nepatřičného. Já jsem přítomnost svých milovaných takhle nikdy nepocítila. Pokaždé, když se ke mně uprostřed noci Karel nebo Jaroslav blíží, zvedne se velký podivuhodný vítr, bublající pramínky Léthé se na koberci slijí v mohutný temně hučící tok, který se rozlévá a ve vlnách naráží na zdi pokoje, oba se vzdycy zastaví na krok či dva od mé postele, bývají oblečení na cestu, s čepicí na hlavě, posléze proud ztrácí sílu a hukot se tiší, chci se Karla nebo Jaroslava dotknout, abych se ujistila o jejich přítomnosti, jako jsem se onehdy chtěla ujistit o přítomnosti Johanově, blížil se ke mně dlouhou chodbou v kostýmu malíře, dotkla jsem se jeho paže, neuhnul, tak jako uhnou pokaždé oni, couvají s omluvným výrazem v jasně bledých tvářích.

Viděla jsem ten dům, který stával na místě domu, v němž téměř celý život bydlím. Pokoušela jsem se ho spatřit, když jsem se před pár měsíci ocitla ve snu na náměstí, uprostřed zela hluboká jáma, z níž trčelo lešení, chrám teprve budovali, a byla to tedy doba, kdy tam původní dům ještě stál, jeho osud byl však zřejmě už tehdy zpečetěn, ale marně jsem napínala zrak, nemohla jsem ho na rohu Milešovské a Lucemburské, od počátku se ulice tak jmenovaly, rozeznat, jako by ho odshora dolů

zastírala hustá tmavošedá mlha nebo popelavý pléd, nebo to snad bylo okamžik poté, co se zdi domu sesuly k zemi a zvedl se oblak prachu? Když jsem dům před několika dny spatřila v knize o Vinohradech, na dvou z fotografií, které zachycují stavbu Plečnikova chrámu, na druhé, kde se už začíná zvedat lešení pro věž a v hloubi se rodí kaple, byl za rozestavěným chrámem docela zřetelně vidět, do široka rozkročený, s nevelkým nárožním štítem a vikýři, nejvyšší patro se nachází ve výši patra, kde bydlím, je temný, jako by už jeho dny byly sečteny a nikdo v něm nebydlel, opustili ho poslední obyvatelé, ale možná je to už pouhý stín domu, který zůstal na místě ještě několik okamžiků po výbuchu, tak jako s námi ještě nějakou dobu zůstávají stíny mrtvých. Začaly se kolem mne shlukovat, zatím je vidím nejasně, ale tuším, že za nějaký čas se to změní. Budu mít tentokrát dost síly jim naslouchat, dokážu znovu vyprávět jejich příběhy, aniž bych je zkomolila, pokrivila jejich smysl, nemělo by se k mému vyprávění monotónně bubnovat, sem tam by se k bubnům přidal zvuk vyluzovaný nástrojem zvaným teremin, stačí k němu přiblížit ruku a rozezní se naléhavý, teskný tón, někteří z nich už učinili nesmělý krůček, jeden ptačí, kdoví, co takový krok může pro ně znamenat, zda neupadnou do ještě hlubší malátnosti, odvaž se! odvaž se! krok sun krok, daleko je doba, kdy křepčili po pokoji, sotva jsem se jich slovem dotkla, ani jsem nevěděla, kterým.

Ne, Bohunka se v hloučku, jehož šum za sebou vnímám, nenalézá, jak by mohla, ještě přece neumřela, před chvílí dojedla skromný oběd v domku ve Veleslavíně v ulici Pod Novým lesem, kam se vrátila z Joskova a Anitina bytu v Horní Stromce, ulici ve tvaru L. Celé ty roky, co jsem tam za ní chodila, jsem se domnívala, že je ulice slepá, ale mýlila jsem se, když jsem jednou ulici s Bohunkou na kodrcajícím se vozíku prošla až do konce, co chvíli hrozilo, že vozík, který jí půjčila Adriana Ši-

motová, sjede z nerovného chodníku do vozovky, zjistila jsem, že z ní vedou schody do ulice Soběslavské. Tam ve Veleslavíně už Bohunka Josku v sobě ani ve své blízkosti necítí, zveličený stín jeho hlavy se už nad ní nevznáší, dokonce si podobu milovaného ke své lítosti nedokáže vybavit, ať se snaží sebevíc, zatím se jí to stávalo jen u jmen a u slov, najednou byla pryč, někdy po nich pátrá v paměti celé dny, které se jí čím dál víc krátí, od snídaně do večere je to pár hodin, jiná slova se jí naopak vynořují, v poslední době jsou to převážně slova latinská, dokonce celé trsy latinských slov, celé věty, nechápe proč, neví, že některé z nich pronášela stará paní v nemocnici v Kubelkově ulici, když jsem ji vozila po chodbě. Neuvědomuje si, kdy k tomu došlo, že se obraz Joskovy hlavy rozplynul, možná se to stalo naráz, ve chvíli, kdy roztřesený zlodějíček sňal ze zdi Joskův portrét, Joska je na něm z profilu, když mladík sbíhal po schodech a pak běžel ulicí, nesl si ho v podpaží, Joskovou tvář k tělu, nedlouho po tom, co vešla do Joskova pokoje a pochočila, že nehostila kávou redaktora z Mladé fronty, ale zloděje, kdyby se neopřela o křesílko s hlavou Danta nebo Petrarky na opěradle, upadla by, a to ještě v tom okamžiku netušila, že zloděj neodnesl pouze Joskův portrét od Kamila Lhotáka, ale že s sebou vzal i Joskův obraz, který měla až do té chvíle před očima, nebo spíš v srdci, domnívala se, že tam zůstane navždy, ale nezůstal.

V dětství jsem cestou do školy vždycky probíhala mezi bujícími keři pámelníku, tou hradbou, jež oddělovala hřiště od školy, co nejrychleji, aby mi větve nestály hlavu, nakrátko jsem vdechla pach křovisek, v která se keře proměnily možná už před mým zrozením, a pach zahrňávající vody v hasičské nádrži, kterou na hřišti vybudovali v době mého dětství, někdy se k těm pachům přidala vůně kolotočů, Karel Šmíd nebo jeho bratr, už si nepamatuji, který z nich se později zabil, se na vysokém

bílém sloupu stavěl do stojky. V době, kdy jsme v domě proti Olšanskému hřbitovu už nebydli, jsem zjara nebo v létě ty pachy a vůně někdy ucítila i na náměstí Jiřího z Poděbrad, přinášel je východní vítr, býval k nim přimísen pach kouře ze strašnického krematoria, pulvis et umbra, kde to Bohunka vzala, byla jako všechna děvčata zamilovaná do profesora latiny, popravili ho za heydrichiády, občas ke mně vítr zaneše i pach divočiny, která se za onoho času, in illo tempore, u-ri-a, tak zní výraz v sumerštině, ještě před půlstoletím, rozkládala na místě zvaném Hagibor, v dětském jazyku Hadibor, a k těm pachům se přidává klihová vůně kulis v chodbě obemykající jeviště ve tvaru U, která mě ovanula, když jsem prošla železnými dveřmi do zákulisí Vinohradského divadla, a ještě vůně navhlého štuclu z jehňátka perského ještě nezrozeného, v němž se zavinuly tolikeré osudy a možná je v něm zavinut celý svět, který se stále tvoří a také píše, Quo nos fata trahunt, retrahunque, sequamur, vyhrkne Bohunka, kam nás osud táhne opět a znovu, tam jdeme, tam jde, tam jdu, dřív na osud nevěřila, Ratio fatum vincere nulla valet, žádný rozum nemůže přemoci osud, ale od doby, kdy zmizel Joska, co se jeho obraz rozplynul v jejím srdci a co se vrátila do Veleslavína, osud její rozum, který tak vyzdvihoval její milovaný tatínek, přemáhá.

Zase psát, po tom touží, onehdy se dokonce pokusila o pár vět, na stole má připravenou hromádku papírů a několik tlustých černých fixů, ale všechno zase roztrhala, má v hlavě, říká, samé drtiny, ale snad přece... Dostala jsem od ní k Vánocům pléd, popelavě šedý, nepamatuje si, jak k němu přišla, od Josky ho nedostala, možná to byl dárek od její kamarádky Maří, zatím jsem si pléd ze srsti angorských koz přehodila přes ramena jen jednou, dotýkala jsem se ho s největší opatrností, jako bych plédu, nebo těm kozičkám mohla ublížit, nebo jako by on, vydával Bohunčinu vůni a sálalo z něj teplo, ba žhnul, mohl

ublížit tobě, přiznej si to! bojíš se, abys ho jednou nesvlékla i s kůží, a po chvíli jsem ho stejně opatrně sňala, vzít na sebe Bohunčin pléd není, zdá se, míň nebezpečné než vsunout ruce do Alicina štuclu, dotýkat se věcí, brát je do ruky, vyvolat je slovem z nebytí nebo je zahodit znamená odvážit se, vzít na sebe jejich úděl, ano, ano, ne, ne! volá teta Emilka sedící na kolečkovém křesle, šermuje levou rukou, tou zdravou, doufám, že nemá tušení, jak jsem kdysi naložila s jejími tretkami, byl mezi nimi i lázeňský pohárek s dlouhou hubičkou, pila z něj nápoj lásky s bývalým pilotem, který se po návratu z lázní už nikdy neozval, Bohunka vykřikla, když jsem se chystala vyhodit některé z jejích dávných tretek, chvějící se rukou je stavěla jednu po druhé zpátky na knihovnu a hluboce vzdychala.

Tady nikdy bydlet nebudu, řekla si v duchu, když kdysi spatřila branku visící z pantů a nad schody sešlou ženu v mužských šněrovacích botách, na schodech upadla na koleno, v trhlině mezi cihlami se jí zaklesl podpatek, i to bylo znamení, ale nikdo ho nedbal, dcera ani zeť, kteří tam s ní budou bydlet, nakonec se rozhodli ten domek, spíš zbořeninu koupit. A po čase se s tím domem smířila, ostatně po tom, co ho Richard přestavěl, se v něm dalo i celkem pohodlně bydlet. Nijak však po domě netesknila, když se po Anitině smrti nastěhovala k Joskovi do ulice V Horní Stromce. A když se pak po kolika? po dvanácti, po třinácti letech do veveslavínského domku vracela, ani se nebránila, neměla přece jinou volbu, zdolat schody ke dveřím bylo už téměř nad její síly, ale neupadla jako poprvé, zase ji tam nahoře viděla stát, matku, která pohřbila oba své syny, mladší v tom domě zemřel na předávkování heroinem, starší se oběsil na půdě, zase měla na nohou ty mužské šněrovací boty. Vbelhala se do pokoje, byl to její někdejší pokoj, byly tam její věci, knihy a obrazy, měla je ráda, ale nepoznávala ho. Žena šla za ní chodbou, dupala, postavila se na prahu pokoje,

fata, fata, jdeš pryč! Rozum, který zdělila po tatínkovi, jí říká, že blázní, nejspíš to zavinil ten nešťastný pád v Sedle, když šla v noci potmě na záchod, vypínač je až u dveří. Proplétá se v pokoji přeplněném nábytkem a věcmi, které sem v průběhu let nastěhovali dcera a zeť, jen neradi je budou odtud postupně odnášet, mnoho věcí bude třeba vyhodit, onehdy se Daniela chystala vyhodit i paví péra, která přivezl tatínek z legií, v poslední chvíli jí v tom zabránila. Pokoj byl temný už tehdy, před takřka třiceti lety, kdy se do domu nastěhovali, teď je ještě temnější, meruňka před oknem zmohtnula a ona už téměř nevidí, den sotva rozezná od noci. Ne, do houpacího křesla si nesedne, jak jí navrhuje Daniela, je nebezpečné, alespoň pro ni, Joska se na něm ovšem houpával a vymýšlel přitom své skvělé rýmy, často celé verše, netušil, že kdyby se zhoupnul víc, tak... Ach, ta křesla a křesílka básníků! kolébku mou i hrob můj, matku mou, Joska si pamatoval bezpočet veršů a s vervou je recitoval, vlast' jedinou i v dědictví mi danou, nikdy netoužil emigrovat, jazyk byl jeho největší jistotou, osudným se mu nestalo houpací křeslo, ale tramvaj, dvě tramvaje, ta druhá ho udeřila do hlavy tak silně, že se už neprobral, v kolébku svou i hrob svůj, matku svou, já si na to křeslo sednu! volám, hrozí se, jako Sofie Syslová jsem přece seděla na otáčecím křesle jejího otce a sestoupila na něm do Jeleního příkopu, ranění mládenci, proměnění v jelínky, se kolem mne shlukovali, Melíšek mi položil hlavu do klína, posadila jsem se i na to chatrné křesílko v Horní Stromce a sestoupila na něm do jícnu příběhů, už si, Bohunko, sedám, zátylkem narážím na ostrý profil Joskovy hlavy, není o nic míň tvrdá než hlavička Dantova nebo Petrarkova, v matku svou, v matku svou, krev syna teče po ní.

Jedinou knihu, kterou jsem si z Joskovy knihovny s Bohunčíným svolením odnesla, byl Dantův Nový život, v naději, že se započne můj nový život. Bylo to krátce před tím, než se do

bytu vetřel zloděj, ukradl Joskův portrét, a tím ukončil Bohunčin život v Horní Stromce a započala její vita nuova ve Velešlavíně. Ukončil se i život Joskův, v knihách a obrazech tam po léta přebýval, ale když se z bytu vše vystěhovalo, obrazy, odborně zabalené, odvezla Joskova dcera Kristina neznámo kam, proslýchá se, že většinu knih vyhodila, zmizely Joskovy šaty, také jeho modrý župan, do něhož se Bohunka halila po ránu, když vstala z postele a roztrásla ji zima, stejně jako já se večer halím do teplého šedého županu Karlova nebo do temně zeleného županu Jaroslavova a jako se halila do Franzova županu Dora Diamantová, Joskův posmrtný život, alespoň to tak vypadalo, rázem skončil. Zmizel také Joskův gauč, to Záhořovo lože s dolíkem uprostřed, a křesílko s hlavou básníka, Danta nebo Petrarcky, a psací stůl, na němž po léta zůstaly věci tak, jak je tam před lety zanechal, a spolu s nimi z bytu zmizely i všechny Anitiny věci, gauč, na němž jsme s Bohunkou sedávaly, množství tretek, byl mezi nimi i maličký sedmiramenný svícen z Jeruzaléma, kam se Anita nikdy nevydala, pryč byly také Anitiny šaty visící ve skříni, která se vytrvale otvírala jako brána do podsvětí, celá léta jsme si s Bohunkou myslely, že jsou ty věci pro Anitinu a Joskovu dceru nepostradatelné a nedotknutelné, ale nebyly, holé místnosti, do kterých jsem pak vstoupila, abych odtamtud odnesla poslední Bohunčina zavazadla, dosvědčovaly, že Joskův život, který po tom, co ho podruhé porazila tramvaj, pokračoval ještě čtyři měsíce v Nemocnici Na Bulovce, ale ještě i pak, když už z jeho těla zbyla hrstička popela v urně uložené nikoli v Anitině hrobečku na Židovském hřbitově, ale na Vinohradském hřbitově nedaleko hrobu Bohunčiny rodičů a jejího muže Jendy, o kousek dál se nachází hrob Jiřího Koláře a jeho ženy Běly, Joska přebýval dál ve svém bytě, Bohunka jeho přítomnost někdy přímo tělesně vnímala, v jejím srdci zůstal, avšak poté, co si listivý zloděj odnesl v podpaží jeho hlavu a Joskova dcera nechala byt

takřka ze dne na den vystěhovat, Joskův starý život definitivně skončil, nový možná začíná.

Častěji než na Josku vzpomíná teď na tatínka, tak brzo ho ztratila, v pouhých osmnácti letech. Maminka jí tehdy, když se vrátila domů, otevřela s pláčem, tatínka porazilo auto! volala, odvezli ho do Vojenské nemocnice, proplakaly celou noc. Jak je možné, že mi o tatínkově smrti dřív nevyprávěla? Žila jsem v domnění, že zemřel na nějakou nemoc. Neřekla jsem ti to? Čekal na refýži na tramvaj, na stanici Prašný most, každý čtvrtek vpoledě jezdit na setkání s kamarády do Národního domu na Vinohradech nebo snad do Hlavovky, opíral se o špacírku, která se tehdy nosila, najednou mu hůlka ujela, sklouzla z chodníku, byl na tom místě asi zledovatělý, a tělo se řítilo za ní přímo pod kola německého auta, stalo se to v prosinci, krátce před Vánoce. Trochu ji utěšuje, že ho to zřejmě uchránilo od mnohem horší smrti, od smrti na tyfus v Terezíně, která potkala jeho bratrance Ladu a mého tatínka v roli Zdeňka Kleina v Radokově filmu Daleká cesta, pokud by ho nepopravili v Kobyliších, jako legionáře a generála justiční správy by ho taková smrt nejspíš neminula, za pár měsíců byla heydrichiáda, do rakve mu s maminkou oblékly generálskou uniformu, ta legionářská vzala dávno zaslou, a na prsa mu položily čepici a svazeček maminčiných dopisů, Bohunka si přeje, abychom jí pod jazyk vložili minci, obolus pro Charóna, jinak by ji přes Styx nepřevezl.

V noci jsem vešla do kuchyně, kde bylo všechno jako za matčina a otcova života, místnosti odevždy vévodila mohutná kredenc, kterou jsme v olšanském bytě zdědili po německé rodině nebo ještě po té židovské, která tam bydlela před Němci, byla už značně omšelá, ale jako dítě mě přitahovala svým důmyslným uspořádáním, vysouvacím prkénkem, hlubokým výklen-

kem s povrchem napodobujícím temně zelený mramor, nahoře byla vitrínka se záclonkami s červenými a bílými proužky, po bílých proužcích byly rozesety drobné kvítky, z téže látky byl i povlak na polštářek, který si matka dávala pod hlavu, v níž jí rostl nádor, a který jsem jí dala pod hlavu v Nemocnici Na Františku a potom jsem ho ještě s pár jinými věcmi odtamtud odnášela, uprostřed kredence se skrývala skříňka s bílým vnitřkem, v noci jsem otevřela její dvířka a uvnitř jsem objevila bochník chleba a mazanec, byly tam napěchované, mazanec se mi skulil do klína, neztvrdly ani nezplesnivěly, nerozpadly se, ačkoli v chlebovce zůstaly téměř tři desetiletí, ne-li ještě od doby, kdy je tam matka uložila. Teprve pak mě napadlo pohlédnout tam, kde pod oknem stával gauč, na kterém matka v posledních letech spala, v olšanském bytě jsem na něm spala já a přede mnou bratr, ale matka tam neležela, přikrývka byla odhnutá, v polštáři zůstala vytlačena prohlubeň, vše nasvědčovalo tomu, že nedávno vstala, a až pak jsem si všimla, že okno zeje dokořán, možná ho rozrazil vítr, který se v noci zvedl a jehož chlad mě náhle roztrásl, ba ne, v okně stál sehnutý stín, tedy to nakonec přece jen udělala, vždycky jsme si s otcem mysleli, když skokem z okna vyhrožovala, že svou hrozbu, nesčetněkrát opakovanou, nesplní, usínali jsme ve chvíli, kdy z okna tiše slézala, pokořená, opět přistižená při lži, a uléhala na gauč s hlavou k západu, světové straně, na níž podle Weinrebových Znamení života stojí Rafael, jehož jméno znamená Bůh uzdravuje, ovšem také je to strana, na kterou se umísťuje země smrti, podsvětí, také Bohunka, jak si teď uvědomuji, spí s hlavou na tuto světovou stranu, tolik let to byla planá hrozba, a kdykoli jsem za bezmála čtyři desetiletí, která od její smrti uplynula, v noci do kuchyně vešla, abych se napila, jako Emila Juliše mě v noci sužuje žízeň, bylo okno zavřené a ležela tam bez hnutí, spala nebo to jen předstírala, ale tentokrát je všechno jinak, v kuchyni sice jako dřív stojí

stará kredenc, ačkoli jsme ji s Karlem kdysi přenechali Mirku Červenkovi, který si ji odvezl na chalupu v Sedlečku, když ji, rozdělenou vedví, dva muži nakládali, úpěla, už v tu chvíli jsem toho neuváženého daru zalitovala, domnívala jsem se tehdy, že je nenávratně ztracená a po Mirkově smrti to už bylo jisté, a hle! Stojí dosud zde a chléb v chlebovnici přetrval neporušený. Ačkoli se tedy všechno zdálo být jako tehdy, něco podstatného se přece změnilo, matka tentokrát skočila.

Odkud se vynořil Minotaurus, z jaké hlubiny mozků? Na lístcích si poznamenává, na co si v souvislosti s tím netvorem, půl člověkem, půl buvolem nebo snad býkem vzpomene, možná jí krétský mýtus vytanul a teď straší v hlavě proto, že její kamarádka Maří byla kdysi na Krétě, kupodivu o ostrovu nic nevyprávěla, zřejmě z něj kromě tuctového hotelu a nepříliš čisté pláže mnoho neviděla, nepodívala se ani do Knóssu, s Jaroslavem jsme tam obtížně cestovali přes půl ostrova, abychom spatřili, co zbylo z proslulého labyrintu, jímž se valily zástupy turistů, suvenýr s reliéfem labyrintu si spolu s hodinami, Karlovým dalekohledem a kapesním nožem nedlouho po naší cestě z petrovické chaloupky odnesl zloděj, když přelézal plot, labyrint mu vypadl a rozbil se na několik kusů. Maří loni v květnu umřela na rakovinu slinivky, netušily jsme, jak je to s ní vážné, ani ona to bohudík zřejmě nevěděla. Často se sice zmiňovala o bolestech, ale větší bolest jí patrně působila Hela, její dcera, nemá v sobě snad žádný cit, možná v tom sehrála určitou roli i divná sekta, k níž se Hela hlásí, ale možná je to její vina, že nedávala Hele jako dítěti dost lásky, protože nemilovala jejího otce, brzo po svatbě jí začal zahýbat, ale vlastně ho nemilovala ani dřív, dvěma vnukům teď dává lásku vrchovatě a oni jí lásku oplácejí. Právě tam, na Krétě, prožila Maří svou poslední a možná jedinou lásku, s mužem, který byl o několik, možná o deset let mladší, vedla dlouhé zasvěcené hovory o umění,

vyznala se v architektuře a jednu dobu vytvářela stínidla na lampy a tkala závěsné koberečky a obrazy, všívala svůj smutek do květů a do motýlů, litovala, že si s tím mužem nevyměnili na konci pobytu adresy, ještě v letadle a pak na letišti v Praze čekala, že ji o adresu poprosí, ale seděl jinde a četl si čerstvé české noviny a v letištní hale jí jen roztržitě stiskl ruku, myslel už zřejmě na ženu, která ho čekala u východu, Maří se kdovíproč domnívala, že je starý mládenec nebo mnich a s tím souvisí jeho nesmělost. Jeho adresu si zjistila, ale zavolat se mu neodvážila. Ve snu se však pokoušela na ostrov a do toho času vrátit, zachytit znovu záchrvěv něhy, když se jí někdy, zřejmě mimovolně, zabránil do hovoru, dotkl, několikrát jí položil ruku na nahé rameno, ve snu celou noc plavala, ale pokaždé, když se k ostrovu přiblížila, viděla už pruh pobřeží, míhala se tam světla hotelu, někdy byla už tak blízko, že by bylo stačilo pouze několik temp, pár kroků po kamenech a vystoupila by na pláž, jednou už dokonce vstávala z vody, vynořila se před ní postava s kovovými údý a kovovou hrudí, po níž stékala voda, Talós, půl člověk, půl bůh, a přehradil jí cestu. V posteli jí pak vždycky roztrásl chlad, balila se do několika dek, po čase už chlad nepolevoval, ani když se sebevíc přikryla, sebetepěji oblékla, u Bohunky sedávala zabalená do červené deky lemované meandrovým vzorem, přes ramena jí Bohunka kladla popelavý pléd, opatrně, aby Maří, která byla statná, v mládí krev a mlíko, jak říkal Joska, jeho typ to však nebyl, ale přesto křehká, ve stáří pak stále křehčí, neublížila. A potom jednoho dne byla Maří po smrti a uprostřed Joskova pokoje, kam ho Hela postavila, se objevil napěchovaný černý kufr, byly v něm šaty, ale také prádlo a punčochy, také froté plášť s kapucí, který si Maří přehazovala přes ramena na Krétě, když vylezla z moře. Když Bohunka chodila do pokoje zalévat květiny, azalkám od Marka Staška a Edy Kriseové se za oknem dobře dařilo, ačkoli vede na sever, stranu spojovanou s velikým Zlem, vyhýbala se

kufru obloukem, aby do něj nevrátila a nevyvalil se z něj život, pokaždé si říkala, že se na kufr nepodívá ani koutkem oka, ale vždycky jí na to zvíře, na toho nepochopitelného tvora, živého nebo mrtvého, netroufala si to zkoumat, nakonec stejně padl zrak.

Dle židovské tradice stojí nohy člověka na severu, v tom a na tom, co je pevné a o čem lidé mluví jako o skutečném, zatímco hlava se nalézá na jihu, v tom, co je nepodmíněné. Co pak ale znamená, že jsem jako dítě ležela v postýlce a později na gauči z kovových trubek s hlavou k severu, k Olšanskému hřbitovu? A ve stejné poloze, jak si teprve teď uvědomuji, spím dodnes, v bytě na náměstí Jiřího z Poděbrad. Co způsobuje opačná poloha? A proč mě ve snu had napadl shora a uštknul mě do temene, jed mi jako blesk sjel až k patě, jako plamen tam žhnul, proč mě neuštknul do paty, jak se to stalo Eurydice, když utíkala před Aristaiem a šlápla na hada? Ocitla jsem se už v podsvětí neboli Tartaru jako ona a vydá se někdo pro mne a neroztrhají ho pak Menády jako Orfea? Moji dva muži, kteří by se o to snad pokusili, šlapou už taktéž zem v podsvětí a sami možná čekají, až je někdo vyvede nebo alespoň na čas vyvolá. Had mě uštknul nedlouho před tím, než jsem v noci v chlebovnici objevila bochník chleba a mazanec a než matka skočila z okna, anděl západního okna ji tehdy už neudržel, brzo po tom, co jsem se rozhodla psát další román, a než jsem objevila fotografii starého domu v knize o Vinohradech, rýsoval se jako stín za stavenišťem chrámu, z hloubi se vynořovala věž, už v hermelínovém plášti, o mnoho let později budu stoupat po rampě, která věž uvnitř ve spirále obtáčí, nebo to bylo naopak předtím?

A ve stejnou dobu jako já, snad týž týden, ne-li den, se rozhodla psát i Bohunka, na lístky píše slova velkým tiskacím písmem,

tlustý černý fix nahrazuje téměř slepé rákos, brko, násadku, plnicí pero, propisku, někdy napíše celou větu IBIS REDIBIS NON / MORIERIS IN BELLO, půjdeš, vrátíš se, ne zemřeš ve válce, dělítko klade za non, ne – nevrátí se, půjde-li, zemře ve válce, na umístění dělítko přece závisí smysl osudového výroku, den co den válčí s Richardem, Říšánkem, jak svému veveslavínskému zeti říká, jak mu říkáme, když si ho chceme udobřit, Richard vystupuje do kuchyně ze své podzemní kovářské dílny nebo sluje, na hlavě má přilbu, ačkoli je kovový, dokáže se po schodech pohybovat tiše jako kočka. Bohunka se ho nebojí, ale strachuje se o mě a také o osobu s tváří z mlhy, je tak křehká, před lety ji tu vídala, prohlížela si její knihovnu, ještě pak v Horní Stromce za ní B. N., jinak ji nenazve, její jméno je jí svaté, několikrát přišla, kdysi půjčila B. N. své tmavomodré sáčko, když jí bylo na ulici chladno, není si ovšem jista, je-li to ona, téměř nic už přece nevidí, Richard ji podezírá, že to jen předstírá, nebudu ti nakupovat, vyhrožuje, když se něčím proviní, je pořád něčím vinna, není pravděpodobné, že by sem B. N. za ní ještě někdy přišla, možná se na ni zlobí, vždyť naposled ji vlastně zahнала, když se blížila ke kufru s věcmi po Maří, gestem ji zadržela, bůhvíproč si nepřála, aby se v těch věcech přehrabovala, natož aby si některé šaty oblékla, teď už ví, že neměla být tak příkrá.

Slovo po slovu touží, věta k větě se vine, věty slov jsou obětováním a nepoznanou věštbou, mezi slovy věta, větvit se, věštit, latinským vox, voco a staroindickým vaka, vač existuje, jak píše D. Ž. Bor, souvislost, ve větě leží všechny nové dimenze položeny jedna vedle druhé a někdy jedna přes druhou, co už není, je a bude, čas se v mých větách vrací do sebe, Bohunčín tatínek sedí ve čtvrtce s kamarády v Národním domě na Vinohradech, jednou na schůzku nedojede, i když nezahyne in bello, možná sedal u stejného stolu, kde budeme s otcem ve

čtvrtek 20. prosince 1974 obědvat, slovo poulard bylo jediné, které jeden z nás během jídla pronesl, až tam k nám matčin namáhavý dech, který se posléze, tak jako dech Jaroslavův, změnil v úpěnlivý, oba zvuky splynuly v jediný, z Františku nedolehl. Bohunčin tatínek samozřejmě musel z titulu své funkce justiční strážce přihlížet popravám zběhů a zrádců na dvorku takzvaného Domečku na Hradčanech, na tom strašném místě, kde pak v padesátých letech a snad ještě později lidé mučili, za ním s maminkou nikdy nebyly, tušily, co v zaměstnání prožívá, i když o tom nemluvil, stejně jako nikdy nevyprávěl, co zažil v Rusku, v bitvě u Jekatěrinburku, nebo možná mamince přece jen něco málo řekl, někdy zavřeli dveře a Bohunka slyšela tatínkův tichý hlas a pak mamčin pláč, když potom zase otevřeli, podobala se jeho tvář tváři toho, jenž z daleké přichází cesty, napadlo ji, že se tatínek možná nějak provinil, hned tu myšlenku zahání, před Danielou ji nevyšloví.

Pokaždé si myslí, že tentokrát to bude naposled, už do té ulice ve tvaru L, L jako lupič, ale také lyra, víckrát nevstoupí, poté co se tam srazil s člověkem, který odnášel jeho hlavu, ano, hlavu, jeho ještě mladickou hlavu plnou ideálů, lásek a básní nesl v podpaží, spěchal převelice, převelice, sbírku toho jména napsal Marek Stašek, pane, kam tu uloupenou hlavu nesete? vzpomněl na Popeovu Uloupenou kadeř, co s ní hodláte činit? trochu se do něj opřel, tělem chabým, vždycky takové bylo, zastavit ho pochopitelně nedokázal, chtěl na něj zařvat, ale vyšel z něj jen prapodivný zvuk, který lupiče, rozhlížejícího se na všechny strany, popohnal a přiměl, že si hlavu strčil pod košileli, chacha, po silnici běžel buldoček Amálka, vytrhl se Janě Svítivé, kdy bude konec těch věčných cest? Anita ho na večeri nečeká, ani Bohunka ho na oběd nečeká, už ji přestěhovali zpátky do Veleslavína, jenže nic neskončilo, pořád musí pendlovat mezi Horní Stromkou a ulicí Pod Novým lesem, mezi

dvěma byty, ten v Horní Stromce už zeje prázdnotou, dveře dokořán, za prahem díra, nicota, na ulici kolem něj krouží menády, nejsou-li to spíš harpyje, občas ho některá pařátem sekne do ramene nebo do temene, někdy cítí v zádech dech Velké Požíračky, zatím se spokojila svršky na plotech, ale nemusí jí to stačit věčně, Anup jeho srdce položí na misku vah, písař Thovt se podobá Zdeňkovi Urbánkovi nebo to Zdeněk je, srdce pak pozře Velká Požíračka, neodvází se ohlédnout, co by asi spatřil, kdysi s Bohunkou potkali dámu s tváří porostlou srstí, černé šaty až na zem, na hlavě kapuci, ruce ve štuclu, moribundi te salutant, vraceli se z veleslavínské nemocnice, dřív tam bývalo nervové sanatorium, Jan Jesenský tam nechal zavřít Milenu, pobyla tam devět měsíců a pak ještě jednou dva týdny, od umírající Evy Strebingerové, s níž Joska svého času překládal Jedenáct elegií Nichitu Staneska a epos Cikaniada od Budai Deleanu, podívali se s Bohunkou po sobě, co to bylo? kočičí žena? Lupič se svého činu snad zalekl, hlavu odhodil do Botiče, plavala, ale nezpívala jako hlava Orfeova, ačkoli kdysi uměla krásně zpívat, kolem břehů se neshlukovala okouzlená zvěř, vplula do Vltavy tekoucí k Mělníku a tam, kde se Vltava vlévá do Labe, neunášel proud už hlavu, ale žvanec, který uhnětl bůh nekonečna Hah.

KUTA, zapisuje si. Odkud se slovo, které zaslechla při probouzení, vzalo a co znamená, vstává, aby si ho poznamenala, hůl padá, jako nesčetněkrát, zapisuje si ho, onehdy její lístky smetl ze stolu, šlapal po nich, dupal měděnými patami, sbírala je, nezažila to poprvé. Kuta, kuta, divné slovo, možná souvisí s koutem, kout železo, také s kutnou a se slovesy kutit a kutat, třeba je to jáma, ale v jakém jazyce? Život, jež hledáš, nenalezneš! Až červ napadl jeho tvář, tohle přece nemá ze své hlavy, čím tvář? Bude to nejspíš z nějaké básně, kterou kdysi dávno, nebo ne tak dávno četla nebo poslouchala, Joska by ji poznal,

už ji nenajde, ačkoli je možná docela blízko, už si ji nepřechte. Skutečnost, další slovo s kořenem kut, Bohunka se diví, a Daniela ještě vyrukuje s tím, že Kuta je jméno starobylého města, v němž byl uctíván bůh moru Nergal, který se stal vládcem podsvětí, Nergal a jeho žena Ereškigal tam jsou obklopeni nestvůrami zemřelých předků, nejspíš je skutečnost hrozná a nikdo ji nemůže spatřit, aniž by zemřel, přeměnil se v popel zbavený smyslu, stejně hrozná jako tvář dámy s tváří porostlou srstí, kterou s Joskou potkali, když se vraceli z veleslavínské nemocnice od umírající Evy, Eva se děsila a zacpávala si uši, kdykoli se ozval ohlušující hukot, teplárna v sousedství nemocnice odfukovala v pravidelných intervalech a vždycky z ní vyrazil sloup dýmu, ta dáma byla oblečena jako Hollarova Zima, celá v černém, kabát nebo plášť jí sahal k zemi, také štucl, v němž schovávala ruce nebo pazoury, byl jako od Hollara. Celé to bylo famózní, jak se vyjádřil Joska, kterého nedlouho poté udeřila tramvaj podruhé do hlavy, a nezapomenutelné, dodává Bohunka, na příjmení známé, kterou byli tenkrát navštívit, si nemůže vzpomenout, nemůže nebo nechce, netuší, že už tu její jméno zaznělo, nebyl to veselý příběh, v hlavě jako v labyrintu, jak se dostat k tomu, co je v mozku zasuto? Labyrint byl na Ministerstvu národní obrany, kde hned po revoluci, 10. května začala pracovat, ze své vůle do té rozlehlé budovy dcera generála vešla, jeden ze dvou vrátných neměl ruku, napsala své jméno do knihy, vrátný pak rozhrnul závěs a mohla vstoupit, po schodech zrovna sbíhali muži s plamenomety, ve sklepech se skrývali Němci, v kanceláři, do které ji první den poslali, spali vojáci, probouzeli se a pokřikovali na ni, ani ji tehdy nenapadlo, co všechno se jí mohlo stát. Odešla z Ministerstva, když se jí narodily dcery, Jenda byl stále víc nemocný, trpěl těžkou cukrovkou, ve dvaapadesátém sklouzl ze židle, Jendo, co je ti? Jendo! Vyčítá si, že ho tenkrát nedokázala zadržet, zrovna si zkoušela šaty, které si ušila, maminka

na ní špendlila látku. Kdyby ho tehdy zadržela, nevstoupil by jí do života Joska, opravdu? Jenda by se po chvílce probral, jako zrovna teď, kde to jsem? rozhlíží se po pokoji, můžou být v jejím srdci oba? jak by mohl poznat, kde je, neprobudil se přece v břevnovském bytě, ale ve veleslavínském, co teď bude? každou chvíli má přijít Joska, půjdou spolu jako obvykle nakupovat, Joska potáhne kostkovanou tašku na kolečkách, pak ona uvaří oběd, po obědě si chvíli odpočinou a pak budou pracovat, jako obvykle.

Možná se nalézá v předpeklí, zdola doléhá do pokoje lomoz, zní to, jako když kov naráží na kov, někdy se na prahu objeví zbrojnoš, možná je to jeden z těch, kteří v Horní Stromce přecházeli v noci před oknem, možná je to pořád ten samý, tehdy se ho nebála. Musí Danielu požádat, aby ze švýcarské knihovny pro zrakově postižené objednala Dantovu Göttliche Komödie, vydrží ji celou vyposlechnout? a také si objedná Joyceova Odyssea, kdysi jím byla nadšená, a Célinovu Reise ans der Nacht a Becketta a také..., na dveře bušení, musí si to pouštět tak nahlas? Musí! sluch se jí stále horší. Po dlouhé hodiny se nechává německými větami bičovat. Je těch pekelných kruhů osm nebo devět nebo víc, už si nevzpomíná, Joska by to zaručeně věděl, také Daniela to asi ví. Svého času se jí v mysli v jednom kuse vynořovala latina, teď jí kdovíproč co chvíli napadá labyrint. Kdo je Théseus? Kdo je Minotaur? Na tu, která ho z labyrintu vyvedla, zapomněla, stejně jako Théseus? Adriana? Špatně! Ariadna! Od té doby, co v Sedle spadla a narazila si hlavu, se pořád plete. Proč má v hlavě zrovna tenhle mýtus? Buvolí tvář. Tatínek. Šavlí? Špacírkou? Myslely si s maminkou, že tatínek ten úraz přežije, druhý den ho v nemocnici našli, jak sedí v křesle s ovázanou hlavou, nemluvil, to je pravda, jen se na ně díval, nebo se spíš díval někam za ně, a když ho pak líbala na čelo, nepohnul se. Ale možná se mýlí, neumřel, pár

měsíců nato si přece pro něj přišlo gestapo, nevěřili, že je po smrti, vyházejí ze skříní šaty, také tatínkovy uniformy, šlapou po nich, trnuly s maminkou, že ho najdou, i když se to zdálo zhola nemožné, na psacím stole dosud ležely tatínkovy knihy tak, jak je tam zanechal, žádné soudní spisy, ty domů nebral, přehrabují se v nich, tatínkovy brýle shodí na zem, křupnou pod botou, pod stůl se nepodívají, sláva! tam se přece báječný tatínek schoval, vykukuje, mrká na ni.

Je přesvědčená, že všechno neblahé začalo v květnu minulého roku smrtí Maří, po níž se v Joskově pokoji objevil objemný černý kufr, kterému se vyhýbala, když chodila do pokoje zalévat květiny, načež na konci června se do bytu vetřel ten zloděj, který se vydával za redaktora z Mladé fronty a odnesl Joskův portrét, zrovna ten, Bohunka bohudík neví, že obraz, nebo to byla Joskova hlava? plaval potom v Botiči a posléze ho ve Vltavě Hah, bůh beztvarosti a nekonečnosti, zhnětl do žvance a do třetice v létě v Sedle upadla v noci na hlavu, ráno vyzvracela krev, a od té doby má v hlavě labyrint, já si však myslím, že to vše začalo dřív, už před Vánoce, kdy ji podruhé postihl pásový opar, její stav byl natolik vážný, že ležela ve Vinohradské nemocnici, v pavilonu D2, D jako Dante a Divina commedia, právě ji začala v německém překladu poslouchat, už tenkrát, když ji oheň začal olizovat, se octla v předpekli nebo už v prvním kruhu pekla, zahlédla tam slepého Homéra, pána zpěvu, a řecké filosofy Sokrata a Platona, čeho se dopustili? k jejímu překvapení tam byl i Orfeus, provinil se tím, že se ohlédl a ztratil kvůli tomu Eurydiku, oheň svatého Antonína, jak se oparu dřív říkalo, zachvátil posléze celé tělo, ani obličej a temeno neušetřil. Kam se poděly ty blahé okamžiky, kdy se třeba v kuchyni sehnula, aby něco sebrala z podlahy, a zalila ji vlna Boží milosti? Vede snad její cesta opačným směrem, z ráje do pekla, za to, že šlapala po mouše, zadupávala do země Jupitera

proměněného v masařku, v dětství občas zalhala, jednou nepřišla do šesti hodin od kolotočů, jak slíbila, maminka ji tenkrát vystrčila před dveře, jdi si k těm svým kolotočníkům! Franze takhle kdysi vystrčil otec v zimě na balkon, Milenu Jesenskou zavřel otec za trest do truhly se špinavým prádlem. I teď se jí na těle čas od času rozhoří plamínky, Locopan, Locopan, tu mast Franzovi doporučil Max Brod, ale v Tatranských Matliarech, kde Franz tehdy pobýval, se nedala sehnat, ta mast by jí nepomohla? kdežpak! byla přece na furunkly, ve dne nemohl sedět a v noci ležet, jednu dobu ani jíst, od té masti, kterou Franzovi nakonec poslala Maxova sestra Sophie, si sliboval pomoc, i když podle jeho slov se taková mast, pokud opravdu působí tak silně, může snadno proměnit v to, čemu se říká metla lidstva, neboť pekelnému psu počet hlav mastí nezmenšíš, leda zmnožíš. Čím vším se už Bohunka mazala! Na záda si nedosáhne, aby uhasila plamínky, ani teď jí nedávají pokoj. Když pak byl Joska po úrazu bezmocný, koupala ho a drhla mu záda, v nevelké koupelně bylo tak těsně, že se tam vedle vany sotva vešla, jednou rukou ho myla, druhou se přidržovala okraje vany, aby neuklouzla a do vany nepřepadla, co chvíli vrážela zády do dveří, na podlaze bývala po koupání potopa.

A najednou se hrozím. To já Bohunku vrhám na práh pekla, to já Josku vodím ulicí V Horní Stromce, to já jsem obraz, na kterém je vyobrazen z profilu, hodila do Botiče, jako jsem kdysi, když jsme se stěhovali z olšanského domu, hodila do popelnice rozbité loutky, víko jsem musela násilím dovřít, tiše sténaly, když se jim lámaly zbylé údy, to já napjatě čekám, zda bude při vážení Joskovo srdce shledáno těžkým nebo lehkým, schovává snad Bohunka dvě paví péra, která tatínek koupil na bazaru v Adenu, přivezl tenkrát také parohatou lebku gazelky beiza, v naději, že srdce, Joskovo i její, vyváží? proto onehdy péra, symbol spravedlnosti a pravdy, tak bránila, paví nebo

pštroší péro má na hlavě bohyně Maat, která dohlíží na vážení srdcí. Pokud budou jejich srdce na vahách shledána lehčími než pravda, nebudou smět vstoupit do Usírovy podsvětí říše, jejich srdce pozře Amemait a oni budou stále bloudit po světě, to já srdce uchvátím a pozřu, to já jsem Amemait, požíračka srdcí a příběhů. Holedbala jsem se onehdy, že jsem písarka podsvětí a průvodkyně, ale byla to jen role, do které jsem se na čas vžila, ve skutečnosti jsem však nestvůra s tělem zpola lvím, zpola hroším a krokodýlí hlavou, stojím za Thovtem nebo se krčím pod váhami a vyčkávám, jak zemřelý odpoví na dvaadvětyřicet otázek. Polož tam svoje srdce! Polož ho tam! Ted', ted' hned? Jsem ještě živá, napůl živá, pomalu mě požívá plicní neduh. A Bohunka? I ona, jednadevadesátiletá, dosud žije, když se někdy probudí v tmavém pokoji, neví, jestli je ráno nebo večer, nebo odpoledne, jestli pobývá v Horní Stromce s Joskou, nebo už tam s ní Joska není, nebo ještě bydlí v břevnovském bytě s tatínkem a maminkou, anebo už to je po tatínkově smrti a žije tam s maminkou, tetou Lolinkou a dvěma dcerami, nebo se nachází v Saguntu, proč tam, kde to je? nebo už je ve Velkém příbytku, snad ne, ani Marcel Proust nevěděl, jestli se probudil v Combrai nebo v Balbeku, nebo v Paříži, a nevěděl, kdo je, ta hodná tetinka Lola, sotva se vdala, už byla vdova, její muž narukoval a do čtrnácti dnů byl mrtev, žila pak s nimi, ale nakonec ji museli odvézt do Bohnic, viděla za okny procházet zvířata, nádherná, ozdobená barevnými pery, kolem projížděly kočáry duhových barev, možná to byly vozy Elijášovy, jednou spatřila zvíře s koly, konečně se rozpomněla, už veleslavínský pokoj poznává, ačkoli pokoj i ted', v pozdním ránu tone v šeru a bude v něm tonout po celý den, než se potom šero promění v temnou veleslavínskou noc, někdy se v ní rozzáří zlaté čtverce sunoucí se ulicí, tiskne tvář k okenní tabuli, a když pak zase ulehne a nemůže usnout, nikdy dřív nespavostí netrpěla, zmocňuje se jí neklid, přichází ve vlnách, doufá, že pomine

a ona usne, Stilnox si nebude muset vzít, netuší, že neklid neskončí, dokud neskončí tvoření světa, také toho utkaného z vět, dokud nepomine nazývání jmény, dokud se nepřestane rodit smysl, znovu vstává z postele a jde k oknu, kupodivu se nebelhá, ani se neopírá o hůl, pohybuje se poslepu, ale přitom jistě, vyhne se mohutnému psacímu stolu, opře se o něj rukou a tím uvede do pohybu kolotoč, zhotovil ho pro ni tatínek, bůhvíproč pokládala kolotoč za ztracený, a když pak vstoupí do úzkého prostoru mezi stolem a oknem, ovane jí hrdlo chladným vzduchem vnikajícím do místnosti pootevřeným oknem, temnotu opět prozáří zlatý čtverec, přesouvá se ulicí zleva doprava, nikdy opačně, zleva od tramvaje přicházel každé dopoledne Joska, stojí u okna a dívá se tak dlouho, dokud není průvod čtverců u konce.

Pokaždé znovu usedám s úzkostí k psacímu stolu, nikdy nevím, jestli během psaní nenarazím koleno na hroty jako Franz Kafka, když se při psaní rozrušil, kladu nohy opatrně na kobereček, nikdy nevím, jestli na něm neleží schoulený Karel a nekrvácí, nikdy nevím, zda budu vpuštěna. Procházím první větou. Zují mi boty. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím druhou větou. Svléknou mi kostkovanou flanelovou košili, kterou mám po Jaroslavovi, na límečku se prodřela. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím třetí větou. Svléknou mi kalhoty. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím čtvrtou větou. Svléknou mi ponožky. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím pátou větou. Svléknou mi košilku. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím šestou větou. Svléknou mi kalhotky. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Procházím sedmou větou. Sundají mi náušnice. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je

zdejší řád, je dobrý. Procházím osmou větou. Sejmou mi ametyst z krku. Co to má znamenat? Bud' zticha! Takový je zdejší řád, je dobrý. Shrben a malý sem každý přichází. Vždycky znovu, když si sedám ke stolu, netuším, co mě čeká, nevím, kolik vět budu muset napsat, abych byla vpuštěna, kolika branami nebo tunely budu muset projít, ani tentokrát to nevím, a co nastane, až vstoupím, a jestli odtamtud odejdu živá. Jen shrbená a nahá mohla Inanna vejít do podsvětí, se svršky a šperky v uzlíku, v igelitové tašce jsem kdysi odnášela z Bohnic matčino oblečení a hnědou koženou kabelku, mohutný jehněčí kožich jsem si přehodila přes ruku, babičce, která ho potom po své dceři zdělila, podivný je světa řád, sahal téměř na paty, už před nemocnicí jsem pocítila jeho tíhu, jako bych nesla celý matčin osud, který nezadržitelně šel ke konci, ze spánku, do kterého ji za bohnickými branami uvrhli, se už vlastně neprobrala, nenašla jsem živou vodu, nenašla jsem chléb života, ačkoli byl tak blízko, v chlebovnici ve staré kredenci. Stála tam nahá, shrbená, třásla se chladem a studem, na ušním lalůčku jí utkvěla kapka krve, otočila pak za mnou hlavu z vany, nebo spíš z podsvětní bárky, do které ji posadili, a úpěnlivým pohledem sledovala, jak s jejími věcmi nenávratně odcházím.

Na egyptském polštářku ve veleslavínském pokoji je znázorněna cesta zemřelého do říše mrtvých v bárce Reově, polštářek je už značně vybledlý, látka se ve švech páře. Když jsem polštářek zvedla, k svému překvapení jsem pod ním objevila další a pod ním další s týmž výjevem, jiné zřejmě v obchodě neměli. Kdysi se Joskovi polštářek líbil, a tak koupili hned tři. Cesta podsvětím, vycházení z hmotného světa do Bezbřehé záře stále pokračuje na gauči v chumlu polštářků, ale ještě dál, až tam, kam už Bohunka nedohlédne, kam už nedohlédnu, vážení srdce se stále odkládá, Velká Požíračka pod stolem čeká. Komu je určen ten třetí polštářek, koho unáší do Bezbřehé záře nebo

do tlamy Velké Požíračky? Má třetí polštářek, skrytý pod ostatními, ještě teď po letech sjednocovat, co bylo a zůstalo dvojí, rozdělené? Třetí bývá jiný ve vztahu ke dvěma, jako třetí syn v pohádkách, nepodařený, pokládáný za hloupého, paleček, šašek. Třetí je šibal, trickster. Jeho hlava stojí ve výklenku okna Jungovy bollingenské věže a tutéž tvář s pusou od ucha k uchu vytesal Jung do kamenné zdi a připojil k ní záhadný nápis, z něhož jsem dokázala přečíst jen část: AMBIGUO.DUPLICIO ILLUDENT.JOCOSO. Podle Junga trickster představuje stín, skrytou, nepoznanou nebo zapíranou kolektivní postavu, výhrůžnou i směšnou, je jednou z podob Merkuria-Herma, který se vyskytuje na samém začátku cesty k individuaci. Bohunčiny a Joskovy? Mojí cesty! Se Silvií Billeter jsme putovali k Jungově věži několik kilometrů sněhovou vánicí, která se tehdy na přelomu října a listopadu nenadále rozpoutala. Během cesty podél jezera se věž spíš vzdalovala, než přibližovala, když jsme k ní konečně dorazily, vyčerpáním jsem omdlela.

Na čtvrtém egyptském polštářku, schovaném na gauči úplně vespod, jsem ke svému údivu objevila šibalovu hlavu, ta nepluje podsvětím, polobožské bytosti se smrt netýká, v podobě Herma bývá přece on sám průvodcem mrtvých. Z jednoho budou dva a ze dvou tři a z třetího bude jedno jako čtvrté, tak zní alchymický výrok Marie Prorokyně, který v Mýtu a psychologii cituje Marie-Louise von Franzová, Jungova žačka. Aby se učitel přiblížila, nechala si postavit domek v blízkosti Jungovy věže, možná Junga milovala, stejně jako Sabina Spielreinová a Toni Wolffová. V době, kdy domek stavěla, se jí zdálo, že v zászvěti existuje jeho věrný obraz, vyprávěla o tom Jungovi a ten se smál, i jemu se během stavby věže zdálo, že v zászvěti existuje už dostavěná bollingenská věž. Něco podobného se přihodilo Bohunce po tom, co se k ní vešel zloděj, rozpomněla se, že už se s ním vlastně jednou setkala, vešel za ní do výtahu

a začal se k ní tisknout, jděte pryč! odstrkovala ho holí. Je ovšem pravda, že zánovní výtah, který se podobá stojící rakvi nebo podsvětní bárce, je tak těsný, že v něm dvě osoby, živé či mrtvé, sotva mohou stát, aniž by se k sobě tiskly. Bála se toho muže i proto, že měl na hlavě tmavou kapuci, staženou hluboko do čela. Dveře do bytu za sebou tehdy rychle zavřela, aby za ní nestačil vejít, netušila, že zanedlouho, tak za dva nebo tři týdny, pronikne do bytu pomocí lsti, vydávaje se za redaktora Turečka z Mladé fronty, který s ní hodlá natočit rozhovor, dokonce mu uvařila kávu, obvinil ji, že mu do ní dala sůl místo cukru, byla si jistá, že se nespletla, prostě zkoušel, je-li opravdu slepá, jak se psalo v článku o Dvou zelených tónech. Ať už to byl či nebyl ten samý, viděla ho dřív, než přišel.

Vstupovala jsem za otcem do zákulisí železnými dveřmi, čekal na mě císař v plášti s širokým hermelínovým límcem, Žid v pruhovaném pyžamu, nebo spíš v oděvu z tábora smrti, básník v plátěném letním obleku, slamák předtím odložil na stolec v šatně D, D jako Duri Dari, Vždy a Stále, tak zní jméno sumerského boha věčného času, D jako Derech, cesta, Derech Isurim, cesta strádání, Derech Tora, cesta uvědomění, jednoho dne ležel klobouk v chatě pod Blaníkem pošlapán a pokálen vetřelci, teď na mě otec čekává ve flanelovém pyžamu, přes které si někdy přehodí hermelínový límec, v šatně nebo v pokojíku, spíš cele v Kubelíkově ulici, v níž se vedle sebe stěžily dvě postele. Podle Franze Kafky má každý nemocný na plíce svého boha udušení, doufám, že k otci byl ten jeho milosrdný, dlouho mu hrdlo nespíral, za oknem se mihl stín temného anděla Pravdy, ale asi milosrdný nebyl, otcova muka trvala celou noc a ještě téměř celý den, starý cikán, který s ním zanedlouho, bok po boku kráčel do Hádu, se zmínil o kyslíkové bombě, kterou uprostřed noci k otcovu lůžku přistavili. V poslední době zůstávají železné dveře zavřené, možná se přibouchly

průvanem vanoucím mezi světy, nebo otec nemá sílu vstát a jít je otevřít. Do místnosti k Johanovi vedou v zákulisí Státní opery úzké dveře, vstoupit jimi může z foyer pouze ten, kdo zná kód, za dveřmi je několik schůdků, těsná chodbička s věšáky, pod každým cedulky se jmény lidí, kteří z divadla nejspíš už dávno odešli nebo zemřeli. Sedíme proti sobě, nohama se takřka dotýkáme, mluvím o tom, že jsem po čtyřech letech znovu začala psát, neříká nic, neraduje se ani neprojevuje zklamání, ačkoli tuší, že mě psaní odvede zase dál od cesty k Átmanu, chvílemi mu hlava klesá, já nespím! Máte něco na nose, upozorní mě a ukáže si na špičku nosu, nesetře mi slzu nebo sazi, zaklepání, či spíš zabušení, vejde muž v bílém, zlatě pošítem kabátci, nedokážu určit, zda je to sloužící, dvořan nebo samotný král a otec nebohé Růženky, která se právě, nedbajíc varování, píchla o jehlu a usnula stoletým spánkem a spolu s ní upadli do hlubokého spánku i všichni sloužící, dvořané i samotný král a v okamžení začal zámek zarůstat vegetací, teď o přestávce už neprostupnou, jen on unikl všeobecnému zakletí, ale jak spěchal ze zámku a prodíral se hustým porostem, pohmoždil si rameno, zprudka vstávám, jako bych neměla být svědkem jeho zbabělého útěku nebo přímo zrady, jako bych neměla přistihnout divadlo, jak se mění ve skutečnost nebo skutečnost v divadlo, zakopnu o Johanovy natažené nohy v zimních šněrovacích botách, jak se k nim sklonil a nazouval si je, zavazoval si tkaničky, když onehdy ode mne odcházel, dívala jsem se mu na temeno, okamžiku, prodlí! letím, zakletá už téměř sedm let, do bezčasí, vyskočí ze židle a pohybem takřka nazkoušeným mě zachytí.

Šlehána Dantovými verši, belhá se za oběma básníky, Dantem a Vergilem, snaží se jít v rytmu, při chůzi chvílemi šermuje francouzskými holemi, aby ji zástup nechal projít, kde k tomu bere odvalu, nepoznávám ji, je uchváćena, zase cítí sílu žít, ne-

tuší, kolik kruhů má Peklo, německy Hölle, ale už se těší, jak se ocitne v Očistci, Fegefeuer, asi to nebude žádná idyla, nechá se spalovat očistcovým ohněm na popel, ještě ne tím motolským, který už spálil přítelkyni Maří, Ráj je dosud daleko, ale ne v nedohlednu, někdy má pocit, že v něm už byla, v Horní Stromce, v Anitině úzké a šeré kuchyni, tam, ale i jinde v bytě zažívala stavy blaženosti, od té doby a tady ve Veleslavíně už nikdy, víckrát ne, Kafka psal, že mu kolem hlavy ustavičně krouží havran, kdysi s Joskou vodili básníka Enzensbergera po Kafkových stopách, dokonce se vypravili i do Siřemi, kde Kafku tak trápily myši a kde četl Bázeň a chvění a také knihy Martina Bubera, spolu s malinovou štávou mu je tam poslal Oskar Baum. Čtu Bohunce výňatky z Egyptské knihy mrtvých, sedím přitom na červené dece lemované meandrovým vzorem, který stejně jako na koberci v pokoji Sofie Syslové na Komenského náměstí možná ohraničuje vchod do podzemí. Bohunce vždycy připadalo zvláštní, že její hodný tatínek na honech střílí zvířata, která přitom tak miloval, jednu dobu s nimi v břevnovském bytě žil lovecký pes Léda, hlídal Bohunku v kolébce, když pak jednou Léda jako jindy běžela pro noviny, málem ji přejela elektrika, museli ji odvézt na venkov. Možná v tatínkově životě přece jen všemu nerozumí, připouští si to teprve teď, po dlouhé hodiny sestupuje nejen do pekla Dantova, ale i do své minulosti, do pekla na Ministerstvu národní obrany, kam sama, hned po revoluci přišla s přáním, aby ji tam zaměstnali, jako dceři generála se jí to zdálo správné, běhá po nebezpečných chodbách, kde se dosud střílí, a když ji v pokoji roztřeše zima a schoulí se pod červenou deku, ještě před devíti měsíci jsme na ní sedávaly na Anitině posteli, nebylo jí to tenkrát zatěžko, teď ve Veleslavíně jí však Anitin osud trápí, stejně jako Joskovi se jí někdy zjevují váhy, bůh, který u soudu vážení srdce zapisuje, se nápadně podobá Zdeňku Urbánkovi, pokud to není Zdeněk sám, to ne! to ne! Myslela, že když ty stránky

v knize roztrhá a hodí do popelnice, sejdou písářova zlá slova ze světa a zmizí také z její mysli, ale nezmizela, najednou jsou tu, proč je v jeho knize tolik nenávisti k Joskovi i k ní, neví? Zdeněk se svou ženou Anitu po jejím útěku z transportu smrti od ledna pětáctýřicátého v bytě v Horní Stomce ukrýval, tenkrát ještě holohlavou, bydleli v nejvyšším patře domu, ve kterém o dvě patra níž pak dlouhé roky žil Joska s Anitou a po její smrti několik let s Bohunkou a kde v suterénu jistou dobu přespávala nebohá dcera Mileny Jesenské Honza, Zdeněk zřejmě nemohl Joskovi odpustit, co Anitě provedl, ani motto z Ortena na jejím parte s trestuhodnými chybami mu neodpustil, ani já mu chyby neodpouštím: Ty budeš moci v bezpečí / tam za tou smrtí, / za tou skálou, za všem / svobodně trvat, navždy bez řeči, životem nikdy neskonavším. Jaké bezpečí Joska mrtvé ženě sliboval za tou skálou, za zdí Židovského hřbitova, nedaleko hrobu Jiřího Ortena, daleko od hrobu Franze Kafky, jak rozumět výrazu svobodně trvat a tomu životem nikdy neskonavší nebo neskonavším?

21. února 1975 píše Bohunka v Preludiu o Karlově návštěvě v břevnovském bytě. Chválí ho za Pastorálu, četli ji s Joskou v rukopise, ještě uplyne sedm let, než povídka vyjde v Noci zrcadel a poprvé se s Karlem sejdeme tváří v tvář, panim be panim, a vypijeme espresso v kavárně automatu Koruna, o týden později budeme proti sobě sedět v jeho pankrácké dvougarsoniére, kterou po svatbě se mnou tak nerad opouštěl, bude mít na sobě červený manšestrový kabátek, pohladím ho po tváři, ještě ne z lásky, ze soucitu, jako bych už tehdy tušila, co ho čeká a co se vlastně už děje, v noci mě pak bude doprovázet metrem a ve stanici Náměstí míru mě beze slova opustí, možná na mě zapomněl a byl zvyklý tam vystupovat, když chodil ke své předchozí lásce, vdané paní, možná se nevědomě bránil osudu, který měl jeho staromládenecký život změnit na příš-

tích dvacet let. Jsi vlastně inženýr, říkali mu Bohunka s Joskou, přelstil jsi nás, asi měli na mysli důmyslnou kompozici jeho povídky, kterou sám pokládal za nejlepší, rozpačitě se usmíval, zmínil se o Páralovi, ale Joska tu souvislost pohrdlivě odmítl, Hrabal! vedle Hrabala stojí tvoje Pastorála, klidně vedle Hrabala, Karel škytá, Joska poplivuje, varuje ho, teda poblít tu to nesmíš, ten koberec je totiž úplně nový, chabě se brání gesty, škytá a škytá, je přece úplně střízlivej, můžu to zkusit? to křeslo si dám sem, vykročí čapími krůčky, dám si ho sem, ráz, dva, tři, kácí se k zemi, co asi chtěl zkusit? leží jako podtátý, koberec stál moc peněz, zvedá se, kostkované papuče, načichlé nohama nesčetných hostů, mu padají z nohou, znovu se pokouší přesunout křeslo, můžu? opatrně, Karle, Karel padá, všemi deseti prsty zanechává v plyšovém koberci zřetelné rýhy, ještě druhý den budou patrné, dokonce ještě teď, když se na koberec v Bohunčině pokoji zadívám, je už značně sešlý, uplynulo přece téměř čtyřicet let, zažil stěhování z Břevnova do Velešlavína, jsou stopy patrné. Co vlastně tehdy Karel zamýšlel, když se snažil přesunout křeslo? Co chtěl zkusit? Sedám teď v tom křesle, když Bohunce čtu, pokaždé, když křeslo odsouvám od stolu, vnímám velkou tíhu, jako by v něm Karel seděl. I když v Preludiu nestojí celé jméno, je snadné si domyslet, o koho jde. Na počátku bylo slovo a slovo bylo tentokrát u Bohunky, ne u Josky, jak jsem si před lety, při prvním, nepozorném čtení myslela.

Proč si Dante vybral za průvodce Vergila? ptá se mne Bohunka, stále ještě každý den poslouchá německy Božskou komedii, pokouším se její cestu sledovat v Bablerově překladu. Snad že jeho Aeneas sestoupil do podsvětí. Asi ji moje vysvětlení neuspokojuje, asi básníkovi, jehož verše v hodině latiny četla a některé odříkávala zpaměti, příliš nedůvěřuje, ale už se na cestu vydala, sama si ji zvolila, a tak jde dál, belhá se, někdy ji

básníci skoro nesou, já sama! já sama! volá a jsou chvíle, kdy to opravdu dokáže sama, dokonce popoběhne. Ted' třeba odvahy a síly! volá na ni Vergil, už sedí na hřbetu netvora Geryona, hnusné šelmy, která má záda, hrud' i boky plné čar a kroužků, že své látky Turek či Tatar k takto pestré ozdobě z osnov a útků zhotovil by stěží, takový šat Arachné netká sobě, netvor se do prázdna ohonem ohání, na němž, rozdělen do vidlice, tak jako štír hrot jedovatý má, po schodech srázných strojíme se k letu, zvedá ji k sobě, hůl padá, usazuje ji za záda Danta, ten už na Geryonovi letěl mnohokrát, Bohunka se básníka chytá kolem pasu a vzápětí ucítí, jak ji zezadu, pevně, jako tatínek na lochnesce u Matěje, objal Vergil, a Geryon se vrhá dolů, kde hrudí dřív stál, ohonem ted' plovat a jako úhoř hýbal jím jen málo a pazoury vzduch k sobě přitahoval, zvolna dál a níže pluje, vítr jí ted' duje zdola do tváří, vtom zprava hrozná řvaní, jímž dole pod nimi ta propast ječí, sestupují níž a níž v kruzích bolů, co si to umanula, čeho se to odvážila? schvaloval by to tatínek? maminka by měla starost, zem zaduněla, když netvor přistál, a sotva je setřásl ze hřbetu, zprudka odletěl jak od tětivy šíp. Zlé žleby, tak se v českém překladu jmenuje místo v pekle, kde se ocitli, pro dnešek to vzdává, zítra bude pokračovat, kde dnes skončila, den za dnem, týden za týdnem, jak dlouho může ještě sestup trvat, hlouběji se dostat už přece nelze, jenže Daniela říká, že dospěla teprve k 18. zpěvu, skoro jako by jí přála, aby cesta těmi končinami hned tak neskončila, tam dole, tam dole ji čeká Minotaur, napadá ji, ne Lucifer, a potom vyjedete výtahem, výtahem? na úpatí očišcové hory. Pro co vlastně na verandu šla? motá se, a kdyby se nepřidržela stromku, který tam přezimuje, sotva by dopadla líp než v létě v Sedle, krev, modrá tvář, ořes mozku, tomu přičítá své zapominání, smočila nohy v Léthé, neupadnout! hůl se ukázala mizernou oporou, jenom neupadnout!

V den, kdy se odlomil kus betonového zábradlí z mého balkonu a úlomky dopadly do kočárku s dítětem, jsem si už odpoledne oblékla pyžamo v naději, že tím přivolám noc a ta se nade mnou zavře jako opona, spustí se naráz jako na Ostrovech blažených, vždycky znovu jsme se tomu s Jaroslavem podívali, v tu chvíli jsem ještě nevěděla, že dítě jako zázrakem vyvázlo jen s lehkým zraněním. Nebylo to pyžamo po otci, ani nevím, kam se podělo zánovní pyžamo, v němž umřel a které jsem pak po léta přechovávala ve skříni v komoře, možná ho tam vzadu, schumlané, jednoho dne najdu, ani nebylo po Karlovi, který pyžama nenosil, ani po Jaroslavovi, nýbrž je to flanelové pyžamo po dědečkovi Evy Markvartové, té, která mi při našem prvním setkání darovala černý štucl z umělé kožešiny, podobný, ale větší a z pravé kožešiny drží Hollarova Zima a v podobném skrývala ruce nebo pazoury dáma s kočičí tváří, kterou Joska s Bohunkou potkali u veleslavínské nemocnice. Evin tábořský dědeček pyžamo příliš neuzil, možná ho měl na sobě párkrát, a ani druhý, chýnovský dědeček, který ho po něm zdědil, ho dlouho nenosil, pokud ho vůbec vzal na sebe, umřel necelé dva měsíce po babiččině smrti, nejdéle, snad pět let nosila pyžamo Eva, v ložnici tety Renaty v bytě v Kubelíkově ulici, odkud bylo do nemocnice, kam za mnou svého času den co den chodila, jen skok, bývalo v zimě chladno, kamna se na noc vypínala. A teď dědečkovo flanelové pyžamo, přes které si v zimě oblékám vestu bez rukávů, pletla ji matka před více než čtyřiceti lety, k ránu, kdy mě bývá zima i pod dvěma příkrývkami nebo mě sužuje mrazení, mě dědečkovo pyžamo zahřívá. S těmi svrsky, s Bohunciným popelavým plédem a flanelovým pyžamem po Evině dědečkovi, si oblékám i jejich příběhy, jejich osudy se splétají v podivné směsici.

Štucl, který před naším prvním setkáním koupila Eva Markvartová poblíž Staroměstského náměstí, visel před obchodem

mezi množstvím čepic a šál, je zavěšen vedle knihovny spolu s dětskou kabelkou z krokodýlí kůže, čeká, až do něj vsunu ruce, schovám ruce nebo pazoury v tom tunelu do jiného světa, do jiného příběhu, je hebký jako vlásky novorozeňátka, zatím, když po něm ve tmě přejíždím dlaní, vyskakují z něj jiskry. Štucl, který dostala Alice Davidovičová od babičky, pocházel z jehňátka perského, ještě nenarozeného. Z jakého zvířátka pochází asi tenhle, nejspíš to bude napodobenina psí nebo kočičí kožky. V noci, než jsem šla spát, jsem do štuclu vsunula ruce, dotkla jsem se v něm jednou druhé, možná jsem to samé udělala už tenkrát, když mi ho Eva přinesla, ale vzápětí jsem štucl odložila a téměř na něj zapomněla, není to přece štucl, který hledám ve svých románech, je nepravý a stejně cizí, jako byl ten, který mi po své matce přinesl Mirek Červenka a který mě od prvního dne odrazoval svou podivně neznámou vůní, vždycky ke mně zavála ze skříně v komoře, kde na dně pod šaty skončil, když jsem se ho někdy náhodou dotkla a v prvním okamžiku nevěděla, čeho se dotýkám, ucukla jsem, a když jsem to pak pochopila, pocítila jsem stud a také strach, vždyť v olšanské komoře, které se říkalo kamřík, i v té zdejší, není to vlastně jedna a táž komora? jsem zažila všelijaké proměny a návštěvy, některé přilétaly světlíkem.

Prodírám se lesem, hustým a neschůdným, podobným tomu, který vyrostl, když Jelena Přemoudrá, aby unikla svým pronásledovatelům, hodila za sebe kartáč, ruku bys jím neprostrčil, za tři léta bys jej neobešel, ale vodní car, její otec, který pronásledovatele vede, začne les hryzat, udělá si cestičku a opět jsou jí v patách, už ji dohání, nebo se podobá temnému lesu, ve kterém se ocitl básník, když byl jeho život v půli se svou poutí, ohrožoval ho pardál, lev a vlčice, hnán tou šelmou padal ze srázu, a pak se setkal s Vergilem, člověkem nebo stínem, který se stal jeho průvodcem. Kdo povede mě? Les stále ne-

končí, s každým dalším krokem, s každou další větou je nepro-
stupnější. Oč statečnější je Bohunka, která právě slézá svah
očistcové hory, nepůsobí jí to kupodivu potíže, obešla se bez
francouzských holí, dokonce i bez průvodce, Vergilovi ostatně
od počátku vskrytu nedůvěřovala, nechápu, jak to dokáže, už
myslí jen na ráj, straším ji bezbřehou nudou, skoro ji od další
cesty odrazuji, ale ona mává rukou, nebojí se, spěchá, hlas
předčítače Victora Readera, to on, Vítěz Čtenář, přístroj sídlící
na psacím stole, je přece od počátku jejím věrným průvodcem,
ne-li učitelem, s ním nemůžu soupeřit, jeho zvučný hlas se
rozléhá veleslavínským domkem hodinu za hodinou, tercínu
za tercínou, jako by v jeho rytmu pochodovala, hrůzy pekla
už má za sebou, alespoň v to doufá, také let na Geryonovi do
propasti, po kterém se mně dosud třesou kolena, je šťastně za-
pomenut, všechno se smísilo v jediný proud, kterým se na židli
nechá unášet, zatímco za mnou les tvoří stále neprostopnější
hradbu, dokud nenajdu hřeben po babičce, kterým si česala
dlouhé vlasy, splétala si je v silný cop, po letech, dávno po
tom, co si vlasy na dědečkovo přání nechala ustříhnout, chy-
běly v hřebenu dva zuby, stezka pro zbloudilé, pokaždé, když
mi něco křupne pod nohama, ozve se výkřik, zatrnu, bylo to
jen vyschlé tělo propisky, dokud nenajdu matčiny tmavozelené
šaty, které jí svlékly bohnické sestry, chvíli jim trvalo, než jí je
přetáhly přes hlavu, dodnes mi asi zazlívá, že jsem je odnes-
la domů, když pak za pomoci sester vylezla s labutími křídly
ztěžklými vodou z vany, hledala je, její matka, moje milovaná
babička, všechny oděvy po dceřině smrti poschovávala nebo
se do nich oblékala.

Dřív na mě v pokoji ze tří stran hleděly loutky, teď mi Šašek
visí za zády a hledí na tři kresby od Adrieny Šimotové, na na-
klánějící se židli, dvě k sobě lnoucí lžičky a Adrieninu ruku,
Král usedl na truhlu ve vedlejším pokoji s rukama v zapráše-

ném klíně, sen o říši, které by vládl, se rozplynul nebo jeho vláda skončila, říše se proměnila v pustou zem, Smrt se tísnil v koutě vedle knihovny, někdy sebou šije, jindy škubne, ráda by si vydobyla víc prostoru, také ona mi visí za zády, dosud třímá kosu, na kápi má připíchnutou věčnou hortenzii, zleva se teď na mě dívá zpod brejliček Jung vědoucím a trochu potměšilým pohledem, možná je to pohled trickstera, zezadu mě pozoruje mladý, uhrančivě krásný Rudolf Steiner, Johan, můj mistr, z obrázku neshlíží na mě, ale na neviditelné žáky, ke kterým se co chvíli skloní a opraví jejich polohy, Merleau-Ponty s jednou tváří ve stínu, druhou ozářenou bleskem se dívá směrem k oknu, nebo spíš daleko za ně, tam, kde se už lze srovnat s takovými záhadami jako věc a svět, jejichž hutné bytí i pravda jsou plné neslučitelných detailů. Pár útržků slov a vět, které fotografie spolu s tváří filosofa zachytila, zní jako věštba: qu'on la cherche, peut s'agir de, arbres proches, l'une par l'autre, deux vues, énigme, c'est, ces choses chac, l'autre c'e, parce qu'ell, aby byla hledána, jedná se o, dva blízké stromy, jeden po druhém, dvojí vidění, záhada, to je, věci každé, jiné, to j, neboť ona. Knihu Oko a duch, odkud fotografie pochází, překládal O. K., Bohunka sebou trhne, když vyslovím jeho celé jméno, ale pak chvatně dodá, napiš mi na lístek, co všechno přeložil. Kdysi o něm však sama promluvila, jako o absolventu lycea v Dijonu a filosofovi, který se zabýval existencialismem a fenomenologií a se kterým měla známost ještě v době, kdy se poznala s Joskou, nějakou dobu měla známost s oběma, neprozrazuji nic utajovaného, v Letu let o tom Joska píše. V myslí jí vyvstane rým, který Joska, houpaje se na křesle, pohotově vymyslel do překladu z Morgensterna: Antonín – vin. O. K. byl tak jako Joska ženatý, Petrynek se s maminkou přes keře a drátěný plot díval, jak tatínek hraje s Bohunkou tenis, mávl jim raketou na pozdrav, když odcházeli, Hana se ohlédla a na okamžik strnula. Kurty se tenkrát, nebylo to dlouho po válce,

nacházely mezi Prašným mostem a střešovickou vozovnou, dcery ještě nebyly na světě, na který je pak v Bubenči přivedl můj dědeček Jerie, chvátá – svatá, zamořila – otrávila, báseň se jmenovala Štika. Ale to ještě Jenda... nebyli jednu dobu všichni tři? ne, to ne! Oslnění přichází pokaždé, když svému snu pohlédla do tváře, už už jej poznává, už už se k němu vzpíná, i on se k ní blíží, už už se jí dotýká, vtom couvne před bodovým světlem, to nepoznané, tajemné je hřích, Antonín – vin, marně sen přivolává zpátky, není po něm stopy, teď už žádné sny, zaplat'pánbůh, nemá, k čemu by byly, říká, ani o Joskovi se jí nezdá, a tobě, tobě se o Karlovi a o něm, zaváhá, stále si nemůže zapamatovat Jaroslavovo jméno, někdy zdá? ptá se tiše, jako bych i já spáchala hřích, když jsem tak brzo po Karlově smrti, už po šesti týdnech, začala žít s Jaroslavem. Nebo snad má na mysli Johana? Ano, někdy ve snu nosím své muže po městě v náručí. Johan mě onehdy vzal ve snu kolem ramen, ale pak zmizel. Hledat? pravdu? dva blízké stromy? V Petrovicích javor s rozdvojeným kmenem, hrozí, že jednou zalehne chaloupku, před pražským domem starý akát, který pahýly větví dosahuje až k balkonu a někdy jimi ve větru šermuje, píše ve vzduchu hieroglyf. Nebyl to on, kdo v říjnu minulého roku strhl kus zábradlí? Pravdu! To já, ne strom, nesu na tom neštěstí vinu, kvůli mně ze střechy divadla přiletěli kamenní andělé, sotva jsem na ně pomyslela, dlažba na balkoně tenkrát zaduněla a dům se podvakrát otrásl v základech.

Když jsem včera večer po návratu z Veleslavína vyndávala ze skříňky Hedviky velkou krabici od bonboniéry, na víku má portrét rokokové dámy s vysokým účesem, abych vyhledala fotografii z mateřské školky, chtěla jsem se podívat, jestli na ní je Alice Davidovičová, jejíž jméno jsem dala dívce, která skočila z okna mého budoucího dětského pokoje, anebo zda se Alice objevila až v první třídě, uchopila jsem ji tak nešikovně, spíš

tak ledabyle, příznej to! že se otevřela a fotografie, kterých byla plná po okraj, se rozletěly po kuchyni na všechny strany, jen pár osob se mi podařilo v letu zachránit, ostatní dopadli na zem a byli téměř ztraceni, brzo upadnou v zapomnění nebo se ocitnou ve velkém zmatku. Něco podobného se přece stalo nebohé tetě Emilce, jenže ta krabici s fotografiemi neupustila z neopatrnosti, ale protože ji ranila mrtvice, z krabice od bot se na podlahu v předsíni a na ni snášely fotografie živých i mrtvých, na tvářích se jim objevil výraz zděšení, všichni i ona tušili, že se stalo něco nenapravitelného, lidé a časy se pomíchali, dosavadní řád světa se zhroutil, a kdyby se chtěli vrátit, našli by okénko věčnosti zatarasené čepelemi slov a vět, o které by se poranili a já bych je před takovým osudem nedokázala ochránit. Z podlahy jsem sbírala herce z jakéhosi ochotnického představení v Pardubicích, stojí mezi nimi v podivných, snad pážecích kostýmech moje babička, asi patnáctiletá, a její o rok mladší sestra Lila, na hlavách mají velké klobouky s chocholy z peří, na další je otec se svou matkou, on v uniformě, ona s kožešinou kolem krku a v klobouku staženém do čela, jak to bylo tehdy módní, snímek mohl být pořízen pár měsíců před mobilizací, otec narukoval jako poručík k lazaretnímu vlaku, když se pak druhý nebo třetí den vracel, nemohl se za celou cestu prodrat chodbičkou vlaku na záchod, tak byl vlak přeplněný, ostatně i na záchodě se tísnili vojáci, větší trýzeň v životě nezažil, bylo dobojováno, na zemi se ocitla i moje první láska Pavel C. a fotografie, na níž na dvoře Vinohradské nemocnice stojí Emilka zavěšena do svého muže Kuliče, ona v letních šatech, on v županu, bylo to před jeho první operací žaludku, po té druhé, která následovala za několik měsíců, už vše špělo k rychlému konci, ze země na mne hledí matka s tváří člověka, který se brzo vydá na dlouhou cestu, byla jsem v pokušení tu fotografii, jež podle všeho pocházela z jejího posledního občanského průkazu, zničit, abych tím odvrátila

neblahý osud, který ji čekal, a konečně jsem na zemi našla i hledanou fotografii z mateřské školky v Libické, vpravo dole sedí se zkříženýma nohama Michal Prokop, který se stane slavným zpěvákem, je tam také mladší sestra Livie Klausové Hana Mištinová, Alici Davidovičovou na fotografii nenalézám, zato ke svému údivu poznávám Kristinu Hiršalovou, už tehdy ve školce a potom ve škole na Lobkovicově, tehdy Čapajevově náměstí, jsme obě recitovaly, jednou jsme si obě vybraly stejnou báseň, později jsme se obě, stejně neúspěšně, hlásily na AMU. Fotografie ze školky pochází z doby, kdy už Joska přestal milovat Anitu, pokud ji kdy miloval, a zamiloval se do Bohunky, Kristina to Bohunce nikdy neodpustila, jak by mohla, i když jí dovolila po tatínkově smrti v jejich bytě dál bydlet, její vztah k Bohunce se během let zlepšoval, dokonce jednou řekla, že v ní našla novou maminku, Bohunka o ní mluvila jako o své třetí dceři, a kdyby nedošlo k tomu nešťastnému vloupání, asi by Kristina nechala Bohunku v Horní Stomce bydlet dodnes. Po té události bylo však najednou všechno jinak, ještě Bohunce poslala z vyklizeného bytu raneček se svazkem kondolencí k Joskovu úmrtí, převázaným modrou stužkou, a pár starých hedvábných punčoch v igelitovém pytlíku.

Adriena spadla z vozíku a zhmoždila si bok, bolest ani po dvou týdnech téměř nepolevila. Pro něco se shýbala, snad pro hřebec, který jí vyklouzl, před příchodem vnuček, kéž by jejich i moje úzkosti pominuly! Katka je na tom hůř, Bětka ji možná jen napodobuje, jsou to dvojčata, se chtěla trochu učísnout, snad se sehnula pro stránku z eseje, pro tu, na které jsem psala o vyjevování a vytrácení na jejích obrazech, četla mou esej a čtyři další už po několikáté, teď znovu po delší době, možná jí vyklouzl nejprve hřebec, a jak se sklonila, svezl se jí z klína list a potom, jak padala, z nevelké výšky, ale pro ni v ten okamžik a v jejím nepohyblivém stavu byla hlubinou, právě tak se

ovšem hřeben mohl proměnit v neprostupný les, štůsek papírů, které měla na klíně, se rozletěl, proč jsem je nesešila? eseje se pomíchaly, věty napadaly jedna přes druhou, proč jsem je neočíslovala? přestaly dávat smysl nebo dávaly jiný, podivný smysl, pocítila velkou bolest v boku a také v noze, té zdravé, nebo spíš v té dosud ještě trochu pohyblivé. Zneklidňovala ji představa nemocnice, Motola, kde by se mohla zase ocitnout, poslední pobyt tam špatně snášela, ačkoli trval jen šestnáct dní, dřív bývala trpělivější a smířenější se vším, co musí přestát, ale čím je bezmocnější, tím je to pro ni ovšem obtížnější úkol, naštěstí se nezdálo, že by si něco zlomila, a když ji pečovatelka posléze pokládala na postel, pocítila alespoň z toho zjištění určitou úlevu, s kreslením však bude na čas konec, to bylo zřejmé. Pavel se bude zlobit, proč byla zase tak neopatrná? Tentokrát se to sotva skončí láskyplným vytaháním za uši, Kafka prý tahal za uši Ottlu, ať už ji káral nebo jí tímto způsobem dával najevo svou přízeň, ze tří sester ji měl nejraději, sedávali spolu v koupelně na okraji vany, šeptali, aby je ostatní členové rodiny neslyšeli, zato oni z koupelny slyšeli, co si o nich povídají. Proč jsi, Adrieno, nepoužila nástroj? myslí nástroj na sbírání předmětů, kde jsi nechala podavač, od čeho ho prosím tebe máš? Zapomněla ho vzít s sebou, když se na vozíku vypravila do druhého pokoje, i taková výprava může být časem nad její síly, má pravdu, nikdy není dost opatrná a předvídává, ale slíbit, že to víckrát neudělá, jak to slibuje Bohunka Richardovi, mu nemůže. Bylo to však jinak, když se vrátil domů, zůstal stát u klenutého průchodu mezi pokojem a místností, která jí slouží jako ateliér i ložnice, chvíli se na ni díval, pak zvedl ruku, jako by se chystal k nějakému gestu, a zase ji pomalu spustil. A když pak Pavel, kterého jsem ve Vyvolávání nazvala černým andělem, protože jsem ho nikdy neviděla v jiném než černém oděvu a věděla jsem, jak obětavě se o Adrienu stará, druhý den sbíral po podlaze rozházené

listy z mých esejí, ačkoli ho prosila, aby je ještě týž den posbíral, záměrně je tam tak dlouho ponechal, aby z nich vyprchal život a vyschl v nich veškerý smysl, aby zůstaly jen potrhané věty a odumřelá písmena, Josef Němec nebo Bohunčín zeť by papíry trhali a šlapali by po nich, také on by to byl nejráději udělal, neboť pouze on má právo o Adrieně psát, pouze on, třináct let se o ni stará, a nemá proto čas na to o ní psát, doslova tak to řekl, před Adrienou, Bohunkou a přede mnou, všechny tři jsme strnuly, to je moje vina, hlava jí při těch slovech klesla ještě hlouběji na prsa.

Pavel Brunclík nestudoval kabalou, a proto neví, že třináct let je dobou, ve které člověk přebývá pod vlivem egoistických sil, dobou, po kterou trvá cesta strádání, Derech Isurim, než se člověk může vydat na cestu, na níž si uvědomí, že egoismus je zdrojem všech jeho sil, Derech Tora, nejspíš neví ani to, že po třináct let se musel rabi Šimon, aby unikl smrti, k níž ho odsoudily úřady, se svým synem rabi Eleazarem skrývat, živil se plody rohovníku a pili vodu z pramene a když pak odtamtud vyšli, byli velice změněni, tělo měli pokryté rží a vředy, teprve potom byli hodni poznat tajemství Tóry, třináct let bylo třináct za sebou následujících náprav, natož aby věděl, že Vojtěška Vlčková v Křovicích u Dobrušky modeluje svoje biblické sochy a betlémy pod dvěma velkými klecemi s třinácti ptáky, kdysi bylo ptáků třicet nebo třiatřicet, ale když jednou odjela na týden do Prahy, zapoměla její pomocnice otevřít dvířka jedné z klecí, aby se ptáci dostali k nádobě s vodou v druhé kleci, a všichni až na párek v oddělené kleci zahynuli žízni, nebo se vydali hledat svého boha Simurgha a na konci pouti, když boha nenalezli, pochopili, že oni sami jsou Simurgh, ten, jehož jméno značí třiatřicet ptáků. Pro Vojtěšku však třináct nepředstavuje neblahý počet, pro ni ne, temnou noc duše má za sebou, alespoň pro tentokrát, nebyly to však temné noci, ale

temná rána, do kterých se po dlouhý čas probouzela, nebyla nikým, ničím, ačkoli dokázala vstát, omýt si obličej a uvařit kávu, neměla tělo, nezůstávalo z ní nic, až se jednoho dne, kdy už temná rána pominula, aniž tušila proč, v knize Romana Guardiniho dočetla, že právě pak, když má člověk pocit, že z něj nic nezbyvá, nic lidského, zbude ono jiné, jehož je všechno pouze látkou a vyjadřovacím prostředkem, to nejvlastnější, co ve všem ostatním žije, zakouší v tom svůj úděl, po mnoho dní visela v prázdnotě, Tohu Bohu, neexistovali rodiče, už řadu let mrtví, ani Jarda, její druh, který zemřel čtyři roky po tom, co se poznali, ani Jana, děťátko, které se narodilo mrtvé, uškrcené pupeční šňůrou, viděla na ultrazvuku jeho siluetu a slyšela hlasitě tlouci jeho srdce, nemohla si ho tehdy, když se po příliš pozdě provedeném císařském řezu probudila z narkózy, ani pochovat v náručí, už nebylo, nikdy jako by nebylo, nebylo nic z toho, co prožila, v těch temných ránech nebyly ani její sochy, ani ty z cyklu Biblických krajin, a to vše nebylo, ještě když snídala, ale ještě ani potom, když usedla v dílně pod klecemi, ptáci ji s jásotem vítali v naději na snídání, a teprve když zažehla ohýnek a nástrojem se nad plamenem dotkla vosku, se prázdnota začala rozplývat, věděla zase, kdo je, co umí a zná, koho milovala, koho ztratila, z pokoje se dívá směrem k Jardovu zapovězenému hrobu, chodí k němu tajně, většinou v dešti, aby ji tam jeho žena nezastihla, rok před smrtí začal kreslit barevné anděly, rozpomene se také na dítě, jehož jméno je vyryto na náhrobku pod jmény rodičů, i když tělíčko tam neleží. Přečetla si také, že kdyby existovala samota, do níž by už nedokázalo proniknout jediné slovo někoho jiného a proměnit ji, do níž by neproniklo slovo lásky, noc, v jejíž opuštěnosti by nezazněl žádný hlas, teprve pak by nastala skutečná samota a hrůza, to, čemu teolog říká peklo. Všechen strach světa je strachem z takovéto samoty, už to pochopila, ne náhodou ve Starém zákoně znamená slovo šeol peklo i smrt, cítí, že

je změněná, pod rukama se jí znovu začínají z prázdná rodit tvary, poté, co byl převrácen, zmaten nebo vůbec nebyl, opět vyvstává smysl.

Obcházely jsme se Silvií zakletou kliniku, motaly se mezi pavilony a hledaly cestu na Hůrku, venku v tu hodinu, byly asi čtyři odpoledne a nikdo venku nebyl, aby nám ukázal cestu, spali zřejmě nejen všichni pacienti, ale i všichni ošetřovatelé a lékaři, z nitra pavilonů, označených A, C, D, H, nevycházel sebeslabší zvuk, písmeny hebrejské abecedy byl stvořen svět, Olam, patrně jsme pořadí písmen popletly, stvořitel přitom užíval hůl nazývanou Manor, tkalcovské vratidlo. Teprve pak, když už jsme cestu na hůrku objevily, potkaly jsme pod kopcem člověka, přes pyžamo měl rozepnutou vyšívanou kazajku, vždycky kousek popoběhl a opět se vracel po svých stopách, pokaždé, když nás míjel, zdravil grüezi mitenand. Odvrhne tě, zabalí tě, smotá, jako klubko tě svine, jako míč odhodí do širší země, tam umřeš, těmito slovy, která zapsal prorok Izajáš, se obrací Stvořitel k bezbožníkovi. Sabina Spielreinová si není jistá, jestli právě to s ní neudělá Junga, jak mu říká, v jejím rodném jazyce to slovo označuje plavčíka na lodi, nebo to už udělal? V ponuré budově v Burghölzli čas stojí, všichni spí zimním spánkem, ačkoli ještě neskončil říjen, lékaři si s uspáváním pacientů letos pospíšili, ostatně za dva dny propukne vánice, v tu dobu v kraji neobvyklá, zrovna budu se Silvií ve válenkách uvnitř s beránkem, které mi půjčila, putovat podél jezera k Jungově věži v Bollingenu. Na Sabinu však prášky nepůsobí nebo docela málo, upadne jen do polospánku a nakrátko, také proto, že nechce promeškat okamžik, kdy se Junga přijde podívat, jestli usnula, stalo se to dvakrát, poprvé poté, co s ní vedl dlouhý rozhovor, který ji rozrušil tak, že sebou škubala a vydávala zvířecí skřeky, tvář se jí měnila k nepoznání, podruhé, když mu vyznala lásku, prosila aspoň o něhu, seděla proti němu, lůžko

při terapii nepoužíval, a číhala na okamžik, kdy si dá nohu přes nohu, vyhrne se mu nohavice a zahlédne jeho lýtko, bílé a holé jako lýtko ženy nebo tanečníka, toužila ho pohladit, a tam na Hůrce, Hölzli, u dřevěného altánu zvenčí natřeného barvou býčí krve to udělala, jemně ji odstrčil špičkou boty, tehdy ji ještě neodvrhl, nezabalil, nesmotal, uprostřed noci pak tiše otevřel dveře, ležela po večeři, kterou smetla na podlahu, dva ošetřovatelé, jeden jako druhý, ji krotili, jste dvojčata? ptala se jich, když jí na těle utahovali řemen, bývaly chvíle, už v dětství, kdy si do krve drásala konečky prstů, ulpěl na nich nečistý duch, zdržuje se na záchodě, ukájí se tam a pojídá výkaly, přisává se na prsty, Junga nahlížel do pokoje škvírkou mezi dveřmi, i když ho neviděla, poznala jeho vůni. To, že se na ni přišel podívat, vnímala jako důkaz lásky. Ted' však nikdo nepřichází, ve dne ani v noci, Junga se neobjeví, dokonce ani když se čas od času do pokoje hrne voda, pramínky nejprve proklouznou pode dveřmi, blíží se k posteli, pak proud rozrazí dveře, voda rychle stoupá, už jí chtivě olízla chodidla, když měla jako dítě těžkou angínu a ústa plná hnisavých boláků, položila si matka její zpocená chodidla do klína a chovala je.

Unášel mě proud, který se přelil přes Karlův most. Jsem Chloé, nebo ta nebohá dívka, kterou spolu s jejím přítelem především večer srazilo auto z Mánesova mostu. Tělo neznámé v noci z Vltavy vylovili a položili na břeh, také našli její boty a kabelku, ale mládencovo tělo zřejmě odnesl proud k Mělníku a odamtud ho ponese po Labi k moři. Měla jsem na nohou botky lemované kožešinkou, které patří Chloé. Včera jsem po několika letech hledala Chloé na Olšanech a našla, ještě tam leží, svalená z náhrobku, schoulená na boku v dolíku opět o něco hlubším než posledně, bezruká, mistr Malínský si přitom na rukou dal obzvlášť záležet, zelené vlasy jí splývají po ramenou, mistr jí vlasy sám rozpustil, když mu v ateliéru seděla nebo

klečela modelem, takhle to bude hezčí, pravil, takřka to samé učinil Jung, když se nenadále objevil v penzionu na Schönleinstrasse 7, kde Sabina Spielreinová bydlela poté, co opustila Burghölzli, kouzelnou hůrku, skoro jako Egypt'anka, řekl a se zalíbením si ji prohlížel, Egypt ho vždycky přitahoval a později ho navštívil a plavil se po Nilu. Brzo po tom, co se oženil s bohatou Emmou, si nechal zhotovit plachetnici podle egyptského vzoru a na ní se pak plavil z Küsnachtu do Bollingenu, ležícího na horním jezeře, za příznivého větru trvala plavba dvanáct hodin. V noci po Jungově návštěvě si Sabina zapíše, dělali poeziju, deník se spolu s dalšími písemnostmi a Jungovými dopisy najde v roce 1977, mnoho let po její smrti, při renovaci podzemí ženevského Palais Wilson, někdejšího Psychologického institutu, v hnědém kufří. Jungovy něhy se patrně přece jen dočkala, jinak výrazu poezija ani nelze rozumět, avšak její touhu, aby spolu zplodili Siegfrieda, nenaplnil, dokonce plavovlasého hrdinu o několik roků později v Červené knize ve vidění z 13. prosince 1913 zavraždil. Krátce před rozedněním, na východě se už nebe jasnilo, číhali s jedním mladým mužem na úzké skalní pěšině ve vysokých horách, pak zaslechli Siegfriedův roh, a když se potom hrdina zjevil na voze s lidskými ostatky, vypálili na něj současně, padl, smrtelně zasažen, Jung se dal na útěk v lijavci, který se vzápětí spustil. Hrozil se svého činu a nerozuměl mu, dokud k němu nepromluvil duch hlubiny, věz, že nejvyšší pravda a to, co se přičí smyslu, je jedno a totéž, jako den předpokládá noc a noc den, smysl předpokládá protismysl a protismysl smysl. Ta slova ho zbavila napětí, pojednou věděl, že přešel hlubinu a že se díky vině znovuzrodil, Bůh se rodí z temné dvojznačnosti, dvojznačnost je cesta života, vzhůru po ní! Sabina pozoruje, jak si Junga sedá na posteli, sbírá z podlahy schumlané ponožky a pečlivě si je navléká, jako by tušil, že na nohou utkvěly stopy viny nebo poezie, a věřil, že ponožky je mohou spolehlivě skrýt.

Ukazuji všem, kdo ke mně přijdou, fotografii původního domu, většinou jsou udiveni spolu se mnou, někdo však nedůvěřivě vrtí hlavou, nezdá se mu perspektiva zobrazení, vypadá to, jako by dům stál v nepřerušené řadě s ostatními postavenými na přelomu století, jako by zahrazoval ulici Milešovskou, tehdy už rovněž zastavěnou, musí se podívat pozorněji a pak váhavě připustí, že se mezi domy dá tušit ulice. Pan Antonín z šestého patra, který obchodoval s voňavkami, vůně se za ním táhnou i po letech, ve výtahu se mísí s pachy jídel chystaných v prvním patře v bývalé komoře s okýnkem vedoucím do výtahové šachty, a který se stále vyskytuje na ulici nebo v domě, je všudypřítomný, se na mne rozkřičí, když mu ukážu fotografii, kterou mi právě v obchodě v přízemí našeho domu zvětšili, zřejmě mě viděl do obchodu vejít a zajímalo ho, co tam pohledávám, rád by mě přistihl při nějaké nepravosti, a nemýlil se, tenhle dům že tu stál?! To mi nevykládejte! takřka mi fotografii vytrhne z ruky, dva mladíci v obchodě zanechají práce a zvědavě naší hádce přihlížejí, chci ho podvést, ale on mi tak lehce nenaletí, on ne! takové věci on neodpouští. Na adresu domu vychrlí spoustu zlých slov, v tom zbouraném bydleli samí Židi a v tomhle bydlí zase samí kolaboranti s režimem, minulým i současným, nejraději by obraz domu zadupal do země. Také já cítím, že na starém domě lpí nějaké prokletí, ačkoli nevyletěl do povětří jako kdysi rohový dům na Ohradě, kolem jehož trosek jsem jezdila do školy, ani na něj při náletu v února 1945 nedopadla bomba, při hromadném pohřbu ležely před kostelem svatě Ludmily vinohradské oběti v rakvích vyrovnaných ve třech řadách, vlevo je na fotografii vidět část budovy divadla, v němž už za války začal hrát otec. Když se na začátku sedmdesátých let na místě vybombardovaného domu na Vinohradské třídě 61 hloubily základy nového domu, našlo se v zasypaném sklepe dvacet tři zaživa pohřbených těl, při probouzení slýchám šum těch duší vanoucích z podsvětí

nebo ze zapomnění, Jung v polosnu, polobdění slychal dupot, smích a zpěv, ale nikoho neviděl, později pochopil, že to byli nebožtíci, sälig Lüt, Wotanovo vojsko duší nebožtíků, ti mívají ve zvyku obcházet a upozorňovat na sebe, možná ty duše někdy dorážejí i na pana Antonína, marně je odhání. A co to bylo za zvuk, který se rozléhal domem jednou v neděli odpoledne, když jsem vyhlížela oknem v kuchyni, odjakživa jím vyhlížím ty, které miluji, nářek, téměř nelidský, se ozýval v nepravidelných intervalech, vyšla jsem na chodbu a otevřela okno do dvora, kam z něj kdysi skočila paní Uhlířová, ale nedokázala jsem určit, odkud se line nářek, který byl výrazem krajního zoufalství a opuštěnosti, podobně snad křičel kouzelník Merlin, syn d'ábla a čisté panny, temný bratr Parsifalův. Johan jen lehce pokýval hlavou, když jsem mu nářek líčila, pohupoval se v křesle, vpravo od jeho hlavy se za sklem knihovny Jung potměšile usmíval, on ví své, brýle s kulatými kovovými obroučkami se mu svezly ke špičce nosu, v tu dobu, bylo kolem páté a začalo se šeřit, se už nářek toho, který sešel ze světa a jehož příběh nikdo nevypráví, domem nerozléhal.

Její cesta dolů, kterou absolvovala s Dantem a Vergilem, se zdá být u konce, tříšt' vět a jednotlivých slov se začíná skládat v mozaiku podobnou té, která je na kulatém stole v pokoji, když po ní přejíždím dlaní, vnímám její hladkost i spáry. Rukopis, který se vrší na stole, poskládán z mnoha listů a lístků, stojí na něm nápis V LABYRINTU, zůstává pro mě tajemstvím. Před časem se hrozila hlubin, do nichž se propadá, a nakrátko psaní zanechala. Dotkne se dna, nebo se raději uchýlí do světa Dvou zelených tónů, jemuž vévodí postava jejího milovaného, ale přísného tatínka? Ačkoli ho v osmnácti letech ztratila, celý život jako by se odehrával pod jeho přísným pohledem, také teď, když píše, myslí na to, co by tomu řekl tatínek. Klád jí na srdce, aby si psala deník, zapisovala, co pokládá za důležité,

poslouchala ho ve všem, a poslechla ho tedy i v tom. Významným gestem ukazuje do rohu nejspodnější police knihovny, leží tam objemný balík v modré igelitové tašce, nikdo to nesmí číst, upozorňuje a na tváři se jí zračí hrůza, kterou cítí při představě, že by se někdo takový našel, třeba i ona sama. Nebo si v něm četla? V jaké zvíře bych se proměnila, kdybych porušila zákaz? Píše se tam snad také o O. K., Janu Zbrojovi, ne, Zlomovi, jehož fotografii mi nedávno ukázala? Zásuvku s fotografickými alby, přeplněnou a přetíženou, jsem jen stěží vysunula, obrázek, který byl do jednoho z alb jen volně vložen, vypadl, sotva jsem album vzala do ruky, byl vysoký, plavovlasý, úhledný, hle, Árijec! v šedém obleku, Petrýnek, k němuž se sklání, aby mu povytáhl shrnutou bílou podkolenku, má na sobě krátké kalhotky, Hana se na oba dívá láskyplným pohledem, ještě v něm nevidím úzkost, o úloze svého muže za protektorátu nemá zřejmě ani zdání, stejně by tomu nerozuměla, Bohunka však o tom tehdy něco věděla, patrně Hana také dosud netuší, že už lásku svého muže ztratila, že ta, která stojí na fotografii kousek za nimi, skoro Bohunku nepoznávám, před několika měsíci vstoupila do jejich života. Bohunčin výraz na fotografii si už nevybavuji, ponechala mi snímek v ruce jen krátce, téměř mi jej vytrhla a trvala na tom, abych zásuvku rychle zasunula, snad aby nás, kdybychom se na ten obrázek déle dívaly a do nitra zásuvky nahlížely, nepohltila hlubina jakási tmavá, která břehů ani dna nemá a která by se v tom obrázku, pořízeném náhodným kolemjdoucím v prvním nebo druhém nebo třetím roce po válce, a v té zásuvce náhle rozevřela.

Nedlouho po této události se na psacím stole objevil lístek s posledními pokyny pro dcery, stojí na něm ŽIVOTOPIS – DO RAKVE. Spálit! Spálit! šermuje rukou. A to vše se musí odehrát pod dohledem tatínka, přísného vojenského soudce,

který se na ni dívá ze dvou pavích per z kouta u dveří očima strážce prahu. Ted' už chápu, proč se od per nechtěla odloučit, ačkoli jsou notně zvětšela, téměř holá, zůstala z nich vlastně jen oka, bolestně vykřikla, to ne! když jsem měla v úmyslu je spolu s jinými nepotřebnými a zničenými věcmi, které sama vyřadila, vyhodit, už jsem je držela v ruce, to nikdy! Přivezl je tatínek mamince z plavby po Čínském moři. Jen jestli tehdy na lodi Sheridan, když plul z Vladivostoku přes Nagasaki, Singapur, Aden a Port Artur zpátky do vlasti, z Terstu jeli vlakem, vezli s sebou do Evropy na palubě II. třídy dva medvědy, dar prezidentu republiky, nemyslel spíš na Jiřinku, to přece jí psal dopisy z Ruska, dokonce se jí v dopise ptal, jestli by si ho nevzala, maminku, svou sestřenicí a někdejší lásku, potkal až nějakou dobu po návratu blízko Paukerta na Ferdinandově, vlastně už Národní třídě, teprve tehdy se dozvěděl, že je maminka volná, že už na svatební cestě do Benátek rok před válkou ovdověla, Bohošku! Otuško! Ví Bohunka, že pávi jsou ptáci Máji, bohyně iluze?

U rodičů už bydlet nehodlá, ale ani sestrám nechce být na obtíž, ted', když propukla jeho nemoc, plicní neduh, při první prohlídce prý nic vážného, je téměř úplně zdravý, při druhé to bylo dokonce ještě lepší, později plicní katar vlevo, ještě později, podle profesora Picka, vpravo i vlevo tuberkulóza, ale ta se brzy vyléčí, ted' už u sester rozhodně bydlet nemůže, i když doktor Mühlstein tvrdí, že není nakažlivá a děti neohroží. Otle zřejmě vadí, že si před obličejem drží kapesník, ale nic neříká a jde do něj zavěšená. Proč má na sobě jen tenký kabátek a jako obvykle nemá rukavice? vyčítá mu, je sice už březem, ale vrátily se mrazy, a ona ještě vytáhla kožíšek, ačkoli ho v naději na brzký příchod jara už uložila, a dokonce si vzala štucl, rukávnick česky, řekla Otle, vsunul do něj na chvíli ruku a šimral ji. Copak Otle neví, že i v zimě odjakživa

spí při otevřeném okně, pravda, pod dvěma příkrývkami? Je rád, že se uvolila ho doprovázet, bez Ottly si některé věci netroufal rozhodovat ani dřív, teď už vůbec ne. Když přecházeli náměstí, klopytl a zakašlal, duchapřítomně si k ústům přitiskl kapesník s modrými hrozny, co kdyby z něj zase vyšel chuchvalec krve. Ten dům, kam se jdou podívat na byt, který by si mohl eventuelně pronajmout, se nachází přímo na náměstí, nedaleko Bořivojovy ulice, na tu ulici má špatné vzpomínky z doby, kdy musel vypomáhat švagrovi při správě továrny na asbest, dokonce byl jednu chvíli rozhodnut skočit z okna, až se rodiče uloží ke spánku, dlouho do noci stál u okna, hodilo by se počkat, až se mýtný objeví na tomto konci mostu, a vyděsit ho, ale nakonec neskočil. Vzpomněl si na svůj úmysl, když se z rohového pokoje, o jiné pokoje než rohové a s vyhlídkou neměl zájem, díval na náměstí, teprve o čtrnáct let později začne uprostřed náměstí, dosud bezejmenného, vystupovat z podzemí chrám, Plečnikův projekt je dosud v nedohlednu, první ho uvidí Alice Masaryková, která je do slovinského architekta zamilovaná, kvapem se stmívalo, v tu hodinu, kolem sedmé uklízely poslední trhovkyně neprodané zboží a nakládaly ho na káry, pokřikovaly na sebe, na ulici někdo zavěštl, znovu, ticho tu asi moc velké nebude ani v noci, co teprve o poutích. Otle se byt docela zamlouvá, i když se jí zdá větší, než jaký by potřeboval, jeden pokoj by stačil, připomene také, že v domě není výtah. Jistě ji napadlo, jak bude lapat po dechu, když bude vystupovat do čtvrtého patra, až nemoc pokročí, on by zase uvítal balkon, jako na horách by to tu ovšem stejně nebylo, vyhlídka také venkoncem žádná, Belveder by odtud neviděl jako z okna domu v Mikulášské, nyní Pařížské, to tedy ne, ani Staroměstské náměstí to není, které teď hyzdí Šalounova socha Jana Husa, ani staroměstské střechy by odtud neviděl jako z domu v Dlouhé. Otočí se od okna v okamžiku, kdy se Otlta operního pěvce Lewického nebo Levického, tak se představil,

ptala, patrně pouze proto, aby řeč nestála, bylo už totiž celkem jasné, že byt nevyhovuje, co to visí za tmavé obrazy na stěně, bylo jich pět nebo šest v úzkých stříbrných rámech, a pěvec Lewicki nebo Levickij, ovšem že Žid, podle přízvuku z Polska nebo Ukrajiny, přijal je v poněkud sešlém tmavomodrém županu, který si přidržoval na břicho, aby se mu nerozevřel, ze sebe v tom okamžiku vydal sten a župan pustil, jsou to rentgenové snímky synových plic v neúprosné časové posloupnosti, jak mu je na požádání zaslal profesor Pick.

Jung kdysi ve snu putoval z obývacího pokoje s nábytkem v rokokovém stylu, pokoj zřejmě patřil onomu starému muži z osmnáctého století, v němž podle střevíců s přezkami poznal sebe, to jsou boty, které jsem nosil, to jsou moje boty! Tehdy pochopil, že je ve skutečnosti dvěma osobami, školákem a starým doktorem, podívoval se, že by to byl jeho dům a rozhodl se dům prozkoumat, sestoupil do přízemí, kde bylo vše ještě starší, zařízení středověké a podlaha z červených pálených cihel, kamenné schodiště ho zavedlo do sklepa, do klenuté místnosti, jejíž zdi pocházely z římských dob, uprostřed byl jakýsi kruh, který se zvedl, když za něj zatáhl, a objevilo se úzké schodiště vedoucí do hlubiny, sestoupil dolů a ocitl se ve skalní jeskyni, v prachu tam ležely kosti, dvě zpola rozpadlé lebky a rozbité antické nádoby, na jednom střepe byl muž s kopím. Dům ve snu představoval podle Junga obraz psyché, vědomí odpovídalo obývací místnosti, v přízemí začínala oblast nevědomí, čím hlouběji sestupoval, tím víc bylo temné, v jeskyni pak objevil svět primitivního člověka v sobě samém, ve snu splývala symbolická cesta duší s cestou lidstva k počátku. Eva Markvartová se doma v Chýnově na takovou cestu vydávala v dětství každou sobotu odpoledne, když mamka pekla buchty, dala si dvě do uzlíčku, vsunula do něj také kartáček na zuby a šla. Putovala však opačným směrem než Jung, z kuchyně sešla do

sklepa, svítla si tam svíčkou, musela se zout a vykasat si kalhoty, protože za dešťů do sklepa prosakovala voda a držela se tam i dlouho po nich, bosýma nohama narážela do předmětů neviditelných v temné vodě, do střepů starých nádob, kusů plechu, brodila se vodou po kotníky, někdy i po kolena, pokaždé došla až k haldě uhlí ve vzdáleném koutě sklepa, která se sesouvala, když se uhlí starou špacírkou, na níž visel uzlíček, dotkla, ale někdy se uhlí dávalo do pohybu i samo od sebe, v haldě se skrývají hroby dávných předků, jednou k nim přibudou i dědeček a babička, klaněla se jim, ze sklepa pak vyšla zpátky do přízemí, z kuchyně se pootevřenými dveřmi dosud linula vůně buchet, přešla kolem nich co nejtíšeji, aby jí mamka cestu na půdu nezakázala, pomalu vystupovala do patra, dveře pokoje dědečka a babičky byly jako vždy otevřené, zevnitř se co chvíli ozývalo babiččino volání, Evóó! Láádóó! dědeček byl tichounký a jednoho dne tiše skončil v přítomnosti vnučky, někdy babička tloukla holí do žeber topení, kovový zvuk se po léta dnem i nocí rozléhal celým domem, oba byli téměř deset let nemohoucí, později už nevstali z postele, zvuk zněl jako neznámý nástroj domorodého kmene, přivolával nebo varoval v nepravidelném rytmu, ozýval se neúnavně a většinou marně, nikdo nepřicházel, a když přišel, tak sotva se vzdálil, ozval se znovu a naléhavěji. Když dveře do pokoje mýjela, hluk obvykle ustal, babička ji asi zaslechla nebo postřehla její stín, ale ona šla, neoblomná, neslitovná, dál, na půdu to bylo už jen pár kroků, dvanáct ptačích nebo dva sloní, a když za sebou potichu zavřela masivní dveře na půdu, měla vyhráno, cesta však ještě nekončila, musela se prodrat mezi mnoha kusy starého nábytku, které tu halabala navršil čas, na podlaze se povalovaly hrnce, ošatky, zavařovací sklenice, přepravky, jednou k těm věcem, odloženým a zapomenutým, na které usedá prach, přibude i kočárek pro panenky, zakopávala o osamělé boty, družka družku hledá, jde sehnutá, aby nezavadila o hře-

by v trámech, ačkoli je malá a hlavou k nim nedosahovala, měla v paměti, jak se babička, dokud mohla chodit a věšela na tehdy ještě poloprázdné půdě prádlo, a ještě potom, když se tam chodila přehrabovat ve starých věcech, odtamtud vracívala s krvácejícími šrámy na temeni, neopakuje vnučka její cestu? Obří almary otvíraly tlamy a odhalovaly své nezbadatelné nitro ve chvíli, kdy se ocitla v jejich blízkosti, půda byla pro ni odevždy místem mnohem nebezpečnějším než sklep, ve sklepe se nebála, připomínal jeskyni a v chýnovských jeskyních byla jako doma, možná už před zrozením, v dospělosti bude každé léto provádět jeskyněmi návštěvníky, jednou tam vzala s sebou i mne, také na půdě si svítila svíčkou, dnes ji při vzpomínce na to mrazí, klaněla se na všechny strany, neboť i na půdě bydlí předkové nebo duchové, jsou všude, krouží spolu s prachem kolem ní, plamínek se ve víru jejich tanců třepotal, každým okamžikem mohl zhasnout, pak už zbývalo jen po žebříku vystoupit na půnubí, krásné slovo! po čtyřech a bosa jako po celou cestu přejít pláň ze skelné vaty, bolestně se zadírala do dlaní a chodidel, odklopit okýnko a vysoukat se na plochou střechu otvorem na míru jejího těla nebo o něco menším, takže hrozilo, že v něm, až dospěje, uvízne jako Diviš Paskal v Soutěsce smrti, a tam se posadila, slunce ji páliło do temene nebo ji šlehal déšť, rozvázala uzlík a s výhledem na Chýnov, nebo spíš na celý svět snědla buchty, tvarohovou a makovou.

Právě se vrátil ze zahrady, chválabohu spí ještě zimním spánkem, ačkoli kalendář poslušně hlásí jarní rovnodennost, teď, když sešel sníh, sotva napadl, je to už po několikáté tuhle podivnou zimu, vypadá holá zahrada sešlá, s jarem zase milostivě zaroste bujnou vegetací, před kterou jen stěží ochrání své byliny, každým rokem s ní svádí většinou marný boj, sešlé teď vypadá i auto pod dřevěným přístřeškem v rohu zahrady, když se na něj dívá z okna v kuchyni, je to ještě nápadnější, zítra

by měl vyrazit na nákup, nikdo jiný to tady neudělá, z pokoje se už zase ozývá řev, slova nerozumět, slušelo by se, aby rozuměl jazyku svého otce, ale nerozumí, nijak ho to nemrzí, co všechno by se ostatně slušelo? slova dopadají na dům od půdy po sklep jako kamení, zase dveře do pokoje nezavřela, jen přivřela, když jí to připomíná, dělá, že neslyší, ale slyší moc dobře, taky předstírá, že nevidí, ohání se lupou, ale vidí docela dobře, přistihl ji, jak čte, stokrát jí taky může říkat, že když v pokoji rozsvítí, svítí zbytečně moc, musí zatáhnout závěs na okně, aby nebylo vidět obrazy na zdech, všechno marné, jednou to udělá, dvakrát zapomene, jsem už stará, zloději přitom pořád obcházejí kolem, tuhle se převlékli za popeláře, zkoumali branku, pustila by je dovnitř, kdyby od ní měla klíč, pustila by každého tak jako v Horní Stomce, už se s tím, Richarde, musíš smířit, že tu teď s vámi jsem, řekla mu skoro škodolibě, nein, máti, kdyby mu žena nepřekládala, co fotr říká, když ho kdysi v Kolíně nad Rýnem krátce navštívili, předtím ho nikdy neviděl, jenom na sebe tupě zírali, oba přes brýle s kulatými obroučkami, kameny dopadají, nein, nein! ztlum to! zase jsi nezavřela, slyšíš docela dobře, ani se nehne, sedí na židli u stolu jako přibitá, hlavu sklání k přístroji tak hluboko, že se ho málem dotýká čelem, když jí sáhne na rameno rukou ve svářčské rukavici, škubne sebou, nech mě! ztlum to, nejseš tu sama, vrátí se do kuchyně k oknu, s úlevou spočine na madoně, kterou před lety pověsil na kmen starého ořechu, modravý obrázek pomalu vybledá, zdrávas Maria milostiplná, Velikonoce na krku, v kostele ve sboru zmatek a shon, na poslední chvíli se shánějí noty, vy opisujete noty? divila se Daniela, jedna z těch, co se tu motají, měl v kuchyni rozložené papíry, kdo by to udělal? papež chodí po světě v černých botách, čeká, až mu ušijí červené na jeho míru, sýkorky se už živí, nenasyty, sypal jim dneska už dvakrát, co se to tam zase...? dalekohled má po ruce, leží stále na parapetu, krmítko je ve spodní části zahrady,

pouhým okem tam nedohlédne, přikládá dalekohled k očím, toho se obával, ptáčkové frnk! už je tam zase, krysa, nebo teda správně potkan, když chcete, zatím nenašel způsob, jak jí v přístupu ke krmítku zabránit, ale pracuje na tom.

Píše u svého psacího stolu, je to o hodně pohodlnější, než když psala na Anitině stolku Rukopis a Dva zelené tóny, až se diví, jak se jí to daří, ačkoli vidí mnohem méně než tenkrát, někdy napíše tři, nebo dokonce čtyři strany a písmo není ani příliš velké a je docela úhledné, jako by i její ruka, tak jako třesoucí se ruka Adrieny, když kreslí, našla někdejší jistotu. Do svého díla se někdy tak zabere, že vynechá i každodenní poslech, potom, co vyslechla Božskou komedii a Odyssea, znovu ji nadchl, přišel na řadu Orwellův román 1984, po něm se chystá na Célinovu Smrt na úvěr, a stala se věc do té doby nevídaná, pod dvou hodinách přístroj vypnula, a dost, víc už ne! a to ještě nedospěla ke scéně, kdy Smithovi vyhrožují, že když nezradí svou milou, vypustí na něj z klece krysu, drží mu klec těsně u obličeje, ohryže mu obličej, ovšem že svou milou zradil, rozloží si na veleslavínském stole papíry, chopí se tlustého černého fixu a jako bidlem se od něj odpichujíc píše, PÍŠE. Ve snu nebo vizi stojí s tatínkem nad nevelkou studnou vzadu na kojetínském dvorku, nikdy, co se pamatuje, tam jiná studna než ta velká vepředu nebyla, jednou jí do ní ve skutečnosti nebo v románu spadla panenka, možná ji tam upustila nebo sama postrčila, aby prozkoumala podzemní svět dřív, než se tam sama vypraví, kdysi kolem ní s tatínkem obíhali jako kolem tajemného, nezbadatelného středu, ale studna ve snu nebyla větší než kolo od vozu a neměla žádný poklop, je ještě holčička, tak devítiletá, a tatínek je rovněž také chlapec, jen o něco větší a starší než ona, spíš je to bratr, ale přesto je to zároveň její tatínek. Píše, píše, pevně svírá svůj nástroj, nevyruší ji ani mravenci putující přes stůl, průzkumníci běhají tam

a zase zpátky, itus et reditus, zpozoruje je, ačkoli jsou drobní jako písmena v knize, která bez silné lupy přechází nedokáže, vidí je, protože na rozdíl od písmen se pohybují, prstem levičky, pravá ani na okamžik neodloží fix, je bez milosti jednoho po druhém, pak už po desítkách zamačkává, stejně si počíná, když vybalím z papíru jablkový závin s mandlemi a tvarohové šátečky, mravenci zákusky brzo objevili a už je obléhají, vzápětí hbitě slézají hradby, už pronikli do města, jsou jich desítky a zanedlouho by jich byly stovky, něčeho podobného jsem byla svědkem, když jsem před lety přinesla bezmocné tetě do domova důchodců v Sulické, kde pod okny křičeli pávi, pařížský dort, ano, ano, ne, ne! volala Emilka a vztahovala po něm ruku, před útokem černých mravenců jsem ho po cestě neubráníla, ano, ano, ne, ne! Emilka na mě hledí zoufalýma očima a po tváři se jí hrnou slzy, ani Richard ve zbroji, kdyby vstoupil, by spisovatelku nevyrušil, píše dál, dívají se do studny, kde se chvěje kruh temné hlubiny, a tu bratr, který je zároveň jejím tatínkem, postrčí špičkou boty list, a jak se list snáší do hlubiny, zmocní se jich obou bezmezný smutek a po tvářích jim začnou stékat slzy jako hrachy.

Shora z pátého patra, kde v minulosti bývala půda, služky tam věšily prádlo, ve větru vanoucím z vikýřů pleskalo, někdy Rózu cíp mokrého prostěradla pleskl přes tvář, holčičky brávala s sebou, zní hudba, poznávám Bolero, zručně ho vytukává na klavír pravnučka skladatele Slavického, ona a její sourozenci se poprvé objevili ve Vyvolávání ve snu o kryších, které řádily v domě a napadly i děti, několikrát se melodie vrátí, čekám, že budu naslouchat celé skladbě, stále víc naléhající svým gradovaným opakováním, ale náhle jako když utne, umlká, po chvíli zazní stupnice nahoru, dolů. Jednou v létě uprostřed noci začala v rohovém pokoji protékat voda, nejprve v pramíncích, potom se řinula proudem, s Evou Markvartovou

a Lenkou Netrestovou, které v pyžamech seběhly ze šestého patra, jsme chvatně stěhovaly starou truhlu a Jaroslavův takřka nový psací stůl, používal ho jen pár měsíců, také loutkové divadlo, mezi loutkami zavěšenými na tyči v zákulisí propukl zmatek, některé už v tu chvíli byly zmáčené až na kůži. Rodina se čtyřmi dětmi pobývala už druhý měsíc na Vysočině, v noci se spustil liják, snad i zahřmělo, a jak voda ucpaným chrličem z balkonu neodtékala, hledala si cestu mezi spárami dlaždic, hrnula se přes práh do místnosti nade mnou, vsakovala do podlahy a stropem protékala do pokoje. Jeviště loutkového divadla časem vyschlo, ale zprohýbalo se, loutky po jevišti sem tam klopýtou, na jevišti pokoje, kde umíral otec a potom Jaroslav, každý na jiné straně a na jiném gauči, když do pokoje zprudka vstoupím, zastihnu je tam oba, se zprohýbaly parkey a na koberci zůstaly varhánky. Další potopa postihla byt v létě před dvěma lety, tentokrát se voda přihrnula shora ze záchodu, kde se uvolnila hadička, zalila předsín a stěnu za knihovnou, poničila starou francouzskou bibli a knihy mrtvých, keltskou, májskou, hebrejskou, egyptskou, a jak ve stružkách stékala po fotografii otce v roli Zikmunda, Sáně! Sáně! vyryla na císařově tváři vislé vrásky a proměnila ji v netvornou masku, podobnou vysušeným hlavičkám předků nebo nepřátel, hermelínový límec vodě odolal.

Když jsem asi po roce chtěla Melisse Pink, která se zajímá o psaní rukou, ukázat rukopisy románů, uskladněné nad botníkem ve skříni ve zdi v předsíni, a otevřela dvířka, teprve v tu chvíli mě napadlo, že voda mohla napáchat škodu i tam, a vskutku, hřbety desek, slova, celé věty, kusy kapitol nasákly vodou, nejvíc je poškozen začátek Podobojí, na první stránce, kde Alice Davidovičová skáče z okna, se rozpila písmena, světa tvořeného z písmen se zmocnila sestřenka Smrti Plíseň, záludná a nemilosrdná, tiše a zprvu neviditelně, avšak pilně konala

své dílo. Melissa mi shora podávala desky a krabice od bot a bonboniér, obě jsme je držely pevně, aby se časy a příběhy, kdyby nám vypadly a listy se rozsypaly, nezpřeházely, copak se to už nestalo? Rukopisy mi připadaly mnohem těžší, než když jsem je tam před lety postupně ukládala, jako by se za tu dobu, co přebývaly uvnitř ve tmě a nějaký čas i ve vlhku, rozrostly. Odpočívaly pak na kulatém stole a na koberci v rohovém pokoji, těžce oddychovaly jako po dlouhé a namáhavé cestě, některé zůstaly svázané černými tkaničkami, jiné vyhřezly z krabic od bot, v kterých po léta ve tmě rostly, kynuly. Právě ve chvíli, kdy se Melissa nebo ta, která se za tímto jménem skrývá, pokoušela rozvázat zauzlovanou tkaničku na deskách Théty, na něž jsem kdysi nalepila, abych zakryla starý název, kresbu Adrieny Šimotové, bytost s pažemi zvednutými nad hlavu, vlétlo otevřenými dveřmi z balkonu do pokoje píрко, takřka bílé, ne nepodobné píрко z jeskyně Diovy, které mi svého času přivezli z Kréty Eda s Josefem, snad vypadlo strakapoudovi, ale také to mohlo být píрко z Vögele, ptáčka, jenž nechybí na žádné kresbě blázna z Waldau, sneslo se na list, na který Melisse, když rukopis na náhodném místě rozevřela, padl zrak. Byl to začátek kapitoly nadepsané Otec jde za mnou: Postavy pana Chauna a pana Petrouška, jejichž cesty se v románu brzo protnou, mne usvědčují z toho, že už zase budu románovou iluzi. A co teprve postava té, která sála s Lamblem šťávu z pomeranče a na smrtelném loži se bude svlékat ze všech šatů, které kdy měla na sobě, také z těch vypůjčených a z těch po hraběnce Kounicové, a kterou si netroufám pojmenovat? Vlastně však ani dobře nevím, co je románová iluze. Když předstírám, že hledám s panem Chaunem Tvora či visím s panem Petrouškem na čihadle v Ústavu farmacie a biochemie, nebo když píšu o svém životě, který se mi pod rukama pomalu mění ve fantasmagorii? Byla jsem najednou zmatená, protože ta pasáž, později v knize pozměněná, mi připadala tak

blízká, jako bych ji napsala před měsícem nebo včera, jen postavy pocházely odněkud z minula, zapomenuté však nebyly, a znovu se ukazovalo, že všechny romány, ty, které tu ležely, i ty, které zůstaly v dutině zdi, tvoří jeden, listy rukopisů by se mohly v nesčetných variacích promíchávat a snímat jako karty a z náhodných, ach, vůbec ne náhodných setkání vět a postav z různých románů by se mohly tkát další a další vinohradské koberce, jeden běhoun se stále stejnými nebo hodně podobnými vzory, samotná tkadlena by se už na nich nemusela podílet, byla by k nepotřebě a téměř mrtvá, z koberce, do něhož by ji zavinuli a který by svázeli ze čtvrtého patra dva pacholci, stále tíž, jen v různých převlecích, za Roháčka a Boháčka, za Brúnu a Rubeše, za Artura a Artura, za citipati, sluhy Jámovy, a za další, by trčela její chodidla, svázeli by ji výtahem značky Schindler, pokaždé, když na značku pohlédnu, vytane mi film Schindlerův seznam, který jsem neviděla, a kdyby Jáma, bůh smrti, tělo nenadnášel, připadal by jim koberec nezvykle těžký. Melissa Pink procházela bytem a poznávala románové věci, tedy je to pravda? harfa, ač je puklá a pozbyla většiny strun a víc než sedmdesát let ji nikdo neladil, když po ní přejela prstem, vydala tón docela harmonický, malé Smrtce přivázala rezné nitky, ani nevím, kdy se zpřetrhaly, snad když si s ní krátce po Vánocích hrály děti mé nejmladší neteře Romany, nit vedoucí k její pravici je teď kratší, takže Smrtka bude stále hrozit, Melissině pozornosti neunikl ani štucl, v prvním okamžiku ho pokládala za ten pravý, perziánový, ale vzápětí, když na něj sáhla, poznala svůj omyl, a pak, něco tu nehrálo, perziánový štucl přece stále hledám, v tu chvíli Melissa ještě netušila, že právě vstoupila do románu. A když jsem potom pasáž z Théty po jejím odchodu četla dál, abych se dozvěděla, jak to bylo, když šel otec za mnou, a dospěla jsem k místu, kde mi otec s úsměvem tak podobným úsměvu Johanovu otevřel, chtěla jsem ho pohladit, hladila jsem ho jako holčička, když jsem

mu seděla na klíně po nedělním obědě, míval na sobě šedou pletenou vestu, později jsem se ho hladit styděla, a pohladila jsem ho po tváři až v nemocnici v Kubelíkově ulici, když jsem od něj naposled odcházela, stejně jako Johana v nemocnici Na Homolce, a v tu chvíli, ačkoli jsem se otce nedotkla, se začal scvrkávat, až z něho zbyl jen věchýtek, chuchvalec peříček a prachu. Tím však scéna v Thétě nekončí, hned v další větě jde totiž otec za mnou, těsně za námi chodí prý naši předci. Karla Malicha, který má právě výstavu v Jízdárně Pražského hradu, kdysi znepokojovalo, co má za zády, kam si nedohlédne, bylo to v době, kdy měl ateliér v Nitranské, přímo proti vodárenské věži, na které troubí čtyři andělé k poslednímu soudu, tehdy ještě neviděl barevné aury ani vnitřní světlo, trhlina se mu ještě nezjevovala jako zářivá živá tkáň, jeho tělem ještě ráno před probuzením neprošlo v jednom toku zachvění, vlastně trojchvění. Pokud mu to dosud dělá starost, mohla by to být odpověď na jeho otázku. Jdu a neohlížím se, aby se ten, který jde za mnou, nepropadl zpátky do nicoty, už chápu, dotýkat se mrtvých, dokonce podobný pohyb jen naznačit je živým zapovězeno, jinak se okamžitě změní v prach a popel.

Bylo zvláštní, byť na druhé straně zákonité, že když jsem rukopisy ukládala zpátky do skříně ve zdi, stála jsem přitom jako i předtím na rozviklané otáčecí židliče od křídla značky Petrof, podvědomě jsem si ji k výstupu zvolila zřejmě proto, abych si, podobně jako tanečníci, úkol ztížila stavem vratké rovnováhy, před více než půlstoletím seděla babička na té židliče v bytě na Lobkovicově náměstí a hrála mi Na břehu mořském, byla jako skladatel Smetana tenkrát už takřka hluchá, zahrála pouze pár prvních taktů, onen bouřlivý nástup živlu, který na vlastní oči nikdy neviděla, dál už si to možná nepamatovala, možná na židliče sedávala i v pozdějších letech, kdy ve skladě v Hloubětíně celé dny rozvazovala a zavazovala provázky na

krabicích, přepočítávala kousky prádla, tehdy už nehrála ani pro sebe, teta Emilka nechala křídlo za odvoz odstěhovat, jen seděla a otáčela se, třeba se dostávala do jiného světa, už tenkrát byla židlička na pokraji zhroucení, nakláněla se ke straně jako dědečkově tělo stíženě k stáru skoliózou. Když jsem rukopisy jeden po druhém zvedala nad hlavu, připadaly mi těžší, než když jsme je s Melissou Pink sundávaly, zvedala jsem nad hlavu všechny ty životy, většinou zmarněné nebo trýznivé, o jejichž pokračování tam nahoře nemám tušení, vrávorala jsem, jednonohá židlička se nakláněla, sedátko se pootáčelo sem tam, ztěžkly jako kdysi matčin mohutný jehněčí kožich, když jsem ho nesla přehozený přes ruku z Bohnic domů, opatřila si ho v době, kdy vlivem nemoci, tehdy ještě nerozpoznaného nádoru na mozkou, ztloustla, ta tam byla její subtilnost a krása, nedávno ve snu byl kožich ještě těžší než tenkrát, pod jeho vahou se mi podlamovala kolena, a když jsem ho déle nést nedokázala, svěřila jsem ho mladíkovi na ulici, s klidem jsem ho vyměnila za jeho hnědou, už trochu ošoupanou semišovou bundu, mnohem lehčí, co jsem to učinila? Když jsem do skříně ve zdi ukládala poslední, značně objemný rukopis, došlo k tomu, čeho jsem se obávala od počátku, nezbylo tam pro něj místo a stálo mě hodně úsilí, abych ho mezi ostatní, musely zadržet dech, vměstnala, Věty, pokud je dopíšu, se nahoru sotva vejdu. Teprve druhý den jsem se rozpomněla na pírkou z Diový jeskyně nebo z Vögele, ptačího ochránce autora všudypřítomného alter ega a sexuálního symbolu, který nechybí na žádné z kreseb Adolfa Wölfliho, který v ústavu choromyslných ve Waldau den co den po třicet let v kresbách a obrazech líčil svůj život, až se příběh, v původním životopisu čítající sotva dvacet stran, rozrostl na 25 000 stran, v den, kdy přestal malovat, 6. listopadu 1930, zemřel, do posledního místa zaplňoval papír obrazy, ornamenty s opakujícími se vzory, ale také stovkami, tisíci číslic, zvláštní význam mezi nimi pro

něj měla čísla 6 a 7, slova, výčty jmen, vyprávěcí prvky vytvářejí v rukopise složité struktury řízené algoritmy, kromě Vögeli se na kresbách všude vyskytuje tvář s brýlemi nebo se škraboškou, tvář Ády, svatého Adolfa II., stvořitele Univerza, jemuž pospolu vládnou bohové Orfeus, Sion, Oberon, Výron, Hněv a Spytihněv. V posledních dvou letech psal Wölflí své requiem, hudební skladbu o 2 956 zpěvech, nekonečnou ukolébavku s jediným tématem, variovaným v různých tóninách, ale s neměnným rytmem.

Jako aztécký čas běžím dopředu a vracím se, mezitím se však, stejně jako ve snu, místa změnila k nepoznání, nelze se na ně vrátit, hotel, to prozatímní bydliště, jehož jméno ani adresu neznám, nikdy si jméno hotelu nezapamatuji, možná je to jméno ztracené vlasti, do níž se toužím vrátit, hotel ani vlast nepoznávám, protože se mezitím, mou cestou změnila. Nemám plášť ani boty, stěžuje si na nepřízeň osudu Ludmila Macešková alias básník Jan Kameník, s kterou chodila babička v Pardubicích do reálného gymnázia, nemůže v dešti a bouři ven, stejně si posteskne v dopise B. N., tak ji označuje Bohunka, ale i Ludmila, také já se jména spisovatelky, dokonce i iniciál ostýchám, svoje staré botky Bohunka na zídce v Horní Stromce nenechávala, protože od operace kyčle musely mít všechny její boty podrážku levé boty o několik centimetrů vyšší, kulháš víc, než bys musela, i z toho ji Richard podezírá. Ludmila Kameníková, tak jsem se přepsala, nebo kdo se ve snu 3. ledna 1964 dívá, co koná já B. N., je Božena Němcová, jak je Ludmile vnuknuto, a co do úboru také se tak vidí, maluje obraz učitele, vyjde čmáranice, mistr Švabinský by byl s výsledkem sotva spokojen, osud té ženy, která skončila ve věku, kdy ona psát začala, ji přitahuje. Vtěluje se B. N. do nás tří, nebo je jejích vtělení ještě mnohem víc, osudy kolují, když se člověk odvíjí z hloubky, splete se jeho osud s osudem někoho jiného,

s nesčetnými osudy, nit se odvíjí, ale její konec není přítom opuštěn, zůstává přítomen, pouze o něm nevíme, Ludmile Mačekové se nit, život zděšený a zúžený až do ouška jehly, píše Jan Kameník, zmodrchala, říká B. N.

O Ráji, německy der Paradise, Bohunka neřekla ani slovo, jako by těch třiatřicet zpěvů ani neposlouchala, snad proto, že má o ráji jinou představu, vyjádřila ji ve Dvou zelených tónech, počtě svým rodičům, Rukopis, který jim předcházela, byl z tohoto hlediska očištěn, ale to by znamenalo, a její slova o labyrintu, ve kterém se teď ocitla, by tomu mohla navštědčovat, že nyní se ve svém psaní nalézá v pekle. Přestože o ráji nemluví, nepochybuji, že Božskou komedii vyslechla až do konce, je důkladná a trpělivá, k tomu ji vedl tatínek. Ne všemu, pravda, z jeho života rozumí, dřív ani teď vlastně nechce porozumět, možná z obavy, aby jeho obraz nepřestal být zářivý, tak zářivý, že v jeho jasu zůstal obraz maminky pobledlý. Ani mamini chování jí nebylo vždy srozumitelné, někdy, nerada si to připouští, jako by ani nebyla tou milující a milovanou maminkou ze Dvou zelených tónů, jako když jí před svatbou s Jendou narážala spálit Rudovy dopisy, s jakou bolestí házela tenkrát dopisy od své první velké lásky, brněnského medika, do kamen, nebo když jí nařídila, aby před svatební nocí přetáhla přes prostěradlo pruh látky, Dora Němcová podkládala pod matku cary starých prostěradel, nikdy jich nebylo dost, slamník byl po matčině smrti k nepotřebě, a když ráno Bohunka zakrvácenou látku mamince odevzdala, byla maminka očividně spokojená. Bohunčino tělo bylo ve dvaceti letech nedospělé, jak shledal lékař, tak nedospělé, že první dvě děti záhy potratila, po letech potratila dítě Joskovo, tehdy však ze svého rozhodnutí, jenže se to nestalo u Apolináře, jak to plánovala, ale v ordinaci gynekologa, který do ní brutálně vnikl rukou porostlou nazrzlymi chloupky, kde už takovou ruku viděla? když slézala z té

nestvůrné židle, cítila se zhanobená, na záchodě z ní pak vyšel chuchvalec krve, Joskovi nic neřekla, v těch dnech zrovna vyšel Morgenstern, kterého spolu s takovým potěšením překládali, ale Joska si přál, aby byl jako překladatel v knize uveden pouze on, zažil slávy zatím málo a zdála se mu nedělitelná, jak by mohla milovanému odmítnout? Recitoval ten večer ve Viole Morgensternovy básně, z paměti jako vždycky, v první řadě seděla Anita, ona s Maří v předposlední, celou dobu se bála, aby po ní na židli, až to skončí, nezůstala kaluž krve.

Krok – sten, krok – sten, ten kloub, kulhá vstříc větru, když se zastavila, neurvale jí zacloumal pláštěm, stejně cloumal a škulbal pláštěm Panny Marie na sloupu, plášť se krabatil, krok – sten, kdo kulhá, kdo sténá? kdo bezkrevnými prsty svírá rukojeť hole až do bolesti, Ludmila Macešková, nebo Bohunka, nebo Milena Jesenská? tu trápí koleno od doby, co si zlomila nohu při skoku do horského jezera, v bříše už nosila Honzu, septikémie, ankylóza, koleno ochrnulo, od té doby o berlích, později o holi, noha ji trápila také při porodu v Londýnské, kde Honze pomáhal na svět můj dědeček Jerie, myslí jen na Dicodit, otec se v sanatoriu zase vydával za potomka slavného lékaře, jak bylo jeho zvykem, jenže ten měl pouze dvě dcery, schovává lék v prádelníku, teď ho tam hledá, šátrá pod prádlem, rozhrabuje všechno, hází kusy prádla, některé jsou špinavé, na podlahu, nevšimne si pak, že po něm šlape, najednou se rozpomene, nebydlí už v Horní Stomce, Jaromír je pryč, bydlí přece v Kouřimské s Honzou a Evženem, Dicodit je v kredenci nahoře, ve žluté konvičce od servisu, dřív sloužila na smetanu, hrábne tam, sláva bohu! spolkně pilulku, pak druhou, pro jistotu, nechápe, proč se jí ty dva byty stále pleťou, onehdy dokonce vystoupala až do podkroví domu v Horní Stomce a teprve, když se jí nepodařilo odemknout, chvíli na dveře tloukla holí, si uvědomila, že už tam nebydlí, bydlí vůbec

někde? belhá se zpátky do Kouřimské, chromá jako Lebjadkinová, Stavroginova žena, uhoří jako ona? To ji kdysi napadlo, když četla Běsy, úleva se pomalu dostavuje, bolest i slast přetrvávají, ačkoli tělo se dávno proměnilo v popel a ten se rozpustil ve vodě fürstenberského jezera, vrací se touha po Willim, chodíš za Kafkou? zeptala se jí onehdy Slávka Vondráčková, kamarádka z dětství, sotva ji poznala, má to přece k němu jen skok, skok? copak nevidí, že chodí o holi a sotva se vleče? Sama dobře ví, že je to pouhá výmluva, Frank by si to nepřál, a ani netouží ho vidět, milovali jeden druhého jen v dopisech, když spolu pak byli čtyři dny ve Vídni a pár hodin v Gmündu, jejich těla k sobě nenašla cestu, natož aby ji našla teď, naposled Franka viděla v Kierlingu, v pokoji omamně voněly květiny, ucukl, když se ho chtěla dotknout, chtěla mu podat sklenici s malinovou šťávou, zavrtěl hlavou, Klopstock ji po pár minutách skoro vyhnal.

Je ve snu na půdě v chýnovském domě. Když otevře dveře na půdu, jde to ztěžka, snad že tam dlouho nebyla, bojí se, že se na ni odevšad vyvalí věci, budou jí vyčítat, že tam tak dlouho nebyla, na tak dlouho na ně zapomněla, ale zjišťuje, že místo haraburdí, na půdu bez ladu a skladu odkládaného po více než čtyřicet let, starého nábytku z pokoje dědečka a babičky, manželské postele, na níž jeden po druhém nekonečně dlouho umírali, postupně ztráceli lidskou podobu, a mohutné skříně s jejich svršky, která se už před lety, když se k ní přiblížila, otvírala a z jejích útroh vylétaly roje molů, tak dlouho o tom okamžiku snili, tlesk! tlesk! ale také místo krémově bílého kočárku s panenkami, jak je tam mohla nechat?! se tu nachází židle, téměř trůn s vyřezávanou hlavičkou na opěradle, na kulatém stolku s bílou mozaikou jsou rozestaveny nádherné broušené poháry z nazelenalého skla, repliku takového poháru nedávno rozbila, nožka byla křehká, a také tam jsou poházeny šperky

a mezi nimi staré brýle, dědečkovy? na podlaze najde starodáv-
ný střevíc s přezkou, obuje si ho, přesně jí padne, druhý marně
hledá a sebere cosi, co připomíná zaječí pacičku, nebo to ten
tajemný předmět je, kdyby onehdy takovou, zrzavou od pudru,
Danielka nevyndala ze zásuvky psacího stolu, ani by nevěděla,
čeho se to vlastně zmocnila, bříškem pacičky si přejede po
tváři, voní dosud divadelním pudrem, a také objeví kolotoč
se slonem, koníkem, zebrou, na velbloudovi sedí maličká pa-
nenka a chvěje se po přestálé jízdě, ještě, ještě! roztočí prstem
kolotoč. Jak ji mohlo napadnout, že bude třeba půdu vyklidit,
myslela, že by to ulevilo mamce, příznaky smrtelné nemoci by
ustoupily, ale pořád k tomu nesebrala dost odvahy, vlastně si
ani není jistá, jestli by si to rodiče přáli, jakýmkoli změnám se
brání, i když jde o život jako právě teď. Nepochybně je to jejich
chýnovská půda, ale zároveň je to zřejmě Bachelardova půda
snění, dřív bývala plná věcí ze života jejich blízkých i z jejího
vlastního, teď se tu však nalézají také věci ze života jiných lidí,
který zná jen z vyprávění nebo z románu, možná by mezi nimi
mohla najít perziánový štucl, o kterém tolik let píše Danielka,
už chápe, že ten zánovní s umělým kožíškem, který pro ni
koupila před jejich prvním setkáním, není ten pravý, rozhlíží se
po štuclu, hledá ho v koutech a pod nábytkem, ale nikde koží-
šek z jehňátka perského nenahmatává, a když o snu Danielce
vypráví, rozpláče se, vždyť selhala, půdu dosud nevyklidila,
a mamce je proto dál zle, brní ji ruce a nohy, selhává jí srdce,
po poslední chemoterapii se dusila, a pláče trochu také proto,
že nenašla ten štucl, i s ním přece má být spojeno vysvobození,
jaké? koho? a jak by ho odtamtud vynesla?

Běží běhoun čubi, které znamená květiny nebo rostliny, pochá-
zí z vesnice nebo města na severu Afghánistánu, těsně na hra-
nici s Turkmenistánem, jméno toho místa, které prodavač Vo-
máčka na mapce vyznačil červeným zvýrazňovačem, nedokážu

s jistotou přečíst, písmena se rozpila, snad Arichhroy, zkomolit jméno může přitom být fatální, běží dál, koupila jsem si koberec před více než rokem na rohu Londýnské a Anglické, nesla jsem ho v náruči na stanici tramvaje a pak přes náměstí, dosud pocítuji tíhu svinutého osudu tkadleny, je vetkán do dvou krémových vzorů na temně červeném pozadí, které se v pásu střídají. Zpočátku jsem běhoun v hale obcházela, abych mu neublížila, jako zvířeti, které není zcela mrtvé, vydával zvláštní kořenou vůni a ještě dnes, kdy už na něj usedá všudypřítomný knižní prach, na mě tou vůní dechne, když se k němu skloním, později jsem se odvážila na koberec občas šlápnout, Vojtěška mě onehdy vyzvala, chod' po něm! to on přece chce, nezastěnal, ale i teď, když už po něm chodím, cítím ostych a také obavu, že svými kroky probudím nějaký příběh, zároveň si to přeji, Sofie Syslová sestupovala z koberce s meandrovým vzorem do pražského podzemí, kam sestoupím já? Johan po koberci chodí v ponožkách, v létě bos, Nina Vangeli po koberci s rozkoší dupe v červených papežských botkách v touze zanechat v něm svoje stopy, probudím příběh, nekonečně mnoho příběhů, podobných jeden druhému, zdánlivě se opakujících, běhoun z vlny karakalských ovcí pasoucích se vysoko v horách je toliko nepatrnou částí celku, běží dál, opouští předsíň, dům, náměstí, město, jeho dva vzory zastupují nesčetně vzorů, které se z nich nejrůznějšími kombinacemi kdesi ve světě tvoří, ve které se osud tkadleny, osud Bohunky, osud můj může rozvinout. Vstávám od psacího stolu, jdu do předsíně a vzory si podrobně prohlížím. Podobám se v tom Karlovi, který svého času vleže zkoumal vzory na koberci ve svém pokoji a pokoušel se pochopit jejich smysl, tušil, že mohou být tajemně spojeny s jeho příběhem. Jeden vzor tvoří čtverec postavený na špici, tedy rotující, nad jeho stranami jsou vztyčeny čtyři šestiúhelníky a čtyři pětiúhelníky. Druhý vzor je horizontální, tvoří ho dvě zrcadlově symetrické vlny. Je-li čtverec symbolem

živlu země, tělesné zkušenosti a fyzického světa, čtyř ročních období, čtyř světových stran, mohl by být vzor podle symboliky islámských vzorů chápán jako obraz zrodu ze středu a návratu do něj, cesty dovnitř, a jsou-li vlny symbolem živlu vody, plynutí, vzdalování od Já, cesty ven, pak tyto vzory jako celek představují dva póly existence. Není v nich zašifrována moje cesta z ciziny domů, kterou stále opakuji ve snech a nikdy domů nedospěji? Dnes v noci jsem v takovém snu vytáhla z batohu láhev, abych se napila, byl na ní nápis MRTVÁ VODA.

Píše, v levé ruce lupu, v pravé fix, pevně ho svírá, fix se rozbíhá, běží, pronásledován svým stínem, žene se po papíru, pokrývá jej větami, často holými, radícími se spořádaně a neuvěřitelně úhledně, uvážím-li téměř naprostou slepotu spisovatelky, věta za větou, list za listem se vrší na stole, kovový muž, veleslavínský Talós, strne na prahu, když spatří její záda stejně jako před hodinou, před dvěma schýlená nad stolem, nezmůže se na slovo, jako strážce ostrova se ukázal slabý, proti fixu a lupě jeho zbraně nic nezmůžou, tvář je pod lampou skloněna nad papír tak nízko, že se ho téměř dotýká, na temeni se rozhořívají ohníčky, píše věrnou zprávu o tom, co zažila na Ministerstvu národní obrany v prvních poválečných letech, snaží se popsat zprvu den po dni, pak týden po týdnu, měsíc po měsíci, přesvědčená, že kdyby postupovala jinak, zůstala by pravda skryta, její pravda, říkám, zjevně se mnou nesouhlasí, nesmí nic vynechat, jedinký den, nelze přece nevynechávat, říkám. Nepojednává tuto fázi svého života proto tak podrobně, aby nikdy nedospěla k vyprávění o tom ostatním, neméně závažném, dostane se k tomu? neví, v mlčení spočívá podle Kierkegaarda bída a úzkost, její i moje, co když však slovy, hromaděním, kupením slov odsouváme a zakrýváme to podstatné, které stále zůstává nevysloveno, ba nerozpoznáno, kdybychom však nevynechávaly, nebylo by dílo nikdy dopsáno, stejně vlastně

nebude, odporuji, v tom smyslu je od první věty odsouzeno k nezdaru. Dlouho nad první větou váhala, začínala několi-krát, přeskupovala listy, vyprávění tedy původně zdaleka ne- sledovalo časový sled, místy se vracelo a kroužilo, ale právě to jí bylo proti mysli, takový pohyb jí totiž uvádí ve zmatek, stejně jako labyrint, k němuž budovu MNO přirovnává, ale v němž se podobnému pohybu stěží lze vyhnout, pokud není Ariadna a nemá klubko, od počátku vyprávění hrozilo nebezpečí, že se bude při psaní točit v kole, a nakonec nezbude než všechno roztrhat, pár listů už roztrhala, znovu se vrací k počátku a věty řadí v přísně chronologickém sledu, každé jiné řazení jí připadá matoucí, ale stále se jí to úplně nedaří, jako by na vyprávění, ve kterém se pokouší psát pravdu, nic než pravdu, lpělo prokletí kruhového tvaru Vítězného náměstí, později Říj- nové revoluce, teď opět Vítězného, na kterém Ministerstvo ná- rodní obrany sídlilo. Přeskupováním vět lze nad kletbou sotva zvítězit, ještě víc se do kruhu zaplétá, a pak, i kdyby vše vypo- věděla, neospravedlní se, ale proč by se měla ospravedlňovat, vždyť se ničeho nedopustila, leda své nevědomosti, ta však je, nechce si to přiznat, také hřích, neměla přece ani zdání, když do budovy poprvé vstoupila, co se za jejími zdmi děje, dokonce se tehdy vstupu důrazně dožadovala, ani jednoruký vrátný malého vzrůstu, téměř trpaslík ji neodradil, od Jendovy maminky věděla, že na prahu se zasvěcovanému zjevují stvůry, neboj se jich! přesto ji kdysi k smrti vyděsil přízrak, který se vynořil z kouta ložnice, nábytek nebyl moc kvalitní a brzo po Jendově smrti se rozpadl, mužík byl nazelenalý, vrtěl trupem a cupitavými krůčky se blížil k posteli, vykřikla hrůzou a vzbudila Jendu, ze dne na den písmenové meditace, kterou popisuje Karel Weinfurter v Hořícím keři, zanechala, ale vrátného na Ministerstvu se nezalekla, statečně vstoupila dovnitř a několik let tam setrvala, zůstala tam i poté, co v parku někdo zastřelil jejího šéfa, náčelníka Imricha Rotha, stejně jako její další šéfo-

vé Goldenstein a Silbiger, byl Žid, Jenda ji tenkrát přemlouval, aby místo opustila, nějakou dobu tam dokonce zůstala i po tom, co se od kolegy dověděla, že sedí v kanceláři s pankrác-kým katem, byl z Moravy jako ona, smávala se jeho historkám, ne, jeho pravé jméno v rukopisu neuvedla, jenže jméno pána smyček padlo ve Vyvolávání, které jsem jí dvakrát na její přání četla, Janíček! ano, připouští nerada a skoro se odvrací, naléhám, proč by mělo jeho jméno zůstat utajeno? Janíček! koho chce chránit? jeho děti? snad ani žádné neměl a kdyby měl, nebudou její knihu nikdy číst, zanedlouho nato našťestí znovu otěhotněla, čekala druhou dceru, a když se Bohunka narodila, už se na MNO nevrátila.

Podobojí jsem psala v době, kdy otec odpoledne, kolem čtvrté odcházel na dvě piva do blízké hospody u Březinů, půldruhé hodiny byla doba, po kterou jsem obvykle napsala jednu krátkou kapitolu. Když jsem pak psala Kukly, později to být nemohlo, protože otec už nebyl na světě, rukopis Kukul zůstal ležet rozečtený na parapetu nad jeho gaučem, na četbu se už nedokázal soustředit, všechno v jeho těle se chystalo k velikému přechodu a proměně, můj režim psaní se změnil, někdy jsem psala i dopoledne, poté, co otec vypil slabý čaj z hrníčku, který dosud uchovávám, ten druhý, z něhož pil mléko v Kubelíkově ulici, jsem rozbila ve Vyvolávání a potom ve skutečnosti, a přečetl Lidovou demokracii, chystal v poklidu žrádlo pro psa a pro nás skromný oběd, dveře kuchyně i mého pokoje zůstávaly otevřené, takže ke mně z kuchyně tlumeně doléhaly všechny zvuky, šustění novin, zvuk odsouvané židle, vytahované zásuvky, cinknutí nástroje, šum proudu vody z kohoutku, kroky, občas směřující předsíní do spíže, většinu času jsem však nezaslechla žádný zvuk, jako by otec v kuchyni přemítal nebo upadal do polospánku. Nedomnívám se, že by vzpomínal, minulost, jakkoli nelehká, ho myslím netížila,

o svém životě vyprávěl zřídka, většinou na chatě pod Bláníkem ve svitu petrolejky nebo svíčky, na mé přání si někdy nasadil slaměný klobouk z Noci s leguánem, zády opřen o kožešinu z dědova zimníku vyprávěl historky z divadla, dokonce na mé přání zpíval, útržky replik z neznámých her a písní tvořily tkanivo večerů, pod kterým se skrývalo to, o čem jsme se ostýchali mluvit. Dopolední tiché dění v kuchyni přinášelo uklidňující jistotu domova, kterou nebezpečná noc se svými sny otrásala, psala jsem Hledání románu a potom Kukly, jejich rytmus, ale namnoze i rytmus mých pozdějších románů, kdy se spojení s otcovou činností v kuchyni přerušilo, možná ovlivnil zvuk, který se z kuchyně ozýval, když otec jednou nebo dvakrát do týdne míchal a hnětl těsto na knedlíky, pracoval na něm dlouho a odpovědně, levou rukou pevně objímal smaltovanou mísu, pravou zpracovával vařečkou hmotu, připadalo mi, jako by v míse nebo díži, to slovo v sobě tajemně spojuje tíži a dění, nepracoval s těstem, ale s živly, ze kterých má být stvořen svět. Na této představě se vedle míchání a mísení nepochybně podílelo také kynutí, zraku skryté pod utěrkou, a posléze tvarování a válení, činil to vše s rozvahou, zkušeností, trpělivostí a láskou, nic nemělo být opomenuto, zanedbáno, uspěcháno, s rytmem jeho pohybů se postupně sladřoval můj dech a pohyb ruky s propiskou, trochu drhla po drsných rubových stránkách otcových scénářů, došly mi zřejmě nedlouho po psaní Théty, v níž otec umírá, a děje se to i teď, kdy si onen dávný děj, otcův stvořitelský pohyb, rytmus a zvuk vybavuji, kdy se mu podvoluji, kdy v jeho rytmu píšu.

Ještě teď cítím v zádech hlavičku Danta nebo Petrarky z opěradla Juskova křesla v Horní Stromce, na něž jsem si jednou sedla a poznala jeho vratkost, bůhví kam se podělo poté, co se Bohunka odstěhovala do Veleslavína, ještě teď se mi od chvíle, kdy jsem se ve veleslavínském pokoji párkrát zhoupala

v houpacím křesle v naději, že se ocitnu v jiném světě, do zátylku zarývá Joskův nos, který na portrétu, uloupeném a stále pohřešovaném, tak zdůraznil Kamil Lhoták. Tehdy jsem se rozhodla o Joskovi psát, Bohunka by s mým psaním sotva byla spokojená, stěží bych pro ni zůstala BONA DEA DANIELA, tak to na jednom jejím lístku stojí, kdyby věděla, co o něm píšu. Od té doby jsem se na houpací křeslo už neposadila, ani to nebylo dost dobře možné, bývá na něm hromádka vypraného a vyžehleného prádla, snad i proto, abych se o to znovu nepokusila. Ještě teď mě někdy do zad tlačí dřevo, které na manželském loži v domě proti Olšanům oddělovalo matčinu a otcovu postel, jen jednou mi dovolili, abych si lehla mezi ně. Nábytek v ložnici pocházel z Olomouce, z rodiny otcovy první ženy Boženky, chystala si ho spolu s výbavou její sestry Pavla, Pavla Kristová, v šestnácti letech ji při demonstraci postřelili a přišla o nohu, když pak spolu se svou matkou zemřela v Osvětimi, hned na rampě poslali zřejmě obě vlevo, na stranu smrti, asi po dvou měsících přišel otcí z tábora balíček, byla v něm dvě úmrtní oznámení a sešlapané botky, v té době už byla po smrti i Boženka, píchla se na Štědrý den o rybí kost a zemřela na otravu krve. Hledala jsem v posteli rodičů hlubinu bezpečnosti. Oba usnuli, matka na boku a otec na zádech, matka ležela tiše, snad ani nedýchala a odebrala se do jiného světa, a otec nebo kdo to byl ležel naznak a vydával zvuky, které mě děsily, ale já jsem bděla po celou olšanskou noc, jež se nekonečně vlekla a jen neochotně ustupovala rannímu šíření, ze tmy se pomalu začaly vynořovat obrysy dvou obřích skříní, zpola zaplněných výbavou s monogramem PK a také toaletka se zrcadlem, v němž jsem poprvé spatřila svůj nebo čí obraz v tmavých šatičkách a bílé zástěrce, toaletka měla tři šuplíčky, také v nich otec za okupace hledal dvě hlavičky Krista, které z chleba uhnětli vězni z vděčnosti za jídlo, které jim Pavla do vězení posílala, ty hlavičky byly corpus delicti, ale nenašel je,

ačkoli ležely zabalené v utěrce hned v horním šuplíčku, asi příliš spěchal, byt Němci zapečetili, a aby se dostal dovnitř, musel v druhém patře přelézt ze sousedova okna, právě před zrcadlo osudné toaletky mě postavil divadelní fotograf Drbohlav a vyzval mě, abych k němu pootočila hlavu. Místo abych v ložnici, mezi těly svých rodičů našla bezpečí a důvěrnou náruč, zažila jsem tam největší odcizení a děs, byli hrozní.

Ráno vstává, okno dokořán, ze dvora je slyšet pokřikování, ty dvě se už zas hádají, pomyslí si, Ptáčková se nejspíš zase chystá klepat koberec, dělá to každý den, a Lišková se jí v tom jako vždy chystá zabránit, bydlí v přízemí a všechen prach jí lítá přímo do okna, ale klepadlo je přece od toho, aby se na něm klepaly koberce, nebo snad ne? netuší, že Sofie Syslová s Křídlem se na klepadlo zavěšují, někdy visí za nohy hlavou dolů, jindy na něm jezdí jako na kovovém koni, odehrává se to pravda na jiném dvoře a v jiném románu, vykloní se z okna, dvůr je však zcela prázdný a úplně tichý, a žádné klepadlo tam nestojí a neleží tam ani koberec jako onehdy, kdy se ty dvě začaly prát a spadl na zem, zčásti se rozvinul, z výšky jeho vzor nemohla rozeznat, vzory ji uchvacovaly odjakživa, někdy je kreslí, jindy si je představuje, ve tmách se vine světlá látka, tkanina podobná brokátu, stonky stylizovaných květin se proplétají, místy, ale ne úplně pravidelně, se objevují květy s osmi okvětními lístky, ornament se dává do pohybu, je to nekonečný proces, teď se vznášejí jako papírový drak na břehu tmavé Gangy, v níž bohyně utopila svých sedm synů, které měla s bohem Krišnou, posledního, Bíšmu, bůh zachránil, přelétají nad ghátem, kde spalují mrtvé a popel sypou do řeky, mrtví tak budou osvobozeni od sansáry, letí s ornamentem, aniž by se bála, že by let mohl skončit pádem, látka zpívá a jí se jasně, chybí už jen nalézt svou větu v polyfonii té písně a dokázat jí rozvíjet donekonečna v naprostém souzvuku s ní, posune se doleva

před zrcadlo, aby si upravila vlasy, ani teď se nevidí, není, otírá zrcadlo rukávem pyžama, snad se zamlžilo, pokročí do místnosti, od stolu ke knihovničce je položeno žehlicí prkno, na prkně ruka, drobná, jakoby ženská, Macešková, vylez! vím, že jsi to ty, Maceška schválně odemyká co nejtíšeji a krade se k ní zezadu, líbí se mu, když se lekne, rozhlíží se, ale Macešková odřená hnědá aktovka, napěchovaná potravinami sehnanými kdovíkdě a knihami, Hořící keř nosí všude s sebou, kdysi ji frázemi z Weinfurterových spisů omámil, budeme spolu hledat cestu k Božství, se nikde nepovaluje, neodhaluje své útroby, ani jeho černý hubertus, který v nuselském kamrlíku s oblibou hází na postel, na znamení, že tam je pořád pánem, mohli by prý začít znova, ani rádiovka na posteli neleží, tu vyskočí zpod prkna postava mnohem menší než její někdejší manžel, skočí na ni, dusí ji.

Jak ví, že jsem to byla já? Taková věc se přece cítí, i když jsem si nemohla být moc podobná, byla jsem mladá, měla jsem ještě tmavé vlasy a ofinu, tak mě kdysi uviděla poprvé, když mě Karel přivedl do vinárny na Betlémském náměstí, kde s Joskou popíjeli červené víno, ukazoval mě tehdy všem svým přátelům, také Jaroslavovi, s nímž se znal od dětství, ve snu, který se jí zdál, jsem vystupovala z moře s plavovlasým mužem, vypadal jako mladý veselý bůh, smál se jasným smíchem, voda jiskřila, vlny, které v příboji narážely na břeh, byly přívětivé, už léta se jí žádné sny nezdaří nebo jen takové útržky, a najednou takový sen, není to zvláštní? Nepamatuje si, že by se jí někdy zdál tak nádherný sen, dokonce mi chtěla uprostřed noci telefonovat, nepochybovala o tom, že sen vyjadřuje něco velmi pozitivního a měla bych to co nejdřív vědět, abych i já pocítila štěstí, které zažívala, co jiného by mohl sen znamenat? Co by mohl znamenat? Mému současnému životu není nic vzdálenější než její sen, nebo se mýlím? Nedokážu s ní sdílet její radost, téměř

uchvácení, tak šťastnou jako ve snu by mě toužila vidět. Palcem a ukazováčkem si mne prsty levé ruky, jeden po druhém, od kloubu po koneček, důkladně, prsten od Josky už dlouho nemůže nosit, ruka se nedokrvuje a někdy ukrutně bolí, a hlavně, ztrácí v ní cit a začíná to i v té druhé, kterou píše, stále ještě píše o svém pobytu na Ministerstvu, trýzní ji to, ale musí pokračovat, dospěla teprve ke konci prvního roku, k okamžiku, kdy pocítila nevolnost, hlásila se v ní o život Míšenska, porod byl těžký, obrácená poloha, stejně obtížně přicházela na svět ona. Ano, dala na mou radu a začala v textu doplňovat jména aktérů toho minotaurového divadla. Pravá? ale kdež, z Červeného je Modrý, z Janička Jánošík, souhlasí se mnou, že by tuhle část už měla skončit. Co bude psát potom? Ještě před pár dny to nevěděla, teď už ví, bude psát o loučení s Joskou, sebere-li k tomu odvalu, nepřestává si mnout prsty od kloubu ke konečku, jako by z nich chtěla svléknout těsnou rukavici, ale pořád se jí to nedaří, je přesvědčena, že vidění, které ji teď pronásleduje, souvisí s odkrvujícíma se rukama, vidí panáka, ukazuje mi, jak panák drží paže natažené před sebou a ruce má ohnuté dolů, kolmo k nim, vypadá jako zmrzačená loutka, když odhrne závěs na okně, stojí za ním, někdy ho zahlédne za oknem, jindy stojí v rohu nad gauči, pořád jí před oči strká ruce, skoro s posměchem, dobře se podívej! dívej se! Asi to bude démon rukou, vysvětluji, kterého tím usilovným pohybem vyvolala. Pohlédne na mne udiveně, ale strach z něj očividně nemá.

Nikdy si nejsem jista, když před hlavním vchodem míjím osamělé diváky, netrpělivě čekající na své blízké, představení začne už za tři nebo čtyři minuty, jestli do divadla proniknu, nemám jistotu, ačkoli znám cestu do zákulisí, dokonce dvě cesty a žádná se dosud neukázala uzavřená, zatím mě uvaděčky pokaždé nechaly projít k dveřím do zákulisí, znám dokonce

i jejich kód, vždycky znovu se obávám, že mě některá nepustí, moje vysvětlení jí nepostačí, nepochopí, že na tom, budu-li moci dozadu vstoupit, závisí život, že tam, v úzké chodbičce k jevišti půjde o všechno, jako o něj snad šlo všem, jejichž jména jsou napsána pod věšáky. Kde jsou ty kabáty? Kde jsou ti lidé, co je nosili? Kde jsou ta jména? Všichni je zapoměli. S každou mou další cestou za Johanem je chodbička, v níž na něj čekám, užší, představení jsem nikdy neviděla, občas se kolem mne mihnou tanečníci v blýskavých kostýmech. Když jsem se jednou přiblížila až k jevišti, viděla jsem, jak v šeru zákulisí po svém výstupu těžce oddychují, sedají si nebo lehají před dalším výstupem, jednou možná chodbičkou, už takřka soutěskou, neproju, Johan mě oknem, stále matnějším a kalnějším, čím dál víc podobným zamrzlé vodě Léthé, nezahledne, posledně jsem za sklem jeho tmavou hlavu sotva tušila, seděl k oknu zády, snad s někým v místnosti hovořil, možná na můj příchod prostě zapomněl, klepala jsem na okno, trhl sebou a trvalo značně dlouho, než mi přišel otevřít postranní dveře, pár minut mi připadalo jako věčnost. Jednou mé klepání neslyší, za kalným sklem mě nepozná, bude spát nebo v divadle nebude, ulička mě sevře jako těsná vesta, kterou jsem dostala od bohyně Athény, jako můj plicní neduh, změny jsou soustředěny do dolní části pravého laloku, vysvětluje mi doktorka Hricíková, ale jako mlhovina nebo sít' se šíří oběma plicemi, našťástí velmi pomalu, někdy jako by ustoupila, v šatně podobné cele, kde sedávám s Johanem, je slyšet hlas inspicienta a doléhá sem hudba, ve střední části představení drásavá, zvuky jen vzdáleně připomínající hudbu mě vždycky znovu vyděsí, jako by nepřicházely z jeviště, ale z hlubiny pod Státní operou, pod Wilsonovým nádražím a Národním muzeem, Johanova ruka je neklidná, hraje si s tužkou na stolku, staví ji a zase pokládá, mlčky poslouchá mé vyprávění o Bohunce a o schůzce třídy po padesáti letech od maturity, o lítosti a stesku, o nocích, do kte-

rých se halím jako do plédu, všechno je láska, to hlavní zůstává stále nevypovězeno, stěží přemáhá spánek, kvůli dlouhým nočním a předjitřním meditacím ho nemá nikdy dost, chvílemi ke mně nakrátko zvedne oči nebo se zasměje, zřejmě z rozpaků, v místnosti je chladno, po letních dnech, které na konci dubna nastaly po vleklé zimě, teplota zase prudce klesla, před několika dny zrovna zde praskl přívod ústředního topení, horká voda vytékala řadu dní na podlahu a pode dveřmi stékala mírně se sklánějící chodbičkou k jevišti, díra ve zdi obnažuje útroby s uzlem modrých trubic, voda, už zase spoutaná, nespokojeně bublá, v místnosti je cítit vlhkost a pach hlubiny. Podle Johana bych se mohla plně soustředit na meditaci a spět do nirvány, mám k tomu všechny předpoklady, nemusím se už starat o své bližní, jsem sama, ale nedokážu to a ani o to neusiluji, ještě jsem se nezbavila touhy, nepominula láska, nepochopitelná, nevypověditelná před lety ani včera v divadle.

Bohunka mi svěřila rukopis k přepsání s prosbou, abych posoudila jeho nedostatky a smysl. Na modrých deskách není žádný název, ale vím, že jej míní nazvat Labyrint nebo V labyrintu, pokoušela jsem se jí název vymluvit, kolik Labyrintů už ve světové literatuře existuje, Komenského Labyrintem počínaje a Robbe-Grilletovým románem V labyrintu konče, a když mi s jistou nevolí namítala, že takhle obehnané jsou mnohé názvy, začínala jsem chápat, že název je pro ni možná důležitější než samotný obsah, a pokud by svou výpověď nemohla takto nazvat, a tím jí dát tvar a smysl, nemělo by pro ni snad ani cenu po ty dlouhé týdny psát a namáhat zbylý zrak. Kolik černých fixů vypsala, a přitom dosud nedospěla do středu labyrintu! Je Théseem, místo štítu třímá svazek papírů, tím se hodlá chránit? Místo kopí svírá fix, tím se chystá zabít Minotaura? Když se u psacího stolu noří do labyrintu, nevystupují pod světlem lampy ze stěn malby pravěkých lovců ani se tam nemíhají stíny

jako v Platónově jeskyni, zato za závěsem, kterým musí na Ministerstvu pokaždé znovu za vrátnicí projít, pobíhají poklusem zbrojnoši se samopaly a plamenomety. Byly to skutečné události, nebo jen jejich stíny? táže se v rukopisu, verše najednou vystřídaly prózu, suchou zprávu. Současně je Ariadnou. Nevádí sama sebe z labyrintu černou nití velkých roztřesených a kostrbatých písmen? Někdy se nit napne jako šňůra papírového draka a zařízne se jí do dlaně, sykne, olízne krev a jde dál, také tehdy, když se mnou před lety konala o berlích dlouhou pouť k hrobu, vlastně hrobečku Anity, kterou Joska kvůli ní opustil a nerozvedl se s ní ani s ní nepřestal bydlet, jí dlaně krvácely. Neměla ponětí, když vstupovala do budovy Ministerstva, že uvnitř čeká netvor, ačkoli ji u vchodu měl varovat jednoruký vrátný a také podivný pach, který tam ucítila, podobal se pachu vycházejícímu z hlubin, který jsem čichala, když jsem překračovala práh v Sulické, a nedávno v divadle, později si na pach budovy zvykla a přestala ho vnímat, nevěděla o netvorovi, ani když s ním dva nebo tři roky seděla v kanceláři, natož aby pochopila, že s ním má zápasit, jak by tenkrát mohla? Celá léta, po která na něj chtěla zapomenout, to nechápala, teprve teď s ním zápasí, když se jeho tělo a nejspíš už dávno proměnilo v hrst popela vysypaného kdoví kde, možná na Olšanech, kde se na louce rozptýlu jeho popel smísil s popelem Milady Součkové a mé tety Emilky, nebo na zbraslavském Havlíně, kde se smísil s popelem Karlovým, včera to bylo jedenáct let, co Karel pod svým psacím stolem vykřvácel, také on zápasil s netvorem, básněmi o deseti verších se s ním měsíce potýkal, zvítězil by, kdyby jich stihl napsal sto, setninu, ale stačil jich napsat pouze jednatřicet, smrt všude kolem nás A ty / snad čekáš jak mě zabít miláčku můj / Tak si posluž Kdoví co se ti povede. Mluví v básni o smrti, nebo o mně? Možná jsem ho zabila svou přítomností a teď ho zabívám svým psaním. Kdo koho v labyrintu vraždí, kdo koho z něj vyvádí, kdo koho miluje, kdo

koho opouští na Naxu, kdo je opuštěn, kým jsme v mýtu a ve kterém? Zčistajasna řekne, že když pracovala na MNO, chodila na Patočkovy přednášky z filosofie, které se konaly v domě na Korunní třídě, tehdy třídě Wilhelma Piecka. Bylo to ve stejné době, kdy v kanceláři seděla s ním? Asi, připouští. Patočka přednášel o Pythagorovi, Platónovi, Spinozovi, Schopenhauerovi a také o čase, k němuž bytostně náleží vztah k něčemu, co je mimo veškerý časový svět i časové plynutí, o minulosti, která pro mytického člověka určovala veškeré dění, byla a je stále zde. Za polštářky na gauči sedí plyšová zvířátka, dárky od dcery, někdy jich napočítám pět, jindy sedm, ta rozhněvané bohy neudobří, váhy neoklamou, mávne rukou, jako by podobnou možnost chtěla zapudit, jako by chtěla zapudit i mne, svou milovanou i hroznou předčítačku a písarčku.

Co se zjevuje za závěsem tmy, který přede mnou každou noc rozhrnuje jednoruký nebo jednooký strážce? Skutečnost, nebo stíny? prastará otázka. V poslední době pobývám ve snech s rodiči v kuchyni. Tentokrát v ní panuje velký nepořádek, ve dvojdřezu a na podlaze se povaluje neumyté nádobí, na sporáku kousek připečeného rajčete. Jak si ten nepořádek vysvětlit, rodiče byli pořádní, matka dokonce pedantická, přitom se netváří, že by je ten neutěšený stav seabemíň znepokojoval, nicméně se na mě dívají s očekáváním, zřejmě sami nedokážou nádobí umýt a uložit do kredence a ode mne si patrně slibují pomoc. Také mně se zdá ten úkol nad mé síly, postupně se mi však dílo kupodivu daří, v kuchyni je vbrzku uklizeno, rodiče se tváří spokojeně, matka mi podává dva čtyřbarevné koláče, stejně mi před časem přinesla z trhu Melissa Pink a po šest dní jsem je jedla k snídani, ukládám je do chlebovnice v kredenci, kterou naše rodina v olšanském bytě zdědila po Němcích nebo ještě po Židech, téměř tři desetiletí už kredenc v kuchyni nestojí, po Červenkově smrti ji pozřel oheň v Sedlečku, čtyři

nejsou jen barvy koláče, kruhu rozděleného křížem, ale i barvy a stadia Velkého Díla, čtvernost, kvaternita, o kterou se celý život zajímal Jung, je symbolem celosti, jež hraje v obrazovém světě nevědomí podstatnou roli, ve vztahu k trojnosti prozrazuje příbuznost se zlem, Dantův ďábel je trojhlavý, Bohunka, která s Dantem a Vergilem nedávno absolvovala cestu peklem, ho musela vidět, ale mlčí o něm. Mlčí o něm i teď, co se v rukopise, který už dlouhé měsíce píše a já ho opisuji, znovu setkala s nadporučíkem Jánošíkem nebo Janíčkem, byl Valach a to jí bylo blízké, vždyť maminka se narodila v Říkovicích a tatínek v Kojetíně, dokonce to byla ona, ne on, kdo v kanceláři jednou odpoledne spustil dú Valaši, dú, on se pak přidal, hore dědinúúú, v kolo tne meč, zločinci blyskne v týle, dostali s Janíčkem za úkol sestavit knihu o generálu Svobodovi, upadla hlava – skok – i ještě jeden skok, sám ministr jim tenkrát poskytl materiály a veškeré údaje, jeden nese česnek, druhý nese pepřek, třetí cibulúúú, trojka je mužským číslem, je přiřazena zlému myslivci, před dvěma nebo už před třemi lety jsme se s Vojtěškou vypravily do Babiččina údolí, kde jsem dřív nikdy nebyla, ačkoli jsem o tom místě nejednou psala, šly jsme podél divoké Úpy a postály u splavu, kde šílená Viktorka zpívá ukolébavku mrtvému děťátku, a na zpáteční cestě jsme se stavily na hřbitově u hrobu Vojtěščiných rodičů a její holčičky, zatímco čtyřka jako číslo ženské se přiřazuje stařeně, čarodějnici, marně jsem se svého času vlichocovala do její přízně, dokonce jsem jí na svašťelou nazelenalou tvář vtiskla polibek, nejen že se neoblomila, dokonce mě postrčila na hranici, která plála na Staroměstském náměstí, s číslem čtyři, jak píše Jung, je spojena idea celosti, hle, koláč jako mandala, symbol bytostného Já!

Zmijí jámy, v naší řeči Zmijovky, byly dvě, nacházely se opačným směrem, než kterým jsme chodili na houby, a kde se na vrcholu kopce, jen o málo nižšího než Blaník, temný les před

námi třikrát nebo čtyřikrát před pasekou rozhrnul jako závěs, kterým, když jsme se k pasece blížili, už prosvítalo světlo. Chodili jsme s bratrem do Zmijovek bez vědomí rodičů, ti by nám cestu tam neschvalovali, nejspíš by nám ji výslovně zakázali. Bylo to místo z dětského pohledu odlehlé, na druhé straně, v Praze byl takovým místem Hagibor, v dětské řeči Hadibor, kam jsme podnikali výpravy ze dvora olšanského domu. Na obou místech nám šlo o život, na Hadiboru nám o něj usilovali snědí divoši skrývající se v křoví, tenkrát jsme netušili, že jsou to mrtvé židovské děti, pro které byl Hagibor za války jediným místem, kde si směly hrát. Ve Zmijovkách nám hrozilo hadí uštknutí, jak jsme slézali, někdy klouzali po svazích, shazovali jsme na dno kamení, tleskali jsme, abychom hady, vyhrňující se na kamenech, vyplašili. Původně jsme do jam lezli kvůli lesním jahodám, které tam nikdo netrhal, některé byly velké jako zahradní, ale mnohem sladší, později tam přestaly růst, Zmijovky nás však lákaly dál, nejméně jednou za léto jsem se tam vydávala i později bez bratra a podstupovala hadí zkoušku. Nedávno jsem v knize o Sabině Spielreinové narazila na Zmijovku, jméno vesnice kousek za Rostovem na Donu. Kdysi jsme v Rostově krátce byly s Ninou Vangeli, když jsme cestovaly do Taganrogu za jejím prastrýcem a odtamtud do Gruzie, a navštívily jsme tam bratrance její maminky. Chasaba či Chasabov byl napůl Armén a jako proslulý venerolog patřil k městské honoraci, která i v šedesátých letech žila v hojnosti, u večere seděl v čele velkého stolu jen v tílku, rudý v odulé tváři lesknoucí se potem, a přímo s pýchou vyprávěl o leproserii, myslely jsme, že lepra neboli malomocenství se už nevyskytují. Chasabovi bydleli v Puškinské, možná právě v čísle 97, tedy v domě, který nechal postavit Sabinin otec a byl dávno vyvlastněn a rozdělen na několik komunálních bytů, Sabina, provdaná Scheftelová, bydlela s mužem a dvěma dcerami v dvoupokojovém bytě v přízemí v chudé městské čtvrti. Na počátku války byl Paul Schef-

tel už několik let mrtvý a mrtví byli také tři Sabinini bratři, Jaša, Isaak a Emil, zastřelení na konci třicátých let za Stalina, otec pak zemřel žalem. Sabina s dcerami Renatou a Evou se 11. srpna 1942 v 8 hodin ráno dostavily na sběrné místo v Socialistické 90 a odtud je pak spolu s jinými rostovskými Židy odvezli na nákladních autech do vesnice Zmijovka, poblíž Zmijevské balky, Hadí rokle. V té době se Jung zabýval symbolikou alchymie a ono letní dopoledne psal poznámky o Merkuriovi, který se objevuje na počátku i na konci Velkého Díla, jako drak umírá a jako lapis, kámen, je opět vzkříšen, stály nahé na kraji jámy, dcery zakrývaly a podpíraly matku, kdyby měla Sabina s Jungem syna Siegfrieda, jak o tom snila, stál by tam s nimi nejspíš i on, když čekala první dceru, někdy to v její děloze divně bouřilo, duchovní dítě se zřejmě pokoušelo děťátko zabít, Sabina proto holčičku, která to přežila, pojmenovala Renata, znovuzrozená, nepsal o Merkuriovi na psacím stole v Küssnachtu, ani ve věži v Bollingenu u bytelného kuchyňského stolu uprostřed kruhové místnosti, ale u značně nepohodlného, malého, patrně dámského psacího stolku v Saanenu v bernském kantonu, kam se na začátku války uchýlil s rodinou. Přehazují Sabině přes ramena šedivý pléd, vojáci jí ho vzápětí strhnou, jak se řady lidí blížily k jámě, připadalo těm vzadu, že ti před nimi dělají kotrmelece pozpátku.

...třetí, čtvrtá, nemůžu se pasek dopočítat, možná je to tím, že se paseky od sebe daly těžko rozlišit, není vyloučeno, že jsme při hledání hub obcházelí stále tu samou, jen jsme k ní přicházeli z různých stran, v hustém smrkovém lese jsme přeskakovali úzké mělké příkopy, v nichž se za vlhkého léta držela voda a zahrňovalo tmavohnědé jehličí, ukládalo se tam po celá desetiletí, svého času v příkopech rostly malé bílé hříbky nakládáčky, jednou jsme našli satana, *Boletus satanas*, v neplodných obdobích zamořovaly lesy i moje sny žlučové hříby,

tak dokonale maskované, že jsme si leckdy museli kousnout a přesvědčit se o jejich hořkosti. Někdy paseka vyvstala z šera lesa najednou a oslnila zrak svým jassem, jindy prosvítala mezi kmeny stromů již chvíli před tím, než jsme k ní dorazili, mířili jsme k ní v naději, že na jejím kraji najdeme vzrostlé hříby, ale rovněž v naději, že se tam zjeví něco skrytého a dosud nevidaného, byli jsme rozechvěni neviditelnou událostí, která byla podmíněna věčností a ta byla vykoupěna a ospravedlněna okamžikem našeho rozechvění a přitakání, v hloubi lesa našeho dětství se nám jako uprostřed celku jsoucího ukazovala světlna jako bytostně otevřené místo, v jehož otevřenosti, jak tuto Heideggerovu myšlenku rozvinul Jan Patočka, je vše jinak, při cestách tramvají do Velešlavína za Bohunkou míjím vpravo, těsně u střešovické vozovny stojící nevýraznou vilu, v níž filosof bydlel se svou ženou Helenou, dětmi a starou matkou. Právě tuto otevřenost jsme nevědomky vnímali, když jsme lesem někdy bloudili a paseka se zdála být v nedohlednu, zažívali jsme krajní opuštěnost a úzkost, pískali jsme a volali otce, který se nám chvílemi ztrácel, dokud se nám z dálky, ale často docela zblízka neozval smluveným hvizdem. Vypadalo to, že se les ustavičně přeskupuje a proměňuje, že je našimi cestami postupně a do nekonečna odhalován, stejně jako lidské bytí, které není něčím hotovým a prostě konstatovatelným, nýbrž je něčím, co je třeba nést a nasadit, čeho se je třeba někdy i vzdát a co je třeba vydat, ne-li tak, jak to učinil mládenec, když vstoupil u Národního muzea do pece ohnivé, a filosof, kterého uštvaly nekonečné výslechy v Ruzyni, pak tedy v podobě výpovědi, jež ze své podstaty zůstává stále nehotová, neviditelná a nepojmenovatelná se v ní otevírá, ukazuje, spěje k řeči, k rytmu vět.

Chtěla jsem ji přikrýt plédem, voják ho z ní vzápětí strhl hlavní samopal, přikrývám ji větami, také ty se trhají, když padala

dozadu, měla pocit, jako by jí odt'ali křídla, přesto byl tentokrát pohyb dolů spíš snášením než pádem, také nekřičela jako posledně, netrvá-li dosud ten okamžik, kdy stojí s dcerami na okraji jámy a pak do ní padají na těla mrtvých, zpola mrtvých nebo zpola živých, dosud zřejmě neskončil, prodlužuje se do věčnosti, někdy se ani nemusí svléct nebo k salvě nedojde, vracejí se lesní cestou s hlubokými rozbahněnými brázdami po kolech nákladňáků, jindy vstávají z hromady těl znovuzrozené, v březovém háji, kterým utíkají, roste plno hub, které nikdo nesbírá, mladší dcera se pro jednu shýbá, snědla by ji i syrovou, matka ji stěží zadrží, copak nevidí, jak jsou podivné, sotva vyrostou, už se roztékají, zbývá z nich jen sliz, Eva je skoro ještě dítě, neví, jak dopadla Persefona, stačilo, aby v podsvětí, kam ji unesl Hadés, snědla zrníčko z granátového jablka a její osud byl zpečetěn, když pak utíkala, podtrhl jí nohy, zoufalá Démétér hledala dceru, jedinou svou radost, po celém světě, Kórééé! Holčičkóóó! Popoběhnou, už aby byly z lesa venku, je řídký, není, kam se schovat, sotva někudy projdou, vše za nimi mizí, prostor se hrouťí jako kulisy vězení, města a popraviště v Nabokovově románu, jámy, rokle, vesnice, samé kulisy, houby, pomíjivé rekvizity, znovuzrození a útěk se opakují pokaždé poněkud jinak, teď u jam hoří několik hranic navršených z mrtvých těl, jsou mezi nimi i ta jejich, zároveň jsou od ohně už dostatečně daleko, vítr přináší klihový pach a popel, někdy dojdou až na kraj vesnice, pár dřevěných chalup s modrými okenicemi, jindy jen ohořelé zbytky, ale až do Rostova, do Puškinské, kde dosud stojí jejich rodinný dům, zanedbaný, s otlučenou fasádou, zatím nikdy nedošly, vzpomene si na hebký pléd, který se jí v jednom okamžiku ocitl na ramenu, neznámá vůně ji probudila, znovu usnout nechce. Proč ne? Spánek není nebytí, naopak je to krásný symbol pro bytí, vysvětluje jí filosof, ale zřejmě by o tom rád přesvědčil hlavně sám sebe, zejména když i jeho na břevnovském hřbitově čas-

to přemáhá spánek, břevnovský spánek, nebo když podlehne nutkání a vydá se jako svého času každý všední den dopoledne za Miluškou do Jičínské, od paláce Flora, který se nachází na místě hřiště U dvojky a v jehož sklech se zrcadlí polorozpadlé německé hrobky, schází Jičínskou podél olšanské zdi. Kdyby se o jeho posmrtných výpravách dověděli jeho potomci, nepotěšilo by je to, copak ho ta Holubová očarovala, že za ní chodí i teď? Chová snad filosof naději, že se prostor opakovanými cestami změní, není přece jednou provždy dán, a že se promění také vztahy a jsoucno, které je stejně jako prostor neukončitelnou prací? Než pak při návratu domů dospěje až do ulice nesoucí teď jeho jméno, pravidelně se zastaví před Prašným mostem na kraji obrovské jámy a chvíli pozoruje, jak se jáma postupně mění v tunel. Jene! Miloslavo! Blanko!

K vůni osudu Bohunčina a mého se přidala vůně osudu Sabinina, který se začal odvíjet v Rostově na Donu 25. října 1885, opsal kruh přes kliniku Burghölzli, přes Ženevu, tam zanechala kufřík s deníky a Jungovými dopisy, Berlín, Moskvu a zpět do Rostova a odtud do nedaleké Zmijovky a do březového háje u Hadí nebo Dračí rokle, ruské slovo zmej znamená hada i draka, kde se 11. srpna 1942 mezi osmou a devátou hodinou ranní ukončil, jen zdánlivě, Sabina klopýtá březovým hájem, nad polem u vesnice letí kousek nad zemí, odvíjí se dál v těchto strastiplných větách, pléd načichl také pachem ohně a popela, který se nad dračím územím a těmito větami vznáší, a také pachem hub, kterých je háj teď zjara plný, přes matčin zákaz Eva v nestřeženém okamžiku neodolala a do jedné houby kousla, hned hořké sousto vyplivla, Renata se přece ohlédla, ačkoli matka dcery nabádala, aby se neohlížely, obě unesl Hadés nebo Hermes, tam, kde do plédu zajela hlaveň samopalů, zejí dva otvory zvící dlaně, několik menších děr jsem způsobila, jak jsem ztěžklý pléd od jámy vlekla za sebou,

zachytával se o tuhé stvoly rostlin a o slova, nelitostná k těm zpola mrtvým i ke mně zpola živé, vlákna se dál a dál trhají, vdechují jeho hroznou vůni, nebo spíš pach, přehodila jsem ho přes opěradlo židle, na které při psaní sedím, zlehka se o něj opírám, pálí do zad, jako by se mi na kůži rozhořivaly ohýnky svatého Antonína, které čas od času, také právě teď trápí Bohunka, na těle jí vyskakují malinově červené pupínky, ale když píše, jako právě nyní, zapomíná na ně, černé fixy předevcírem vypsala, vzala zelený a když vypsala i ten, chopila se s jistým zaváháním červeného. Ariadnin fix, jak už začíná tušit, ji však nevyvádí z labyrintu, v což doufala, ale naopak ji vede stále hlouběji, za každou cenu chce dospět do samého středu, teď, když dopsala první verzi, neví, jestli je jejím labyrintem MNO, jak si ještě před časem myslela, a netvorem v jeho středu je ten, kterému v rukopisu stále mění jméno, byť nepatrně, aby jeho potomkům neublížila, popravoval zřejmě i Miladu Horákovou, o tři dny později dala na MNO výpověď, Miloslava Holubová, kterou tehdy také věznili a jednou ji vedli kolem cel smrti, prý kukátkem ve dveřích jedné z nich odsouzenou k smrti za velezradu zahlédla, zaťukala na dveře, ahoj! a Milada odpověděla, ahoj, pánbůh s tebou! a zamávala jí. Bohunka píše všechno znovu, usilovně, věty se kymácejí jako lodě v bouři, sem tam se písmeno proryje skrz papír a na rubu nebo na dalším listu založí v tu chvíli novou souvislost.

Dřív stačilo, aby kolem deváté přešel před oknem a vzápětí se sklonil, okno se nachází nízko nad chodníkem, a ačkoli zevnitř bylo vidět jen nohy po kolena, Miluška ho bezpečně poznala, spatřil její obličej za sklem, trochu znetvořený prasklinou, také úsměv, jímž ho vítala, vypadal kvůli prasklině spíš jako škleb, ale přece si byl jist, že ho čeká s otevřenou náručí, uvaří mu překapávanou kávu, na psací stůl si bude moci rozložit knihy a papíry, místo židle, na které sedává ona, mu

ke stolu přisune hluboké křeslo, ztratilo jednu nohu a je podloženo čtyřmi svazky Ottova slovníku naučného, Hédypathie – Hýždě a Ch – Sv. Jan, dva další jsou obráceny hřbety pod křeslo, kdysi nebo to bylo včera se kterýsi z hostů smál, jak prý souvisí pocit blaha s hýžděmi, jednou, když přednášel o Nietzschevi, se svazky zřítily a málem by se zřítíl i on, kdyby ho Miluška nezachytila, ale to vše je teď, stejně jako jindy v poslední době, nejisté, nikdy se nedá odhadnout, jak se co odehraje, nikdy už to není jako dřív, ostatně už to, že žádné knihy ani spisy s sebou tentokrát nenese, že nemá svou aktovku, je jiné a znepokojivé, jak bude pokračovat a v čem? Cestou podél hřbitovní zdi ho někdy mívá tmavovlasá dívka, chodí rychleji než on, někdy téměř běží, onehdy mu připadalo, že je těhotná, ale podruhé už břicho zase neměla, ani teď ho nemá, možná si na těhotnou jen hraje, napadlo ho, také Helena jiný stav čas od času předstírala, byl to jeden z projevů její nemoci, moje matka, když se nemoc zhoršila, se mne ptala, chtěla bys bratříčka? ležela na červeném kanapíčku jen v kombiné a hladila si významuplně břicho. Také dnes dívku, začal jí říkat Židovečka, potkal, zůstala stát u hřbitovní zdi, jako by váhala, kterým směrem se má vydat, dolů nebo nahoru, ta změna situace ho téměř vyvedla z rovnováhy, a když docházel k Miluščinu oknu, byl si takřka jist, že ho dnes, stejně jako v pátek, nebude nikdo vyhlížet, jenže se mýlil, jak se ukázalo, sotva se před okno postavil, přitiskla k prasklému sklu tvář, znetvořenější a rozšklebenější než jindy, to že je Miluška? pokud ho nevyhlížela a na okno zaklepal, Miluška, i když byla právě v kuchyňce a chystala pro něj kávu, klepání nikdy nepřeslechla a spěchala mu otevřít, ne, ucouvl, tohle nemůže být Miluška, no ovšem, Miluška přece na Žižkově už nebydlí, už před lety se přestěhovala s manželem a synem na Malostranské náměstí, také tam za ní ještě pár let chodil, znovu to zapomněl, vytrvale za ní chodí dál sem, do Jičínské. Židovečka se

od protější zdi nehnula, za zdí nad ní stojí zády k ní anděl se složenými křídly, třeba dívka čeká, co učiní anděl nebo filosof, zatím se ani jeden k ničemu nemá, jak by mohl pomoci? Čas je ten tam a vše pomíjející je pouhou lží anebo naopak, a mnohé tomu nasvědčuje, trvá a nepomíjí, vrátí se sem zítra a nejspíš i pozítří, ačkoli Miluška dávno bydlí jinde a ani ji už nemiluje, jeho srdce teď patří paní B., její jméno nebudíž nikdy vysloveno, jeho poslední lásce, souží ho, že mu na dopis neodpovídá, B jako Beatrice, múza Dantova, B jako tunel Blanka, cesta vzhůru na Floru ho už dřív vždycky vyčerpávala, natož teď, když mu na záda skočil trpaslík v tvrd'áku, je těžký, jako by byl z kovu, kiš kiš, pošklebuje se duch tíže neboli d'ábel, to jeho svrastělou tvář viděl za oknem, hyjé! najednou cítí, že ho někdo podpírá, stín stínu rámě podává, má břicho, teď to vidí jasně, čeká děťátko, mylně se domníval, že věčnost je nicota, máchovské nic, ve skutečnosti je to však minulost, ale podivně pokrivená, znetvořená, omezená na pár vracejících se trýznivých okamžiků, tisícera tajemství minulosti vylézají ze svých koutů do jeho slunce, pravil Zarathustra, pro Máchu, ale jak je vidět, nejen pro něj je minulost podstatná jako provinilost, když stoupá Jičínskou ulicí, minulost na něj kývá, přitahuje si ho, sisyfovsky jí nedokáže odolat, kdyby ho prve ta těhotná dívka nepodepřela, upadl by i s tím trpaslíkem, který dlouhým tenkým prstíkem ukazuje kamsi dopředu, hyjé! a pobízí ho patami, ale člověk pod ním se nehýbá z místa, dokonce se chodidly, kde nechal boty? zapřel co nejpevněji o chodník, B jako bardo, stav mezi smrtí a novým zrozením, čím se může filosof vykoupit z proudu, který se začal valit dolů na Olšan-ské náměstí, má se i jemu postavit, nebo by se mu měl poddat, uznat jeho nutnost? Proč jen B. nepíše?

Samozřejmě jeho nohy poznala, poznala by je mezi všemi, i když se skrývají v kalhotách, mnohem obnošenějších než

před lety, než před měsícem, než včera, vlastně v pátek, v sobotu a neděli k ní nikdy nechodil, zůstával a i teď zůstává doma s rodinou, jedna nohavice se mu trochu vysoukala, jindy by ji to dojímalo, teď už ne. Nemohla jeho nohy za oknem přehlédnout, byť byla od okna daleko, protože okno způli zastínily a v pokojíku bylo rázem šero, ale k oknu blíž nepřistoupila, jak by to před lety, a ještě před měsícem, možná ještě před týdnem, neví přesně, kdy ho přestala milovat, vlastně ho ani nikdy nemilovala, alespoň ne tak, jak si on jednu dobu přál, u ní to od počátku byl obdiv a hluboké přátelství, přesto nese dosud těžce, že se pak zamiloval do paní B., B jako Beatrice, spíš Bovaryová, teď čeká, kdy konečně od okna odstoupí a pochopí, že její domov je pro něho už uzavřen, domov, pchá, vlhké doupě, pod které se stahují olšanské podzemní prameny, je jich devět, za deštivých období bývá v bytě cítit pach přezrálých nebo už hnijících hroznů, tatínek, který tu s ní zase bydlí, si na to stěžuje, už zase, cítíš to? maminka tu s nimi není, snad zůstává pořád tam, kam ji bratr uložil, ve druhém suterénu hřbitova Père Lachaise v urně za destičkou se jménem a Milovým výkřikem Mami! byla tam za ní jen jedenkrát. Tady ji připomíná psýcha, jak doma říkali zrcadlu, které uprostřed tvoří zrcadlový ovál, po stranách nad skříňkami se zásuvkami dvě zrcadlová křídla, která se dají rozevírat a zavírat, v dětství ji psýcha fascinovala, když viděla svůj trojí obraz, jsem to opravdu já, já, já? ptala se, bůhví, kde se tady v Jičínské psýcha vzala, když se teď do zrcadel dívá, všelijak je natáčí, nevidí zhora nic, šero pouhé, občas stíny kolemjdoucích, v noci mívá pocit, že jdou přímo k ní do postele, vlastně na veliký divan, který se tu rovněž podivným způsobem ocitl, jako dítě ráda dlaní přejížděla po jeho matné hebké kůži, zabírá tolik místa, že v pokojíku není k hnutí, někdy se na divanu tísnil s tatínkem, a někdy dokonce i s Mirkem a Martinem, pro Jana by se tu věru nenašlo místo, zato tatínkův psací stůl, na kterém

střídavě všichni psali a který vždycky uvolnili, aby si na něm Jan mohl rozložit své spisy, ani křeslo, místo čtvrté nohy podepřené Ottovými slovníky, z něhož kdysi z něj za všeobecného smíchu padal, tu nestojí. Sice jí Jana je trochu líto, tuší, že se souží, ale k oknu se nepřiblíží, ne a ne, teď s tebou jsem, ale bez tebe jsem jenom potišťený papír, naléhá, ne! at' si jde domů za Helenou, nejspíš stále šílenější, nebo at' jede za paní B. do Německa, zřejmě ho už nechce, ma féé au chapeau de clarté! sklání se a nahlíží dovnitř, vidí za sklem jeho tvář, změněnou, zpusťošenu, nedá jí to, přitiskne obličej ke sklu, prasklina, která na něm byla, co pamatuje, pár dalších prasklinek s lety přibylo, se jí zaryje do tváře a rtů, Jan couvá, zděšen, i tvář víly je změněná, ten tam je klobouk z jasu.

Jsou si podobní jako hadi, jak je má rozeznat? Zlobí se, když je oslovuje jedním jménem. Oba v přiléhavých šatech, od temně hnědých obličejů se odráží černá bradka, takovou mívá kašpar, má ji také ten můj, kterého vyřezal Jan Krupica, cítím jeho pohled v zádech. Potkává je v Chotkových sadech nebo v Jelením příkopu, jednou je spatřil na Ferdinandově třídě, objímali se a tiskli k sobě tvářemi, usmívali se, nevěděl, jestli zahanbeně nebo poťouchle, ale stalo se také, že je našel v Mikulášské pod postelí, vzbudilo ho, jak se tam pošťuchují. Také celou dobu, co byl s Milenou, měl utkvělý pocit, že se odněkud znenadání vynoří, v hotelovém pokoji bzučely dvě mouchy, možná se v ně proměnili, odháněl je, dvakrát vstal a otevřel okno, pokaždé se zdálo, že vylétly, ale když okno zavřel, po chvíli daly nebo dali? o sobě vědět, nezbývalo než se s tím smířit. Položil jí hlavu do klína a vzápětí se rozkašlal, jako by nevěděl, že když skloní hlavu nebo se sehne, vždycky se rozkašle, hladila ho, usilovně hledal v kalhotách přehozených přes židli kapesník, krev se naštěstí neobjevila, nebo jen krapítek, zřejmě si toho nevšimla nebo to předstírala, rychle kapesník zastrčil do rukávu košile,

tu si nesvlékl, aspoň že to nejsou myši, pomyslel si, jako v Siřemi, četl tam Bázeň a chvění, myši přitom v koutech, pod skříní a pod prádelníkem šramotily, pasti, které poslal Max, příliš nepomáhaly, v noci ho probouzelo, když past hlučně sklapla, vnímal smrtelný zápas, který myš s pastí svádí, a když posléze skončil, nemohl dlouho usnout, zakrátko se ostatně vše opakovalo, Franku, košileli, rozumí jí, i když slovo zaznělo v poněkud legrační podobě, ne, nechá si ji na sobě, není to ve Vídni, není to v Gmündu, do třetice spolu nebyli, nebo to zapomněl? tak kde to je? Kolem panuje podezřelé ticho, skoro se zdá, že mouchy tentokrát přece jen vyletěly oknem, které se nachází nízko nad chodníkem, lidi jsou vidět sotva do pasu, a je teď dokořán, můžou se tedy kdykoli vrátit, košileli! žadoní, ne, prosím ne! dospějí tentokrát dál? všem na očích? kdokoli z kolemjdoucích se může sklonit a nahlédnout do pokoje, spíš doupěte, šerého, vlhkého, a viděl by je ležet na divanu přikryté květovaným šátkem po Milenině matce, Milena všude cestuje s matčinými šátky, když je po pokoji pohází, rázem se v něm cítí jako doma, dva přehodila přes křídla zrcadla zvaného psyché, hedvábný vzápětí sklouzl, než si k ní lehl, složil Psyché v rohu pokoje křídla na bezprsou hrud', aby je v zrcadle nikdo nespatriil, ke všemu trojmo, nedivil by se, kdyby v příštím okamžiku skočili dovnitř Artur a Artur nebo kdyby se oknem najednou začal valit jeden z olšanských pramenů, je jich devět jako devět bran, devatero bran, přiletělo k němu devět vran, Úzkost mu položila ruku na hrdlo, podle Heideggera je úzkost zkušenost s nicotou, teď ruka začala sjíždět po prsou dolů, proč raději nezůstali v tom papírnickví, koupili si tam stejné notesy se čtverečkováným papírem, tak pěkně tam bylo a tak blízko byli jeden druhému.

U Spielreinů v Rostově na Donu se zrcadlu, které stálo v mamčkině spalně, od jisté doby spali rodiče odděleně, říkalo

trjumo, u Augustiny, kamarádky Milady Součkové, psyché, Miluška Holubová u podobného zrcadla, u psýchy, prožívala chvíle zvláštního tkvění, stejně jako v Hnízdě, které si s bratrem Milem vybudovali na stromě, kdo jsi? ptala se té trojí v zrcadle, Kafka nebo kdo se to objevil v předchozích větách, nad nimi bzučí mouchy a mezi nimi se prohánějí sířemské myši, ještě že ne krysy, i v ty by se mohli proměnit Artur a Artur, dva pomocníci, složil Psyché křídla na ploché, chlapecké hrudi, aby ho ti, kdo by nahlíželi do pokoje, na divanu s Milenou, dokonce trojmo nezahlédli, okno však kupodivu nezavřel a záclonu nezastřel, jak to dělávala Miluška, když se dostavil Jan, filosofa teď na jeho cestě Jičínskou vzhůru k skleněnému paláci Flora podpírá Alice Davidovičová, bez ní by kopec stěží zdolal, maličký duch tíže se mu ze zad vyšplhal na ramena, jede na něm jako na koni nebo na býkovi, podivná dvojpostava připomíná Rónovu sochu Kafky na Starém Městě, stačilo by filosofa zbavit hlavy a trpaslíkovi nasadit klobouk a byla by to ona, hyjé, Zarathuštro! hyjé, Zaro! Miluška, k jejímž uším pobízení doléhá, je zmatená, Jan přece není Zara, komunista Zara, s nímž žila, když se rozvedla s Honzou Holubem, a má s ním Martina, Zara byl ženatý a měl dvě děti, stejně jako Jan, kterého poznala, když byla s Mirkem, o řadu let mladším, ulehne na divan, záda ji zase bolí, nikdy vlastně bolet nepřestala, smete z něj šátek s rudými květy, bůh ví, kde se tu ten hadr vzal? sotva se šátek dotkne podlahy, pod kterou stále hlasitěji probublává olšanský pramen nebo už ponorná řeka neboli punkva, vypučí z něj vlčí máky, ne, vyrostou z něj stromy, pokoj se rázem promění v Jelení příkop, kráčí tudy Franz K., dlouhou procházku už potřeboval jako sůl, ten český výraz zná, pořád čeká, odkud se vynoří ti dva podobní jako hadi, chvílemi se mu zdá, že se mihli mezi stromy, ale místo toho najednou zaslechne medvědí řvaní, a pak už je vidí, Máša a Máša, tak se medvědi, kteří pluli na stejné lodi z Vladivostoku jako Bohunčín tatínek, jmenují,

jsou docela blízko, popoběhne, okamžitě se zadýchá, čekal by spíš Rudolfova lva než medvědy, a to ještě netuší, že příště tu spatří mládence, sotva se mládenci dotknou země, promění se v jelínky, Melíšek položí zakrvácenou hlavu do klína Sofie Syslové.

Melissa Pink nesla přes kus města v batohu pět balíků drsného nažloutlého rozmnožovacího papíru, vysvětlovala jsem jí, když si u mne prohlížela rukopisy, jak je pro mé psaní takový papír důležitý, takřka nezbytný, a sehnala ho pro mne v semilském archivu, ale tolik už ho sotva popíšu. Balíky jsou zabaleny v růžovém papíru, do papíru stejné barvy byla zabalena urna s popelem, kterou nesla Sofie Syslová ze Strašnic na Komenského náměstí, za rok to bude čtyřicet let, co její matka zemřela, matka nebo její duše za ní cupitala ptačími krůčky a zanechávala za sebou šedivou pěšinku vinoucí se jako stuha nebo úzký šál. Teprve teď vidím, že jeden ze šátků, které Milena Jesenská rozhodila po pokojíku v Jičínské, nepatřil její, ale mé matce, je to hedvábný šátek z pařížské výstavy s nápisem PARIS 1937, který jí přivezl otec, pyšnila se jím, ale o rok později mnichovský šátek zavrhl a skončil na dně skříně v chumlu jiných svršků, které se jí znelíbily, pomínuly, tehdy ještě nebyla až chorobně pořádná, k té změně došlo o dost později, nevšimla jsem si šátku hned, protože se z psýchy, přes kterou ho Milena přehodila, svezl na podlahu, z nápisu bylo vidět jen RIS 7, zvedám ho, snadno by mohl být pošlapán, potrhán, když se teď pokojík proměnil v takřka divadelní scénu, Milušce Holubové se jistě nezamlouvá, co se v místnosti, která byla svého času jejím domovem, děje, ani ona si šátku na linoleu, na několika místech vybouleném od vzlínající vlhkosti, prve nevšimla, teď ho poznává, takový přece měla Věra Hružová, kterou miloval Karel Čapek, ale také bratr Milo, který byl zřejmě otcem třetí z Věřiných dcer, také

ona Věru milovala, ale zároveň na ni žárlila, napodobovala ji, na fotografii z léta 1937 stojí Věra a Miluška vedle sebe na kamenité pláži, za nimi proplouvá parník s výletníky, obě mají krátký sestřih a jsou stejně oblečené, v krátkých tmavých sukýnkách a bílých blůzkách, na nohou bílé sandály, šťastně se usmívají, Miluška drží Věru kolem ramen, obě jsou mladé a krásné, ale charisma, co naplat, má jen jedna, Věra Hružová, držím šátek ve větě pevně, větrem úzkosti, který tu vane, se všelijak vydouvá, v příští chvíli by se také o něj mohl strhnout boj mezi těmi třemi, nebo vlastně námi čtyřmi, všechny si na něj činíme nárok, patří mně! ne, mně! mně, mně! už se po něm sápu, sápe, Věra Hružová stojí opodál.

Bohunka věří nebo chce věřit, že Kristina jí má za zlé, že před zlodějem neuchránila Lhotákův portrét jejího otce, a proto jí do Veleslavína nikdy nezavolala, nikoli proto, že kvůli Bohunce otec po dlouhá desetiletí ubližoval její matce, Kristina jí to však zřejmě přece jen neodpustila, ačkoli když maminka umřela, říkala, že její maminkou bude teď ona, Bohunka, měla přitom slzy v očích. Kristina byla její třetí dcerou, já se stala čtvrtou, nechala ji v bytě v Horní Stomce bydlet ještě po otcově smrti víc než deset let, myslely jsme si, že chce, aby její domov zůstal nezměněn, trval dál, ale sotva se Bohunka odstěhovala do Veleslavína, doslova ze dne na den popadla Kristina byt jako kdysi Katynka, když ji zradil Jochen, portugalský dům a mrštila jím ne ze skály jako Katynka, ale shodila ho ze čtvrtého patra na ulici, Joska šel právě okolo a udiveně vzhlédl ke kuchyňskému oknu, kterým ho Anita, špatně skrytá za záclonou, večer vyhlížela, když se vracíval od Bohunky, co se to tam děje? Maminčiny vázičky a sošky, které Bohunka, kam na ně dosáhla, týden co týden věrně oprašovala, se spolu s dvojími Joskovými brýlemi v popelnici roztříštily, obrazy

a knihy skončily kdovíkdě, po řadu dní a nocí se holým bytem s okny dokořán proháněl vítr, který měl odnést pach, pořád ho v bytě cítila, bytem proletovali noční ptáci a v koupelně a na záchodě hřadovali holubi, kousek od nich se držela holuběnka sivá, byla jiná a uklovali by ji, opakovaně tloukla křídlem o podlahu v touze proměnit se zpátky v ženu, dlouho se jí nedařilo kouzlo zlomit, nakonec se přece jen proměnila, nestalo se to však v Horní Stomce, ale v Jičínské, křídlem udeřila o římsu okna v přízemí, nebo spíš v suterénu, v místnosti byla tenkrát spoušť, je tam i nyní, na podlaze chumel potrhanych hadrů, pozůstatků po včerejší přetahované, na psacím stole změt' papírů a knih, onehdy mezi nimi byla kniha Jungova, není pochyb, někdo tu pracuje, do tohohle bytu, spíš doupěte se netouží vracet, ačkoli sem za ní chodíval Jan, utíkal od Heleny, ale vždycky ji to sem proti její vůli přitáhne, necítí se tu bezpečně, kdokoli si zamane, může sem přijít, včera se o tom přesvědčila, dokonce i Věra Hružová, i ta, není si jista, jestli by raději nezůstala v ptačí podobě.

Poznává tu skalní jeskyni, na podlaze silná vrstva prachu, kosti a rozbité nádoby, pozůstatky primitivní kultury, je zase v tom snu, který se mu kdysi zdál a Aniela Jaffé ho zapsala, také ty dvě lebky, o které se v jeho snu tak zajímal Freud, mu opět leží u nohou. Pokud si však dobře vzpomíná, někdy jeho vzpomínání vážne, nebyly tu dřív tyhle titěrné předměty, ta miniaturní eiffelovka ani židovský sedmiramenný svícínek, zjevně suvenýry z nové doby, ani brýle, dvoje, tmavé obroučky se zbytky skel, je tedy v tom snu, a zároveň není přesně v něm a dá se předpokládat, že kdyby se v něm znovu ocitl, a zřejmě k tomu dojde, nikdy nic nekončí, pak v něm může být něco jinak. Tentokrát ve snu přeskočil sestup domem, pokaždé přece cesta začíná v místnosti zařízené rokokovým nábytkem, z ní pokračuje do přízemí, tam je všechno ještě starší, středověká

truhla, podlaha z červených pálených cihel, odtamtud se dostává do klenuté místnosti se zdmi pocházejícími z římské doby. Odsune jednu z lebek špičkou boty, polobotky, na druhé má střevíc s přezkou, ten nesoulad je ovšem ryze snový, naznačuje, že se vydal na cestu nevhodně vybaven a rozpolcen, dosud se tedy nalézá daleko od jednoty bytostného Já. Lebky mu připadají menší než posledně, snad patřily dětem, dětským obětem, Freud hledal za lebkami tajná přání smrti, ale komu měl tehdy přát smrt? Emmě, s kterou byl krátce ženat? slečně Millerové, která ho zásobovala fantastickými vizemi k interpretaci? nebo snad té mladé ruské Židovce, Sabině Spielreinové, která se tehdy začala objevovat v jeho erotických představách? Když teď někdy pootevře dveře jejího pokoje v Burghölzli, vidí ji pokaždé sedět ve stejné strnulé pozici na posteli, je přikurtovaná. Dům představuje obraz psyché, o tom je přesvědčen i nyní, a tady v jeskyni se nepochybně nalézá v hloubi svého nevědomí, směrem vzhůru vede cesta k vyšším stavům vědomí, přesto otálí, obává se, aby jeho teze o dějinách kultury jako o po sobě následujících stavech vědomí nebyla otřesena, nebo přímo nevzala zasně. Dolů už sestupoval vícekrát, jenže tentokrát by se měl domem vydat opačným směrem. Nakonec se k výstupu odhodlá, svým pacientům přece radil, aby ve snu otevřeli každé dveře a vešli. Kamenná deska se nadzvedne, sotva se k ní přiblíží, ocitne se v klenuté místnosti s podlahou z kamenných ploten, na stěnách mezi obyčejnými stavebními kameny vězí cihlové úlomky, ano, to souhlasí, takhle vypadají zdi z římské doby, až dosud je tedy ve snu vše, jak má být, zrak mu padne na nápis ROMA AMOR, láska k městu, nebo ke komu? není si jist, jestli tu nápis byl už dřív, stoupá po kamenném schodišti do přízemí, některé místnosti jsou prázdné, v jiných stojí jeden nebo dva kusy nábytku z jasanu, mohutný divan, zrcadlo zvané psyché, chacha, nevědomí je důvtipné, stoupá do dalších pater, prochází cizími byty, to vše má být jeho nevědomí, nebo už

jsou to dokonce vrstvy vědomí? ve čtvrtém patře, v rohovém pokoji s nábytkem různých stylů stojí harfa, přejeđe prstem po zbylých strunách a nástroj vydá teskný tón, na stěnách visí temné obrazy, když přistoupí blíž, vidí, že jsou to snímky plic, zhoubný proces hodně pokročil, pacient asi nebude dlouho živ, pokud už nezemřel, v pátém patře leží na stole kousky chleba, ohryzky, pomerančové slupky, zbytky od snídaně, kterou si zřejmě dopřávala početná rodina, tím patrem však dům ještě nekončí, tam úplně nahoře, v šestém, kam směřuje, se možná nachází to, o čem Nietzsche mluvil jako o arrhéton, nepojmenovatelném, posvátném, hrozném, nebo tam bydlí fousatý dědek jménem Antonín, který mu bude hrozit dlouhou lžící na boty.

SIGNA TE, SIGNA, TEMERE ME TANGIS ET ANGIS ROMA, TIBI SUBITO MOTIBUS IBIT AMOR, ukazuj se jako znamení, marně se mne dotýkáš a po mně toužíš, Říme, skrze pohyby náhle přijde tobě láska, tak zní zaříkadlo, napsané kdysi na bráně Říma, města, v němž jsme s Jaroslavem na přelomu září a října v chladném a temném kamrlíku v penzionu signory Tortorelly, Hrdličky, prožívali první chvíle lásky, která nám po Karlově smrti náhle přišla, teprve potom jsme podnikli čtyři další cesty, tři na Ostrovy blažených a jednu na Krétu, za nocí doléhal do kamrlíku, jehož okno vedlo do malého dvora, spíš šachty, kde v jednom tmavém koutě bylo do sebe zaklíněno několik ručních vozíků, křik, neclánkovaný a neměnný, jako by nevycházel z člověka ani zvířete, ale z mučeného nástroje, nepochybně ho bylo slyšet po celém domě, Jaroslav se Hrdličky na ten křik ptal anglicky, máchala rukou, non capisco, nerozuměla, když jsem řekla urla, máchla rukou ještě vehementněji a zatvářila se téměř výhrůžně, zřejmě to mělo znamenat, že k jejímu penzionu, půl hotelu, půl nevěstinci, křik patří a hosté na něj rozhodně nemají upozorňovat. Po deseti letech jsem podobný křik nebo ston zaslechla znovu, v domě na Ji-

řího náměstí, když jsem čekala Johana a vyhlížela ho kuchyňským oknem, vyšla jsem tehdy na chodbu a otevřela okno na dvůr, ale ani pak se mi nedařilo určit, odkud přichází, čas od času zaslechnu ston i teď, nezeslábne, ani když zavřu dveře, ani když si dlaněmi přikryji uši jako postava na slavném Munchově obraze. Dnes v noci ke mně ve snu dorazil i ten římský dvůr, nebo spíš šachta, vykláněla jsem se pro kapesník, který se cípem zachytil pod oknem a třepetal se, kdo mě zase plete? nemyslím, že by kapesník s kresbou nebo velkým vzorem vypadal mně, patří možná Tomáši Hamzovi, kdysi se do něj na Olšanech otiskla tvář Benjaminu, olšanského krále, nebo jsou na něm modré hrozny a je to kapesník Franzův, stejný si na Petříně držel před ústy, aby v chladné noci nenastydl, vypravěč v Popisu jednoho zápasu, na vzdálenost, na kterou se pro kapesník přes šachtu natahuji, konečně ho držím, ale vzápětí, jak se dalo předvídat, padám do šachty, mnohem hlubší, než byla ta římská v Hrdliččině penzionu u nádraží Termini, nomen omen, znovu se ozve dlouhý ston, tak nesnesitelný, že na jednom místě nemůže setrvat, dvory si ho podávají, ten římský ho podal tomu olšanskému a ten dvoru na Komenského náměstí a ten dvoru břevnovskému a ten dvoru nuselskému a ten ho podal dvoru ve vnitrobloku mezi ulicemi Lucemburskou, Milešovskou, Jagellonskou a Velehradskou, a teprve když dopadnu na dno, živá, nezraněná, utichne, upírám zrak vzhůru a čekám, kdy mi někdo hodí záchranné lano a vytáhne mě, místo lana však vedle mne přistane modrá molitanová matrace, podobná té, na níž ve vokovické tělocvičně každou první neděli v měsíci pod Johanovým vedením cvičím spolu s desítkami dalších ásanů, marně po tobě toužím, Říme, blažených ostrovů již není, můj nocleh bude napříště tady dole.

Držím cár košile, kousek rozepnutého rukávu s perleťovým knoflíkem na manžetě, knoflík by mohl pocházet z dílny mého

pardubického pradědečka, rukáv je potřísněn krví, moucha krev ucítila ještě dřív, než jsem se o ní zmínila, už kolem mne krouží a bzučí. Tak to tedy nebyl kapesník Tomášův ani Franzův, kterého jsem se chtěla zmocnit, ale místo toho jsem sklouzla do jícnu románu, od chvíle, kdy píšu propiskou Big Reaction s gelovou náplní, je hladký jako láčka masožravé rostliny a neméně zrádný, dole mě nemusí čekat nektar příběhu, ale nicotata, to, co se na okraji šachty třepetalalo a kvůli čemu jsem skončila na jejím dně, byla to Franzova košile, Franz nebo Frank, jak mu Milena Jesenská říkala, si ji jen nerad svlékal, když ho k tomu Milena ve Vídni nebo v Gmündu vyzvala, ani si přitom nevšiml, že krev, kterou předtím vykašlal, se neobjevila pouze na červeném kapesníku, tam byla téměř neviditelná, ale zabarvila i bílou košileli, jsi proklat majiteli, Joska Hiršal mě chytá za slovo, to jemu patří košilela i ten rým z proslulé Morgensternovy básně a on také, ne Smrtka má na svědomí předchozí prepisy nebo překlady, Bohunka navrhovala rým zešileli, čas od času se Joska se mnou přetahuje o slovo, jen se mnou, Bohunka mu slávu ráda přenechávala už dřív, natož teď, o Franzovu košileli je sváděn podobný boj jako nedávno o šátek z pařížské výstavy, až z ní stejně jako ze slova zůstal cár, rukáv a šili. Těžce se mi tady dole usíná, na lůžku ze suchého klestí, které zbylo z přeškrtnutých vět, shora žádná pomoc, matrace, jak se objevila, tak zase zmizela, zdola hukot podzemní vody, z kouta čas od času řinčení, jako když se psi pokoušejí utrhnout ze řetězů, teprve se svítáním vidím, že se tam pomocníci pokoušejí uvolnit kovový vozík, který je zaklesnutý do druhých, stále se jim to nedaří, jeden z nich má přes přiléhavý oranžový oblek navléknutou bílou košili, levý rukáv chybí, takhle to tedy je, už chápu, proč Frank v Gmündu nebo kde to bylo košili tak nerad svlékal, obával se, že by Milena mohla být s Arturem smluvená jako předtím Frída, když vstal z postele a košili pohřešil, nemohl se proměnit

zpátky v člověka, řinčení neustává, Vltava mezitím vystoupila na mnoha místech z koryta, rozlévá se po krajině a měšť tak jako před jedenácti lety, kdy jsme před ní s Jaroslavem prchli do Petrovic, městem se proháněl trpaslík na bezhlavém obrovi, zem duněla, kovové paty zvonily o dlažbu, maličká replika sochy stojící u mne v hale se třásla, Artur a Artur trhají řadou sprážených vozíků čím dál zběsileji, neznají grif, pak Artur vyskočí na vozík, Artur skočí za ním a chytne se ho kolem pasu, vozíky se dávají do pohybu, nesouvislého, cukavého, jak do sebe narážejí.

Odhrnula jsem prostěradlo, do kterého tělo zavinuli, bílá tvář s ostrým profilem, hladila jsem ho a pak jsem se dopustila něčeho svatokrádežného, nadzvedla jsem mu prstem víčko, někde jsem četla, že v očích utkví výraz z okamžiku smrti, vzdorovalo, oko vypadalo jako oko neznámého ptáka, z vedlejší postele, vzdálené jen asi na loket, se ozval starý cikán, netrápil se, paní, ale zatvářil se přitom tak vážně, že věta mohla znamenat i opak. Smíření jsem z oka nevyčetla, jak jsem doufala, ale ani vzdor, na zápas s bohem udušení, každý prý má svého, neměl dost sil, přesto si jeho bůh musel pospíšit, protože kdyby otec snědl čtyři vejce, která jsem mu nesla ve smaltovaném žlutém kastrůlku, nepřemohl by ho. Kladu si za vinu, že jsem vejce nepřinesla včas, večer je snědla babička a stala se nesmrtelnou. Stejně si kladla za vinu Dora Diamantová, že poslední den nepřinesla Franzovi malinovou šťávu, kterou v těch dnech, kdy už nejedl, jedině pil, nevšimla si včas, že zásoba došla, vyběhla z pokoje, sháněla šťávu u majitelů penzionu, také u sousedů se ptala a nakonec se vrátila, udýchaná, zoufalá a s prázdným džbánem, kdyby se byl napil, mohlo být všechno jinak, aspoň na čas, Robert ho držel za ruku, to ji v první chvíli překvapilo, poslední dny si nepřál, aby se ho kdokoli dotýkal, když mu přikrývala bílá chodidla

a kousek lýtek, tvářil se, jako by ho to bolelo, jistě bolelo, cukal sebou, Robert sedával u stolu, dobré dva metry od postele, ale i to Franzovi v posledních dnech připadalo blízko, dělal rukou znamení, mluvit už nemohl, dál, ještě, ale aby Robert odešel, si nepřál, zatímco ji vyháněl, nemohla pochopit, že se raději nechá obsluhovat od přítele než od ní, její přítomnost mu zjevně byla dokonce na obtíž, to samé jsem zažila s Jaroslavem, když už nedokázal sám vstát, dal přednost ošetřovatelce, cizí ženě, mě odháněl. Také je však možné, že Franz Roberta pokládal za Elli, bůhví proč za tu, Ottlu měl přece raději, jdi, Elli, ne tak blízko, ne tak blízko, a když Robert svou židli trochu odsunul, ano, tak, ano, tak, tak je dobře, řekl a potom klidně vydechl, zápas už měl za sebou. Když o pár hodin později seděla na lavičce před penzionem, s hlavou na kolenou, neplakala, ani slzu neuronila, ucítila cosi na zátylku, nejdřív ji napadlo, že je to Franz, v Berlíně, když ještě na tom nebyl tak špatně, se k ní někdy zezadu potichu přiblížil a políbil ji na temeno a na krk, to byly jeho něžnosti, podobné byly Karlovy, jak se pohnula, frnk, kos nebo drozd uletěl, vyzpěvoval na javoru po celé dny stále týž kratičkový nápěv, časně zrána býval jeho zpěv ohlušující a Franz si dával do uší ucpávky.

Už deváté léto nosím v Petrovicích Jaroslavovu vínově červenou teplákovou bundu, chrání mě před chladem a jinou nepřízní, v záhybech nápletů na rukávech, které mi jsou dlouhé a ohrnují si je, ulpívá prach a semínka trav, začínají se třepit, někdy v bundě zažívám pocit, že mě Jaroslav zezadu obejmul. Třeba si mě drozd spletl s Jaroslavem, od něhož mu nic nehrozí, ode mne snad ano? proto se odvážil, když jsem si v altánku položila čelo na stůl, usednout mi na záda, doznívala ve mně vzpomínka, jak jsme s Dorou v Kierlingu Franze nebo na Františku Jaroslava omývaly a potom zavinovaly do prostěradla jako mumii, nakonec přišla na řadu hlava, tvář se v tu chvíli

podobala tváři Senwosreta III., těžká, unavená víčka a měkká ústa, všechny tváře mrtvých se podobají tvářím Egypťanů, nedlouho předtím drozd hopkal po zahradě a poočku mě pozoroval, ve vzduchu se vznášely lístky a padaly do trávy, sem tam do některého klovl, Franz na ně psal, když už nemohl mluvit, uvěřit, že bych, vlastně pouhé útržky, odvážit, vět nebo jen slov, doušku vody, vypadaly jako potrhaná křídla velkých bělásků, v místnosti byl pták, psal, asi to je stále týž, drozd, když jsem se ohlédla, byl pták dávno pryč, aby to nesnědli mravenčí, Bohunčin veleslavínský pokoj už našťestí opustili, patrně jen na čas, zato Evu s Lenkou v šestém patře stále navštěvují, strach jen stra, v noci je lechtají pod pyžamy, odchází, aniž pomohla, to je o Doře, to je o mně, opírám čelo o desku psacího stolu, mohou ty bolesti také na čas, na delší čas přestat?

Odkud se v pokoji berou křídla bělásků, ta Bohunka na koberci vidí, stejně jako k údivu dcer vidí hvězdy v Sedle, nebe se tam klene od obzoru k obzoru, jinak se jí však zrak stále horší, modlí se, pane, zachovej mi zrak. Snad motýly netrhá nějaký dra-, Bohunka dává prst na ústa, aby mě nezaslechl ptáčník Richard a nezačal běhat po zahradě a domě s pistolí jako onehdy, myš nebo snad krysa se zaběhla pod skříňku v kuchyni, a když ji pak Míša smetákem odtamtud vyhnala, zastřelil ji, ano, zastřelil, co když to nejsou motýlí křídla, ale útržky slov či, jejich mávnutím se stejně jako mávnutím motýlích křídel mění svět, nesně, sbírá je, sbírám je, ale nečtu jí, co na nich stojí, aby si nedomyslela, že se její budoucí kniha mísí s mou víc, než by si přála, netajím se tím, že k tomu dochází, několikrát jsem to už naznačila a zeptala se, jestli mi to dovolí, ale buď mě neslyšela nebo se k tomu prostě nechce jasně vyjádřit, ano, ne, třeba z obavy, že by odpověď popletla, jako teta Emilka, která na mě v domově v Sulické čeká už jedenáctý, ne, dvanáctý rok. Jak jsem mohla uvěřit, že je mrtvá? Nejen

že zůstala naživu, ale uzdravila se, už znovu chodí, a dokonce zase mluví, kdo ji ze Sulické vyvede, když ne já? Nedávno se při povodni tou ulicí přehnala vlna, vzala s sebou i sulický pach, ale jen nakrátko, už ho zase cítím a silněji než předtím. Ba ne, dávno není v Sulické, vrátila se do bytu na Lobkovicově náměstí, Ondra s Timem netuší, že tam s nimi Emilka bydlí, na všechno utrpení i na lásku, kterou ke mně pocítila, když jsem za ní, bezmocnou a němou, víc než čtyři roky věrně chodila, vlasy a nehty jí stříhala, zapomněla. Ať Bohunka dál věří, že to jsou motýlí křídla nebo okvětní plátky bílé růže, darmo by jí vrtalo hlavou, co je to za lístky, kdo je psal a kde se tu vzaly. Nikdy ještě nepsala s takovou úporností, ba zběsilostí, přitom píše stále to samé, něco připisuje a vepisuje, konečně má pocit, že to dostává obrys. Nedávno našla svoje staré zápisky, říkala mi to? velmi podrobné, je tam zaznamenáno všechno po pravdě, ach, Bohunko, po pravdě? celé rozhovory, které se tenkrát na MNO v její přítomnosti vedly, slovo od slova, ten, víš, ten, nejmenoval se Janíček, ale Martínek, nezměnila názor, jeho pravé jméno tam nedá, dlouho do noci nemůže usnout, psaní jí straší v hlavě, proč, proč o tom musí pořád psát? aby se očistila? od čeho? aby to sama sobě vysvětlila? Pozoruj, že to, co tam zažila, bylo pro ni důležitější než Jendova nemoc, těžká cukrovka, vlastně ji neléčil, přísnou dietu nedržel, a smrt udeřila zcela nenadále, dokonce možná důležitější než Joskovo umírání, které prožívala o padesát let později, chystá se o něm psát, ale až dokončí tuhle část, a dokončí ji někdy? V osm, po příchodu do práce pili s Janíčkem kafe, stejnou rukou, kterou popravovaným navlékal na krk oprátku, si od ní přes stůl bral šálek, snažil se co nejvíc prodloužit okamžik, kdy se dotýkal její ruky, musela to postřehnout, i on byl zřejmě do ní zamilovaný, nebo to dobře hrál, takových, kterým se líbila a co ji obletovali, bylo na MNO víc, samí vojáci, mladí muži, žen tam bylo poskrovnu, jeden ji zároveň verboval do strany, říkali jí Naše

paní. Takhle přece nazval Jaroslav Seifert Boženu Němcovou. Ne! Halas! Takhle? to si neuvědomila, drželi se zaplat'pánbůh zpátky, nikdo si k ní nic nedovolil. Musí psát, ale nakonec to třeba stejně všechno roztrhá.

My jsme si všechno otevřeně řekli. Rozumím tomu výroku tak, že si vyznali lásku, ale tím to skončilo, jejich láska byla nemožná a museli se rozejít, domýšlím si, protože těmi slovy Bohunka reaguje na to, co vyprávím o svém posledním setkání ve Stavovském divadle s Johanem, dávali Zlatovlásku, mluvila jsem o všem možném, on mlčel, to hlavní zůstalo opět nevysloveno. S kým se Bohunka rozcházela? S Jorskou? Kamil Lhoták je brzo dal znovu dohromady. Nebo s medikem Rudou? Domnívala jsem se, že se jejich láska odehrávala jen v dopisech, které pak před svatbou s Jendou na mamčin pokyn zničila, skončily v popelnici, teď se diví, jak to tenkrát dokázala udělat, raději by je byla hodila do ohně, začínalo jaro, a ačkoli bylo ještě docela chladno, v kamnech se už netopilo, stříbrnou stužku, kterou byly svázané, maminka smotala na prstě a uložila do šití, zatímco ona dopisy trhala na kousíčky, tak nepatrné, že by už slova, natož věty nikdo nedokázal spojit dohromady, natož nalézt jejich smysl, cpala je do přeplněné popelnice, byly nepokojné a zpod ruky jí unikaly a rozlétaly se po dvorku, někdo tam vyhodil starou modrou matraci, některé neuhlídala, pár jich neuhlídala, nesebrala, přes propast času doletěly z Břevnova do Veleslavína a teď se pomíchaly s útržky Kafkových nebo mých lístků. S kým tenkrát vypila nápoj lásky? Johan se kouzelného nápoje nenapije, je obezřetný, občas však se mnou pojídá hrozny lásky, které přináším, sním vždycky jen pár bobulek a on sní zbytek, hrozny mu připadají bezpečné a zřejmě jsou, kouzlo na něj nepůsobí, škrtám věty milostného vyznání napsané v Petrovicích na Karlově psacím stolku, zkáže se nebrání, jsou to přece moje věty. Nad hlavou

mi visel francouzský kalendář Dame à la Licorne, teprve tehdy jsem si všimla, že pochází z roku 2002, z roku, ve kterém Karel zemřel, podle středověké legendy položí jednorožec hlavu do klína panny a lovci, jimž dosud unikal, ho konečně skolí, na svatebním koberci je však příběh podstatně změněn, zvíře pózuje po boku dámy jako herold, na jednom výjevu jí klade na klín přední nohy, na alegorii Zraku se zhlíží v zrcadle, které mu nastavuje, nevěsta Jednorožcova má všude sklíčený výraz, jako by jejím ženichem nebyl bílý jednorožec, ale hrozný Minotaur, oba mají rohy, obracím listy v kalendáři a zastavuji čas v prosinci, u alegorie Chuti, v té době už jsme s Jaroslavem, nevěrní mrtvému, měli za sebou cestu do Říma a na Tenerife, Ostrov blažených, o Štědrém večeru jsme se doma objímali, nebylo ještě ani deset, ale v chrámu Srdce Páně zrovna zvonili na půlnoční, šťastně jsme se tomu souběhu smáli, trpaslík, který seděl v holých větvích akátu a pozoroval nás, slezl a popíchal se svým udáním do podsvětí, na detailu koberce z vlny a hedvábí jsou doprostřed rajske vegetace vetkáni dva slonovinově bílí králíci, symboly Venušiny, jeden si pochutnává na jakémsi plodu či květu, druhý se po něm ohlíží se závistí, nebo spíš s nostalgii.

A teď už to vím, byl to Modrý nebo Červený, jeho jméno v rukopisu stále mění, dokonce naznačila, že ani jedno z nich není pravé, byl do ní zamilovaný a zároveň ji verboval do strany a poučoval o dialektickém materialismu, stále mu unikala, naposled do Patočkových přednášek, on se však ani pak nenechal odradit, doprovázel ji každý den na tramvaj a ráno na ni u tramvaje čekal, tvrdil, že je nebezpečné, aby Naše paní chodila sama, a jednou se ukázalo, že má pravdu, strhl ji zpátky na chodník, když během rozhovoru vstoupila do vozovky před projíždějící auto, vlastně jí zachránil život, také on to byl, kdo ji varoval před Martínkem, jímá mě podezření, jestli si to

o katovské profesi kolegy nevymyslel, aby ji postrašil a měl větší důvod ji chránit, a jednou, když seděli proti sobě u stolu, jí ukázal dvě gesta, první s rukama zvednutýma nad hlavu, jeho smysl znala, ale druhé, kdy člověk položí dlaně hřbetem vzhůru na stůl, neznala. Vysvětlil jí, že takovým gestem se dává druhému najevo oddanost a pokora, a právě to před ní učinil a ona, kdovíproč, snad že k němu za ty měsíce, po které spolu diskutovali, někdy se přímo hádali, přilnula, položila ruce na stůl stejným způsobem, chvíli tak proti sobě beze slova seděli. Tehdy už zřejmě věděl, že ho brzo odvolají, a když k tomu došlo, čekal na ni před domem na Korunní třídě, kam chodila na Patočkovy přednášky, byl v civilu, to ji udivilo, přes ramena měl přehozené sako, ačkoli byl března a ještě bylo poměrně chladno, nikdy dřív ho v civilu neviděla, byla plná dojmů z přednášky o antické filosofii, kterou vyslechla v nabitě posluchárně, filosof mluvil o eónu, jediném bytí, které je u Parmenida něčím absolutně prostým, prostým jako světlo, v němž se nic neodráží a v němž není rozdílu, zatímco u Hérakleita je eón naopak složité, členité, obsahuje kvalitativní protiklady, přičemž jednoduchost a složitost se nevyklučují, nýbrž předpokládají. Bylo to 10. března, ví to naprosto přesně, protože na poznámkách z přednášky, které jsem jí přečetla, jsou psané tužkou na dvou listech úhledným, dobře čitelným rukopisem, později se jí rukopis výrazně změnil, písmena se zvětšila a zahrotila, v poslední době se její kostrbatý rukopis stal téměř nečitelným, je datum 10. III. a zápis v deníku o posledním setkání s Modrým má stejné datum, úplně všemu ve výkladu o eónu tenkrát nerozuměla, možná slovo popletla, řečtinu se bohužel neučila, a úplně nerozuměla ani tomu, co jí Modrý sdělil, když vystoupili z tramvaje, výjimečně s ní tehdy jel až do Břevnova, patrně aby měl jistotu, že v pořádku dorazila domů, jindy ji doprovázel jen k tramvaji a vždycky počkal, dokud nenastoupí, a pak, když tramvaj odjížděla, kynul jí nenápadně zvednutou

dlaní a ona mu týmž gestem někdy odpovídala, nesplnil úkol, řekl jí, nezeptala se, jaký, neměla ve zvyku se na takové věci ptát, patrně se však jednalo o závažnější úkol než získat ji do strany, líbal ji na oči, líbali se, dlouho.

Miluška Holubová netušila, že vidí nohy té, která o ní píše a ne zrovna lichotivě, vypravila jsem se na Olšanský hřbitov a míjela její okno v úrovni chodníku. Melancholický anděl u spodní brány si hlavu stále opírá o ruku jako anděl Dürerův, je sklíčený, snad z lásky k mistru kamenickému, nepřešla ho nebo se vrátila, pochopil, že věčná je jen láska, hlavně ta nenaplněná, a břečťan, Hedera, která mu věncí hlavu a ovíjí tělo, někdy ho i dusí, vítají mě beznohé sestřičky Klenkovy, které vběhly pod kola kočáru, zvedají se na loktech, odpočívají, ještě okamžik předtím si totiž hrály s jinými dětmi, také s Christianem Lafontainem, jmenovcem autora bajek, se synkem Jana Jesenského, ne onoho proslulého anatoma, ale zubaře Jesenského, který se vydává za jeho potomka, Honzíček možná ani žádný hrob nemá, už před lety ho srovnali se zemí, Franz Kafka, který chtěl potěšit Milenu, ho marně hledal. Milenu otcovo zubařské křeslo děsilo, podobně jako mě gynekologické křeslo dědečkovo, před porodem by na ně Milena s nemocným kolenem bez dědečkovy pomoci nevylezla, bolest v kolenu byla nesnesitelná. Sotva mě děti spatřily, rozprchly se na všechny strany, jdu blátivou stezkou podél západní hřbitovní zdi, bojím se, že už nenajdu Chloé, hlavu s trupem a pahýly paží, pár let po její smrti si její ruce odnesl sochař Malínský, byl na ně příliš pyšný, než aby je ponechal nepřízni počasí a drolícímu času, kradl se v noci hřbitovem jako zloděj a vlastně zloděj byl, když jí ruce nad zápěstím utínal, rozléhal se po hřbitově a ještě dál křik, i teď' bývá slyšet, slýchá ho i Miluška v Jičínské, když uprostřed noci na chvíli pootevře okno, aby dovnitř pustila vzduch, stojí u něj a hlídá, aby do pokojíku nevešel zbloudilý noční chodec,

zaplat'pánbůh, ještě tam Chloé je, leží v kopřivách a rozpuštěnými vlasy prorůstá Hedera, přála by si proměnit se ve strom nebo keř, jako se Baukis proměnila v lípu a Dafné prchající před Apollónem ve vavřín, bláhová Chloé! takhle by chtěla bohyni uniknout? mójím Tyršův hrob, na vrcholu obelisku sedí sokol a dole na podstavci se líže mourovatá kočka, a pak přicházím k hrobu se záplavou květin a věnců, už povadlých, na stuze jednoho z nich jsou zlaté korunky a iniciály K S, na jiné, když ji rozvinu, čtu PSÍ VOJÁCI, stojím před hrobem Filipa Topola, zemřel asi před deseti dny, minula jsem hrobku, ve které nějakou dobu žili Jana Chochláčová a Jan Boušek, leží před ní špinavá bledě modrá bunda, jdu dál až k hrobu Vladimíra Macury, už nebloudím jako kdysi, mířím k němu najisto, písmena vypadají čerstvě pozlacená, ale květiny na hrobě od dubnového výročí uschly, o kus dál leží mládenec, který vstoupil do pece ohnivé a vyšel z ní živ, ale svlečen z kůže, -ííí! čtvrtého dne zemřel, pít! zase jsem mu vodu nepřinesla, věty se nenapíše, ííí! namlouvám si, že by ji stejně sežehlým hrdlem a jícnem nedokázal spolknout, mluvení mu očividně činí čím dál větší obtíže, jako Kafkovi v Kierlingu, ten mohl aspoň psát, za jižní zdí se ve vsi své kráse i hrůze tyčí dům mého dětství, vzhlednu k balkonu dětského pokoje, nikdo na něm nestojí, Alice Davidovičová se nechystá ke skoku, zajdu ještě do ulice V Horní Stromce, kde už Bohunka rok nebydlí a z okna mi nemává a já se na ni po třikrát neohlížím a nemávám jí, teď se neohlédnu, protože netoužím vědět, koho za sebou z ulice vedu, Josku? Kristinu? Anitu? Milenu? bydlela napříč přes ulici v čísle 9, někdy se do bytu vrací a hledá v kredenci žlutou konvičku, nebo Velkou Požíračku? Když procházím pod oknem babiččiny kuchyně, všimnu si, že nesu na zádech harfu, stávala v kuchyni, teď stojí v mém pokoji, kupodivu není tak těžká, jak bych očekávala, až mě jednoho dne postavy, nespokojené s tím, jak jejich příběhy vyprávím, rozsápu a hodí i s harfou

do řeky, chytnu se harfího krku, a než se zalkne a voda zaplní její lůno duté, zalká harfa zvuky nezapomenuté.

Od té doby, co jí Modrý prozradil, že sedí v místnosti s katem, bylo to právě tehdy, když s Janíčkem sestavovali knihu o generálu Svobodovi a sedávali vedle sebe, aby se mohli snadno domlouvat o opravách a provádět je, snažila se vyhnout sebe-menšímu dotyku jeho rukou, byly velké, myslíš, že to mohlo souviset s tou... činností? neřekne katovskou, jako by i slovo samé mohlo znovu stvrdit skutečnost něčeho, co si vlastně ani teď, když to napsala, nechce připustit. Vybavím si přitom poměrně velké ruce Johanovy, které pracují s lidským tělem, a ruce Vojtěšciny, které z včelího vosku nad plamenem modelují sochy a celé biblické krajiny, už zase jí ruce a vlastně celé tělo sužuje reumatismus. Pokaždé, když se její ruky dotkl, běžela na záchod a důkladně si ruce myla a také doma si po návratu z práce důkladně myla ruce, drhla si je nekonečně dlouho, maminka přicházela ke koupelně, kde se zamykala, ptala se, není ti něco? Podobně se ptával jazykozpytec Sysel, když mu připadalo, že Helena zůstává v koupelně příliš dlouho, každý večer až do noci plavala ve vaně proměněná v labuť, volával za dveřmi žiješ? Konečně svou zprávu nebo svědectví o MNO dopsala, na stole leží hromádka listů, pomačkaných, s oslíma ušima, jak rukopisem nesčetněkrát listovala a vepisovala další upřesňující pasáže a údaje, je rozdělen lístky s leptopočty 45–50, aby se v něm snáze vyznala, brzo přijde čas, kdy mi ho vydá a budu ho přepisovat, už hořím netrpělivostí a dožaduji se ho. V kterém roce končí? Přece v padesátém, to jsem podala výpověď. Naléhám, chci znát přesné datum, netuší, proč, na poslední straně stojí 30. 6. 1950 jsem podala žádost o uvolnění, už je to tak, potvrdilo se, čeho jsem se obávala, ale zároveň si to běs ve mně přál, tři dny před tím, než dala výpověď, 27. června, tedy Janíček věšel Miladu Horáko-

vou, Kalandru, Buchala a další z toho procesu, říkám jí. Zarazí ji to, to si neuvědomila, chabě namítá, přece už... předtím... jiné, tužka se zadrhla, vzepřela se slovům, zarputile jí ryji do papíru, a když se později pokusím vlásek, který se na špičce tužky objevil, pinzetou odstranit, ukáže se, že to není vlásek ani chloupek, ale drátek, drátek cizopasník, vytahovala jsem ho, neměl konce, živí se krví mé propisky. Myslela si, že už je to za ní, skončeno a sečteno, ale po tom, co jsem jí řekla, tuší, že není a sotva kdy bude. Poté, co naposled prošla v korektuře knihy o Svobodovi všechny vpisky a opravy, jednou, když po straně psala písmeno théta, které značí, že něco má být vyloučeno, smekla se jí jako Elišce Beránkové ruka a na svět přišel prapodivný znak, urovnala stránky a na titulní stranu napsala IMPRIMATUR, prohlásil Janíček dílo za hotové a položil na stránky velkou ruku porostlou světlými, sluncem vyšisovanými chloupky.

Stačí hodinky po Bohuncině tatínkovi trochu natočit a arabské číslice se mění v pitvory, jako se théta, korektorská značka a ve středověku písmeno, jímž se v klášterních análech u jmen mnichů označovala smrt, mění v brouka podobného tomu, který na známce s Franzem Kafkou tvoří půlku tváře, půl člověk, půl brouk. Bohunka některé Kafkovy povídky překládala, už si nepamatuje které, ale Proměna mezi nimi nebyla, ta ji odjakživa děsila, zvláště ten moment na konci, kdy brouka, ve kterého se proměnil Řehoř Samsa, Bohunka ho nazve stonožkou, ale spíš se jedná o chrobáka, vymetou a život jde v rodině dál, jako by se nic nestalo. Hodinky v podobě skleněné koule, která se už kdysi rozpadla na dvě polokoule, ležely na tatínkově psacím stole, který byl pro ni v dětství stejně zapovězený jako studna na dvoře kojetínské babičky, tak jako obcházel studnu a jednou se nad ni naklonila, se v břevnovském bytě v ulici Na Panenské opatrně, po špičkách přibližovala k psacímu stolu

v obývacím pokoji, na němž kromě hodinek ve tvaru skleněné koule byly štosy spisů, pečlivě srovnané, psací souprava z nazelenalého kamene a podložka z tmavozeleného filcu se stopami inkoustu. Dotýkat se tatínkových věcí bylo něco svatokrádežného, přesto se hodinek dotkla, dokonce si je položila na dlaň a zjistila, že čas váží víc, než si představovala. Když se s maminkou po tatínkově smrti stěhovaly do menšího bytu, psací stůl a také nad ním umístěné barvotiskové obrázky Prahy a maminkou vyšitá husopaska, která visela nad červenou plyšovou pohovkou, pod obláčky pochodovaly husy, které před sebou hnalo děvčátko v pestré zástěrce a s proutkem, vzaly zasvé, stejně jako fotografie mamčinu prvního muže Stanislava Kouřila, krasavce, která visela v modrém pokoji, Stana je na ní v klobouku s širokou krempou, má knír a uhrančivé oči, tatínkovi kupodivu nevadila, všechny ty věci, také tatínkovy uniformy, v té slavnostní ho pohřbily, se kamsi poděly, jak to mohly dopustit? Když na policiče knihovny ve Velešlavíně, kde hodinky skončily, utírala prach, brávala je do ruky a tiskla jejich půle k sobě v naději, že k sobě přirostou, ale nepřirostly. Jako zázrakem unikly hodinky pozornosti zloděje, který kdysi v létě odnesl z domu všechny rodinné šperky, také brazolety babičky Kateřiny a tatínkovy zlaté cibule.

Už začala psát Loučení s Joskou, jak své budoucí opus zatím nazývá, nejspíš aby se vyhnula slovu umírání, ačkoli o ně a o smrt v něm půjde především, a tím, že to slovo nenapíše, už na tom, že smrt, která nastala dokonce před desetiletím, nemůže nic změnit, třetí nebo čtvrtý den píše jako v horečce a mne se ptá, jestli i já píšu. Odpovídám vyhýbavě, také proto, že právě píšu zase o ní. Vložila mi do dlaně tatínkovy hodinky, překvapila mě jejich váha, u předmětu o málo většího než pingpongový míček, bych ji nepředpokládala, držela jsem čas pevně, aby se nerozpadl vedví, i když se už dávno zastavil

a ručičky, sotva hodinkami nepatrně pohnu, se dávají samy od sebe po své kruhové dráze do pohybu, nerespektují řád, který ctil Bohunčin tatínek a vyžadoval totéž po dcerce. Kdy se hodinky rozpadly, už si nepamatuje, nevěnovala tomu pozornost, měla? Ne, nestalo se to tenkrát, když je v dětství vzala do ruky, aspoň tehdy si myslela, že se nic nestalo, běžec čas se nevychýlil ze své neúprosné kruhové dráhy, na ciferníku mezi číslicemi 1 a 2 se ještě neobjevila rezavá skvrnka. Ted' hodinky leží na psacím stolku značky Gazel v podkrovním pokojíčku v Petrovicích, ve skle se odráží koruna javoru a kousek nebe, a když je držím v ruce, vidím v něm horní polovinu svého těla, mnohokrát zmenšenou, a písíci ruku, držím je pevně, aby mi čas nevyklouzl a nerozpadl se vedví, bláhová! stále mi klouže a rozpadá se, zatímco když Johanova postižená sestra v Sulické převrátí skleněné těžítko, sníh sejde, je léto, ona je vládkyní času, ne já.

Ted', když je léto a ve veleslavínském domku je dva týdny sama, sedává na verandě, na rozdíl od jejího pokoje, zimního i v plném létě, je tam teplo a světlo, jak píše celým tělem a naklání se nad stolek, proutěné křesílko praská, ale odolává, není vratké ani chatrné jako křeslo s hlavou básníka v bytě v Horní Stomce, píše celé dny, jen v poledne si něco jednoduchého uvaří k obědu, kdyby B. N. ted' nahlížela pod pokličku, byla by ještě zklamanější než před lety, kdy už nevařila Joskovi, ale jen sobě, brambory, kupovaný houskový knedlík s vejci, ale paní nepřichází. Pro její nynější psaní by měla pochopení rozhodně větší než pro onu část, v níž líčí svůj pobyt na MNO, je to smutné psaní, jsem teprve na začátku, řekla by jí, kdyby B. N. nahlížela do rukopisu, stěží by to po ní přečetla, některá písmena se jí moc nepovedla, až to bude Daniela přepisovat, dopíše-li to, jde to vůbec dopsat? ptala se jí posledně, mnohé si bude muset domyslet, ona to však dopsat hodlá a tím už definitivně

skončí, nevěří jí to a asi má pravdu. Nikdy se nedozví, jestli její přítomnost v nemocnici, když byl čtyři měsíce v kómatu, aspoň někdy vnímal, jestli cítil, když ho držela za ruku, hladila, psala mu cedulky, protože špatně slyšel, JOZÁNKU, NEMÁŠ ŽÍZEŇ? dávala mu je před oči, když je pootevřel, v naději, že se na ně podívá, MILUJU TĚ, a přečte si je, psala mu je skoro do posledního týdne, kdy už k lůžku přistavili plentu, nechtěla připustit, že je komunikace nemožná a už to tak zůstane, někdy ležel klidně, bez hnutí, jindy se ho zmocňoval nepokoj, kopal kolem sebe, cedulky se pak snášely na zem, sbírala je a ukládala do kabelky, Jaroslava jsme museli přivázat, první noc spadl, když přelézal ohrádku u postele, a rozbil si koleno, chtěl utéct domů, do svého pankráckého bytu, anebo už spěchal přímo k oceánu, ano, i Josku přivázali, ležel tam v bílém, čistý, oholený, vzorně se o něj starali, snad i proto, že Havel do nemocnice volal a kladl jim to na srdce. Ozval se pan Johan? chraň si ten cit, nezbavuj se ho, život bez lásky nemá smysl, říká to, ačkoli by mi přála jinou, šťastnější lásku. Když jednou sestra v její přítomnosti Josku obrátila na bok a odhrnula košilku, aby ho ošetřila, a Bohunka uviděla jeho záda, jindy se odvracela, aby se necítil nepříjemně, spatřila na nich hrozná rány, proleženiny, bolest už necítil, aspoň to doktoři tvrdili. Ty cedulky mu pak dala do rakve.

Když přechází dravou šumavskou říčku, není to poprvé, už ji přecházela s otcem a s Ernstem, šněrovací botky lemované kožešinou drží v ruce, byl už Jaromír na druhém břehu, právě si navlékl podkolenky a chystal se about si boty, uklouzne na kamenech, upadne a proud jí smýkne, konečně zvedl zrak a uviděl, jak s proudem zápasí, zahlédne na dně perlový náhrdelník, místo aby se snažila postavit na nohy, hrábne po něm, proud ji znovu strhne, možná je to ten, který ve veleslavínském sanatoriu vzala staré hraběnce, nebylo hezké okrást nehybnou

a nemluvící dámu, která její počínání sledovala z kolečkového křesla, schovala ho pod matraci, nebo je to ten delší, co se dal dvakrát omotat kolem krku, který odnesla z bytu Giny Kaus ve Vídni, oba u ní našli, otec sháněl od kolegů posudky dokazující, že je nemocná. Ať je to ten nebo ten, voda ho unáší pomalu, ale jistě k Léthé, všechny toky, i ty sebemenší, se do podsvětí řeky vlévají, trochu si vody lokly, ona i dítě, které má brzo přijít na svět v Londýnské ulici rukama mého dědečka, ještě to nebyla voda zapomnění, Jaromír ji táhne ke břehu, zmáčel si zánovní pumpky, rána na koleni nekrváčí, jen mokvá, ale na nohu se nepostaví, zanechá ji tam a spěchá do hotelu pro pomoc, víc než tři hodiny trvá, než se s nosítky objeví dva mladíci, sluhové z Prokopova hotelu, synové majitele to nejsou, ačkoli kdoví, v přiléhavých oblecích si jsou podobní jako hadi. Všimla si onehdy, že spolu soutěží, kdo ji v hale, kde obvykle postávají u sošky Poseidona s trojzubcem, první zahlédne a pozdraví, teď' hekají pod její vahou, ještě nějakou dobu drží botku, než si uvědomí, že druhou vzal proud, spolu s matčíným šátkem s vlčími máky. Až znovu přijede na Špičák, už navždy kulhající, bude moci jen z dálky pozorovat, jak se malá Honza učí s instruktorem lyžovat, v hotelové hale u boha moře najde pouze jednoho z nich, zestárlého a sešlého, jako by neuplynulo pět, ale rovnou padesát let, přes ramena bude mít její květovaný šátek.

Dozvídám se, že to bylo jinak, stavy nehybnosti a neklidu se u Josky nestřídaly, ale nebylo to ani tak, že by po fázi nepokoje, která ho ještě spojovala s životem, následovala fáze nehybnosti a ta by nakonec vyústila v poslední a definitivní nehybnost, nýbrž kupodivu právě naopak. Po třech měsících, kdy ležel bez pohnutí, s očima zavřenýma nebo nakrátko do široka otevřenýma, jakoby úžasem, v těch chvílích mu předně dávala cedulky, v naději, že si je třeba přečte, vzchopí se,

jak ho k tomu na některých vyzývala, promluví a posadí se a potom snad i vstane, čtvrtý měsíc, v srpnu, začal být náhle neklidný, nejdřív si to vykládala jako projev návratu k životu, neklid přecházel někdy až ve zběsilost, kopal kolem sebe a všemožně se pokoušel vyprostit z řemenů, kterými byl od určité doby připoután k lůžku, stalo se, že sestru kopl do obličeje, když se mu snažila přikrýt nahé nohy, právě to se mu však zřejmě nelíbilo, skopával přikrývku, ten neklid, stupňující se ve zběsilost, jako by byl projevem pochopení, které si předtím nepřipouštěl nebo o něm vlastně ani nevěděl, stejně jako Jaroslav se toužil vymanit z rukou Smrti, to ona, ne sestra, ho přivazovala, chystala si ho k poslednímu dějství a kromě pohybu mu vzala i hlas, aby nemohl křičet nebo promluvit verši, svést s ní básnický zápas, v kterém by ji přemohl, bláhový, vyplivoval cedulky, které mu cpala do úst, aby ho umlčela, žmoulal je dásněmi a vyplivoval, Bohunka je sbírala a odnášela domů, ale právě ty, ačkoli na nich byly její prosby nejúpěnlivější, vyznání nejnaternější, nebylo možné uchovat, občas se děsila toho neznámého, cizince, který se podobal onomu dávnému opilému Joskovi, domáhajcímu se pozdě k ránu bušením vstupu do bytu, varovala ho tehdy, cizince nezná a znát nehodlá, tenkrát se umoudřil, ale tenhle cizinec už ničeho nedbal, ani její lásky, a když pak vyčerpán upadal do zlověstného klidu, hladila ho a prosila v duchu o odpuštění, že ho na okamžik přestala milovat, třeba to byla zkouška, v níž neobstála. O vině tehdy ještě vůbec nepřemýšlela, takové pocity se vynořily teprve v posledních dvou třech letech a netýkaly se Josky, ale jeho ženy Anity a před ní Hany, možná jsem je v ní vyvolávala a posilovala já, když jsem se opakovaně ptala na ty ženy, kterým odváděla a odvedla muže, a také na kata, s nímž jednu dobu seděla v místnosti a v rukopisu mu třikrát změnila jméno, prý kvůli jeho potomkům, ale spíš ze strachu, aby ji skrze pravé jméno, kdyby ho vyslovila a napsala, nedostihla jeho pomsta,

obě by nás mohl dostihnout a hodit nám na krk smyčku vět, kterou si samy splétáme, dokonce v tom splétání svým způsobem soupeříme. Píšeš? ptám se, pokud mi to sama s jistotou pýchou nehlásí. Ano. A ty, píšeš? ptá se. Nechci o svém psaní mluvit, kdykoli o něm promluví, zadrhne se, začnou se jím prohánět duchové, nastane drásání a drolení.

Také já jsem se s babičkou ke konci jejího života, pokud to byl konec a ve dvaadevadesáti v Kubelíkově ulici skutečně umřela, dorozumívala lístky. Bylo to v době, kdy už byla úplně hluchá a sluchátko, tak se u nás říkalo sluchadlu, už jí nepomáhalo, ale dosud viděla. Také zrak se jí však valem horšil a moje lístky odkládala s omluvným úsměvem, ostatně i dřív, kdy ještě viděla, některé lístky od sebe odsouvala, na mé otázky neodpovídala, jen na mě hleděla bledším a bledším pohledem, který pak v nemocnici v Kubelíkově ulici úplně vyhasl. Onehdy se mi zdálo, že spolu cestujeme do Babiččina údolí, zrovna tam, ne do Rosic u Chrasti, kde se narodila a kam jsem se s ní před lety vypravila, šly jsme podél Úpy k Viktorčinu splavu, ne kolem potoka Žejbra, ostatně už dřív, v Komedii, mi obě místa splynula, jako by putování za babičkami vždycky mířilo tam. Někdy, když jsme spolu v kuchyni, jejím příbytku, pily gruzínský čaj z tmavomodrých šálek se zlatým okrajem, vtrhla do kuchyně Emilka se svými stížnostmi na matku, její muž Kulič ji oslovoval máti, v posledních měsících matku přímo nenáviděla, doznala se, že ji vláčela po kuchyni za vlasy. Kam se babička odebrala z nemocnice, kam ji nechala Emilka odvézt? Kam, kam mám jít, já? ptala se opakovaně, nedokázala jsem jí odpovědět. Na cestu si s sebou toužila vzít můj malíček, aby z něj čerpala sílu, tušila jsem, že pak by žádala další prst, profesor Karel Jánský prý uzmul z Máchovy kostry malíček, vlastně jen jednu kůstku z básníkovy prstu, buď to učinil ještě v Litoměřicích, když rakev s básníkem vykopali, nebo až v Praze,

předtím, než Máchu, od té chvíle navždy neúplného, v pohnuté době se vši slávou pohřbili na Vyšehradě. Chtěla z mého prstu nasát životní sílu, ale já jsem jí ho neponechala, a tím jsem si ji znepřátelila. Zlobí se na mě také proto, že jsem ji nechala spálit, ona, která o sobě ráda prohlašovala, že je ateistka, tváří v tvář smrti doufala v zmrtvýchvstání, ve snech na mě bývá přísná, občas ji nosím na zádech, před několika měsíci se mi na zádech proměnila v harfu, dnes v noci v basu.

A ty bys to mohla udělat? Neřekla co, ale porozuměla jsem otázce a vlastně zároveň i tomu, že ona by to nedokázala, nebo spíš by to netoužila udělat, jinak by jí určitě nepůsobilo obtíže vyslovit slovo krev, které stálo v Kavafisově básni, kterou jsem jí právě přečetla. Básník políbil cár obvazu, na němž zaschla krev mladíka, kterého miloval. Sama ta láska je Bohunce bytostně cizí a vždycky byla, jak může muž milovat muže, žena ženu, možná přitom pomyslela na Ondru a Tima a na Lenku a Evu, obává se, nikdy tu obavu nevysloví, aby nebyla potvrzena, že takovou lásku nebo lásky mám za sebou i já. Ona milovala Josku, přesto by jeho krev asi nelíbala, něco jiného bylo čistit mu dlouho se nehojící ránu po operaci kýly, dělala to snad až příliš důkladně, aby v ráně nic špatného nezůstalo, bohudík nikdy se nestalo, že by Joska v její přítomnosti krvácel. A ty, ty bys mohla? Ano, s odpovědí nezaváhám, ale vzápětí si uvědomím, že jsem to nikdy neudělala, snad že krve, té Karlovy, bylo až příliš, na dlaždicích v koupelně v Petrovích, v koberečku pod psacím stolem, Jaroslavovu krev jsem nikdy neviděla, líbala jsem jen náplast, kterou mu v nemocnici po nezdařeném pokusu o útěk přelepili rozbité koleno. A co vůně? Vůni Joskových šatů vnímala, hlavně košile, když si ji právě svlékl, postele, z níž zrovna vstal, z Joskova županu, který si ráno v Horní Stromce oblékala, po několikerém praní vyvanula, stejně jako z županu Jaroslavova, vlastně ze dvou

županů, z županu se saténovým šalovým límcem, který jsem nosila tak dlouho, dokud se nerozpadl, a županu, vlastně koupacího pláště z Ostrovů blažených, který si večer oblékám dodnes. Před třemi, čtyřmi lety jsem v divadle čichala k Johanově tmavomodré bundě pověšené na zlatém věšáku, když inspicient Johana zavolal ke zraněnému tanečníkovi nebo tanečnici, ze své místnosti na druhé galerii pak rychle sbíhal po zadním schodišti k jevišti. Doma jsem ještě dlouho po jeho odchodu vnímala a milovala jeho vůni, než jsem po čase pochopila, že mu košile voní pracím práškem, který užívá jeho indická žena.

Je rozrušená, nechápu, co se přihodilo. Píše? Přikývne, Loučení je prakticky hotovo, už začala třetí, poslední část, Branku na klíč, není divu, že ji rozrušilo, když se ponořila do záznamů o Joskových posledních měsících v Nemocnici Na Bulovce, znovu ty týdny, měsíce, kdy se střídala naděje s beznadějí, prožívala. Ne, příčina je jiná, vyndala z druhé zásuvky odspodu, dlouho s ní bojovala, je přeplněná a ke všemu se vzadu cosi vzpříčilo, román, který napsala v mládí, teď leží na psacím stole, ale v dohledné době, jak vyrozumívám, by měl být zničen, nahlížela do něj a právě to ji uvrhlo do stavu zoufalství, už týden nebo snad deset dní bez prášku neusne, když se uloží k spánku, běží jí to, co přes den přeloučila, v podobě obrazů před očima, nejde to zastavit. Už si nepamatovala, o čem všem v románu, který vznikl od roku čtyřicet šest do roku čtyřicet sedm, psala, a teď užasla. Mimo jiné v něm popisuje, co prožívala na Ministerstvu odvahy, přepsala jsem se, a co si zaznamenávala den po dni do deníku, také ten tu dosud někde leží, a co nedávno znovu napsala. Rozrušilo ji to snad proto, že je v románu, který vlastně na rozdíl od nového rukopisu ani nedospěl ke kruté pointě, v sedmačtyřicátém přece ještě nevěděla, kdo je Janíček či Martínek, ani o ni ještě neusiloval Modrý či Červený, líčena nějaká jiná minulost? Mohla se minulost

v temnu zásuvky, do níž se po léta nepodívala, proměnit, proměnit tak, že sama sebe nepoznává? Taková jsem byla? Různé časy se do sebe zaklesly, stejně jako fotografie z různých dob, které se promísily v druhé zásuvce odshora, ale ještě víc pak na zemi, kam se část z nich vysypala, jako fotografie, které upustila teta Emilka ve chvíli, kdy ji ranila mrtvice, a jako fotografie vypadlé z krabice, kterou jsem držela příliš ledabyle? Na Bohunčinu situaci odpověděla Kavafisova báseň, kterou jsem jí právě přečetla. Zlo, které jsi způsobil, bylo menší, než se domníváš, ctnost, která ti nyní přinesla výčitku, byla v tobě ukryta už tehdy, uvidíš, jak okolnosti, jež se náhle vracejí znovu do tvé paměti, vysvětlí příčinu tvého činu, který se ti nezdá chvályhodným, teď je však ospravedlněn, zmírní výčitku, která je vždycky, skoro už navzdory právu, jednostranně proti tobě. Založ mi to místo prosím, viditelně se jí ulevilo. Kdyby zásuvku vysunula dřív, třeba před desetiletím, nejspíš by uvnitř zastihla jinou minulost, a podobně by tomu bylo za rok nebo už za měsíc, uvnitř by pokaždé našla jinou, možná úplně jinou minulost, vytáhla by zdola a zezadu jiný román, v každém čase nedokončený, sama ho na deskách tak označila, aniž asi měla na mysli takovouto nedokončenost, a někdy jindy by se také mohlo stát, že by po tom, co by vynaložila veškerou svou sílu, už pravda nevelkou, aby k minulosti pronikla, lomcovala by zborcenou zásuvkou, nakonec by ji vysunula, a tam pouhá jen tma přebývá, tam času neubývá.

Když jsem z Bulovky odcházela, byly kolem mne stíny, samé stíny, řekla mi a vyváděla mě, abych si Loučení odnesla, pokládá ho za hotové, s přepisováním však nemusím spěchat. Představovala jsem si ji, jak prochází rozsáhlým areálem nemocnice, jak se belhá o berlích, tehdy před deseti lety ještě alespoň ne slepá, slepota na ni dolehne až o dva roky později, právě když bude dokončovat překlad Friederike Mayröckerové, Rekviem

za Ernsta Jandla, zrak se jí náhle prudce zhorší a korekturu už za ni udělám. Výpravy z Vinohrad do Nemocnice Na Bulovce za Joskou, které podnikala obden, později dvakrát do týdne, musely být vyčerpávající, nejspíš mívala dlaně od berlí do krve rozedřené, jako když jsem ji doprovázela nekončnou alejí Židovského hřbitova, napravo jsme minuly, aniž jsme k němu dohlédly, hrob Franze Kafky, k Anitinu hrobu, či spíš hrobečku, předtím tam chodila sama, jednou dvakrát za rok, s malým věnečkem, Joska o tom asi ani nevěděl. Po naší společné cestě se tam už nikdy nevypravila, bylo to nad její síly a o kolečkovém křesle, na kterém bych ji tam dovezla, nechtěla tenkrát ani slyšet, také je však možné, že právě tehdy se naplnil počet cest, které si předsevzala. Když chodila z nemocnice od Josky, jenž byl po celou dobu tělem zde, a duší už kdoví kde, v egyptské bárce nebo v lodi Charónově, jako by procházela chodbou z šedých závojų nebo šálů, ovjely se kolem ní a stahovaly jako zdi železné kobky v Poeově povídce, z Poea přeložila Ligéiu a Skokana, snad ještě Odcizený dopis, už si přesně nevzpomíná. Průchod mezi stíny byl týden po týdnů užší, možná se kolem ní shlukovaly tisíce stínů, které za řadu desetiletí opustily nemocnici a vracely se, některé se stále zdržují poblíž, nedívala se nalevo ani napravo, když mezi nimi procházela, aby se o jejich přítomnosti neujistila, nebo aby mezi nimi nezahlédla dámu s kočičím nebo kuním obličejem, kterou kdysi s Joskou potkali, když šli z veleslavínské nemocnice od umírající známé, komín blízké teplárny vypouštěl s ohlušujícím hukotem v pravidelných intervalech páru, tehdy nechápali, co ten podivný zjev znamená, ale při cestách z Bulovky tomu Bohunka pojednou porozuměla, kdyby ji tenkrát spatřila, bylo by jí jasné, že je Joskův osud zpečetěn. Také teď, když přechází po domě, kolem ní povlávají šedé šály, uchytají se jí na tváři jako pavučiny, nemůže je z očí sejmout, jednou rukou se opírá o hůl, druhou šátrá po stěnách nebo se chytá

nábytku, nevidí na krok, někdy se jí omotávají kolem krku, že stěží vydechne, jindy se jí pletou pod nohy, nebezpečně se zapotácí, ale sotva sedne k psaní, jsou pryč.

Dívala se jen na cestu před sebou, aby nezakopla, nezapotácela se, neupadla, to by pak za Joskou nemohla, byla to naučená úzká cesta, průchod, ve kterém už nemohla zabloudit, byla na cestu plně soustředěná, stíny nalevo, stíny napravo, ale nepootočila k nim hlavu ani pohled, byla přesvědčená, že když na ně nepohlédne, vyjde ven, možná za sebou vyvede i Josku, ačkoli vzhledem k jeho stavu to bylo málo pravděpodobné, ba vyloučené. Vezme-li stíny na vědomí, zahalí ji přeludy, zdání, zastřou jí oči, přizná jim existenci, oboustranná slepota, bude později konstatovat doktor Roman Svoboda ve Vojenské nemocnici, který bere úplatky od nevyléčitelných slepců, nebude trefit domů, za Joskou už nedorazí, víckrát ne! Ted' po letech na to mění názor, pomalu, velmi nerada mění názory, snad jen Joska, pomine-li tatínka, jehož názor na cokoli byl a je pro ni svatý, dokázal, aby na něco změnila názor, byl pro ni autorita ve věcech umění, natož literatury, odporovala mu vůbec někdy? Možná se právě tehdy, když se kolem ní shlukovaly stíny, když ji zahalovaly šlojíře, někdy jí vytanou podivná stará slova, měla podívat, možná se to od ní dokonce očekávalo, kdo by to od ní očekával? třeba by se jí všechno, co všechno? zjevilo jinak, stíny by se rozplynuly. Byly cesty od Josky skutečné, nebo byly skutečné ty stíny, jimž se Joska čím dál víc podobal, byl takřka jedním z nich. Po tatínkovi je realista, žádné stíny pro ni neexistují, natož aby byly skutečné a cesta, kterou s vynaložením velkého úsilí zmáhala, byla zdáním, řecky se zdání řekne mria, Daniela na to slovo narazila ve vzpomínkách Naděždy Mandelštamové, které zrovna čte, ona je vyslechla na Scheibe před rokem, nebo už před dvěma? Ještě nesnadnější je přijmout názor, že oboje, cesta i stíny, byly přeludem, každý

trochu jiným způsobem, říká Daniela. Kdyby k ní Joska přicházel jako stín, ptá se sama sebe, milovala by ho i pak? Nejspíš ano, profil velké šedé hlavy s jeho rysy ji v Horní Stomce trochu děsil, ale teď, když už hlavu nevidá, se jí po ní stýská. Je snad nyní Daniela ta autorita, kterou by měla poslouchat? Zatím jí vzdoruje, názor na svět jako zdání, mria nebo mája, má patrně od pana Johana, už ho asi tolik nemiluje, snad to souvisí s tím, že začala zase psát, už se kvůli němu asi tolik netrápí, srdíčko moje, je to dobře, nebo špatně? Ukaž, ještě křížek na čelo.

V bledě modré blůze, bílých kalhotách a tmavomodrém sáčku, které kdysi půjčila B. N., když se chvěla zimou, se líbila Joskovi, když za ním poprvé přišla na Bulovku, tehdy ještě ležel na plicním oddělení v hlavní budově a věřila, že jeho zranění není vážné, snad jen pár zlomených nebo pouze nalomených žeber, tak to řekla i Joskovu bratrovi Mirkovi. Jak mohla tušit, že je to s ním vážné, když seděl na posteli a pronesl tu větu, tobě to sluší, a prohlédl si ji od hlavy k patě? Zaradovala se, není to s ním tedy tak zlé, ale vzápětí, když si uvědomila, že se vlastně stalo něco neuvěřitelného, jí zatrnulo, nikdy si přece ani seabemíň nevšímal toho, co má na sobě, ačkoli oblečení věnovala velkou pozornost, některé oděvy si sama šila, v životě nic podobného neřekl, tenkrát v nemocnici jako by v něm promluvil jiný, cizí člověk, a sotva to řekl, odmlčel se, posléze se ukázalo, že navždy, žádnou další větu v příštích týdnech a měsících nepronesl, a když ho po několika dnech přeložili do protější budovy na jednotku intenzivní péče, nasvědčovalo všechno tomu, že jeho stav je vážnější, než si s jeho bratrem Mirkem připouštěli. Ona si přesto vytrvale oblékala stejné oblečení, bledě modrou blůzu, bílé kalhoty a tmavomodré sáčko, nejen proto, aby se mu líbila jako poprvé, ale hlavně, aby ji podle oblečení poznal, vůbec totiž nebylo jisté, že ví, kdo k němu

přichází, a když mu hladila čelo a líbala ruce, jako já Jaroslavi na Františku, do ucha mu šeptala vyznání a před oči mu kladla lístky s něžnostmi, nikdy na to nereagoval, jeho zrak byl nepřítomný, nádherné modré oči, které tak milovala, časem zesedly, vyhasly. V bledě modré blůze, bílých kalhotách a tmavomodrém sáčku přicházela od května do půle září k jeho posteli, v horku i dešti, raději se chvěla zimou, kalhoty byly někdy pocákané až ke kolenům, téměř po každé návštěvě je musela prát, jen aby pro něj zůstala rozpoznatelnou, jeho milovanou. Poslední dva tři týdny ležel v rohu velké místnosti za plentou, ve svém rukopise, který jsem včera přepsala, ji nazvala mohutnou, snad že pro ni byla obrazem jeho neodvolatelného konce a předobrazem clony, která je napříště bude od sebe dělit, kterou už neodhrne, stíny začaly být stále útočnější, když od Josky odcházela, cítila vzadu na krku horký, sípavý dech. Nejvíc ji stíny děsily ve výtahu, ten v nemocnici přitom nebyl zdaleka tak těsný jako nový v domě v Horní Stomce, kam se stěží vejdou dvě osoby, jednou se tam k ní bude tisknout muž v tmavé kápi, odstrčí ho holí, jít v nemocnici o berlích osm pater nahoru a osm dolů ovšem nepřipadalo v úvahu. Po Joskově smrti byla několikrát v pokušení obléknout si bledě modrou blůzu, bílé kalhoty a tmavomodré sáčko, možná to někdy i udělala, ale snad že něco na jejím úboru nebylo jako tehdy na Bulovce, nepatrná změna, kterou si neuvědomila, nedělo se nic, nebo jí už nemohl dát najevo, že ji poznává.

Pavel se obrátil v Šavla, vlastně vždy byl Šavlem, kterého jsme obě pokládaly za Pavla, Bohunka za světce. Ve Vyvolávání vystupuje jako černý anděl, který Adrieně chystá papíry, pigmenty, štětce, také hůlku na konci s chomáčem, kterou Adriena z výše svého kolečkového křesla maluje na archy papíru rozestřené na podlaze. Kroutil hlavou, když jsem se mu o jeho označení v románu zmínila, bylo téměř jisté, že román

nebude nikdy číst, je přece veskrze zaujat a zaměstnán Adrienu, jejím dílem a strastným živobytím. Není-li příliš unaven, přemítá za nocí na skládacím spartakiádním lehátku o Bohu, v mládí chtěl být mnichem, stejně jako Johan, a vlastně se jím stal, když zasvětil část života bohulibé službě, Bohunka, vidoucí ve své slepotě, nazvala jeho pleš tonzурou, i ona si všimla jeho věčně černého oděvu, černých kalhot a černého roláku, obepínajícího mu krk jako kolárek. Právě proto jsem psala o černém andělovi. Opravdu jen proto, anebo jsem už tehdy tušila, že je andělem padlým, ostatně dvakrát, když se mu zdály znepokojivé sny, padal z lůžka, padal naštěstí z malé výšky, jednou si narazil loket, podruhé bok, Adrieniny pády z křesla, při kterých si postupně zlomila krček v obou kyčlích, byly nepoměrně závažnější. Po osmi měsících jsem v telefonu nenadále zaslechla Adrienin hlas, chvěl se, odpusť! dušinko, odpusť! Nemám jí přece co odpouštět, kdo by nepochopil, že se mě nemůže před Šavlem, možná v předsíni naslouchajícím, zastat, s kým jsi to prve mluvila? slouží jí oddaně třináct, brzo to bude čtrnáct let, z vlastního peří jí vyrábí štětce, proto tak prořídlo, kdysi mu slíbila odměnu, aniž tušila, co by jí mohlo být, snad cyklus s Kolemjdoucím a objekt Co zbylo z anděla nebo některé Johnovo dílo. Bud' všechna její i Johnova díla, anebo hlavy jejích dvou vnuček, Kačky a Bětky, ve kterých už klíčí semeno dědičné melancholie.

Nina vylezla na kulatý stůl se lvími tlapami, který kdysi spolu s vitrínou a bufetem stál v dávné jídelně mé babičky a pak další roky v olšanském bytě a potom v bytě na náměstí Jiřího z Poděbrad a o povodni vyplul nohama vzhůru z dílen Národního divadla na Vinohradské třídě, nevím, proč zrovna odtamtud, po léta byl totiž uskladněn o kus dál, v dílnách Vinohradského divadla, jedna ze šesti židlí přišla o nohu, teď už několik let stojí stůl v kuchyni u Niny, rozmáchlým gestem předvedla,

jak Hitler v jejím dětském snu, nebyly jí ani čtyři roky, stál na stole a míchal v prádelním hrnci hovna, počínal si důkladně a s rozmyslem, jako by v hrnci nemíchal hovna, ale svět. Sen se jí pak vracel, Vůdce stojící na stole a míchající dlouhou vařečkou hovna, bylo to v době, kdy zatkli a pak popravili jejího dědečka, tehdy o tom ovšem neměla ani potuchy, ale sen se patrně zrodil z atmosféry, která v rodině panovala. Celá léta byla přesvědčená, že člověk ve snu je Hitler, až teď ji napadlo, že to také mohl být dědeček, který měl podobný knírek. Proč by to však byl on a proč by se zabýval tak potupnou, nechutnou činností? Možná světodějnou, říkám, výkaly jako symbol nemají zdaleka jen negativní význam, jsou spjaty s životní silou, vysvětlují jí, abych poněkud otupila hořkost jejího rozpoznání. A teprve pak si uvědomím, že Janíček, který byl ráno katem a přes den Bohunčíným žoviálním kolegou, horním chlapcem, pravděpodobně popravoval nejen Miladu Horákovou, ale i Ninina dědečka, o němž se neví, jestli byl agentem nebo obětí, nejspíš byl obojím. Pomalu slézá ze stolu, zmínka o katu ji zarazila, náhle se propojily dva do té chvíle nesouvisející příběhy. Ale je tu ještě příběh třetí, ten Kafkův, spisovatel přece v tomto bytě v Polské 48, dříve Nerudově, nějakou dobu pobýval u sestry Elli, zrovna tady napsal část Procesu, v pokojíku, kde donedávna bydlel Niny nejmladší, ale dávno dospělý syn, měl rád výhled do dálky, ale z pokojíku se mu naskýtal pohled jen do nevábných dvorů, teď proměněných v takřka rajskou zahradu, pro většinu obyvatel okolních domů nepřístupnou. Se zalíbením si ji shora prohlížím a pak se zase vracím k rodinnému stolu, kterého jsem se před lety bez lítosti vzdala, pod ubrusem přejíždím po mohutné hladké noze, všude na zdech visí zrcadla v zlacených rámech, na jedné straně tvoří zrcadla dokonce souvislou stěnu, mnohonásobně se v nich zrcadlí stůl, vitrína se sklem a porcelánem, babiččin noční stolek, na kterém stojí černá rychlovarná konvice nebo tam sedí genius cucullatus,

duch v kapuci, a kdybych dohlédla hlouběji, spatřila bych svou babičku a Niny dědečka, Elli, Kafku, Bohunku, Janíčka.

Dozvídám se, že román, který Bohunka napsala v mládí, se jmenuje Zaháň, nikoli podle místa, kde jednu dobu žila rodina Panklových a kam B. N. snad dvakrát přijela, ta souvislost ji tehdy nenapadla, ale podle místa, kam od své rodiny tajně se svým milencem Evženem ujela hrdinka jménem Pavla, žili spolu dva týdny v krajině s dávno vyhaslými sopkami. Znovu opakuje, že román nesmí nikdo číst, ona ho s vypětím všech sil řádku po řádce s lupou luštila devět dní a devět nocí, nemohla pak bez prášku usnout, jak byla rozrušená, taková jsem byla? to jsem já? Přeje si, aby ho uložili s ní do rakve a byl s ní spálen, je to její poslední přání, marně jí ho rozmlouvám. Proč by to nešlo? Těžko se to může uskutečnit, i když to pohřební pacholci dcerám za úplatu nakrásně slíbí, stěží to vykonají. Tváří se jí mihne stín nevole, беру jí naději, ba dokonce jako bych byla tím, kdo zbraňuje, aby jí bylo přání splněno, kdysi přece dala tatínkovi i mamince do rakve milostné dopisy, ty maminciny tlí s tatínkovým tělem v hrobě, ty tatínkovy spálili s maminciným tělem, zřejmě ji to inspirovalo, aby stejně důstojně bylo naloženo s románem, který nemá nikdy spatřit světlo světa, ale nemůže skončit ani rozsápán v popelnici jako jiné rukopisy.

Sedíme na verandě, kde je na rozdíl od pokoje stíněného košatou meruňkou světlo a v prvních zářijových dnech dosud teplo. Jsem v díře, řekne, a ačkoli ví, že je to obvyklý stav, který se člověka zmocní, když něco dokončí, přece ji to viditelně zaskočilo, kam se poděl pocit uspokojení, ba milosti, který zažívala ve vinohradském bytě? Nebyl vůbec spjat s psaním, ale s nějakou obyčejnou, třeba kuchyňskou činností, ve veleslavínském domku se nikdy nedostavil a sotva dostaví. Cítí únavu

a nejistotu, slibovala si od chvíle, kdy to dopíše, úlevu, proto neváhala den po dni vypisovat, vytrvale rýt do papíru Joskovo umírání a svoje trápení, ale úleva na konci nepřišla, pokud má Daniela pravdu, možná proto, že ve skutečnosti nic neskončilo. Znamená to, snad ne, že Joska stále leží na Bulovce, jen ji unavilo dál za ním chodit nebo na něj zapoměla? Uvědomila si v posledních dnech, že může psát pouze o nežijících, neřekne mrtvých? Nepodílím se vlastně svými připomínkami, pochybnostmi na tom, že už nepíše, že se jí těžko začíná třetí, závěrečná část? Léto, kdy byla v domě často sama, končí, posedlost psaním je ta tam, rozrušuji nevědomky, ale někdy záměrně některé její jistoty, leckdy mívám jiný názor, ona trvá na svém, bez opory svých pravd, většinou těch tatínkových nebo Joskových, by se snad zhroutila. Na rozloučenou ji líbám na mléčně bílé temeno, teď, když se rozhodla, že si už nenechá vlasy barvit, připomíná bílou papežskou čepičku, solideo. Po mém odchodu sedne jako každý den ke stolu a bude poslouchat v němčině Hledání ztraceného času, mrzí ji, že hercův projev je nevýrazný, takový ušmudlaný. Už má za sebou Sodomu a Gomoru a začíná Uvězněnou.

Albertina je mrtvá, oznamuje mi příště, abych měla přehled, kam při poslechu Hledání ztraceného času od poslední dospěla, skoro se mi zdá, že Albertinina smrt, shodil ji kůň a narazila hlavou na strom, na ni dolehla víc než smutné události z jejího vzpomínání, doufala stejně jako vypravěč v Albertinin návrat, ale ten byl od té chvíle nemožný, stejně jako návrat Joskův z Bulovky, teprve nyní jako by si to uvědomila a také si uvědomila, že už ho nemůže milovat, snad proto ho nenachází a klade si to za vinu. Den ze dne je jí víc zatěžko v poslechu Prousta pokračovat, přiznává se k tomu takřka provinile, na mou radu začne přeskakovat, což až dosud nedělala, dřív netrpělivá nebývala, dřív ne. Z verandy, kde už to začalo profukovat a na

laminátovou střechu co chvíli bubnuje déšť, se musela s psaním uchýlit do svého temného pokoje, také proto je už druhý týden sklíčená, pozná se to i na hlase, hlubokém, jako by vycházel z hrobu, jindy, zejména když se raduje, má skoro dětský hlásek. Bude-li však přeskakovat, hrozí, že přeskočí právě ty stránky, kde vypravěč ztracený čas, a tedy i Albertinu nachází. Ještě před pár dny byla také přesvědčena, že Josku v Loučení našla, ale z toho, jak se teď cítí, pochopila, že se mylila.

Do Benátek na své svatební cestě museli zajet, všichni by se divili, kdyby to neudělali, ačkoli se jim tam po únavné návštěvě Verony a Florencie vlastně nechtělo, Stana kašlal víc než před cestou, ráno, když vstával z postele, příliš měkké, jak si stěžoval, ho přepadaly záchvaty kašle, moře mu nedělalo dobře, spíš mu přitížilo, profesor Pick, týž, který léčil Franze Kafku a také syna pěvce Lewického, měl pravdu, když jim cestu k moři nedoporučoval, přitom ale tvrdil, že Stanův stav není vážný, zánětem je zachvácen pouze hrot pravého laloku. Ještě den dva zůstanou, rozhodli se, a vrátí se domů, o týden dřív, než měli původně v plánu. Po koupání v moři nikterak netoužili, přesto dopoledne chodili na hotelovou pláž, na fotografii, jediné z jejich svatební cesty, stojí Bohunčina maminka a její první manžel na širokém schodišti. Když si kdysi fotografii prohlížela, budil v ní jejich plavecký úbor po kolena smích. Chtěla mi fotografii ukázat, ale v přeplněné zásuvce ji nenašla. V moři smočili leda nohy, ani jeden neuměl plavat, většinu času trávili v plážovém koši, skryti před žhnoucím sluncem, pospávali nebo pozorovali koupající se a ty, kteří leželi na písku nebo přecházeli po prkenných stezkách od hotelu k moři a od moře k hotelu. Jejich pozornost upoutal krásný zlatovlasý hoch v pruhaném modrobílém obleku s červenou stuhou, s kterým se několikrát setkali také ve špinavých uličkách města, chodil v doprovodu tří žen, zřejmě sester a matky nebo vychovatelky, zdálo se jí,

že Stana, kterého spíš podpírala, než aby byl oporou on jí, na hochovi spočinul pohledem až příliš obdivným, skoro zamilovaným, hoch se za ním otočil, neuniklo jí ani to, že když v hotelové hale příští den ráno uviděli spoustu zavazadel a vrátný komusi říkal, že ta rodina po lunchi odjíždí, přeběhl mu po tváři stín smutku. Šli zase k moři, od něhož foukal studený vítr, už se hlásil podzim a ve vzduchu bylo cítit dým z blížící se války a pach Stygu, pláž byla skoro opuštěná, ze špinavého písku trčely tu a tam odpadky, seděli v koši jako obvykle, ani je nenapadlo, že by se toho dne, nazítří se chystali odjet i oni, zavazadla už měli z poloviny sbalená, koupali. Pozorovala Stana, který vysílen po bezesné noci a ranním kašli, úpornějším než kdykoli dřív, nespouštěl oči z hochu, který se přes nepřízeň počasí přišel naposled vykoupat, bos a v pruhovaném obleku s červenou stuhou scházel šikmo dolů k vodě a pak kráčel čím dál hlouběji do vody, už mu sahala po pás, a najednou, jako by se rozpomněl, otočil hlavu pohlédl přes rameno ke břehu, směrem k Stanovi, ten na něm jako fascinovaný pohledem utkvíval, najednou se pak vztyčil, snad chtěl hochu, jenž se před ním vznášel a lákal do příslibné nesmírnosti, následovat nebo ho před ní varovat, ale vzápětí se zhroutil do křesla, hlava mu klesla, od úst se mu přes bílá prsa odvíjela červená stužka. Toho dne tam na Lidu zemřel ještě jeden člověk.

Domnívá se, že za ní B. N. už nepřichází, ale není to pravda, jen ji prostě za hustým větrovým meruňky, letos strom vydal pouze dva plody, nevidí, a ona si netroufá podruhé přelézat branku, nedávno Richard na její horní trubku přivařil ostré hroty, poranila si o ně nohu a potrhala sukni, kovář si zakrácený cár, který z branky sňal, se znepokojením prohlížel. Postojí pokaždé za plotem a hledí do okna, za nímž se čas od času mihne stín, a když se pak v místnosti rozsvítí, pozoruje hlavu skloněnou nad stůl. Ani neví, proč právě za ní už

po léta chodí, posledně ji přivolalo slovo Zaháň, kde bydleli rodiče, sourozenci a jednu dobu tam v zámecké zahradě pracoval i syn Karel, že by však v krajině u Sagan, kde měli údajně pobývat Pavla s Evženem, byly dávno vyhaslé sopky, se jí nezdá. Přesto ji v Saganech hledala, marně. Později se k ní přiblížila ve Veleslavíně a chodila za ní také do Horní Stromky, nejraději s ní bývala v tmavé úzké kuchyni. Tak zase zpátky z Veleslavína na Slavín? Který zlomyslník tu větu pronesl? Její místo přece není na Slavíně a nikdy, díkybohu, ani nebylo, ona odpočívá, odpočívá? opodál na hřbitově. Ani tam se necítí dobře, mnohem raději by byla s Hynkem na Olšanech, někdy tam synka zahlédne v tom jeho měnivém kabátě. Vyšehrad nemá ráda a ani tu kněžnu, v hadrech oděnou, která na kraji skály občas věští slávu budoucímu městu a teď se belhá kolem, nemá v lásce, lidé, kteří tu o zářijové neděli, nejspíš poslední slunné neděli v tomto roce v hojném počtu promenují, se kněžně obloukem vyhýbají, páchne, snad je to pach nemocné šelmy, s kterou prý chodí podzemím města, jen žena v široké rudé sukni až po kotníky, copak se takové dosud nosí? na té bytosti spočine pohledem, uchváčena neobvyklým zjevem, ale pak se opět skloní hluboko k ženě jako luk ohnuté a upoutané na vozík, dál jí cosi s velkým zaujetím vykládá, gestikuluje, snad popisuje divadelní představení, které právě zhlédla, ty dvě se kdysi seznámily v branickém divadle po představení Requiem, ačkoli je to dost dávno, malířka na ně dosud vzpomíná, fantastické, fantastické, opakuje a zvedá z křesla k režisérce tmavomodrý zrak, muž celý v černém, který slavnou malířku, ano, je to ona, na Vyšehrad přivezl, netrpělivě přešlapuje, zmíní se o malinách, všiml si, když kousek odtud projížděli autem kolem trhu, že tam prodávají maliny, určitě by Adrieně chutnaly, pokud by paní Angeli, Vangeli, opravuje ho, s Adrienou ještě chvíli zůstala, zašel by pro ně.

Až bude voda ke koupání, psala 10. května 1856 Karlovi do Sagan neboli Zaháně, kde pracoval jako zahradník, chod' se denně koupat, jenom nebud' nikdy přes osm deset minut ve vodě, tak je to nejlepší, kdo nezná plovat, bála se, aby ve vodě neprochladl a nenásledoval Hynka. Mámo! volal ji, stále má před očima synkovo vyhublé tělo tam ve Všeobecné nemocnici. Když už pak byl tichý, položila si jeho zpoceně nohy na klín a hladila je. Také Karla nabádala, aby se sám koupat nechodil a aby ani nechodil na nejistá místa, Bobra je šálivá řeka, napsala, mohla by ho omámit, Adélu, svou sestru, z toho nepodezírala, dobrotu její bereš za více, nemiluje tě, Karle, jak ty si snad myslíš, dělá jí starost, jak snadno se Karel zamilovává, už do druhé osoby, na Eminku zapomněl? Je lehkomyšlný, často je lehkomyšlnost štěstím, ale často vede k neštěstí. V Saganech se říká, že ti, kdo spolu do Bobry vstoupí, ledva v ní smočí nohy, zahoří k sobě láskou, zřejmě už bylo pozdě radit, ačkoli byl teprve začátek května a voda byla studená, Karel s Adélou neboli Aidou a Gustavem se v Bobře už koupali, jen v lázeňských komůrkách, buď klidná, mámo, šplíchali na sebe vodu a pokřikovali, o nejistých místech věděli. Zato Evžen s Pavlou o nich zřejmě nevěděli, vyhledávali hloubku, on plaval od jezu daleko po proudu, volal na ni a povzbuzoval ji, ale Pavlu většinou unavilo prvních několik temp, správně dýchat při plavání se nikdy nenaučila, lehalá si na hladinu a splývala, v plavání na rozdíl od tenisu se mu nemohla vyrovnat, byl nespokojen, když ji viděl po pár minutách vylézat na břeh. Karel zpovzdálí pozoroval, jak se Aida pomalu, láskyplně otírá, za tři roky v Saganech se párkrát dotkl její ruky, záviděl rukavičkám, k narozeninám jí koupil hned dva páry, měl by ze Sagan co nejdřív odjet, když zůstane, trápení těla a duše nebude brát konce, psal přece, že se Aida bude vdávat, ze svatby pak sešlo. V chatce načichlé jakousi chemikálií, patrně dezinfekcí, se Evžen s Pavlou navzájem třeli ručníky tak silně, až se jim

na kůži rozhořivaly ohníčky, od jezu doléhal do chatky hukot, představovali si, že je to mořský příboj, budou spolu rok co rok jezdit na hory, oba jsou vášniví lyžaři, ale k moři spolu nikdy nepojedou. V noci hukot zesílil natolik, že měla Pavla dojem, jako by Bobra vystoupila z břehů.

Už Hledání ztraceného času doposlechla, je ráda, že ho má za sebou. Nepamatují si už, kdo knihu k poslechu vybral, snad jsem to byla já. Od počátku byla nespokojená s hercovým přednesem a posléze dávala najevo, že se jí protiví scény ze společnosti, také s city a vztahy některých postav si nevěděla rady, nerozuměla Albertině, která žila s vypravěčem, ačkoli ho zřejmě nemilovala, ale chápala, že vypravěč byl Albertině vděčný za to, že mu dala možnost zakoušet bolest, lásku a zpočátku i štěstí. Není to důvod, proč mi nerozmlouvá lásku k Johanovi, kterého očarovala tmavá Indie opásaná dálnou Gangou, naopak opakovaně mě nabádá, abych se toho citu nezříkala? Zdalipak tuší, že za Albertinou se skrývá muž, Proustův šofér Alfred Agostinelli, který ho opustil v roce 1913, tehdy byla dopsána Swannova láska, a který se o rok později zřítíl se svým aeroplánem. Příliš se jí nezamlouval ani styl, ta nekonečná souvětí, ve kterých se ztrácela jako v labyrintu, paprsčité rozbíhání do různých fází minulosti, kdy je čtenář nucen skutečný sled událostí rekonstruovat, jí působilo obtíže. Ona ve svém vyprávění časový sled přísně dodržuje, na rozdíl ode mne, nejen že se v mém románu časy prostupují, ale někdy se věta, podobna Purkyňově buňce s nekonečně se větvicím tělem, větví do prázdna, nevede k jiným větám, je slepá. Anebo nebyl průchod k jiným větám dosud objeven? Vždyť jak dlouho trvalo, než jsem objevila schody vedoucí z Horní Stromky, kterou jsem pokládala za slepou, dolů do Soběslavské. Má obavu, že kdyby se od časového sledu, byť i od takového, který vede od současnosti k počátku jako ve Dvou zelených tónech,

odchýlila, zamotala by se do vlastní smyčky, mezi větami a časy by se do příběhu mohla vloučit událost z jiného života nebo pasáž z cizího rukopisu, mohly by jimi proklouznout Erínye nebo Eumenidy, které jí připomněla četba Kavafisových básní, možná by zahlédla Minotaura, to jeho šepot a supění slyšela za zády na cestě z Bulovky, to jeho krok – kovový? – slyšívá z chodby ve veleslavínském domku, kdoví, koho by ve výtahu v nemocnici nebo na cestě domů uviděla, kdyby se už brzo nato všechno neskončilo, kdyby Joska po čtyřech měsících v kómatu nezemřel.

Bylo to krátce po konci války, ale nebylo to v Zaháni, i když se román, který má být po její smrti spolu s jejím tělem zničen, spálen spolu s ní, podle místa, kam se Pavla s Evženem na čas uchýlili, nebo spíš utekli, jmenuje. Dlouho jsme se nemohly domluvit, kde to vlastně bylo, nevzpomínala si na řeku Bobr či Bobru, na to, že by se v ní koupala, rozhodně to nebylo ve Slezsku, ale kdesi u České Lípy, nakonec se rozpomněla, v Zahrádkách, což by byl název pro román málo romantický. Bydleli v patrovém domku na kopci s výhledem na rybník. Už neví, proč zvolila zrovna Zaháň, snad si vzpomněla na kněžnu Zaháňskou z Babičky nebo na její autorku, kněžnu bláznů, která měla s tím místem něco společného, snad chtěla zmást pronásledovatele. A nebyli v Zahrádkách týden nebo dva s Evženem, tedy Oldou sami, byli tam ve třech, i s jeho ženou Hanou, vlastně ve čtyřech, dodá, když se ptám po Petrýnkovi, byl tehdy malý, a snad proto ho nepočítala, všichni společně pobývali v jedné větší místnosti, jako rodina, tak si to Olda přál. Do paměti se jí vryla úzká hluboká jáma, která se táhla podél silničky, po níž jeli kočárem od vlaku, neuvěřitelně páchla, v povídce, v níž líčí svou hrůzu ze stoky, do ní nakonec spadne. Možná to byl zlý sen. Ani Hana neměla v tom domě na kopci příjemné sny, jednou se jí zdálo o Oldovi a o ní, s úzkostí

se jí ráno ptala, jestli oni dva spolu něco mají. Ne! To víš, že ne! Ale co když je v noci někdy zaslechla, ačkoli pravidelně oddychovala a domnívali se, že spí. Také na hory, na Špičák, kam pár desetiletí předtím jezdila Milena Jesenská, nejdřív s otcem, později na zapřenou s Pollakem a ještě později s Krejcarem, jeli několikrát ve třech, vlastně ve čtyřech, Haně, která zůstávala s Petrynkem, který se u chaty učil s instruktorem jezdit na malých lyžičkách, ujížděli s Oldou po sjezdovce, nadlouho, i na půl dne jí mizeli z očí. Hana si dvakrát brala život, jednou spolykala prášky, podruhé si rozbila hlavu o zeď. Olda ji pak jakoby nic přivedl k nim na večeři, měla ovázanou hlavu a vzhled jí z obvazu trčela ptačí chocholka, maminka s tetou Lolou, které večeři chystaly, se na nic neptaly, o rok či dva později přestaly na její pokyn Oldovi, když se domáhal vstupu, zvonil a bušil, otvírat.

Nebezpečné věty! Neskryje se před nimi do jména města u řeky Bobry, u počátku slova bobr stojí keltské fiber a možná i indické babhrúh, hnědý, hnědák, jméno tabuové. Nejen že se do toho jména neskryli, naopak milence a také mne, která jsem je tam v románu hledala, to neblahé jméno prozradilo, stačilo smočít nohy v Bobře, byť jen v románové větě. Netuší, že pravda, po níž touží, když píše, mluv pravdu! je šálivá, jsou v ní nejistá místa, boj se pravdy! Jednou tu její pravdu třeba vylepí na pouliční sloupy, jako teď fotografie Franze Kafky, malý Franz se sestřičkami, v křesle batole s nahýma nožičkami a tragickým pohledem, dospělé sestry Elli a Valli v širokých kloboucích a s týmž hermelínovým šálem, Ottla klobouk i šál při fotografování odmítla, má na sobě bílé šaty, možná je na některém sloupu už bělovlasá, v bílé zástěře, krátce před tím, než ji 5. října 1943 spolu s dětmi z Białystoku a ostatními ošetřovateli odvezli do Osvětimi. Také tam mohl být snímek umírajícího Franze na posteli v Kierlingu, z doby, kdy už ne-

mohl mluvit, vyfotografovali ho, jak píše své lístky, dej mi na okamžik ruku na čelo, abych nabral odvahy nebo možná bych dnes mohl zkusit trochu zmrzliny, nebo takto pomoc zase odchází, aniž pomohla, a rovněž obrázek Dory Diamantové na lavičce před nemocnicí, jak jí na šiji sedí pták. Na sloupech jsou vylepeny také úryvky z Proměny, sám od sebe by se už nedokázal pohnout, nožičky z jedné strany nahoře třaslavě vise, a Ortelu, že se sám zasnoubil s jistou slečnou Brandenfeldovou, a zřejmě i z dalších povídek a také z románů, které měly být po Kafkově smrti spáleny, dusnu a prachu nahoře, zdálo se, že jsou oblečení hůř než ti dole, nahoře nad okrajem zdi sledovaly veškeré dění tváře, jež byly kupodivu skoro celé zakukleny v šátcích, a dokonce i z dopisů a deníků, Celý den jsem se zabýval Tvými dopisy a pocíťoval trýzeň, lásku, starost a docela neurčitou úzkost před čímsi neurčitým, žiju úplně vpleten do života, neudělám to, jsem zcela chladný, smutný, že mě u krku tlačí košile, jsem prokletý, tápu v mlze, někde visí ze sloupů cáry s větami, malů zanikám, uzamkl je do nejspodnější, nebo jen s jednotlivými slovy, hladil, Jeremi, šklivém stavu.

Ibiškový čaj, který si vařím při nachlazení, pochází od Maří, Bohunčiny dlouholeté kamarádky, která loni na jaře zemřela, právě její smrtí započala série tří ran, které na Bohunku dopadly, druhou ranou byla krádež dvou obrazů, jedním z nich byl Joskův portrét, třetí ranou byl nebezpečný pád v létě v Sedle, jemuž Bohunka přičítá svou zapomnětlivost, ale i latinu, k jejímu nesmírnému údivu se jí tehdy vynořila z hloubi paměti, po několik měsíců jí měla plnou hlavu, smysl mnohých vět, které za války odříkávaly na gymnáziu v Panské a které ji tehdy zázračně navštěvovaly, si už nepamatovala, ibiškový čaj přivezla Maří Bohunce z Egypta nebo z Tunisu, kde byla naposled, ne-li z Kréty, cestě na Krétu se další cesty nemohly vyrovnat, protože tam prožila poslední a možná jedinou,

nenaplněnou lásku k muži zřejmě o řadu let mladšímu. Po návratu plavala po mnoho nocí za ním na ostrov, ale vždycky jí něco zabránilo se k němu dostat, k svému muži nikdy nic podobného nepocítila, i když s ním měla dceru Helu, dokonce se pokusila ukončit své manželské trápení sebevraždou. Ibiškový čaj, rudý jako býčí krev, jsme s Bohunkou pily v Anitině pokoji za chladných dnů, nespotřebovaly jsme ho, snad proto, že po chladných dnech přišly dny teplejší nebo že jsme na něj pro jeho výraznou chuť přestaly mít chuť, buď jak buď, sáček se ukázal bezedný, a tak když se potom Bohunka stěhovala do Veleslavína, zabalila si polovinu neubývajícího čaje s sebou a druhou polovinu věnovala mně. Zřejmě jsem se v neděli nachladila v Národním divadle, dávali Popelku, u stropu v Johanově šatně byl puštěný větrák, hučel do našeho rozhovoru jako jez. Vařila jsem si pak doma čaj barvy býčí krve tak dlouho, dokud ze sáčku nevyhlédli dva moli. Théseus bájného býka dostihl teprve tehdy, když zvíře položilo Ariadně hlavu do klína, zasadil pak býkovi ránu, o níž se domníval, že bude smrtelná, protože mířil k srdci, ale nebyla, znovu tedy do toho tvora, který se s každou další ranou míň podobal zvířeti, ani jeho úpění nebylo zvířecí, bodal a neustal v boji, vlastně porážce, vlastně popravě, neboť klečící tvor, jemuž se z mnoha ran řinula temná krev, se nebránil a ani si nechránil tělo, jen tiskl hlavu čím dál hlouběji Ariadně do klína, bodal do něj, dokud se nepřestal hýbat, v tu chvíli už nebylo pochyb, že nezabil zvíře, ale mladíka, nejspíš cizince, byl světlovlasý, když od něj pár kroků odstoupil, uviděl, že na něj upírá modré oko, a tak mu vetkl kopí ještě do rozevřeného oka. A tu proměna pokračovala dál, Adrieně, ne, Ariadně ležel najednou na klíně bachratý černý kufr, ten se rozevřel a z jeho útroeb se začaly hrnout staré kabáty a jiné svršky, některé jsem neznala, patřily zřejmě Maří, jiné jsem poznávala, byl mezi nimi matčin jehněčí kožich a také černé šaty po hraběnce Kounicové, které zdědila

B. N., a také tmavomodré sáčko, které nosila Bohunka, když chodila za Joskou na Bulovku, tolik se ho v přeplněné skříni, která stojí v tmavém koutě pokoje a kam si nemůže posvítit, nahledala. Oblékne-li si něco jiného, Joska ji nepozná, možná ji stejně nepoznával, ačkoli měla sáčko pokaždé na sobě, ne, jedenkrát si omylem oblékla černé, ale nezdálo se, že by změnu zpozoroval, možná si celou dobu namlouvala, že ji poznává. Napadlo ji také, když sáčko marně hledala, jestli si ho nepůjčila B. N., zapnuté ji přes prsa viditelně svíralo, hlavně že nezůstalo v Horní Stomce, pomyslely jsme si, v tom případě by bylo definitivně ztracené, jako mnoho jiných věcí, které už Bohunka nepobrala nebo které nepovažovala tak docela za své, hlavně knih je jí líto, voda je vzala, vítr rozfoukal, oheň sežehl, ne, to sáčko ne! volá, domnívá se, že šaty, které se hrnou z minulosti, jsou určeny k likvidaci, ale to se mylí.

Transport AAr, č. 579, 16. 07. 1942, Praha → Terezín, AAY, č. 777, 28. 07. 1942, Terezín → Baranoviči. To jsou poslední zprávy o Richardu Wolfovi, před deportací bytem Praha XII., Tř. marš. Foche, za protektorátu Schwerinova 172. Na zdi Pinkasovy synagogy jsem jeho jméno marně hledala, snad ho Jiří John, který spolu s Václavem Boštíkem na zeď jména psal, omylem nevynechal? Wolf měl dole v domě kožešnictví, které ovšem Němci po jeho deportaci, nebo spíš před ní zlikvidovali, citipati, sluhové Jámovi, vynášeli z krámu plné náruče kožichů, beránčích, králíčích, jehněčích, ty vzácnější z norka, bobra a vydry zmizely už předtím, vůně či pach kožichů stoupal z ulice do pater domu, cítil ho pan Klečka, opatrně se vyklonil z okna, aby viděl, co se před domem děje, ale rychle okno zase zavřel, ještě že je jeho druh v bezpečí. V bezpečí? V hrobce? Správce Šípek v přízemí také pozorně sledoval, co se na ulici děje, po léta měl pach kožešin z první ruky, kdoví, jak dlouho bude trvat, než smrad vyvane, do otomanu schoval perziánový

štucl, který upustila ta mladá Židovka, co skočila z pátého patra, jinak by nejspíš odjela stejným transportem jako Wolf a ani jí by nezbyvalo víc než dvanáct dní života, ale také by mohla všechnu tu hrůzu přežít a vrátit se jako Anita, vyhublá, s holou hlavou, po řadu měsíců by ji stejně jako ona zakrývala šátkem, v jejím domově by bydleli cizí lidé, Paskalovi nebo moje rodiče, nebo by se tam chystali co nevidět nastěhovat, prázdným bytem se její kroky divně rozléhaly, všechen nábytek a obrazy jsou pryč, jen v komoře dosud stojí kulatý stolek, na který si babička, když plakala, položila hlavu, a v dětském pokoji zůstala odřená bílá stolička a bílá almara, šaty v ní už nevisí, ty černé s bílým límečkem, které nosila do divadla a oblékla si je i tehdy, když se vydala na cestu z okna, skončily spolu s mnoha dalšími oděvy v románovém kufru, který je právě vyvrhl. Do té almary, vratké, kulhající na jednu nohu, budu věšet loutky, na almaře bude stát tak dlouho, dokud se mi nezřítí na hlavu a neroztříští se, velká hlava mého děda, někdejšího ředitele divadelní společnosti, z kožichu, který si pár let před válkou koupil, pravděpodobně právě u Wolfa, neměl to z Fochovy 118 do jeho krámu daleko, si nechá otec po válce ušít podšívku do zimníku a o tři desítky let později bude kožešina, už značně opelichaná, viset v chatě pod Blaníkem, naaranžovaná na stěně jako kůže šelmy, ve skutečnosti byla sešita z kožek mnoha drobných zvířátek. V tuto chvíli se i ona svezla z kufru na podlahu, dosud jsou na ní patrné stopy krve mládence, který si ji při útěku z chaty přehodil přes ramena, prchal lesem vzhůru a někde u druhé paseky, v mělkém příkopu se zbytky sněhu ho pronásledovatelé dostihli a skolili. Čekám, jestli z kufru, s kterým Maří cestovala na Krétu, do Egypta a do Tunisu a který po její smrti napěchovaný přivezla dcera Hela do Horní Stromky a postavila doprostřed Joskova pokoje, nevyjde také štucl Alice Davidovičové, který pořád hledám, zřejmě i on pocházel od Wolfa a málem by se k němu vrátil, když přistál na chodníku

před krámem, kdyby ho tenkrát správce Šípek pohotově nebral a neodnesl pod pláštěm, také ten plášť myší barvy teď poznávám, schumlal se v stále plném kufru a zamotal se do něj..., ne, zamotala se do něj tmavošedá pletená čepička, nad čelem vykrojená do špičky, s bílým klínkem mířícím špičkou doprostřed čela, měla jsem ji na hlavě, když jsme šli v zimě v neděli dopoledne s otcem a bratrem na procházku podél zdi Olšanského hřbitova, snímek pořídil pouliční fotograf, na jednom snímku mě otec drží na ruce.

Konečně jsem tu známku, o které jsem před časem slyšela, viděla, půl člověk, půl brouk, možná jen larva brouka se třemi páry nohou, jeden instar, jedna metamorfóza ve vývoji hmyzu. Tak spisovatele na známce pojala Marina Richterová. Ubohý Franz! Od doby, kdy onemocněl, chodil po ulici s kapesníkem před ústy, aby kolemjdoucí nenakazil, a také aby měl kapesník hned po ruce, kdyby zakašlal, dostatečně velký, kdyby vykašlal krev. Ted' si kapesníkem zakrývá proměněnou nebo proměňující se tvář, neboť proměna není u konce. Nešla za ním na hřbitov, jak ji k tomu vybízela Slávka Vondráčková, ale setkání se přesto nevyhnula, šel přímo proti ní přes Lobkovicovo náměstí a poznal ji, nehledě na to, jak se změnila, zdaleka, už od rohu náměstí, kde bývala lékárna a u ní po léta postával Šíp-kový Jura zakletý do podoby věčného dítěte, teď tam prodává okna a dveře Janošík. Zhrozí se, když jeho tvář na okamžik zahlédne, vlastně ani ne tvář, ale to, co z ní po zásahu Mariny Richterové zbylo. Je pravda, že náznaky jakési proměny vnímala, už když spolu ve Vídni vyšli na kopec nad městem, trochu popadal dech, ale jinak nejevil známky nemoci, až právě na tu pravou tvář, která se jí tenkrát zdála mírně odulá, už tehdy zřejmě podvědomě vnímala, že každá polovina jeho obličje vyjadřuje něco jiného, jedna touhu, druhá odpor, až štítivost, přičítala to jeho nejistotě a nerozhodnosti, která nezmizela

ani v hotelovém pokoji. Avšak to, co spatřila teď, bylo něco jiného. Ne, tehdy jí ještě nenapadlo, ačkoli Proměnu překládala, že by rozpolcenost Frankovy tváře mohla souviset s něčím nelidským, co se už tenkrát začalo drát na povrch obličeje, nepřipouštěla si, že by se ho povídka mohla týkat víc než jako alegorie jeho vyloučenosti, přesto už tehdy v sobě řešila, jestli by jí vlastně bylo příjemné, kdyby se víc sblížili. Kdo vůbec je ta Marina Richterová? Netušila, co tím může způsobit, když vezme alegorii doslova, copak neví, že s obrazy, stejně jako se slovy se musí zacházet velmi obezřetně, v nějaké podobě se vždycky naplní? Proč jí vlastně sám od sebe tu znetvořenou tvář ukázal? Aby ji od sebe odradil? To se mu přece podařilo už dřív. Anebo doufal, že je to pouze jeho fixní idea, kterou mu vyvrátí? Nic tam nemáte, řekla mu, zase si vykali, ale bylo zřejmé, že jí nevěří, ani Ottla, které ze svých sester důvěřoval nejvíc, ho o tom nedokázala přesvědčit, stěží zadržovala slzy, když spolu jako obvykle seděli v koupelně na vaně. Jak hodlá takhle dál existovat, stále si zakrývat tvář? Nahlas to však neřekla, ani nemohla, už se od ní, shrbený, rychlým krokem vzdaloval směrem k Hagiboru a Židovskému hřbitovu.

Ve skutečnosti já jsem hledala Joskův župan, ne Bohunka, domnívala jsem se, že si ho i ve veleslavínském domku po ránu obléká. Ani si neuvědomuje, kam se při stěhování poděl, skoro to vypadá, že ho zanechala, neřekne zapomněla, v Horní Stomce, asi zůstal viset v koupelně. Ostatně Kristina by se mohla ptát, kde je, nic z jeho věcí si s sebou nevezla, žádnou knihu, ačkoli mnohé byly společné, ani jeho brýle, které jí tak dojímalý, když je zahlédla v zásuvce jeho psacího stolu. Události, které se v těch několika dnech seběhly, změnily tehdy téměř vše. Sháněla jsem se po Joskově županu jako po románové věci, jež by neměla zmizet, mohl by s ní zmizet i příběh. Ze stejného důvodu jsem se posledně ptala po tmavomodrém

sáčku, ve kterém chodila za Joskou na Bulovku. Řekla, že se po něm už dívala, ale ve skříni je tma, oděvy jsou tam na ramínkách natlačené jeden na druhý tak těsně, že je obtížné některý z nich vyjmout, a pak, černou a tmavomodrou od sebe už nedokáže rozeznat, ani hmat jí příliš nepomůže, v rukou, hlavně v levé už nemá skoro žádný cit. Zřejmě ho ale nehledala dost pozorně, já jsem ho ve skříni objevila okamžitě. To je ono? nedůvěřivě se sáčka dotýká, když ho poponesu ke světlu, ještě míň si tím byla jista, když jsem ji do něj oblékla, jako by jí sáčko nebo ona jemu kladla odpor, viditelně se za to desetiletí scvrklo, přes prsa ji svírá, jako kdysi B. N., když jí ho v chladném dni půjčila, ačkoli je teď nepochybně hubenější a drobnější než tehdy. Než se uloží k spánku, nedá jí to, jde se do skříně podívat, svítí si na šaty baterkou, šátrá v naději, že uvnitř objeví něco, na co zapomněla, a v nitru se jí cosi pohne, vynoří se vzpomínka na dávnou něhu, žal.

KRAJINA S MLÝNEM A HRADEM

Věty jsou možná v půli se svou poutí, která začala v temném lese jako v Dantově Komedii. Básník se tam setkal se třemi alegorickými zvířaty, ve Větách se šelmy, nebo spíš netvoří začali vynořovat až později a na různých místech, místo jediné brány pekla tu figurovala celá řada bran. Není na čase změnit kulisu? Dávno, v době, kdy Bohunka poslouchala Božskou komedii a já jsem její postup sledovala v knize, jsem měla les nahradit kulisou pekla, nechápu, proč jsem tak neučinila, když s poslechem dospěla do říše zatracenců, věčného bolu, teď je na to pozdě. Marně přemýšlím, kterou kulisu zvolit, kde se právě se svými postavami, sama se sebou nalézám. Výběr mám dost omezený, měla bych se rozhodnout mezi světnicí, rytířským sálem, návsí a krajinou s mlýnem a v dáli s hradem. Nemohly by kulisy tvořit stránky z rukopisu? V nich přece pokračuje drama! Tmavomodrá opona je napůl rozhrnutá, loutky visí zády nad prázdným jevištěm nebo nad pankráckým dvorem. Jsem živá! volá a komíhá nohama ta bíle oděná, v kapuci stažená do čela, o hlavu větší než ostatní, ba ve srovnání s nimi přímo obryně, stejně jako vyšehradská věstkyně, jejíž hlava pluje ve sváteční den nad promenujícím davem, který se před ní rozestupuje, někde tam bude možná B. N., která spěchá ze hřbitova, a také Adriena na vozíku, který tlačí černý anděl. Jsem živá! Už se stalo, co nastat muselo, ještě tu zbývá onen neurčitý cit, který Bohunka pocítila, když v noci za blikajícího svitu baterky zkoumala nitro skříně, ale trýzeň jako po těch sedm let už necítím, marně mě Bohunka nabádala, nezbavuj se toho citu, sama přitom už v té době tušila, že ani její cit k Joskovi není věčný, zapomněla jeho župan v koupelně v Horní Stomce, nelze věčně milovat ty, kteří nás opustili, ani ty, kteří naše city neopětují, srdce se mi ještě rozbuší, až uslyším jeho hlas, zahlédnu jeho zátylek, až se budu v divadle blížit k jeho

místnosti, ale už jen ze zvyku. Johan utíká z divadla, kde se právě zkouší Louskáček, který se každoročně o Vánocích dává, před třiceti lety v něm sám tančil, jako obvykle někam spěchá, vždycky se opoždí, i v běhu drží tělo dokonale vzpřímené, zejména u polohy hlavy je to nápadné, nesprávné držení těla je podle něho příčinou mnoha, ne-li všech obtíží a nemocí, po Národní třídě ještě běží, po Příkopech už jen popobíhá, v takřka sedmdesáti letech se přece jen mírně zadýchává, i když je mistrem hathajógy, která pracuje především s dýcháním, kromě toho se musí proplétat davem sunoucím se kolem Prašné brány na náměstí Republiky, v poklusu mjíj obchodní dům Palladium za fasádou bývalých josefinských kasáren, kde po převratu jednu dobu sídlil Ústav pro českou literaturu, běžel tou cestou už nesčetněkrát, v Soukenické přece sídlí jeho jógové studio, konečně dorazil do Klimentské, vyjíždí výtahem do šestého patra, bere za kliku, na polštáři v posteli mladá ženská tvář, maminčina není, teprve pak si uvědomí, není to tenkrát, také tehdy spěchal ze zkoušky Louskáčka a našel už jen čistě povlečenou postel, dva časy se prostoupily, ani teď nedorazil včas za maminkou, už osmnáct nebo snad devatenáct let mrtvou, tentokrát spěchal do nového bytu v moderním domě, kam se s indickou ženou z vesnice u Prahy nedávno přestěhovali, dům sousedí s poliklinikou a je blízko Vltavy, z terasy obrácené na východ a jih však řeku nevidí, dálná Ganga to stejně není, zato se jim naskýtá velkolepý pohled na mohutnou budovu bývalého ÚV KSČ, nyní Ministerstva dopravy.

Pokaždé, když Eva Markvartová sejde z šestého patra, kde už pátý nebo šestý rok bydlí s Lenkou Netrestovou, do čtvrtého, prohlíží si divadlo, co je v něm nového, a rozestaví loutky ve hře, kterou zná jen ona. Když jsem se onehdy rozhodla změnit konečně kulisy, stále totiž byl na jevišti les, ačkoli Dante s Vergilem už před časem sestoupili do pekla a básník už nej-

spíš prošel také očistcem a veden Beatricí nyní stoupá nebeskými sférami, zvolila Eva kulisu s mlýnem, podle Weinfurtera mlýn znamená přetvoření starého člověka v nového Adama, tj. znovuzrození a zmrtvýchvstání, mletí pak proces, který k těmto stavům vede, vpravo umístila kolo, za kolo kamenný dům, který se podobá Jungově bollingenské věži, zadní kulisu tvoří krajina se zbořeninou hradu na takřka holém kopci, středem jeviště protéká řeka, Bobr nebo Úpa, nebo dravá šumavská říčka, za vodu nebo do vody postavila tu vysokou bíle oděnou loutku, je ji vidět toliko od pasu nahoru, Smrt mlynářka? mlynářka duší? koupá se, nebo číhá na opovážlivého plavce, Karla nebo Evžena, marně, Karel nejistá místa v řece zná a Evžen je výborný plavec, snad tedy na Milenu, kterou posledně strhl proud, ale ještě vyvázla, její pozornost teď zaujala žena, která se objevila na forbíně, v dlouhých tmavých šatech a sešlapaných botkách bůhví po kom, divně postrojená na cestu, kterou má před sebou, od mlýna se vydává k hradu, vlastně pouhé zbořenině hradu, jde pod strání k mostu, za mostem prochází topolovým stromořadím, značně prořídilým, pokračuje podél říčky až k bývalé pile, vrch nad pilou je zarostlý, ráda na něj lezla pro diviznu, dál se údolí víc a víc úží a řeka v těsnějším korytu bystřeji utíká přes velké kameny, vrchy porostlé jedlemi a smrčinou zatemňují svým stínem skoro celou šíři údolí, dojde pod zbořeninu hradu rýznburského čníci z temného stromoví, běhávali po příkrém svahu vzhůru o závod, babička se chytala keříků, jen jednou rukou, druhou si přidržovala pod fěrtochem kapsář, aby jí z něj nevypadlo vřetánko, na kopci sotva popadala dech, vejde po sedmi schůdcích dovnitř, je tam, nebo není? Kdyby nevdechla vlhký pach stoupající ze starého sklepení, prý se pod zemí dá chodit tři míle, myslela by, že se zmýlila a nenachází se na tom místě, vpravo se naskýtá výhled na zbořeniny Rýznburku, to souhlasí, přistoupí k prostřednímu oknu, nevyhýbejte se mi z oken,

ať nepřepadnete a nesrazíte vaz, neposlouchala babičku ani tenkrát, nahýbala se, i tentokrát se nahne, chce přes koruny vzrostlých stromů, tehdy tu nebyly, dohlédnout do úzkého údolí, kterým se žene divoká Úpa, údolí se jí zdá sevřenější a hlubší, mnohem hlubší než tehdy, je tehdy, nebo teď? až se jí z toho pohledu a pocitu udělá mdlo a poodstoupí, a poté pohlédne k Boušínu na protějším vrchu, věžička tam nebývala, a v té chvíli se jí vybaví ta holčinka turynská, hluchá a slepá, která si usmyslila, že se podívá, co dělají malí beránkové v boušinském dvorci a jak asi vyrostli od doby, kdy je viděla naposled, domnívala se bláhová, že když se tam z hradu, kde bydlela, rozběhne, hned tam bude, jako když tam jeli kočářem, bloudí, ve zmatku běhá kříž a kříž, a tím více se plete, až se pak ocitne u studánky, klekne si, napije se a pak se začne modlit, jako vídala maminku se modlit, a vtom k ní po cestičce běží bílá ovce, zvoní zvoncem, za ní druhá, třetí, až jich je u studánky celé stádo a za ním ovčák Barta, šťastně to tehdy dopadlo, i když nakonec všichni, ten ovčák, ta holčinka i její rodiče umřeli, ovce pošly a zámek na Turyni byl zbořen. Znovu se nahýbá z okna, aby ještě jednou prozkoumala tu hlubinu, ale spatří úplně jinou krajinu, pod kopcem, jehož vrchol je obehnan drátěným plotem, v mělkém údolí domy, dým, po řece ani stopy, odkudsi zdola doléhá úpění bláznů, nebo spíš věžňů, vymlouvá jí to, jak by mohla něco takového slyšet? Tady to bylo, tady si před ním klekla, odstrčil ji špičkou boty, jemně, to on umí, znenadání se strhne lijavec, nepochybně ho přivolala ona, aby společnou chvíli prodloužila, stejně při návratu promoknou na kost, už pochopila, proč ten altán poznává i nepoznává, je dřevěný, ne zděný jako tamten, z něhož se dívali s babičkou a který Kašpar namaloval v knize, zvenčí má barvu býčí krve a okna jsou oblouková, ne špičatá, zřejmě se spletl s jiným altánem a jiným příběhem, ptá se, kdo jsem já?

Proč vzala babička na cestu vřetánko, ten tajuplný předmět? Mělo snad neposlušné děti ochránit před duchy cíhajícími u cest, před hlubinou, která se pod nimi rozevře, až se nahnou z oken altánu, mělo je snad chránit a vést, jako vedla Vasilisu panenka od maminky do hloubi temného lesa? Proto babička při výstupu na kopec tak úzkostlivě hlídala kapsář, aby jí z něj nevypadlo, a stejně se to před okamžikem stalo. Barunka ovšem věděla, proč s sebou babička vzala vřetánko, šli přece na přástvu do myslivny, chodili tam každý druhý nebo třetí týden, a také ta, která o babičce napsala knihu, to věděla, avšak ta, která se teď ledva plouží po jevišti loutkového divadla, to neví, zapoměla to, zamotala se v krajině jako turynská holčinka, chodí kříž a kříž, věří, že kdyby u sebe měla vřetánko, vyvedlo by ji z cizího údolí, z časů, které se zapletly do sebe. A sotva v duchu na vřetánko pomyslí, drží tu podivuhodnou věc v ruce a místo tmavých šatů má na sobě bílé roucho. Je snad jednou ze tří dcer Nutnosti, přadlenou, která odvíjí nit života, čího? mého, Bohuncína, nás všech. Nebo je přadlenou, měřičkou i nevyhnutelnou v jedné osobě? Že by teď, když má vřeteno, slovo pouhé, odkazující k staroindickému vartan, točení, vrtění, měla takovou moc? Jak dokáže tak mocný nástroj ochránit, neztratit, ani moudrá babička ho přece neochránila, při poslední cestě do myslivny jí vypadlo, ačkoli ho v kapsáři po celou cestu starostlivě přidržovala, a snad právě proto, stejně jako v boušinském příběhu ona i její vnoučata umřeli, psi Sultán a Tyrl pošli a také vypravěčka umřela, krvotok nešlo zastavit, a žije už jen v příběhu, než pomine i on. Jak může zabránit tomu, aby se babiččin kouzelný odkaz neocitl v rukou, či spíš hnátech té rovněž bíle oděné, která si na něj rovněž činí nárok, ačkoli právě vystoupila z vody, ani nit na ní není mokrá, a pohybuje se krok sun krok divadelní krajinou, možná už v příští chvíli svedou o vřeteno zápas, krok sun krok, kamsi ukazuje, stejným směrem ukazuje prstíčkem také maličký jezdec na

bezhlavém obru stojícím v předsíni na knihovně, oba ukazují do komory, na hlavu babičky, která tam spočívá na skříni, do babiččiných zejících úst, drž vřeten! drž ho!

Dávno, dávno již tomu, co babiččina hlava zpívala, zpěv zadusil popel, který jí do úst odklepával dědeček po nedělním obědě, a jízdenky z električky, kterými ji před válkou a ještě za války krmily dcery, moje matka a teta Emilka, a zřejmě ani teď s tím nepřestaly, zpívala, ještě když stála spolu s harfou v komoře v bytě na Lobkovicově náměstí, sem tam zapěla i potom, když stála na skříni v komoře na náměstí Jiřího z Poděbrad, teď však už léta nezpívá, čas od času vyvrhuje popílek, ten se pak po řadu dní, ba týdnů vznáší bytem, usazuje se na všem kolem, také na běhounu čubi v předsíni, komora bývá plná kouře, babiččina ústa se stala branou do nicoty jako toho, co se dosud z hloubky neodvinulo a nevpletlo do světa, stírám dlaní popílek z tváře, očí, úst, vsouvám dva prsty do dutiny, ale rychle je opět vytahuji, aby je nepozřela, natož abych se odvážila skoku do hlubiny, byť je to jícen milované babičky, když se skloním k hlavě, kymácející se na otočné židličce, a přiložím ucho k ústům, slyším, jak to uvnitř bublá a kypí, ke stropu nepřestává stoupat sloupek našedlého dýmu, jsem živá! za sebou vnímám vzrušený dech B. N., sestoupila z jeviště a vypravila se do komory v naději, že uvidí babičku, před chvílí zaslechla její hlas v altánu, pozná ho mezi všemi, chtěla by jí vrátit vřetánko, toužila po něm, ale teď neví, co si s ním počít, už se o ně dvakrát píchla, také hrozí, že ji o ně připraví Klóthó nebo která ze sester to je, krok sun krok, nepoznává hlavu své babičky, leda že se babička velmi změnila, patrně k té proměně došlo v komoře, nebyla by to jediná změna, ve skříni se objevily její bledě modré svatební šaty a cizí zimní kabáty, zatímco jiné oděvy, třeba tmavomodrá bunda, kterou měl Karel na sobě, když se vydával na dalekou cestu, zmizely, krok sun krok, ocit-

ne se tu i Joskův župan, zapomenutý v Horní Stomce, na krku cítí horký sípavý dech, jako když se vracela z nemocnice od umírajícího, zapomněla od koho.

Pokud Šípkový Jura nepostával před domem nebo před lékárnou na rohu náměstí, kde se kochal svým obrazem v černém skle, vyhlížel z okýnka správcovského bytu na chodbu Alici Davidovičovou, zvláště v zimě ji vyhlížel, když nosila štucl od Wolfa, schovávala v něm ruce před světem, vybíhal pak ven a žadonil, aby mu do jeskyňky dovolila vsunout ruku, nebo alespoň prstíček, jen chvíli se tam ohřeje, kdyby mu to nedovolila, hrozilo, nedal by jí pokoj, stejně ji stále pronásledoval, do školy na Sladkovského náměstí a také na schůzky s Pavlem Santnerem, když se uvnitř dotkl její ruky, rychle mu štucl vytrhovala, až jednou, když mu štucl odpírala a nakonec přece jen svolila, ji uvnitř píchl špendlíkem, slízla si z ukazováčku kapku krve, tehdy se svého činu zalekl a utíkal pryč, schýlený, s hlavou mezi rameny, a zmizel v Zásmucké ulici, to byla ulička, která vedla kolmo k Olšanskému hřbitovu. A od toho dne byla Alice Davidovičová zakletá, nenašla klid ani po tom, co skočila z okna, pak už vůbec ne, věčně bloudí mezi olšanským domem a Šibeničákem, kde se scházela s Pavlem Santnerem, a také mezi větami. A to samé potkalo B. N., i ona je, jak říká, zaklená, píchla se o vřeteno, dokonce dvakrát, neví, kdo jí ho podstrčil, milovaná babička sotva. Tak si svůj úděl obě vysvětlují, ačkoli Šípkový Jura nemá takovou moc, sám je zakletý do podoby věčného dítěte, a ani babička nebo ta, která se za ni vydává, takovou moc nemá, obě byly zakleté už dřív, mnohem dřív, od okamžiku, kdy tu padla jejich jména, stejně jako všichni ostatní, většinou o svém zakletí nevědí, vrtí se a točí na kole Štěstěny neboli Náhody, té hrozné paní, která sprádá nespojité, sblížuje vzdálené, mísí nesourodé, šibal Jung se za skly brejliček potměšile usmívá, on přece ten jev nazývá

synchronicita. Alice si od štuclu, až ho najde, slibuje vysvobození z románové sansáry, neví, že ho vlastně nikdy nepozbyla, ačkoli ho upustila a přecházel pak z rukou do rukou, koloval v mnohých životech, změněný se k ní vrátil, když jsem napsala, že si štucl vzala na cestu z okna. B. N. dosud nezhodila vřeteno, které vynalezla Káli nebo Isis nebo Athéna, i když ji ohrožuje a stále neví, co si s ním počne, příst ji babička nenaučila, už ho jednu chvíli chtěla zahodit, ale pak si to rozmyslela, s jeho pomocí by se mohlo něco podstatného změnit, pevně ho drží, držím obě věci pevně.

Nerozsvěcí, když jde uprostřed noci do koupelny, aby Toničku, která s ní leží na široké posteli, nevzbudila, mohlo by ji vyděsit, že není doma v Náchodě ve svém dětském pokojíčku, jednou se to už stalo, přes den vesele skotačí v domě nebo honí průhledné sáčky, duše nebožtíčků, vznášející se na rozlehlé zahradě v sousedství obrovské skládky, směrem k domu se skládka už proměnila v zelený pahorek, směrem k silnici do Dobrušky rozevívá chřtán, za ním se rýsují obnažené útroby, ale tenkrát v noci, když se probudila, jí dům připadal cizí, křičela, volala maminku a chvíli trvalo, než holčičku upokojila, právě kvůli té noční bázni s ní spává v pokoji, vnímá každý její pohyb, každý povzdych. Probouzí se s obavou, aby dítě vedle sebe nalezla, co kdyby Toničku napadlo vydat se za beránky, podívat se, jestli povyrostli od doby, kdy je viděla naposled, někdy si není jista, jestli je noc z pátku na sobotu, kdy u ní Tonička přespává, aby rodiče mohli vyrazit za zábavou, anebo jiný den v týdnu, hledá ji vedle sebe v chumlu naducaných peřin, než si uvědomí, že není pátek. Dlouze pozoruje tvář spícího dítěte, na kterou zvenčí dopadá svit lampy u cesty nebo bledý paprsek měsíce, jako by v ní chtěla odhalit rysy jiného dítěte, které v její představě dospívá, někdy jeho podobu skutečně rozpoznává, na okamžik, hned se zase vytrácí, je to tak

v řádu věcí a je to dobře. Onehdy však se jí tvář dítěte zdála natolik změněná, cizí, až ji to vyděsilo, a přece, když se na ni zadívala, byla jí povědomá, a čím déle se na ni dívala, tím jí připadala známější, až důvěrně známá, ale nepatřila Toničce, kde by se tu také v úterý vzala, ani její dcerušce, vedle ní ležela holčinka, co kdysi zabloudila v boušínském lese a byla zázračně zachráněna, jenže se to nestalo jen jedenkrát, jak se domnívala babička, která ten příběh dětem, také Barunce vyprávěla, a ta ho později vyprávěla ve své slavné knize, nýbrž pokaždé, když se příběh znovu vypráví nebo čte, nebo si na něj někdo vzpomene, a Vojtěška přece před dvěma týdny na Boušíně byla a předtím se na vrch s kostelíkem dívala z altánu, protože se chystá znovu vzít na ta místa Danielu, která ten příběh vypráví v románu, tentokrát holčinka zabloudila do sochařčina domu v Křovicích, v oknech se tam vznášejí nebo stojí bronzoví andělé, jeden dlouhým prstem ukazuje do věčnosti, to ne! Vojtěška se směje, anděl tiskne tlačítko ve výtahu, a další, voskoví teprve čekají naproti v dílně na svou proměnu.

Když rozsvítím nad psacím stolem italskou lampu, kterou jsem si počátkem léta koupila na rohu Lobkovicova náměstí, kde bývala restaurace Zdar, servírovali tam jídla ze zvěřiny, ozve se bzukot, nesílí ani neslábne, neutichne, dokud lampu zase nezhasnu. Takto bzučí včely vystupující z dřímající bohyně Šaktí, která představuje prvotní energii, sílu, jejímž prostřednictvím Šiva tvoří, udržuje i ničí a která stoupá tělem meditujícího od čakry múladháry k čakře ádžňá, kde se Šaktí spojuje se Šivou. Kdybych její jméno před několika dny neobjevila na kovovém ramínku lampy, nepoznala bych věčnou pannu, dceru Dia a Léty, která tak jako její dvojče Apollón může rozdávat rychlou smrt, ale také uzdravovat, Aktaióna, který ji spatřil při koupání, co uviděl? proměnila v jelena a nechala roztrhat jeho vlastní psí smečkou, říčnímu bohu Alfeiovi, který po ní

zatoužil, unikla tak, že si jako její družky pomazala obličej bílou hlínou, aby ji nepoznal, z toho pochází její přídomek Alfeia, alf znamená bělost, alfe zrno, alfos lepra, Meleagrový sestry, oplakávající bratra, proměnila v perličky, perlíny, píše B. N. v Babičce, z toho pochází její přídomek Meleagris, slepička perlička, zabila všech sedm dcer Niobiných, které v paláci předly, za to, že jejich matka nazvala Létiny děti mužatkou a zženštilcem, ani teď Paní divokých věcí, jak ji také jmenují, bohyně světla, proměněná některým z mstitelů v lampu, nepozbyla luku, svého loveckého nástroje, a možná ani moci, sotva v podvečer lampu rozsvítím a začnu psát, Artemis napne luk, tětíva se mi rozehvěje nad hlavou, bzukot, který slyším, působí zřejmě ona, pokouším se naklonit si bohyni tím, že jsem jí kolem krku uvázala šafránově rudou stužku, stejnou barvu měla její lovecká tunika, která jí sahala ke kolenům, neustále je připravena vypustit šíp, žádný však nevidím, nebo rozvinout síť, se kterou rovněž s oblibou loví, ani tu nevidím, zabít mě nebo proměnit za to, že ji vidím nahou.

Na Boušíně jsme už spolu byly? Vojtěška to musí vědět, zapomněla jsi to, protože jsi mi celou cestu vyprávěla o Jaroslavovi, o jeho posledních dnech, bylo to na podzim, pár měsíců po jeho smrti, na to si pamatuji a také na to, že jsme šly po téměř holé planině, neminulo dne, abychom v těch třech letech, která nám ta s vřetenem nutnosti, jak ho nazývá Platón, vyměřila, s Jaroslavem nemluvili o smrti, zdála se neodvolatelná, a přece stále zůstávala naděje na zázračné vyléčení. Když jsme seděli u kulatého stolu, díval se někam za mne, brodily jsme se s Vojtěškou vlhkým listím, když chtěl vstát z postele, musel tělo napřed rozkývat, až se pak v určitém okamžiku vymrštil a postavil na nohy, obnažená země měla po deštích barvu býčí krve, posléze už neměl sílu sám ani vstát, klel a mou pomoc zarputile odmítal, záchranka ho odvážela do Nemocnice Na Františ-

ku, taxíkem jsem s jeho věcmi spěchala za ním, nakonec jsme došly k prameni, k té boušínské studánce, ale vůbec si na to nevzpomínám a nepamatuji si ani, jestli jsem si ve vodě omyla ruce a obličej, nebo dokonce se napila z kalíšku pro poutníky, dál jsem vyprávěla o jeho umírání a jen zpola vnímala, co mi říkala Vojtěška o boušínské holčince, s níž je, jak se zdá, její život tajemně spojen, na Boušíně vždycky zažívá zvláštní stav, a když tam dlouho nepřijde, cítí až bolestný stesk, ale ačkoli jsem tenkrát, zaujata svým vyprávěním, tomu jejímu nevěnovala dostatečnou pozornost, muselo ve mně hluboko utkvět, jak jinak bych mohla o ní a té ztracené a nalezené holčince před třemi dny napsat, sestry mu oblékly bílou františkovskou tuniku s červenými puntíky a uložily ho do postele s ohrádkou, v noci chtěl jít na záchod, a jak přes ni přelézal, spadl a poranil si koleno, později se zoufale snažil vymanit z pout, která jsem sestře pomáhala připevnit, po několika dávkách morfia přestal vzdorovat, posléze začal sténat, sténal dva dny a tři noci, jdi, můj milý, jdi plavat do oceánu, třetí noc, hodinu s půlnoci se rozhodl a odvážně vstoupil do vln a plaval na širé moře, teď si vzpomínám, že jsme na cestě z Boušína narazily na zbloudilou ovci, možná jehně, vykouklo za kmenem stromu a hned zase zmizelo, holá hlava nebyla posléze ve vlnách větší než hlava plaváčka, panenky z olšanského dětství, a o chvíli později už nebyla větší než špendlíková hlavička.

Včera večer poslouchala Tisíc a jednu noc, sama si tu četbu vybrala a ze švýcarské knihovny všechny díly v pořádku došly, hned napoprvé dospěla při poslechu až k noci třicáté osmé, hlásí mi to skoro vítězoslavně, teprve v tu chvíli, nikoli o hodinu dřív, kdy vešel do pokoje Richard, je noc, nemůžeš to ztlumit? je noc, zase jsi nelouskala ořechy, je to tady tvoje jediná povinnost, uťala Victoru Readerovi, svému věrnému předčítači, řeč, noc mezitím pokročila, dlouho však nemohla usnout, tak ji

ta podivuhodná vyprávění, víš, kdy vlastně vznikla? rozrušila, možná ji také zneklidnilo, že příběhy vyvěrají jeden z druhého a tak dále až do nekonečna, a když pak konečně usnula, po dlouhé době se jí zdály sny, ne pouhé útržky a obrazy jako jindy, dokonce létala, což se jí nestalo snad od mládí, a ráno se cítila plná síly a po řadě dní, kdy se jí nepodařilo za celý den napsat víc než tři nebo čtyři řádky a i ty nakonec přeškrtnula a zahodila, zase skoro celý den psala, zbytečně jsem se obávala, že o posledním období svého života nebude umět vyprávět, možná se rozepíše i o tom snu. Kromě toho, že se vznášela nad krajinou, dostala se jí ve snu do ruky kniha, ale ať se snažila sebevíc, nedokázala z ní přečíst ani slovo, ani písmeno, nebylo to však proto, že je slepá, ve snu viděla docela dobře, ale že listy byly podivně pokroucené a písmena všelijak znetvořená a nepodobná písmenům, která zná, přitom věděla, že na čtení a porozumění velmi záleží, stejně jako na vyprávění, které poslouchá, vytahují z knihovny pět svazků Tisíce a jedné noci, balancujíc na otočné židličce, knihy pohádek se totiž nacházejí v předsíni až úplně u stropu, právě ony potopou, která se před dvěma lety přivalila shora, nejvíc utrpěly, voda na nich zanechala hnědé mapy, stránky nabobtnaly, uschly a zkrabatily se, co když se vodou proměnily i samy pohádky? A zrovna tak jako záleží na tom, aby pohádky vyposlechla až do poslední, záleží na vyprávění, o němž se sama pokouší, tam i zde, nebude-li pokračovat, jde o hlavu, nebo prostě bude se sebou hluboce nespokojená, hledá u mne vysvětlení, proč nemohla ve snu nic přečíst? Nevědomí, které je tvůrcem snů, patrně číst neumí, abeceda a četba jsou záležitostí vědomí, vzápětí se zarazím, kdysi dávno jsem přece ve snu, možná to však bylo až při probouzení, přečetla nápis nade dveřmi, stálo tam KRISTUS.

Sedí na okraji vany jako obvykle, dobře z koupelny slyší, co si tam o nich povídají, už to, že oba odešli od stolu, sotva se dojed-

lo, a nevyčkali na otcovu řeč, dokonce se zvedli v půli jeho věty, bylo nehorázné, první vstávala od stolu Ottla, odložila ubrousek s téměř tanečním gestem a vytratila se, brzo po ní se zvedal i Franz, ubrousek si přidržoval před ústy, jako by hrozilo, že se vzápětí rozkašle, mohl by nenadále vykašlat i chuchvalec krve, ačkoli v dobách, kdy seděla celá rodina u večeře, se to nikdy nestalo, ještě nebyl nemocen, plicní neduh zatím číhal pod psacím stolem, kam se Franzovi sotva vešly nohy, narážel do něj koleno, nebo pod pohovkou, ostatně pokašlával už u večeře, což mu nebránilo jídlo důkladně rozžvýkat, žvýkal každé slovo, ne, sousto před polknutím třicetkrát, jak je to podle fyziologa Fletchera žádoucí, proto nejedl ve městě ani na návštěvách, otec tento synův způsob nesnášel, při jídle skláněl hlavu k talíři, a když dojedl, zakrýval si pohled na stále žvýkajícího syna novinami, neméně mu vadilo, že Franz a Ottla po jídle takřka hned odcházeli, jako by chtěli to, co právě pozřeli, a také to, co u večeře pronesl, vyvrhnout, nebylo těžké si domyslet, že se v koupelně scházejí, aby kuli proti rodině pikle, možná je s nimi spolčena i Elli, pouze Valli ze spiklenectví nepodezíral, ji a potom Ellina syna Felixe měl ze všech svých potomků nejraději, dokonce si s ním na zemi hrál, Elli a Valli zahynou v lodžském ghettu, Felix zemře v Belgii na tyfus nebo při útěku přes Pyreneje. Často, když sedí na vaně a doléhá k nim hovor, už ani neposlouchají, stačí jim chvilku vedle sebe posedět, Franz si rád hraje s jejíma ušima, které jí stejně jako jemu odstávají, tahá Ottlu za laloušek, objevil to slovo v Babičce, kterou přelustil, a nepřestalo být součástí jejich sourozeneckých něžností ani teď, a také teď, kdy jeho dávno skryla zem blízko Olšan a ona vyletěla osvětivským komínem jako babička Davidovičová a Richard Wolf a jednohý Pavla Kristová a její matka. Proč jsi dala dceři jméno Věra? divil se. Když mlčí, slyší, jak se otáčí vřetenem nutnosti, jež vládne v srdci vesmíru, nepřestajně bzučí, a jak do vany odkapává voda z kohoutku, ZAVÍRAT PO-

ŘÁDNĚ KOHOUTEK! STÁLE TEČE, hlásá nápis nad malým umyvadlem na veleslavínském záchodě, Richard ho proto napsal písmeny tak velkými, aby se máti nemohla vymlouvat, že ho nepřečte, zase jsi kohoutek nezavřela! do nafialovělé pěny, v níž leží bez hnutí ta, která se touží opět proměnit v labuť, dopadají kapky takřka neslyšně, koupající se bojí, že kdyby její přítomnost někdo postřehl, vana by se zase proměnila v hlubokou bohnickou vanu, v níž už by se proměňovat nemohla, koloběh je králem ve sféře času, všech časů, toho olšanského, toho osvětimského, toho bohnického i toho veleslavínského, onehdy jsem ve vaně ležela bez hnutí já, voda pomalu chladla, pěna se dávno rozpustila a na hladině po ní zůstaly našedlé mapy, ale Franz s Ottlou z koupelny stále neodcházeli a ani se k tomu zřejmě nechystali, nechtěla jsem je vyplašit, kdyby se ohlédli, hrozilo by mi, že uvíznu v podsvětí.

Když někomu, kdo u ní dlouho nebyl, kdo se objevil, až když se vrátila do veleslavínského domku, vypráví, co se tehdy na konci června odehrálo v Joskově bytě, říká to zjevně nerada a dost stručně, podrobnosti si už nepamatuje nebo je neuvádí proto, aby tu vzpomínku příliš neoživila, a až k té události dojde ve třetí části svého vyprávění, vloží do knihy místo jejího líčení policejní protokol, který redaktori z opatrnosti vypustí, zato já detaily nešetřím a doplňuji její vyprávění, nedbám na to, jak se cítí, oklamaná a provinilá, nejen před Kristinou, která její vinou, kvůli její bezmezné důvěřivosti přišla o vzácný otčův portrét, ale i sama před sebou, vždycky měla na sebe velké nároky, pro mne jsou však detaily velmi důležité, právě z nich se přece rodí příběh a skrze ně získává svou věrohodnost, jediným detailem, jež ona sama obvykle připomíná, je lilie, kterou Joska drží na obraze v ruce. Kdo měl ten nápad, básník, nebo malíř? ptám se, už si nevzpomíná, proč zrovna lilii, proč ten květ, který značí nevinnost a čistotu, ale také je spojen s po-

kušením a vchodem do podsvětí, který se v zemi otevřel, když Persefoné trhala lilii, a Hadés, jenž po ní toužil, ji tím otvorem unesl do své říše, možná se však plete a má na mysli jiný Joskův portrét, mnohem starší. Už si obraz dobře nevybavuji, do Joskova pokoje, kde visel, jsem vstupovala jen výjimečně, jednou jsem tam však usedla na Joskovo chatrné křeslo a jednou nebo dvakrát jsem seděla na proleženém Záhořově gauči, tehdy, když za Anitou přišel O. K. a žádal ji, aby Joska nechal na pokoji Bohunku, že mají s paní Grögerovou před svatbou, přitom nebyl ani rozvedený, si Joska po hádce s Anitou, která po něm chtěla vysvětlení, šel lehnout na svůj gauč mezi hady, jak napsal v Letu let, naposled jsem do pokoje nahlédla, když tam jako vyvržené zvíře spočinul kufr s věcmi po Maří. Ačkoli byla Bohunka přesvědčena, že všechny ty věci zmizely, dcery měly za úkol postupně je odnášet do popelnic, před pár dny se některé z těch věcí objevily ve Velešlavíně, začaly se kupit na rohové lavici v kuchyni. Hledám Joskův portrét v Letu let, ovšem že tam neschází, dokonce je tam Joska zdvojený, vlevo se nachází Lhotákův obraz, ta, která ho drží jako herold pánův znak, je od pasu vzhůru zakrytá obrazem, který tiskne k sobě, hrudí, nosem a zřejmě i ústy se jeho rubu dotýká přibližně v místech, kde se na líci nalézá tvář, tvář milovaného, nesmí ji upustit, vpravo od obrazu pózuje v pepita saku Joska sám, natočen orlím profilem jako na portrétu, a ačkoli básníka na obraze od básníka na fotografii dělí patnáct, třeba i dvacet let, podoba je vskutku obdivuhodná, jisté je však jedno, mladý muž na obraze nedrží lilii ani jiný květ, ruce má založené, básník z východočeských Chomutiček se chystá dobýt svět jako Rastignac Paříž, na kterou se na začátku Balzakova románu hrdina dívá z kopce nad městem, ani Hiršal na fotografii lilii nedrží, ruku má světácky zasunutou do kapsy kalhot, všechno se zdá nasvědčovat tomu, že už svět dobyl.

Snad je to tím, že jsem jí uvázala červenou stužku, ale kdykoli teď Artemidu rozsvítím, lampa nebo bohyně světla, která se v ni proměnila, začne promlouvat. Potřetí nebo počtvrté nabíraly Nefelé, Hyalé, Rhanis a Psekas do džbánů z potůčku vodu a polévaly ji, krásná Fialé ji omývala, slast, kterou přitom pociťovala, se stupňovala a v tu chvíli už přecházela v trýzeň, když tu se objevil onen jinoch, vnuk Kadmův, nymfy, nahé stejně jako ona, se bily v prsa a křičely, shlukly se kolem ní a snažily se ji svými těly zakrýt, jak by mohly, když jí sahají sotva po pás, neměla po ruce zbraně, které jí ukul Héfaiostos, před koupelí je odložila v jeskyni, vchrstla mu tedy do tváře vodu, nyní si vyprávět můžeš, žes mě viděl bez šatů, v ten samý okamžik mu nasadila na hlavu jelení parohy, budeš-li vyprávět moci, ruce mu změnila v nohy a paže v dlouhé běhy, tělo pokryla skvrnitou srstí, zaúpěl, když pochopil, že nevydá lidského hlásku, po zvířecích tvářích mu kanuly slzy, jen lidská mysl mu zůstala, jeho psí smečka, kterou na něj poštvála, ve chvílce svého pána rozsápala, krev se mu řinula z četných ran, sténal a vydával zvuky ani lidské ani zvířecí, dokud v bolestech nevydechl, slova bohyně se začala vytrácet v sílícím bzukotu. Kdo ji za přílišnou krutost ztrestal, kdo se jí pomstil tak, že ji proměnil v kovovou lampu? Zeus, její otec, to asi nebyl, vždyť ani Apollóna za jeho často hanebné činy netrestá, kdo jí odňal toulec s šípy a luk jí zlomyslně ponechal? v marném snažení jej napíná pokaždé, když rozsvítím, zděšené nymfy, které mstitel proměnil v hmyz, se dávají do vířivého tance kolem zářící hlavy své paní, která se znovu a znovu pokouší vyprávět svůj příběh, slibuje si od svého vyprávění, možná ne tak úplně jejího, vysvobození, zřídka se jí ho však podaří dokončit, buď brzo zhasnu, nebo ho přehluší poplašený bzukot.

Zrovna si zkoušela letní šaty, které si ušila, maminka je na ní špendlila, špendlíky svírala mezi rty, jak to dělávají švadleny,

nemají dva páry rukou jako bohyně Kálí, děsivá podoba bohyně Šakti, když Jenda, který seděl opodál u stolu a četl noviny, vykřikl a pak sklouzl ze židle, strhl s sebou ubrus, rozběhla se k němu, Jendo! Jendo, co je ti? vzpamatuj se! chtěla ho ještě zadržet, vyzvednout hroutící se tělo zpátky na židli, jako by tím, že by ho posadila, mohla Jendu zachránit, nepropadl by otvorem, který se pod stolem v břevnovském bytě náhle rozevřel jako zem na louce, když Persefona trhala lilie a snad také fialky, v tom okamžiku si uvědomila, jak bylo bezpečí, které jako dítě hledala pod stolem za těžkým vyšívaným přehozem sahajícím až k zemi, kterým maminka po jídle přikrývala stůl, záludné, Jendovo tělo bylo však příliš těžké a nedokázala to, tiskla jeho hlavu k sobě, špendlíky se jí zapichovaly do těla. Mám pocit, že už jsem tu scénu líčila, opakuji se jako Artemis, která vyprávění pokaždé pozmění, liší se počet nymf i jejich jména, v jiné Bohunčíně verzi slyšely bouchnout dveře bytu, těžké kroky, bouchly další dveře, pak výkřik jako z hloubi země, tentokrát se rozevřela na záchodě, vyrazila dveře, Jendo! chytala jeho padající hlavu do klína, Jendo, co je ti? vzpamatuj se! Nebylo pak pro ni asi lehké nosit ty pestré šaty, které byly tehdy rozešité, i když se do nich Jendova tvář neotiskla a ani na nich nezůstaly stopy po čaji, kterým si klín polila, když si je po roce vdovského smutku vzala poprvé na sebe na procházce s dětmi a vytahovala z ruksaku špatně zavřenou termosku, O. K. nesl její smutek nelibě, ještě stále s ním byla, ale už nepotrvá dlouho a na scéně se v pepita saku objeví Joska, pak si šaty znovu oblékne, O. K. se bude marně domáhat vstupu, přestanou mu otvírat, bude volat nahoru, pomodli se ve chvílce pokory! očisti se! chci bojovat o tvou duši! Maminka a Lola to musely slyšet, ale dělaly, že nic neslyší, děti našťestí doma nebyly, o její duši měl starost, když svou už zaprodal. Říkala Daniela, že Emanuel Moravec, kterému O. K. přisluhoval, se v květnu 1945 zastřelil nebo ho zastřelili sami Němci,

s nimiž utíkal z Prahy, u Chotkových sadů, tam, kde se silnice ve svahu zatáčí ve tvaru obráceného S a pokračuje pak kolem Belvederu k Hradu, cestujícím v tramvaji sedícím napravo se na tom místě na okamžik rozevře panoramatický pohled na město, vyhodili mrtvolu za jízdy z auta, kutálela se, dokud se nezarazila o bránu Jeleního příkopu.

Ach, ta husopaska! Tatínek nedal nikdy najevo, že se mu mamčin vyšíváný obraz nelíbí, ty naducané modré obláčky a ten husí pochod a za nimi na jarně zelené louce husopaska v pestré zástěrce, která žene husy nebo housátka před sebou, maminka ho vyšívala patrně ještě před svou první svatbou v Prostějově, možná se pohledu nad pohovku, když na ní po obědě odpočíval, vyhýbal a při jídle seděl k obrazu zády, ani malé Bohunce, která měla obraz přímo nad sebou, se husopaska nelíbila, vlastně se jí bála, výraz té holčinky byl panovačný a skoro zlý, skláněla se při jídle hluboko k talíři, a také ji znepokojoval proutek, který držela husopaska v ruce, párkrát do pokrmu šťouchla a nechala ho, když ji kárali a pobízeli, sežvýkala ještě pár soust a pak vlezla pod stůl k tatínkovým nohám, kdyby se tam neschovala, husopaska by v příští chvíli hnala proutkem před sebou i ji, opatrně zpod přehození vykukovala, jestli už jsou pryč, průvod už opustil modrý pokoj a snad i byt v ulici Na Panenské, dřív bývala v těch místech vinice, kam se v neděli chodilo z Prahy na výlet, film se však zadrhl a průvod se zastavil, jen proutek v ruce holčinky se chvěl, nebylo pochyb, byla to zlá kouzelnice, tam někde, odkud sem přišly a kam nikdo z rodiny nedohlédl, švihla proutkem, za trest, co udělali? mládence nebo dívky proměnila v husy, žalostně kejchali nebo kejchaly.

Nechci, aby se mě ptala, jestli jsem psala, prosím ji o to poněkoli-
káté, ale vždycky znova se mě na to zeptá, snad proto, abych

se na oplátku na totéž zeptala jí, nebo ji to opravdu zajímá. A já vždycky s rozpaky a studem odpovídám ano či ne nebo říkám, že se o to pokouším, co jiného opravdu dělám, a bojím se, aby nepoznala, že s mým psaním není něco v pořádku, možná dávno, od začátku tuší, že píšu zase o ní, ale už nenaléhá jako dřív, když nedokážu říct, o čem píšu. Jak bych jí mohla vysvětlit, že se věci v románu, který jí a mnohé další vstřebává a požívá a znovu ožívuje, dovolávají svého pojmenování a přítomnosti v příběhu, jedny se objevují, jiné mizí, o překot plním věcmi ze svého života román, stejně jako ve snu velký kufr, s nímž se mám zakrátko vrátit z ciziny domů, věcmi, neoctnou-li se v něm co nejdřív, budou ztraceny, sháním se po hrníčku, z kterého ráno pila matka bílou kávu na chatě pod Blaníkem, vařila si ji z melty a později z bikavy, teď z něj ráno piji bílou kávu já, možná ho rozbila některá z postav, ale nikdo se k tomu nedoznal, ostatně nevím, jestli by jistota ztráty byla tím, po čem toužím, už teď kufr stěží unesu, čím dál víc se zadýchávám na ulici i na točitém schodišti nebo šneku vět. Chrám se na státní svátek 17. listopadu skryl v mlze, jako se nymfa Arethúsa skryla za závojem mlhy, který jí seslala Artemis či u Římanů Diana, a tak unikla říčnímu bohu Alfeiovi, který po ní zatoužil, kdysi pronásledoval i samotnou bohyni, nymfu Kallistó, které se zmocnil Zeus či Jupiter v podobě Diany v šafránově rudé tunice a s bílou panenskou stužkou ve vlasech, však nezachránila, přitom si tuto nymfu svého času vyvolila, aby ji česala, někdy v rozrušení upustila Kallistó hřeben, družky se jí posmívaly pro její nešikovnost, dokonce se od ní nechala i omývat, nakonec ji však zavrhla, protože se zdráhala laskat její klín a uhýbala před jejími prsty a jazykem, takhle mě miluješ? Nakázala jí nosit vodu, hodně vody cestou z těžkého džbánů vyšplíchala a jednou zvrhla na bohyni celý jeho obsah najednou, družky ji po straně štípaly a lechtaly, což mezi nymfami, soupeřícími o přízeň bohyně, není nic neobvyklého a Kallistó byla nejkrás-

nější z nich. Kdyby se od družek nevzdálila a nevešla do lesa, který nepoznal sekyry, neodložila zbraně a neusnula, nestalo by se jí to. Když nad sebou spatří postavu v oděvu své velitelky, nechá se obejmout, v domnění, že ji objímá její paní, dokonce je povolnější než jindy, sotva však pozná, že takhle neobjímá a nelaská bohyně, začne se bránit, kdo však může boha přemoci? a poté, co bůh dosáhne svého, jako vítěz se vznese už ve své pravé podobě, sotva nymfa vstane a oblékne se, uvidí bohyni s její družinou, nejdřív se lekne, že se vrací on, a když na její prosby ji opět vezmou mezi sebe, zapomene na zemi toulec a na stromě luk, zbraně! volají na ni. Když potom přijdou k potoku, zatouží bohyně po koupeli, svlečme se! jsme tu samy, všechny se hbitě svléknou, až na Kallistó, ta otálí, strhnou z ní šat, v tu ránu pochopí, co předtím tušily, ale co Artemis, ačkoli je bohyně, kupodivu nepoznala, Kallistó si rukama zakrývá klín, ještě z něj nestačila smýt krev a už v něm začal růst syn Arkás, odejdi odtud! neposkvřňuj posvátné zřídlo! Žárlicí Héra nebo Junona, manželka Diova, pak nymfu promění v medvěda, ponechá jí však lidskou mysl, v okamžiku, kdy se Arkás, který mezitím dospěl, chystá zabodnout do medvědice kopí, slituje se pán hromu a promění oba ve hvězdy. Snad bych mohla Bohunce vratkými slovy vypovědět příběh z Ovidiových Proměn, kterého jsem se pod zářící Artemidou a za bzukotu její družiny zmocnila, patrně si na něj z gymnázia matně vzpomíná, ale jak jí můžu vyprávět příběh, ve který proměňuji její život, o kterém mi s takovou otevřeností vypráví?

Ve sklepe v bývalé mandlovně, kde ve snu, který se mi zdál nedlouho po listopadové revoluci, měl být vystaven betlém, ale místo něj tam ležela otevřená rakev s Václavem Havlem, viděla jsem, jak se nepatrně pohnul, se koná schůze vlastníků bytů, rozhoduje se o starém akátu před domem, vysazeném v době, kdy se stavěl chrám, ve výši čtvrtého patra, kde bydlím, je su-

chý, uřezat, nebo porazit? holé větve, ve kterých se zachytila bílá stužka, se zachvěly a poté strnuly v krouceném písmeni neznámé abecedy, porazit! volá zezadu od dveří místnosti pan Antonín, soused z šestého patra, a další sousedé se k němu přidávají, ruce se při hlasování téměř do jedné zvednou, porazit! Zahynu, až ho skácí, na kusy rozřežou? Snad jen proto, že se hodiny na věži chrámu před časem zastavily na číslici 12, od té chvíle trvá na náměstí poledne nebo půlnoc, se sekyra ani pila stromu zatím netkly. Akát před domem je mým stromem života a smrti, Bohunka má rozkošatělou třešeň rostoucí pod domkem v Sedle, ta je můj rajský strom, můj Yggdrasil, říká, nic nedbá na to, že v severské mytologii je to jasan, tajemné znění jména jí učarovalo, Ygg-dra-sil, a nevdá jí ani to, že Yggdrasil není stromem poznání dobra a zla, nýbrž že je osou světa, věčně zelený pne se až k nebi a kořeny sahá do nitra země, až do podsvětí říše. Yggdrasil znamená kuň Ygga, Ódina, který na tom stromě devět dní visel proklátý kopím, teprve potom byl zasvěcen, význam stromu ani etymologie jeho jména ji očividně nezajímají, ne-li přímo překážejí, ruším její kruhy, mou řeč gestem zahání, pod stromem se shromažďují bohové, jako ti řečtí na Olympu, střeží jej Norny, severské sudičky, Urn, Verdandi a Skuld, aby má slova přebila, opakuje stále dokola a hlasitěji Yggdrasil! Yggdrasil! strom odolává všem kosmickým otřesům, stojí nezlomený i v čase, kdy jeden svět zaniká a jiný jej střídá, copak nechápu, že je zdrojem její životní síly, den ode dne slábne, avšak dokud to slovo nezapomene, Yggdrasil, dokud ho dokáže opakovat, Yggdrasil, aniž splete pořadí hlásek, síla ji zcela neopustí. Kdykoli se zvenku ozve ječivý zvuk pily, vyskakují a běžím na balkon, abych tomu, až budou akát rozřezávat na kusy, na práci bude dole dohlížet pan Antonín, strom nezasténá, nezavzdychá, byla alespoň přítomna, když už tomu nemůžu zabránit.

Její život? Můj život! Tat tvam asi, to jsi ty. Co píšu o ní, píšu o sobě, její příběh je od jisté doby, ne-li od samého počátku, mým příběhem, to já jsem držela v klíně Jendovu hlavu klešající do podsvětní říše, pustila jsem ji, to já jsem na Bulovce budila Josku z podsvětního spánku, neprobudila, to já jsem seděla v místnosti s Janíčkem nebo Martínkem, který po válce vystřídal na Pankráci Aloise Weisse, Weissovi pomocníci Schweiger, Engel, Tyfa, Křížek a Nerad, opakuj jejich jména! během květnové revoluce pankráckou sekeru rozčtvrtili a úd po údu svrhli z Karlova mostu do Vltavy, skoro v místě, kde do řeky skočila Chloé, spočinuly na dně vedle křídla anděla, padlého nebo spadlého ze zábradlí a po řadě let nalezeného a vyzdviženého, Janíček, pokud se ujal hned po Weissovi jeho řemesla, věšel konfidenty, zrádce národa, v sedmačtyřicátém pověsil Václava Dvořáka a Romana Procházku, opakuj i tato jména! v květnu 1947 pověsil také velitele pankrácké vězniče SS-Untersturmführera Paula Adama Soppu, který byl objeven v táboře Dachau, kde se skrýval, a předán do Prahy, opakuj jeho jméno! Na psacím stole leží Martínkova ruka porostlá sluncem vyšisovanými chloupky, neodtahuji svou, hned 9. května 1945 se přihlásil na Hlavním štábu a pak v tajnosti, v tajnosti? byl přece vyzrazen! konal svoje dílo, vždycky pak na pár dní opouštěl Prahu, chodil po prašných cestách a toulal se po lesích, on? aham, já! měl tam svůj strom, jasan, pod kterým zády opřen o kmen sedával, nad ním v koruně viselo tělo prokláté kopím, pít! Ódinova iniciace měla trvat devět dní, dosud však není u konce, visí v mých větvích a žízni.

Eva Tomášková vede maminku do kuchyně, krok sun krok, koho jsem v poslední době viděla jít takovým krokem? maminka, které bude za půl roku sto let, vyťukává na stolním harmoniu lidové písničky, přitom prozpěvuje, chvílemi se k ní přidáváme, někdy tón netrpělivě a s roztrpčením hledá, ale

většinou sahají prsty na klávesy najisto. Starý javor mlčč na dvoře, který vrcholem dosahuje do pátého patra, zelenýhájo- vébejvalystevymoje, nebo ještě výš, se v létě v noci za bouře, snad přímo tornáda, rozlomil, zběsilý vír se točil kolem kmenu, větve hlasitě sténaly a praštěly, na zem popadaly mohutné kusy, jen zázrakem žádný nezasáhl dům, neřkuli člověka, rajská zahrádka, kterou Eva na dvoře po léta budovala, vzala spolu s pergolou a zahradním nábytkem v jediném okamžiku zasně, vznešená kostra tam doposud stojí, velikán čeká, jak o jeho osudu rozhodnou obyvatelé domu, Evin život je se stromem, který její tatínek pamatoval už jako dítě, spjat podobně jako Bohunčin s třešní a můj s akátem, bejvalyste bejvalyste, jakej strom? maminka si na strom nevzpomíná, ačkoli se na něj z kuchyňského okna dennodenně dívá, oralsemoral alemálo kolečkosemi kolečkosemi polámalo, ani na bouři si nevzpomíná, včera? říkáš, včera? s údivem poslouchá, když Eva líčí tu zkázu, dvůr byl pokrytý neprostupnou vrstvou trosek, achsynkusynku domalisi? tu měl rád prezident Masaryk, zpívali mu ji i o pohřbu, znovu a znovu ji hraje, o tom, že dcera nebo kdo to je před čtyřmi nedělemi podstoupila vážnou operaci plíc a málem umřela, nemá tušení, ačkoli se o operaci před ní několikrát mluvilo. Eva si rozhrne tmavomodrou prošívanou vestu, která zraněnou hrud' chrání jako krunýř nebo štít, a ukazuje mi, kde ji rozřízli, pod levým prsem a na zádech, koho rozřízli? mě? domalisi? uhodí na klávesy silněji, ne aby náš přerušovaný rozhovor přehlušila, ale aby se ujistila, že hraje správně, melodie jí vyplula z hloubi paměti jako Bohunce latina, zatímco lidé a události jejího života jsou nenávratně zapomenuti. Najednou si Eva uvědomí, že se z koupelny už nějakou dobu neozývají žádné zvuky, poslední zní jako předsmrtný chropot, železná pradlena, jak kdysi ten stroj pojmenovala Ludmila Macešková, zřejmě dokončila své dílo, a odběhne pověsit maminčino prádlo na sušák rozlože-

ný v pokoji. Když se přijde uprostřed noci jako obvykle na maminku podívat, prádlo na sušáku nenajde, nakonec objeví mokrý chumel ve skříni pod šaty. Před lety se Eva spustila na laně ze střechy nemocnice k oknu pokoje, ve kterém, připojen k hadičkám, ležel tatínek, návštěvy nemocných nebyly na tom oddělení povoleny, trpěl nesnesitelnými bolestmi, byl by si přál, aby ho odpojili, vyčítá si, že to neudělala, ani já jsem otci, když ho přepadly bolesti, nenalila do čaje smrtelnou dávku anestetika, a nevím, jestli bych to udělala, jak jsem si umiňovala, kdyby se bolesti vrátily. Byla to Eva Tomášková, kdo ho po čtyři týdny ob den vozil do Vinohradské nemocnice na ozařování, z místnosti, kde probíhal tajemný obřad provázený hukotem, vycházel otec pokaždé bledší a bledší, rok předtím, kdy už byl zesláblý, ale jeho nemoc ještě nepropukla, nás i se psem Filipem odvezla na chatu pod Blaníkem a na konci léta tam pro nás zase přijela. Stříhá mamince nehty, teď se ti, mami, bude líp hrát, s takovou láskou jsem bezmocné Emilce v Sulické nehty a vlasy stříhat nedokázala, na chvíli jí pak ponoří prsty do mýdlové vody, aby nehty nebyly po stříhání ostré, otírá jí ruce dosucha, v příštím okamžiku jí maminka ruce ukazuje, podívej, jak mi narostly nehty, levou si můžu ostříhat sama, kdepak, nůžtičky v bytě nenechává, nýčkouž dlouhýčas neslyšelses ptáčkahlas, vybavil se mi žlutohnědý kostičkovaný svetr ke krku, který Eva nosila v dětství a oblékla mi ho, když jsem si na táboře v Železném Brodě zlomila ruku a roztrásla mě zima, naoblozeseukázal smutnýčas, jaká proměna, v koho? v co? dostalses šáteček vkaždýmrohu kvíteček, se v ní odehrává? odsvýmilyproptěšení. Eva Tomášková, opakuj její jméno!

Když v kuchyni zahazují do velkého papírového pytle vytištěné staré verze kapitol, bývají tři, čtyři, někdy jich je i víc, představují si, co se s nimi bude dít, až vrchovatě naplněný

pytel v náručí odnesu a vysypu do modrého kontejneru, který stojí naproti přes ulici, netrhám papíry na malé kousky jako Bohunka, aby si nikdo nemohl přečíst nepodařená místa, jen je v půli přehnu a ponechám jejich osudu mezi jinými větami, čísly, krabicemi, novinami, obaly od potravin, ruličkami od toaletního papíru. Po ránu nebo večer se budou v té směsi přehrabovat bezdomovci tábořící na náměstí a kolem sebe budou rozhazovat, co se jim nehodí, a shromažďovat, co by mohlo být k užítku, narazí tu a tam na potištěnou stránku s vpisky a vsuvkami vyznačenými rozmáchlým gestem, vlnovkou, smyčkou nebo výdutí, v níž se zrodila nová věta nebo celý shluk vět, nezřídka se věty šíří na rub papíru, některé se začaly rozlévat na cizí papíry, budují si v nich svoje hnízdo, ne-li přímo svět, když je sběrač rozežene a rozhází, některá věta se vznese jako probuzený netopýr, zatřepotá se a zmizí, možná někomu padne zrak na tu či onu bující větu, chňapne po ní a bude chuchvalec nějakou dobu rozžvýkávat jako Kafka sousto Fletchero-ovou metodou, otec tento synův zvyk nesnášel, než ji vyplivne, někdo si všimne, že se v kontejneru už po měsíce objevují stále další a další listy s povědomými rukopisnými vsuvkami a krutými škrty a podiví se. Z těch listů se v útrobách modrého kontejneru, do jehož tmy vždycky nakrátko dopadne světlo, vlastně rodí román, stále přepisovaný a přeskupovaný, sotva se zrodí, už zaniká, nebo se proměňuje, jiný, a přesto stále týž anebo stále týž, a přesto jiný román tam v kontejneru, který se někomu může stát ložem i rakví, srůstá s jinými písemnostmi, ale i s věcmi, často i nečistými. Podobná představa mě nepohoršuje, vždyť přece své věty možnosti znečistění nebo i zhanobení sama dobrovolně vydávám, tam uvnitř vzniká, děje se skutečnější román než ten, který sepisují tady na stole, už se zase jako na počátku oháním tužkou Centrum, krátí se jí dech a každým okamžikem jí dojde šťáva, další čtyři jsou však připraveny kdykoli družku nahradit, jako Fialé nahradila Ka-

lístů a Hyalé pak nahradila Fialé, román, který je smotkem popsaných listů a věcí, použitých, poničených, neúplných, nyní určených k likvidaci nebo snad k recyklaci, a který nemá být jen čten, ale zároveň nebo především čichán a dotýkán.

Když Eva Tomášková na okamžik rozevřela tmavomodrou prosívanou vestu, aby mi ukázala, achsynkusynku, kde její tělo pod levým prsem a na zádech rozřízl chirurgův skalpel, domalisi? dlouhé rány se téměř spojují, zachvěla jsem se, ne proto, že by mě děsila velikost a hloubka ran, po čtyřech týdnech zacelených, ale nejasnou úzkostí, aby v nestřeženém okamžiku nepronikli pod vestu duchové, ti, kteří v létě vířili kolem Evina stromu a podíleli se na jeho zkáze, dvůr, kde si přes den hrály děti, mezi nimi také Evini dva vnuci, pokryli mohutnými větvemi a záplavou listů. I ona si podobné nebezpečí zřejmě uvědomila a rychle si vestu zase zahrnula, pan oponář, prosím na jeviště! volá inspicient ve Státní opeře, když se blíží konec představení, posledně při generální zkoušce Romea a Julie volal oponáře dvakrát, podruhé důrazněji, pan oponář! v hlase jako by zároveň zazněla obava, co by se stalo, kdyby opona na konci nespadla nebo se nezahrnula, tanečníci by na jevišti navěky strnuli ve svých pózách a diváci v hledišti by zůstali navěky připoutáni k plyšovým křeslům, už roky a naposled asi měsíc před operací plic, o níž ani Eva ještě neměla tušení, jsem ji v té vestě bez rukávů, která připomíná Athénin štít, aigidu, ale nevykoval ji pro ni Héfaistos, ale ušila ji nejspíš čínská švadlena, chránila ji před kopím a šípy, viděla. Právě Eva Tomášková bývá ve snech mou moudrou průvodkyní na cestách, i ona v nich však nejednou padá do propastí, v předposledním snu spadla do hlubokého jícnu, který se náhle pod jejíma nohama rozevřel, i tenkrát ji však vesta ochránila, už v příští chvíli zase stála nahoře vedle mne, klidná a nezraněná, snad by ji ochránila i před mohutnou temnou vlnou, která vyvstala v moři a blí-

žila se k břehu v úplné tichosti, lidé s němým křikem prchali z pláže, my s nimi, krajina však byla rovinatá a jediný pahorek byl v nedohlednu, pohyb vlny byl však pomalý, nebo se dokonce zastavil, šplhaly jsme na kopec, chytaly se zakrslých keříků, přidržovala jsem si kapsu, v níž jsem schovávala jakýsi ostrý předmět, mohlo to být babiččino vřetánko, ale také Eviny nůžtičky, píchaly mě přes kapsu do stehna, a když jsme byly na vrcholu a ohlédly se, viděly jsme, že si zas poklidně vlnka s vlnkou hraje a turisté na pláži jako předtím vystavují slunci svá obnažená těla. Teprve potom, když Eva vyprávěla, jak mě před lety navštívila v nemocnici na Karlově náměstí, její maminka přitom hrála na keyboard kdyžsemjášel touputimskoubranou, kde jsem ležela po opožděné operaci odchlípené sítnice, dívaly-se dvěpanenkyzamnou, vzpomněla jsem si, že pod rozepnutým černým kožíškem, zděděným po milované tetě Zitě, měla i tehdy na sobě onu vestu, která ji pak chránila na cestě z budovy, dveře všech pokojů byly dokořán, otevřená okna v pokojích zela do tmy, liduprázdnými chodbami vanul chladný zimní vzduch a s ním vlétali dovnitř duchové, kterým v tu hodinu, mezi šestou a sedmou, nemocní byli vydáni napospas.

Jako dítě ho na rozdíl od Elli a Valli nezajímalo, co dělají rodiče v noci v ložnici, a jako dospělému mu bylo proti mysli do ložnice rodičů vstupovat, ba tam nahlížet, dokonce i ve dne, jako by se tam i v době, kdy se tam rodiče nezdržovali, dělo něco nepřístojného, vyhýbal se pohledu do ložnice, jenž se mu někdy naskýtal, když slečna Wernerová stlala a větrala průvanem pootevřenými dveřmi, s nechutí tam vcházel, když ho otec, aniž vzal do ruky časopis s jeho povídkou nebo knížku, první byl soubor krátkých próz Rozjímání, posílal do ložnice se slovy polož to na noční stolek, se zvláštním důrazem na slovo to, skoro se zdálo, že synovy povídky jsou pro něj čímisi obtížným jako mouchy, hebrejsky zebub, ty jsou podle Weinre-

ba šifrou rušivé mnohosti, a je jich třeba se co nejdřív zbavit, Pán much, Belzebub, je během jídla chytal do hrsti, zamačkával a poté pouštěl pod stolem na koberec, jako by ze synových povídek mohlo něco přejít k němu, ačkoli ve skutečnosti, při jeho početí proběhl kdysi tento proces opačným směrem a už se nedal zvrátit. Nebylo jasné, zda se hodlá před spaním pustit do čtení, sotva, nebylo ani pravděpodobné, že by časopis nebo jeho knihu otevřel, matka po jistém čase ty věci z ložnice odnášela, byly pak scvrklé a vysušené jako ovoce ve spížirně. Zvědavý nebyl ani na to, co se dělo za okny v přízemí domů, stačilo, že k němu, když kolem procházel, doléhal křik a pláč, nenahlížel ani do průjezdů, aby se nestal něčeho nemilého svědkem, do jednoho právě vběhlo dítě, bylo slyšet, jak míč poskakuje po dlažbě, vyhnul se muži v mohutném kožichu rozkročenému před vchodem do domu v Bílkově ulici, kam chodí hledat Ottlu, muže v kožichu nemá rád, ženy v kožichu snad ano? Je mu povědomý, stejně jako prve to dítě, možná to byl Felix, syn Elli, kterého měl otec ze svých vnoučat nejraději, možná se obává, aby ho lidé, které potkává, nezatáhli do svého příběhu. Střídá při svých procházkách několik tras, nikam z nich neodbočuje, jakékoli změny jsou vzhledem k jeho nemoci nebo té naprosté neschopnosti žít nebezpečné. Stačí, aby mimoděk zahrnul do vedlejší ulice, a sápe se na něj Siréna, její spáry na něj dorážejí z boku nebo přes ramena na hrud'.

Ty to jsi! ukazuje prstem na mě, mohutná černá nohavice, v níž se skrývá pahýl nohy, je nakročena týmž směrem, to já sama jsem postavu postavila na psací stůl a k sobě ji natočila, abych z ní vyčetla poselství, které přitom bude sotva jasnější než delfská věštba. Ten maličký na velkém, trpaslík na obrovi určuje, kam se vydají, koho budou sledovat, na koho ten malý ukáže, aby šel z kola, z kóla ven. Obr nemusel klesnout na kolena jako velbloud, aby se mu maličký mohl posadit na ramena, jedním

švihem prý na něj vyskočil, sám z toho usuzuje, že to nebylo poprvé, kdy svému známému, tak jej v povídce nazývá, usedl na ramena, ujařmil ho, učinil z něj jízdní, nebo dokonce bojové zvíře. Takto, na ramenou druhého jsme jako děti bojovali na dvoře, říkali jsme té hře, při níž jsme se rukama pokoušeli svrhnout protivníka na zem a sami se udržet na ramenou, býčí zápasy. Nedávno jsem se ve snu na olšanském dvoře ocitla, byl v poledním žáru prázdný, u zídky, oddělující dvůr od sousedního dvora, jsem se vyčůrala, teplým proudem jsem označovala své území. Maličký jezdec s odstávajícíma ušima zkrotil bezhlavého bronzového obra s pahýly rukou a nohou, v rozevřeném saku zeje velká rána ve tvaru vulvy, právě se ji jala zkoumat moucha, jedna z Jupiterových proměn, ale brzo vzlétla, patami ho pobízí k lehkému klusu. Kam klušou? Prázdnota rozevírající se ve vytahaném saku byla snad kdysi rodící hrudí, lůnem, které se však teď, když malý dvojník sochy stanul ve výši mého obličejce na kraji psacího stolu, změnilo v lůno pohlcující, jsi to ty! v tomto zápasu jde o tebe, teď bronzový oblek s jezdcem dorazil na náměstí Jiřího z Poděbrad a časem by se on nebo některá z jeho malých replik mohli vydat Milešovskou k věži. Až ho zpozorují černá batolata, polekají se trestajícího prstu, vlastně prstíčku, budou šplhat po trupu věže co nejvýš, čeho se bojí? není to přece jejich otec, nevyšly přece z jeho hrudi, ale z hrudi Davida Černého, a ten se své děti dosud nerozhodl pozřít, pod věží, na lebkách čtyř tisíců Židů, pohřbených na tomto místě během minulých dvou století, se právě buduje hřiště, minigolf, sem tam trčí z betonu pahýly, to jsi ty! to jste vy! v příští chvíli se kosti promění v golfové hole. V naději, že zvrátím běh věcí, vkládám prst do lůna saka, podobně někdy sahám v komoře do babiččiných úst, nesevrou mě, ani ono mě nesevřelo, prst i věta se smekají po hladkém povrchu kovu, Démétrios kdysi prohlásil o Platónových kólech, že nemají pevný konec ani délku a podobají se něčemu smekavému, olisthó tini.

Do levého prsu se mi zabodl šíp s rudým pírkem, z ranky vytekl krapítek krve, prs zmodral, podezřívám družky Artemidiny, z hustého lesíku u chaty slyším špitání a chichotání a praskot suchých větviček. Nezdá se mi, že by šíp vystřelila sama bohyně, kdyby to byla ona, bohyně lovu, ale také světla, jež mi dopadá na temeno a také na list papíru, jistě by mířila přesněji a šíp by se zabodl hlouběji, rozhodně by neváhala, kdybych se jí znelíbila, poslat mě na onen svět, jako tam poslala Bufága a Orióna, nebo mě proměnit ve slepici, v perličku, jako proměnila v perličky sestry Meleagrovy. Jejich jména se neuvádějí a nemůžu je tudíž vyvolávat. Ani jména dcer Niobiných, které Artemis zabila, aby se Nióbě pomstila za pomluvy, jež o ní a o Apollónovi šířila, nejsou známa, s výjimkou sedmé, Meliboie, tu Artemis ušetřila, na rozdíl od jmen šesti jejich bratrů, které na závodišti nechybujícími šípy zabil Apollón, ušetřil toliko Amykla. Není jasné, čím vším, kromě toho, že by ji někdo spatřil nahou, si lze bohyni znepřátelit, smrt z jejího luku, bios znamená luk i život podle přízvuku na první nebo druhé slabice, dej si na to pozor! může přijít kdykoli a znenadání. Ke kůlně za chatou, kam ukládáme dřevo a kde má otec náradí, se právě kradou čtyři cikánky nebo nymfy převlečené za cikánky, nymfy se chovají jako děti, některé vlastně ještě děti jsou, Artemis je matkám odvádí devítileté, pořád si na něco hrají, vidím jednu po druhé mizet v kůlně, když dovnitř vejdou všechny, přiskočím a vítězoslavně za poslední přibouchnu dveře, jste v pasti, milánkové! dobývají se ven, tlačím na dveře, prkna se prohýbají a praští, dlouho takové přesile nedokážu vzdorovat a otec nablízku není, povolím, vycházejí jedna po druhé, tváří se naoko pokorně a provinile, plácnu každou přes zadek v široké květované sukni, ukazují jim, podívejte, tady visí pila, tady je kladívko, kleště štípačky, o sekyrách v koutě pomlčím, co jste tady chtěly vzít? Se skloněnými hlavami scházejí pomalu z kopce, když tu z kůlny jako drak vyletí chlapec a připojí se

k nim. Kdo je ten chlapec, který se schovával v kůlně, Amor? malý Hermes? co tam sebral? vrut? něco, o čem jsem nevěděla?

Píše, v levé ruce lupu, v pravé tlustý černý makrofix značky Centropen, svírá ho třemi prsty tak pevně, že ji někdy chytne křeč, musí ho pak odložit, mnout si prsty druhou rukou od kořenů, říká se to tak? dokud křeč nepoleví, jindy zase jí fix, příliš objemný, ale právě jen takový je schopen silného tahu, vypadne z prstů, ochabujících, nedokrvených, má obavu, aby i pravou ruku nepostihla slabost, v levé ruce dočista nic neudrží, ani kapesník, i pravá už slábne, před několika dny jí vypadla, ovšem že se rozbila, sklenice, dala za ni Richardovi stokorunu. Co by dělala, kdyby nemohla psát? Seděla by u stolu nad prázdným papírem a dívala se na něj? at' už je pryč! zažene tu představu. Větu! denně napsat alespoň jednu, hodiny sedí u psacího stolu, slovo, druhé, konec věty v nedohlednu, věta visí v prázdnu, co je vlastně prázdno? ptá se Daniely, měla pro ni tu otázku skoro týden připravenou, už nechodí dvakrát za týden jako dřív do Horní Stromky, i ona prý takové prázdno zná, věty, příběhy i životy se do něj rozvírají, rozšklebují, končí v obřích ústech Prázdna nebo Pravdy, zase zapoměla nasadit fixu uzávěr, stačí, aby se na okamžik zastavil, nepsal, a už černá krev zasychá, životní síla fixu vyprchává. Daniela, ale ani knihy o vesmíru, které spolu četly, jí nevysvětlily, co je prázdno, které se tam, kam už slova nedojdou, kde se věta zastaví, udýchaná, a nemůže dál, rozkládá, může se prázdno rozkládat? nesmysl! rozléhá se? nesmysl! Tam vodorovně doprava, kam postupuje evropské písmo na rozdíl od židovského a arabského, prázdno tam vpravo, kam ruka a věta nedosáhly, se ohlašuje slábnoucí linkou písmene, slova, vyschlo uprostřed, nedopsáno, potrace-no, kolik potratů v životě měla? tři? ne, čtyři! pokaždé, než se chopí pera, musí si dobře rozmyslet, co hodlá napsat, jestli je skutečně připravena a nastal čas sundat uzávěr, Daniela říká

čepičku, proč vlastně nosily děti, nejspíš i její, černé čepičky, Daniela líčí tu svou, s bílým klínkem uprostřed, snad že to bylo pár let po válce a nebyla jiná vlna? Sotva se totiž pero, chyba! fix, hned se v duchu opraví, jako by i na této přesnosti záleželo, zastaví, nastává v něm nevratný proces zasychání, jako by fix stejně jako ona žil pouze psaním, nepíše-li, mizí, přestává existovat, co je existence? Ani teď v dvaadevadesáti to neví, Patočkovu definici, pokud nějakou vyslovil, si nepamatuje, ani na jméno ulice, která vede od vodárny k náměstí Míru, kam chodila na konci čtyřicátých let na jeho přednášky, si nepamatuje, zatrachtílá paměť! netušila, že bude tak těžké psát o přítomnosti, těžší, než když psala o tom, co se dělo na Ministerstvu národní obrany, mnohé musí zamčít, aby někoho z žijících nezranila, nikdy tak dobré fixy neměla, jako jsou ty, které jí v neděli přinesli Eda s Josefem, linka je dostatečně silná, celé odpoledne na ně čekala, už několikátý den neměla čím psát, co chvíli se chodila do kuchyně dcery nebo zetě ptát, nezvonili? nepřišli? už ji okřikovali, nejsou tu jen pro ni, natož kvůli jejímu psaní, a když se pak k večeru skutečně zvonilo, řekli jí to až později, vyšla na zápraží a volala do tmy Edo! Josefe! Danielo! pak si uvědomila, že ta s nimi být nemohla, je přece nemocná, chtěla své dobrodince, to slovo v poslední době často používá, alespoň pozdravit, poděkovat jim, velice poděkovat, nikdo ze tmy neodpovídal, a ani fixy v pokoji nebyly, Richard je kdovíproč odnesl do sklepa, v kuchyni pak na sebe všichni křičeli, šlo jí o život, jí i těm třem, co tam dole s nimi dělal? tak ta scéna působila, konečně jí je vydali a ten první už koná svoje dílo, ubývá s větami, které se hrnou, brkají, klopýtají, smekají se, kolik slov! rázují a řadí se spořádaně jedna za druhou vodorovně vpravo, kloužou nebo drhnou, to častěji, zbylé dva čekají v horní zásuvce, nevyschnou, než na ně dojde řada, i když jsou zavřené? jak dlouho zůstanou živé? copak jsou živé?! přeříkává si slova v duchu, měla by peru, chy-

ba! fixu nasadit temný čepec, to by řekl Joska, šátrá po stole, a když uzávěr konečně najde, vydechne úlevou.

Bohunka hledá uzávěr, když šátrá po stole, kam svit lampičky, kterou jsem jí loni darovala, nedosáhne, aby makrofix značky Centropen uzavřela dřív, než začne vysychat, já u pramene jsem a žízním, tak se cítil Emil Juliš, když v noci chodil pít do kuchyně, všude po stole mezi stohy papírů a také za řádkou slovníků, ve kterých někdy hledá nějaké slovo a s lupou ho luští, šátrá, až se čehosi drobného dotkne, avšak její pohyb je v tu chvíli příliš prudký, nedočkavý tak, že tu věc, věcičku smete ze stolu, na jeho ploše se v posledních dvou letech odehrává takřka celý její život, všechna ostatní místa, vyjma postele, kde spí a někdy sní, nedávno se jí zdálo o přítelkyni Maří, jsou vedlejší, podružná, přitom je tak obtížné se na ně přemístit, vykonat, co je nutné, smetla onu věc, o níž si nebyla jistá, je-li to uzávěr, do naprosté tmy pod stůl, Maří se ve snu točila, tančila sama se sebou, dívala se na Maří shora, z výšky asi třetího nebo čtvrtého patra, nemohla se vynadívat na její zářivý úsměv, stejným ji zahrnovala na prahu, když každou druhou sobotu odpoledne přicházela na návštěvu, jak se odpoledne chýlilo k večeru, její úsměv vybledal, choulila se čím dál úžeji do Bohunčina šedivého plédu a do červené deky s meandry, kterou jí dávala přes ramena, jak hledala černý uzávěr, ne čepičku, to slovo užívá Daniela, s kterou ho pak hledaly spolu, vzpomněla si přitom na svou černou čepičku, řekla olšanskou, a když ho hledaly podruhé, vzpomněla si, že před lety koupila Johanovi černou čepičku, chodil i v mraze holohlavý, jogín zimu necítí? a zase zřejmě chodí, obyčejný pletený černý kulich, nasadil si ho a díval se na ni tázavě, jde to takhle? byl v něm změněný, možná právě změny se trochu bál, aby nepřivodila další, větší, trochu mu čepici posunula a ten pohyb, při němž se dotkla jeho čela a vlasů, byl snad nejdůvěrnějším gestem, které se mezi nimi

událo, i podruhé uzávěr šťastně našly, nedošlo k nejhoršímu, nepozřela ho některá ze tří tlam Kerberových, tentokrát ještě ne, Maří se nádherně smála, tak ji sen povzbudil, ačkoli věděla, ráno, ale i ve snu, že Maří umřela a že to byl jen výplod její fantazie, nebo nebyl? Uzavřela tužku ještě včas, aby mohla pokračovat zítra, pozítří, po všechny dny.

Stála celou dobu za plotem, když se uvnitř dalo to divadlo, ten křik, přes branku s ostny se podruhé přelézat neodvážila, jak by asi dopadla, přeletět ji nedokázala? Líkala naposledy ve snech, které se jí zdály v mládí, a pak ještě, když se milovala, s Jurenkou líkala a před ním s Lamblem, teď jejich jména občas slychá, kdekdo si jmény jejích milých pohazuje, křik, bědování, nevěděla, oč se tam uvnitř dohadují, nebo spíš hádají, dobře to zná a domyslela si, jde zase o psaní, o co jiného, tedy vlastně o život, tak to sama cítila, dokud psala, dokud mohla psát, v podsvětí nebo kde teď je, se nepíše, někdy se o to pokouší, ale je to jako s balvanem Sisyfovým, sotva slovo nebo dokonce větu napíše, zmizí, vítr je odfoukne, onehdy váł tak silný, nějak ho jmenovali, odnesl i pár Hynkových vlasů, ačkoli jsou stužkou převázané a rukou si chránila kapsu, Karla přitom nabádala, aby na ně dal pozor, že jich už nemá mnoho, a teď jich má ještě míň, všichni takhle nosí u sebe památku na něj, i Josef jeho vlasy někde má, ačli to nepřizná, viděla ji pak, jak otvírá dveře na zápraží, hůl jí přitom vypadla, a volá jména, asi to byla jména těch, kteří jí měli přispěchat na pomoc, byla tři, pamatuje si jen jedno, Josef, ale nikdo nepřicházel, pak pochopila, obě pochopily, že odešli, ne-li umřeli, to vyjde nastejno, a když i pak někdy přijdou, všelijak zpotvoření, že je ani nepoznají, jako slova, ta, která psala kdysi nebo ta, která chce napsat teď, vůbec je nepoznává, prý teď vydali její Babičku, Rothová nelenila a přispěchala jí o tom povědět, taky zpotvořenou, babička prý má na sobě našasenou sukni místo

mezulánky a místo bílé plachetky si bere na cestu do zámku, kdyby pršelo, bílý šátek, ani by svou milou babičku nepoznala, a ještě mnoho jiného je v knize pokazeno, slovo nezůstalo na slově, ostatně tuhle už nenapsala sama, jsou pod ní podepsáni Novotná a Prošek, Novotná se jmenovala babička za svobodna a jméno Prošek dala v knize otci, mohla by se o tom sama přesvědčit, co s Babičkou udělali, nechce, vidí teď Bohumilu sedět s hlavou schýlenou pod lampou, ještě okno nezahrnula, jak jí nakazují, ani ona nepíše, nedali jí snad pera? i to za trest, že cosi pokazila, nesplnila?

Vymetla jsem brouka z komory, jako kdysi u Paskalů vymetli chuchvalec prachu, ve který se proměnila služka Cyrila, bydlela v kamříku, jak se komoře v olšanském bytě říkalo, ani chvíli jsem nezaváhala, ačkoli to mohl být Řehoř Samsa. Když jsem brouka smetáčkem nametala na lopatku, nezvedla jsem pohled k babiččině hlavě, mohla brouka z úst vyplivnout, všichni v komoře čekali na svou proměnu zpátky v člověka, nezvedla jsem pohled ani k vlastní tváři v nadživotní velikosti, která visí nad babiččinou hlavou, před více než dvaceti lety fotografii vystavili u stánku nakladatelství Le Chêne na pařížském Salon du livre, seděla jsem u stolku s Raymondem Moodym, autorem Života po životě. Kdybych se podívala, zjistila bych, že na zdi místo mé fotografie visí portrét dámy v kožešinovém boa, s vysokou kožešinovou čapkou na hlavě a s kožešinovým rukávnickem, brouk k ní byl po dlouhé týdny připoutaný, doslova přisátý, než ochabl a jednoho dne sklouzl, po určitou dobu se snažil proniknout do rukávnicku, doma mu říkali štucl, který mu dáma nastavovala, zřejmě i ona pomýšlela na jeho záchranu, trochu se jí bál, v jejím vzpřímeném sedu bylo totiž něco velitelského, a ani její čapka, připomínající čapku Ivana Hrozného, nevěstila nic dobrého, toužil se však udržet při životě, jakkoli nedůstojném, ale štucl, který před něj stavěla, byl hustý, a čím

víc se do něj pokoušel zavrtat, tím víc se ukazoval neprostupný, dusil se, znovu a znovu se o to pokoušel, umdlával vyčerpáním, až už pak visel jen na jediném chlupu, konečně se pustil, ještě když padal, choval v sobě slabou naději, že až dopadne na podlahu, promění se jako zakletý mládenec v pohádce, také si uvědomil, že se možná rozhodl špatně, měl se vyšplhat k boa, které má dáma přes ramena, a uchytit se v jeho záhybu, nebo se usadit na vrcholu čapky, měl by odtamtud dobrý výhled, zvolil štucl, protože pomyslel na sestru, která nosí podobný, ta by ho v něm jistě schovala, kdyby mu šlo o život, když spolu někdy zavěšení do sebe šli po ulici, strkal do něj ruku, zlobil ji tím, to všechno, ale ještě lecos jiného, také obava, že by se ovšem mohl proměnit v něco horšího, než je brouk a než je Řehoř Samsa, v člověka, který by byl se sebou ještě míň spokojen, než býval on, to vše mu proletělo hlavou, vlastně ani možnost, že by byl zase sám sebou, co to vlastně má být? ho vůbec nelákala, stále tu však zbývala možnost, že zůstane nestvůrným hmyzem a nezabije se, jako se nezabil, když spadl z postele, vždyť má hřbet, na který pravděpodobně dopadne, tvrdý jako pancíř, celý jeho hmyzí život a ještě několik jiných životů mu při pádu probíhalo hlavou, v jednom byl pod psacím stolem, musel v tom stísněném prostoru sedět skrčený s koleny u brady, psal, v jiném ho otec honil kolem stolu, v dalším klusal na ramenou kovového člověka, vlastně pouhého obleku, v dalším mu jakási žena rozepínala knoflíčky košile, v žádném z těch životů, možná to byl život jediný, se necítil dobře, a nepřál si ho tudíž opakovat, opakování se hrozil snad ze všeho nejvíce.

Adriena prý zase upadla, pády rytmují její život, který vždy visí na vlásku, nechtěla o tom Bohunce vyprávět, spadla jen z křesla, pád i z takové výšky mohl být ovšem vzhledem ke křehkosti jejích kostí osudný, tentokrát na klíně rozhodně neměla eseje, které jsem o ní napsala, ty už se dávno kamsi propadly, zas-

ty mezi jinými písemnostmi i věcmi denní potřeby, kdesi tam skončil také hřeben, Pavel jí koupil nový, jednou budou lesem, v který se hřeben promění, bloudit Katka a Bětka, pro nic se z křesla neshýbala ani nedržela svůj dlouhý nástroj, kterým na papíře položeném na podlaze maluje, při té činnosti nikdy nepadá, ačkoli má tělo ohnuté jako luk, bios znamená luk i život v závislosti na umístění přízvuku, přízvuk dosud setrvává na první slabice, tedy dosud je to život, rentgenové snímky neodhalily žádnou zlomeninu, pád neměl žádnou příčinu, nedopustila se žádného neopatrného pohybu, před kterým ji Pavel opakovaně varuje, když ji zvedal a kladl na postel, nenaříkala, jen se její tělo chvělo jako tětíva. Dej pozor, nabádá mě Milan Jankovič, který už potřetí přečetl první půli rukopisu, abys větu nenapnula přespříliš, aby réma, jádro výpovědi, nebylo od východiska, tématu, které rozvíjíš v dalších a dalších přistavovaných a vplétaných větách, příliš vzdáleno, aby réma nezůstalo na konci viset, nebylo už zcela odtrženo od tématu, ve scéně, kdy Adriena poprvé padá z křesla a líčíš, co všechno se odehraje, než dopadne na zem, to ještě jde, v některých jiných však ne, tětíva se nedá napínat donekonečna, je tam zima? přerušila hovor Milanova žena, ven už vůbec nechodí, asi jsme ji vzbudili hlasitým hovorem, když se k ní Milan kdysi po deseti letech vrátil od paní K., našel na stole všechny knihy, jak je tam zanechal, když spěchal k paní K., pouze rozepsanou studii o díle jako dění smyslu, si tenkrát vzal s sebou.

Stál na břehu toho malého rybníčku, lovil ryby a byl tou činností tak zaujat nebo to předstíral, že si mého příchodu ani nevšiml, a vypadalo to, že ani nepostřehl, když se ze středu rybníka vymrštil had, silný jako pěst, ale ne delší než metr, s černou klikaticí na hřbetu a uštkl mě do zápěstí, ani potom rybáře můj zápas s hadem, který se mi začal omotávat kolem paže, nevzrušoval, ale on to byl, kdo na mě po chvíli zavolal,

máchni rukou! podařilo se, odhodila jsem hada a ten se pak svíjel nedaleko v řídké trávě. Místo toho, abych od hada utekla co nejdál, znovu jsem se přiblížila k rybníku a celý děj se zopakoval, z rybníka se vymrštil had, týž nebo jiný, uštkl mě do druhého zápěstí a já jsem ho znovu odhodila, jak mi poradil rybář, načež následovala strastiplná cesta za sérem proti hadímu uštknutí, potkávala jsem různé lidi, jedni se mi pokoušeli pomoci, jiní mé záchraně spíš kladli překážky a ještě jiní byli k mému osudu lhostejní. Zdvojení hadů a děje jsem přičítala Mirtazapinu, který mi na noc předepsal doktor Zajíc, který ordinuje na poliklinice v Krčské ulici, napříč přes ulici bydlí v přízemí Milan Jankovič se svou ženou Věrou, stále průsvitnější, jednou za dva měsíce chodím vždycky od doktora Zajíce k Jankovičovým, to démon Mirtazapin má na svědomí žízeň, která mě v noci sužuje, a neobyčejně živé sny, spánek je teď dramatem přerušovaným několikerým probuzením, za tři čtyři měsíce bude z Věry, která jí spánek a pije zapomnění, bledý stín, později už jen místo v bytě, na které si Milan nebude moci stoupnout nebo lehnout, bude se pokoušet tu proměnu rozumem pochopit. Něco podobného se onehdy přihodilo Marii Zábranové, pocítila Honzovu přítomnost v kuchyni, kde právě u stolu, u něhož nejraději pracovala, už poněkolkáté četla Honzovy deníky a snažila se z nich rekonstruovat nedokončenou sbírku nebo skladbu Havran. Vůbec takovou událost neočekávala, vždyť příští rok to bude už třicet let, co Honza zemřel, ve stejném roce jako můj otec, probírala se deníky a zakládala si jednotlivé básně, častěji pouhé zlomky, ve všech verších jsou místo určitých slovesných tvarů infinitivy, v závorce za nimi Honza často uvádí další infinitivy, ještě se pro některé ze sloves definitivně nerozhodl, pro editora bude každopádně oříšek rozhodnout se pro jedno z nich. Co ty infinitivy znamenají? Je čas zrušen? Mají vyjádřit všechny události v jedné, událost řeči jako to, co je samo jedinečnou událostí?

A proč sbírku nazval Havran? ptám se Marie, netuší, nepřemýšlela o tom, najednou stál v nevelké kuchyni u linky, neviděla ho, ale cítila, že tam je, zabírá místo a že kdyby vstala a chtěla tamtudy přejít, nepřešla by.

Johan zavola krátce po tom, co jsem z horní police ve spíži sundala krabici se starým olšanským betlémem po Pavle Kristové nebo po Němcích, zbyla z něho jen chatrč s dřevou střechou, pár dřevěných figurek, těch základních, bez nichž by se scéna narození neobešla, chvíli jsem na dlani podržela svrasklé jezulátko srostlé s jesličkami, než jsem ho položila mezi Marii a Josefa, jako by nic nevážilo, tak je lehounké, rok od roku lehčí, králové už zaujali svá místa i své naučené pózy, měli dorazit až později, avšak v olšanském betlému se vše odehrává zároveň, právě jsem figurky zbavovala vaty, v níž byly uloženy, když jednou Karlovi tekla krev z nosu, sáhla jsem pro loňský sníh do krabice s betlémem, kde všichni spali ročním spánkem, vypuklo tam pozdvižení, už se narodilo? betlémský sníh se na Karlově tváři barvil krví, děvečka s ošatkou, čeledín s trubkou, kravka se sedřenou kůží, hliněná ovečka, zbloudilá z jiného betlému, starý pastýř s holí, vyzývající zvednutou paží k cestě do Betléma, od něhož je dělí pár kroků, samé epizody, oslík s jedním uchem a volek se nahrnuli do chatrče, kde teď není k hnutí, na anděla se stuhou, na níž z nápisu zbyla jen slova EXCELSIS DEO, tedy v tomto zvláštním čase, v tichu, které se rozhostilo několik hodin před začátkem posvátného představení, kdy se ti dva, Šašek a Král, dosud sedící daleko od sebe, sesedli na schůdkách u knihovny, zády ke dveřím i ke Smrti v koutě, ta už se jich netýká, Šašek temenem a čapkou s rolničkami ukazuje ke knihám žáků Jana Mukařovského, k Červenkovu Obléhání zevnitř a Jankovičovu Dílu jako dění smyslu, poočku se dívá na Krále, ten s hlavou trochu zvrácenou hledí kamsi mimo tento pokoj a říší, jíž nikdy nevládl,

teprve teď, když sedí vedle sebe, vyniká jejich podoba, kterou se mistr Krupica ani nepokoušel zastrít, udělal jim tytéž mandlové hnědé oči a stejné ruce s dlouhými útlými prsty, stejné měl Jaroslav, najednou je jasné, že jsou bratři, dvojčata, Šašek ještě včera myslel na mistra, láska k němu přichází ve vlnách, doufal, že ho na Štědrý den spatří a že si ho mistr snad i odvede, ale nespátřil ho, Johan mi řekl, že nepřijde, ačkoli den předtím to takřka slíbil, v novém a dosud poloprázdném bytě v Klimentské zněl jeho hlas v telefonu dutě, zněl a hynul, můj pokoj pak slyšel pláč, srdceryvný i tichý, dokud ho nepřehlušilo huhlání železné pradelny v koupelně, zakončené kódou tvořenou čtverým krátkým zamručením, Šašek a Král už v tom okamžiku napůl dleli v jiném světě, kde času ani lásky není, kde pouhé prázdno zívá, jejich ruce v sobě bez hnutí spočívají, tam času neubývá, ale láska, láska! ta přece trvá dál?! stále v to věříš? stále.

Šavel se pro Bohunku stal opět Pavlem, když s ní dva dny před Štědrým dnem laskavě svým tichým vemlouvavým hlasem mluvil v telefonu, volala ovšem ona, v první chvíli byla zmatena, vždyt' poslední setkání, od kterého brzo uplyne rok, ale na které nelze zapomenout, bylo setkáním osudovým, tehdy přece prohlásil, že jen on má právo o Adrieně napsat knihu, ne Daniela, už třináct let, teď už čtrnáctý rok se o Adrienu stará, Adriana při těch slovech sklonila hlavu ještě hlouběji, než ji má obvykle skloněnou kvůli nemoci, Bohunku hovor s ním tak potěšil, že si v první chvíli ani nebyla jista, jestli se před rokem opravdu rozešli ve zlém, jestli se Daniela nemýlí a všechno není jako dřív, kdy za Adrienu jezdívaly, Adriana je brzo zase pozve k sobě, bude Adrienu držet za ruku. A když si o chvíli později připustila, že ke sporu tehdy přece jen došlo, napadlo ji, zda vlastně nebyla na vině Daniela, měla se přece Pavla dřív, než se rozhodla o Adrieně psát,

zeptat, co by tomu říkal. Dál už to nedomyslela, zaskočilo ji, když Daniela namítla, že se nemohla ptát na něco, co ještě sama nevěděla, úmysl vytvořit z esejí o Adrieně knihu pojala, až když cyklus ukončila, z Bohunciny trochu překotné řeči však pochopila, že se právě přidala na Pavlovu stranu, z obavy, aby Adrienu znovu a navždy neztratila, když ji zase našla, dokonce zaplakala, uvědomila si, že Danielu zradila, také tím, že se o ní v rozhovoru ani nezmínila, přece jsi říkala, žes jí poslala přání, a tak jsem tvůj pozdrav nemusela připojit, ale ve skutečnosti Danielu nezmínila, protože Pavla nechtěla opět pohněvat, strach z toho ji po celý hovor s ním neopouštěl, najednou si skoro nebyla jista, jestli před rokem k nějaké rozmíšce došlo, ačkoli byla přece svědkem jejich pře, svědkem pravda zaujatým už proto, že přijela s Danielou, bez ní by se totiž za Adrienou sotva mohla vypravit, to vše, i její vyprávění o rozhovoru s Pavlem se náhle zamotalo, takže náhle nebylo jasné a jisté vůbec nic, bohužel ani to, jak náhle pochopila, jestli Adrienu ještě někdy uvidí. Není pochyb, že je Pavel Adrieniným andělem, i když u ní někdy není, zrovna když potřebuje jeho pomoc, bylo to už k ránu, volala ho, několikrát, ale z pokoje do komory, kde Pavel spí mezi Johnovými obrazy, některé z nich nyní visí na výstavě v Sovových mlýnech, také obraz s bílou plání, z níž se po stranách a ve středu vynořují tři temné chlumpy, její volání nedolehlo, tak vzala mobil, ale omylem zvolila moje číslo, podobně se spletla už dřív, naposled v létě, koho jsem se dovolala? s kým mluvím? s Danielou, Adrienko, teprve potom si svůj omyl uvědomila, tentokrát si ho uvědomila dřív, a než jsem z postele stačila k telefonu dojít, zavěsila, ale potom ve snu, který se mi zdál, když jsem rozrušena konečně znovu usnula, jsem stála u její postele v nemocnici a svlékala jí pyžamo, bylo celé mokré, jako by se jí přes tělo, které se chvělo zimou, přelila vlna, nestyděla se, jako se nestyděla ani v motolské nemocnici, když jsem ji po

několik večerů, kdy Pavel chystal v Ostravě výstavu architekta Pleskota, převlékala do pyžama.

Héraklés si oblékl tuniku, kterou mu utkala Déianeira, aby si uchovala jeho náklonnost, máčela ji v krvi kentaura Nessa, měla obsahovat kouzlo lásky, ale ve skutečnosti byla nasáklá jedem z šípu, kterým Héraklés kentaura usmrtil, otrávená kentaurova krev se Héraklovi začala rozlévat všude po těle a rozežírala mu maso, pokoušel se sžírající tuniku ze sebe strhnout, překotil přitom oltář, ale tak k němu přilnula, že spolu s ní odtrhával i maso, a když se po hlavě vrhl do blízkého potoka, pátil jed ještě zuřivěji, od té doby se vodě v těch místech říká Thermopylai, horký průchod. Stejně pevně přilnula Bohunce k tělu noční košile, když ji na konci roku 2011 zachvátil Antonínův oheň, ohlašoval tři rány osudu, smrt Maří, krádež Joskova portrétu a pád na hlavu v Sedle, ve dne v noci ji oheň spaloval a nehasl ani pod proudy vody, dlouho se ho nemohla zavít, někdy se jí na těle rozhořívají ohníčky i teď, ani plamínky, které mi nedávno zachvátily nohy od kotníků po bedra, nehasly, ráno a večer jsem procházela ve vaně horkým průchodem. Roznítily je démoni Mirtazapin a Nitrofurantoin, které na mě seslali doktor Zajíc z Krčské a doktor Mrva z Krásovy ulice? Potýkali se v mém těle, vítězil hned ten, hned onen, nebo se mi v těle rozlil jed z dvojího hadího uštknutí? Déianeira se oběsila a Héraklés, aby ukončil svá muka, si na hoře Oité, jak se vypráví, nechal postavit hranici z dubových větví a kmenů samčí plané olivy, a když potom začaly hranici olizovat plameny, shodil ze sebe lví kůži a lehl si na ni, pod hlavu si místo polštáře dal kyj, kůže požíraná ohněm páchla. Mládenec vstoupil u Muzea do pece ohnivě a nevyšel z ní, navzdory vyprávění, neporušený, oheň ho sežehl, kdo ví o ohni víc? Tělo Sabiny, Jungovy pacientky, žáčky a svého času milenky, a také těla obou jejích dcer hořela u Hadí rokle nedaleko Rostova,

dcery matku podpíraly, kdo ví o ohni víc? Anebo se na mě vzňal Bohunčín pléd, který Bohunka přehazovala přes ramena zimomřivé Maří a který jsem v jedné z dávno napsaných vět přehodila přes ramena nahé Sabině? Zabalila jsem si do plédu nohy, byly Vánoce, ale venku panovalo takřka předjaří, mne však chvílemi roztrásala zima, oheň Bohunčiny i mé lásky téměř vyhasl, Joska je už daleko, tak daleko, vzdychá jeho družka, Johan nepřichází ani mě nevolá k sobě do divadla, oheň v plédu však zcela nevyhasl, pouze se skryl, a jakmile se ten popelavý pléd, spředený z vlny angorských koz a také z vlny hypatií, moudrých panen, které od hlavy po pás jsou ženami, od pasu dolů kozami, místo chodidel mají kopýtka ze slonoviny, dotkl mých nohou, znovu se rozhořel.

Podsvětní včely mi bzučí kolem hlavy, Artemis pomalu napíná tětivu, připravuje se ke střelbě, její družky se kolem ní v půlkruhu shromažďují, napjatě očekávají, kam jejich velitelka zamíří, koho její šíp nemine. Slyšela snad někoho přicházet, zahlédla něčí stín mihnout se mezi stromy, anebo jen cvičí soustředění, ohebnost luku, polohu těla? Už dlouhý čas jejich koupel nikdo nepřerušil, v poslední době vyhlížejí vetřelce nikoli z obavy, že by je mohl spatřit nahý, ale z touhy, aby je viděl, Artemidiných něžností se nabažily, nepocit'ují v jejím náručí slast přecházející v trýzeň jako dřív, sní o cizincově objetí, pevnějším a drsnějším, ale také o jeho smrti, které by ho neušetřily, ačkoli jim způsobil rozkoš, nebo právě proto, s křikem olá olá! který by se odrážel ode skal, lá láá! by ho pronásledovaly, naháněly by ho bohyni a ta by se chopila luku, do jamky by vložila šíp, tětiva by se rozechvěla nedočkavostí. Někdy poté, co se dlouho soustřeďovala, bohyně znenáhla vystřelí, jen naslepo, šíp zabodnutý do kmene stromu drnčí jako povolená struna v babiččině zborcené harfě, jindy šíp zasáhne některou z nich, neusmrcuje, proměňuje, před časem se Hyalé po tom,

co ji Artemidin šíp zasáhl do nohy, proměnila v zrzavou veverka, s údivem pozorovaly, jak hopká od nich pryč a pak mizí v koruně jasanu, onehdy zasáhla šípem Fialé, nymfa šíp vytáhla z dlaně, a jak si prohlížela šíp i ranku, z níž vytekl krapítek krve, začalo jí tělo porůstat srstí, paže se měnily v dlouhé běhy, chodidla v kopytka, proměnila se v laň, v jednu ze čtyř, které táhnou vůz, na kterém světlonosná bohyně projížděla lesem křížem krážem, vůkol padaly stromy, dokud ji zběsilá jízda neomrzela. Komu je šíp určen nyní, kterou z nich tentokrát promění a v koho nebo v co? Bohyně spustí paži, nechá šíp padnout k zemi, vrhají se po něm, která ho dřív sebere, tanec, do kterého se nymfy pustí, aby ji jako jindy rozveselily, na ni tentokrát nepůsobí, roztrhne kolo, které kolem ní utvořily, luk zavěsí na nejbližší větev a odchází do lesa. Pominula její zamilovanost do nymf, sní snad i bohyně lovu o mužském objetí, nebo už v ní všechny touhy vyhasly a právě to je příčinou její skleslosti? Blíží se snad soumrak bohů? Bezradné nymfy svou velitelku provázejí, dokud je neodežene rozmáchlým gestem, co teď bude s nimi? co s nimi bude? lesem se rozléhá jejich nářek, odráží se ode skal, zní a hyne, ještě chvíli ji následuje laň a ze stromu na strom skáče veverka, ale když se vnoří ještě hlouběji do lesa, opustí bohyni také ony, v samotě si pak vetkne do hrudi šíp a promění se. V křepelku? Zatím ne. V lampu? Tentokrát ne.

Poněkolkáté opisují Bohunčín rukopis. O posledním, veleslavinském období se jí píše obtížně, obtížněji než o pobytu na MNO, a dokonce i než o Joskově umírání, není divu, vždyť to hlavní, podstatné musí zůstat zamlčeno, nebo se mýlím, a čtenář dokáže pod řádky číst nesnáze a útrapy, kterými při tomto pobytu prochází, tak jako je zasvěcený čtenář prohlédá pod řádky Babičky? a dokáže za věcnou výpovědi, občas se při líčení snů vzpínající k poetickému vyjádření, číst lásku, kterou

zahrnovala Maří a kterou nyní zahrnuje mne? Vepsala ji do slova drahá, které v rukopise předchází našim jménům, nechce se u mne toho přívlastku vzdát. Bezděčně mě tak přiřadila k těm, kteří ze života odešli, k drahým zesnulým, Maří se stala drahou po smrti, já už za života. Čím víc se rukopis, dosud nemá jméno, chýlí ke konci, co s ní bude, až jej dopíše? čím déle jej opisují, co se mnou bude, až ho celý opíšu? tím víc počítuji tíhu onoho nenapsaného, nepojmenovaného nebo toliko střídavě zaznamenaného, co se kupí, vrství, mísí kdesi mimo prostor také s tím podružným, co s tím bude? a také s tím, co bylo vyřazeno dřív, než dospělo na papír, našla teď v zásuvce starý ruční papír, co pomínulo ještě dřív, než makrofixem Centropen slova zapsala, slovy se musí šetřit, není stálý, věčný navzdory svému jménu, po každém slově pečlivě, na doraz nasazuje uzávěr a uklidní se, teprve když zaslechne ledva slyšitelné zaklapnutí. Kdo však dokáže rozpoznat, co je podružné a co hlavní, nevypovídá leckdy podružné o hlavním? Než sejme uzávěr a znovu se jme psát, ocitá se opět před tou volbou, před rozhodnutím, co zaznamenat, co zařadit, a čeho se naopak vzdát, v posledních týdnech cítí v zádech epický dech Tisíce a jedné noci, pohání ji, chvílemi se přestává nohama dotýkat země, nohy, které ji jindy k zemi poutají a jsou jí spíš přítěží než pomocníky, bývají teď někdy tak lehké, že by se v příští chvíli mohla vznést, kdyby se jimi nezapřela o kmen Yggdrasilu, na jeho koruně se popásají čtyři jeleni, Dáin a Dvalin, Duneyr a Duratrór, pod stromem u jejích nohou číhá šest hadů, Góin a Móin, Grábak a Grafvöllud, Ofni a Sváfni, v jeho větvích běhá bez ustání veverka Ratatosk, donáší slova orla sedícího na vrcholu netvoru Nidhöggovi, jenž hryže kořen stromu, hrozný Ódin, zavěšen na jedné větvi a oštěpem proklát v obět sobě samému, se spisovatelce klátí nad hlavou a občas o ni zavádí chodidlem, přesto je jí strom nenahraditelnou oporou, aby při psaní, rozkolébána jeho poryvy, nepozbyla rovnováhy,

nebo spíš, aby čelila tomu, co ji přepadá zezadu, dveřmi z před-síně, nebo tomu, co ji ohrožuje zdola, chvílemi se odtamtud ozývá dunění a dusot osminohého Ódinova koně Sleipniho.

Bloudí hustým lesem, větve jí rozdírají nahé tělo, z rudé tuniky zbyl cár, který ji nezakrývá ani v místech, jež neměl spatřit Ak-taión, a když se to stalo, musela ho proměnit v jelena a poštvat na něj jeho chrty, proto také ztrestala Niobé za to, co o ní roz-hlašovala, kdoví od koho to měla, usmrtila její děti, prodírá se neprostupnou houštinou, k zemi skloněná jako luk a s pažemi před sebou, aby před větvemi uchránila tvář a oči, na tváři jí kdovíproč stále záleží a od očí si přeje jen něco slibuje, ačkoli neví, kam by ji měly vést, prodírá se větami, které se s větvemi proplétají, před těmi však pomatenou, taková je totiž její sou-časná proměna, nic ochránit nemůže, poslední cár z ní servaly i s kusem kůže, byla zvyklá ubírat se, že nyní se ve svém psaní nalézá v pekle, nebo hnát stále vpřed, nad nimiž bzučí mouchy, dávno ztratila představu o tom, kde zanechala své družky, do-konce ani neví, že nějaké měla, už se jí zdá, že mezi větvemi a větami prosvítá světlina, ale sotva se Rónovu sochu, jejich houštím prodere, prostě zkoušel, je-li opravdu slepá, staví se jí do cesty další neprostupná souvětí, kudy se prodere, věty se kácejí, rozlamují, mezi nimi zůstává klikatá cestička nebo chodbička, podobná té, kterou po sobě v dřevu zanechává ků-rovec, už se od ní shrbený vzdaloval směrem k Hagiboru místy tvoří její cestička obrazce působící jako písmo, možná to písmo je, v klenuté místnosti s podlahou z kamenných, některé věty vytrhává z kořenů a k jejímu nesmírnému údivu vynořila, vleče jejich cáry, ždý jiný jí připadá matou, za sebou ště víc se do kruhu zapl, zvířata v korunách i na zemi ztichla, nebyla tou milující a milovanou, co bude? za slova Duru Dari se zachytil její luk a zůstal tam, strhuje teď s sebou celé šlahouny vět, útržky slov nebo už pouhá písmena, místo aby přinášela svět-

lo, kamkoli stoupne, šíří zmatek, nesnaží se porozumět, ani neví, že by o nějaké porozumění měla usilovat, vědí to bohové? natož aby teď, když je pomatená, ještě rozuměla tomu, co je láska, smrt, vina, trest, zoufalství, ta, která píše velkými písmeny, protože ji postihla oboustranná slepota, není pomatená, jen často zmatená, když se prodírá vlastním rukopisem, ježícím se oslíma ušima, usilovně v něm cosi hledá, listuje tam a zase zpátky, pozor! obrací listy stále rychleji, přihořívá, vlevo nahore, voda! dole, samá voda! krok sun krok, kde jsem, jsem ještě ve svém rukopise, nebo už jsem v tom jejím? já v jejím, ona v mém, naposled napsané věty, nebo spíš aby čelila tomu, co ji přepadá zezadu, dveřmi z předsíně, nebo tomu, co ji ohrožuje zdola, chvílemi se odtamtud ozývá dunění a dusot osminohého Ódinova koně Sleipniho a šuplata přetékaají vydanými i nedokončenými rukopisy, fotografiemi, kresbami, zaplacenými účty, dokumenty všeho druhu. I když spoustu vyřadím, jdu šuplata stěží zavřít, právě vytvořila stinné loubí, v němž obě, nebo vlastně my tři můžeme na chvíli s úlevou spočinout, než se vydáme dál. Dál?

Tureček. Jeho jméno jsem se dozvěděla až z úřední zprávy o odložení případu, ve kterém se popisuje průběh krádeže obrazu z Joskova pokoje, právě tím jménem se údajně ohlásil v telefonu člověk, který se vydával za redaktora z Mladé fronty Dnes a kterému Bohunka hodila klíče z kuchyňského okna, ze kterého mi mávala, i když byla na ulici tma a nic neviděla a můj hlas stěží slyšela, a já se ohlížela a mávala jí, ačkoli jsem věděla, že mě nevidí, ve tmě, ale vlastně ani za dne, třikrát jsem se otočila a zamávala, hodila mu klíč, jako ho házela přátelům, a ten člověk, skrývající se za jménem Tureček, v Podobojí se podle správce Šípka za jménem Turek skrýval Žid, který bydlí s panem Klečkou, jméno ostatně nebylo vymyšlené, když do redakce novin volala, natolik byla prozíravá, řekli jí, že Tureč-

ek tam opravdu pracuje, ale právě není přítomen, ale nebyla, jak se ukázalo, dost prozíravá, ten, který se vydával za Turečka, si odemkl domovní dveře klíčem, který mu hodila, nevyjel do druhého patra výtahem, proč jste nejel výtahem, ptala se ho? a pak s ní vedl rozhovor, který jí připadal trochu podivný, nezasvěcený, co chvíli o něco prosil, o kávu, o vodu, ještě o vodu, odcházela do Anitiny úzké kuchyně, kde nikdy nic nezměnila, ačkoli v bytě bydlela dvanáct let, ani v pokojích nic nezměnila, nanejvýš posunula židli a zase ji vrátila na místo, a přinášela mu kávu a vodu a zase vodu, nezdálo se, že by její knihy četl, ani ty Joskovy, o kterých se mu zmínila, když mu v Joskově pokoji ukazovala obrazy, očividně neznal, v jednu chvíli se podivila, že je Joskův obraz sundaný a stojí opřený o zeď, ale vysvětlil jí, že právě ten úhel potřeboval, možná ani neměl fotoaparát, chodil po bytě s krabičkou, a pak najednou spěchal, ani se vlastně nerozloučil, uvědomila si to, až když už sbíhal po schodech, nepojedete výtahem? ještě za ním volala. Celá ta událost byla pro ni zřejmě velmi bolestivá, že ji ve svém rukopise neměla sílu popisovat, znovu by ji prožívala, rozhodla se proto, že nechá promlouvat právě jen policejní zprávu, v níž se do omrzení opakuje slovo poškozená, co poškozená udělala, co poškozená zjistila, když Bohunce tu zprávu čtu, vždycky jako bych ji tím slovem švihla. Trvá na tom, že do knihy má být zařazen celý text tak, jak je, máchně rukou, tedy i s vynecháním slova způsobil a nedokončeným slovem mu místo muž, a nemá v úmyslu ani vysvětlovat, proč se ve zprávě nezmiňuje jeden, ale dva obrazy, z toho jeden blíže neurčený, nechápe, jak mohlo k podobnému omylu dojít, nikdy přece nemluvila o dvou obrazech, vrtí hlavou, v pokoji, kde se dobrých dvacet, možná třicet let, ne-li od doby, kdy se Anita vrátila z koncentráku, nemalovalo, by po něm přece muselo na zdi zůstat světlejší místo, úplně stačila ztráta Lhotákova obrazu, kdyby se o Joskovi před tím mužem tehdy nerozpovídala, kdyby láska a obdiv

k němu v ní už vyhasly, zloděj by si obrazu s ostrým profilem a nápadným nosem, nosem echt židovským, řekl by správce Šípek, jenže Joska Žid nebyl, sotva všiml. Myslela, že Kristina na ni kvůli té krádeži zanevřela, a proto se celý rok neozvala, ale po Novém roce přišla od ní gratulace k Vánocím, četla jsem jí těch pár nic neříkajících řádek dvakrát, zjevně celá pookřála, v obrazech se ten člověk bohudíky nevyznal, kdyby nebyla tak nesmyslně důvěřivá, Joska by pak zloděje blízko domu nepotkal, možná s ním zacloumal, když zjistil, co nese, ale co zmůže stín? a Joska v mladých letech s lilii v ruce, možná se plete a lilie patří k jinému Joskovu portrétu, by pak neplaval po Botiči, voda by postupně nesmývala básníkovy ostře řezané rysy a jeho hlavu by neseMLEla nedlouho po tom, co se potok vlil do Vltavy a Vltava u Mělníka do Labe, v beztvary žmolek.

Dodnes si nedovede vysvětlit, proč maminka na smrtelné posteli, ještě netušili, že je smrtelná, měla sice nemocné srdce, ale šla si jen odpočinout, seděli ve vedlejším pokoji celá rodina, s Natou a Gustou, sestřenicemi, a byl tam také Joska, snad něco oslavovali, pronesla ta strašná obviňující slova, nedávala žádný smysl, ale ona v nich přesto po léta smysl hledá, možná se maminka v tu chvíli cítila osamělá nebo snad málo milovaná, méně milovaná než tatínek, který už dlouho nežil, i teď Bohunka vždycky říká, jak já ho milovala! a pak, jako by si uvědomila svou chybu, rychle dodává, a maminku taky, pokaždé je však maminka na druhém místě. Nebylo to dlouho po tom, co si šla lehnout, Joska právě cosi vykládal, jako vždycky, ve společnosti byl pánem řeči, druhé sotva pustil ke slovu, Gusta s Natou se usmívaly, obě úplně stejně, ostatně byly dvojčata, ke všemu jednobuněčná, myslela jednovaječná, Natě ten krásný úsměv, který u nich znala od dětství, zůstal i ve sto letech, nedávno Natin syn Bohunku za Natou přivezl do jejich bytu v zadní části obchodního domu Kotva, nevědě-

la, že tam jsou byty, slavili dodatečně Natiny sté narozeniny, Gusta už třetí rok nežije, Nata je ve svém věku velice svěží a mozek jí zřejmě funguje ještě dobře, stále se usmívala, Bohunka její výraz napodobila a prstem si přejela po ústech roztažených do obloučku, jako by se chtěla ujistit, že úsměv napodobuje dobře, jen se Natě tvářička trochu zmenšila, není větší než dětská, může se zdát zvláštní, že Natin úsměv Bohunka viděla, ačkoli právě tváře ve své slepotě jindy nerozpoznává, patrně to bylo tím, že seděla blízko sestřenice, tak blízko u ní, že když se Nata na kolečkovém křesle pohnula, pohladil Bohunku, která se k ní nakláněla, aby se Nata nemusela příliš namáhat a mohla mluvit tiše, něžně po uchu její bledě fialový šál, držely se celou dobu za ruce a Nata stiskem dávala najevo, že si vzpomíná, ale zrovna na to, jak si kdysi Nata s Gustou na půdě kojetínského domku babičky Kateřiny, té, co nosila brazolety, prohlížely snář a chechtaly se, ale Bohunce, o osm let mladší, ho neukázaly, tomu bys nerozuměla, si Nata nepamatovala, o setkání s Natou samozřejmě napíše, byl to nádherný zážitek, stále se k němu vrací a každému o něm vypráví, hned druhý den se zase s vervou pustila do psaní, a když byli tenkrát už trochu rozjaření, Joska se rozohnil vínem, nepřestával mluvit, Bohunka by byla uvítala, kdyby mluvil míň, Natě s Gustou to však zřejmě nevadilo a stále se usmívaly, také recitoval, stále hlasitěji, říkali o něm, že má sloní paměť, otevřenými dveřmi zaslechli z vedlejší místnosti nějaký zvuk, možná se neozval poprvé, a když tam přispěchali, seděla maminka vztyčená na posteli, nohy spuštěné k zemi, a tehdy pronesla tu strašnou větu Vy jste mě snad otrávil! a padla přes postel naznak mrtvá.

Sotva do toho malého prostoru vstoupím, vnímám čas, vnímám ho tam víc než kdekoli jinde v bytě, ocitám se tváří v tvář mladíkovi, jehož portrét jsem až dodnes pokládala za dílo

Dürerovo, ale je to Podobizna mladého muže od Hanse Suesse von Kulmbacha, mužova tvář je zvrásněná, jak po ní několik dní stékala voda z někdejší potopy, široký tmavý klobouk, který se v té době, na počátku šestnáctého století nosil, takřka pozbyl tvaru, límec z liščí kožešiny vodou kupodivu neutrpěl, tenkrát, na konci přelomového roku 2001, kdy končilo milénium, ale očekávaný konec světa se nekonal, království nebeské nenastalo, nebo spíš v něm dávno, odevždy přebýváme, ani Mesiáš nepřišel nebo zatím nebyl poznán, ostatně, jak by se věštba mohla vyplnit, když dosud trvá prosinec 2001, svatá rodina je na útěku do Egypta, Maria s děťátkem sedí na oslu, kterého Josef vede za uzdu, dosud jdou, takže ani osud dítěte se zatím nemůže naplnit, stále jdou, kalendářový čas se zastavil nebo vrátil k svému počátku, nezastavila se však Karlova nemoc, když v té komůrce rozkročený stál a pozoroval prýstící moč, do slepoucího zrcadla v trochu poškozeném zlaceném rámu, které otec spolu s ložnicí a svatební výbavou Pavly Kristové přivezl kdysi z Olomouce a které měl vlevo od sebe, se nedíval, nikdy nebyl se svou tváří spokojen, a tehdy, v roce 2001, nebo už vlastně na počátku roku 2002, se tomu pohledu přímo vyhýbal, tvář mu připadala čím dál odulější, jako by patřila někomu jinému, zato pohled na svatou rodinu utíkající do Egypta, kterou měl přímo před sebou, mu dával naději, byť chabou, že jeho osud sice rovněž kamsi pospíchá, ale ke svému konci nikdy nedospěje, jeho život na přelomu dubna a května neukončí nemoc sužující ho po mnohá léta, několikrát denně hleděl s tou nadějí na Útěk do Egypta, sám věčně na útěku, až jednoho dne v březnu nebo dubnu s úlekem zpozoroval, že svatá rodina zmizela, snad šťastně doputovala do Egypta, co bylo dál, raději nevědět, a její obraz vystřídal portrét mladého muže z titulního listu kalendáře. Dobře věděl, čím ruka otrásla jeho nadějí, uvedla čas do pohybu tím, že obrátila list, vrátila čas na počátek, nebo vlastně ještě před něj. Od té doby

se vyhýbal i pohledu na sebejistého mladého muže, jímž sám už dávno nebo nikdy nebyl, a díval se vpravo na okýnko do světlíku, zavřené a zastřené záclonkou, slibovalo únik, krajně nejistý nejen vzhledem k tomu, že by se jím jeho tělo, s lety čím dál mohutnější, stěžší protáhlo, ale i proto, že nejistý byl i svět, v němž by se ve světlíku ocitl a kam by odtamtud směřoval, vždycky jen na okamžik okýnko otevíral a rychle zase zavíral, ze světlíku se ozývaly vzdechy a výkřiky těch, kteří se tamtudy pustili, i když k tomu došlo v jiném domě nebo v románu, z okýnka záchodu do okýnka koupelny se kdysi pokusil překročit prázdnotu světa Diviš Paskal, uvízl uprostřed a s hanbou byl vytažen, na dno světlíku dopadl Šípkový Jura, který ho napodobil, ve světlíku strašil orel Hergesell, Němec, který se proměnil v orla, hrozilo, že vletí do komory, protože dědeček Davidovič zapomínal zavřít okýnko na kličku, jak ho babička Davidovičová stále nabádala, Karel se bál, že by světlíkem mohl dovnitř vniknout bés z Puškinovy básně, kdykoli vyšel ven, kolem ho viděl kroužiti, takto verš kdosi přeložil, nebo černý chlap, pobratim básníka, jehož Pugačova a Kobyly koráby kdysi překládal, nevadilo mu, že ve výboru, jemuž vedl Honza Zábrana, na něj zbyly právě tyto věci, černý chlap mohl přijít odkudkoli. Když se vracel domů s nákupem, zřídka v něm chyběla placatka vodky, věšel se mu na záda nebo se mu vyšvihl až na ramena a patami ho pobízel. Podobizna mladého muže visí na záchodě dál, ale zrcadlo vystřídal v minulém roce Huptychův kalendář Labyrint světa a ráj srdce, čas členěný na měsíce se opět dal do neúprosného pohybu jedním směrem, doprovázeného šustěním obrácených listů, poutník prochází měsíc po měsíci světem, v kolážích se zběsile mísí rozličné země, krajiny a města, stavby z různých dob a všemožných stylů, paláce, chrámy a chatrče, lidé z různých staletí, vznešení a ubožáci, slavní a neznámí, králové a žebráci, živí a mrtví, krásní a ohyzdní, zvířata, netvoři. Poté, co v lednu poutník

prohlédl ryňk světa, v únoru pobyl u filosofů, v březnu poznal alchymii, v dubnu stav a řád manželů, v květnu stav učených, v červnu stav astronomů a astrologů, v červenci stav soldátský a v srpnu stav nábožníků, v září pak způsob rozkošných, v říjnu způsob povýšených světa a v listopadu spatřil Smrt všechny bídně hubící, se v prosinci konečně čas i poutník, znavený a zklamaný světem, zastavili na obraze Poutník domu trefil. Kéž bych domu trefila! Sny vypovídají o mém nekončícím blouzení. Prosincovému obrazu vévodí vpravo tvář učitele národů, vlevo povědomá tvář mladé dámy, jíž z účesu trčí věž jako bohyni Isidě, Paní mocných slov a Bohaté kouzly, tmavá figurka na věži nebo majáku kamsi ukazuje. Kudy se mám pustit? Divokou krajinou s vodopády a nebezpečnými můstky ve středu obrazu, nebo se mám vydat do města na obzoru? Marně mezi stavbami hledám panoráma Hradčan jako záchytný bod, moje cesta domů patrně nevede městem měst ani Huptychovým kalendářem, stejný visí v čekárně u doktora Zajíce, kde tiše zní hudba z Rádia Classic, ti, kteří sedí ke kalendáři čelem, trochu shrbení jako čekatelé v Procesu, s obolem v dlani, s údivem pozorují, že se čas zastavil v listopadu, ještě včera, ještě dnes měli za to, že už je prosinec a blíží se Vánoce, na které se nikdo z nich netěší, a teď vidí, že prosinec se dosud neujal vlády, budoucnost, které se bojí, není!

Hledala jsem na prosincovém obraze Hradčany, abych od nich mohla pohlédnout směrem k žižkovské televizní věži, kterou kdysi Karel nazval hadovkou smrdutou, Fallus impudicus, a pod níž si teď hráči lebku nemluvněte někdy spletou s golfovým míčkem, a abych pak od ní už bezpečně dospěla domu a odtud snad i do srdce svého. Procházím kalendářem, sejmutým ze zdi, tam i nazpátek, od ledna k prosinci, kdy jsem začala psát tento román, a od prosince nazpět k lednu, také bytem, svým rozšířeným tělem, bloudím z pokoje do kuchyně, na zá-

chod a do koupelny a zpátky do pokoje k psacímu stolu, hledajíc střed, hlubinu bezpečnosti, do níž bych se mohla uchýlit. Obrazy minulých měsíců se mi v mysli zpřeházely a propletly, už samy v sobě propletené, nespočetné postavy, z nichž některé se vracejí, jiné se ukážou pouze jedenkrát, další se proměňují nebo převlékají, táhnou za sebou jako vlečku, divoce gestikulují, některé ukazují na učitele národů, jiné na mne, v hlavě mi utkvěla tvář ženy z předminulého století, je mi povědomá, ale nemůžu si vzpomenout, čím byla milenkou nebo ženou, v prosinci jí Huptych vložil na hlavu Isidinu věž a spojil ji s Janem Amosem, snad se tvůrci Pansofie ta žena, s níž se v kalendáři sblížil přes dvě století, jako se v Nemocnici Na Františku spojili přes zeď dva umírající, skladatel Brixí a matka Sofie Syslové, stala poslední útěchou, po tom, co mu Mor vzal ženu a děti, Cholera druhou i třetí ženu a Oheň knihovnu a rukopisy, také rukopis Thesauru linguae Bohemiae, vzbudila v něm pozdní cit, jako paní B., Beatrice nebo Blanka nebo Bovaryová v Janu Patočkovi poté, co jeho žena zešilela a zemřela a Miluška Holubová se mu po letech omrzela, dospělé děti odcizily. Paní B. přišla na jeho přednášku, z níž nerozuměla ani slovo, byla Němka, v lodičkách se zlatými podpatky, přitahovaly pozornost některých posluchaček víc než přednáška o Platónovi, Jan Amos snímá své dámy opatrně a s něhou podivuhodný klobouk, kdesi ve světě podobnou stavbu zahlédl, Jan zouvá s rozechvěním své paní zlaté střevíce, oslněn jejich září, Všeživý Všudybud a Mámení, průvodci a slídilové, kteří stále mění své vzezření a jména, zpozorněli, sotva se dámy z rozmaru zpola svlékly, aby v Janech probudily touhu, už se zase oblékají, halí se do tmavé kožešiny, ruce skrývají do rukávnicku a v prosincovém převleku za Hollarovu Zimu a s kočící larvou na tváři spěšně opouštějí příbytky filosofů. Jan Amos bude dlouze zkoumat klobouk a Jan Patočka vůni, které jim tam dámy zanechaly, obě mizí, jednu z nich, nebo je

to táž, ještě zahlédnou Joska s Bohunkou, až se budou vracet z veleslavínské nemocnice.

Nechápu, jak mohla Bohunka Edě a Josefovi, kteří k ní přišli na návštěvu, říct, že už román končím, a řekla to s důrazem a jistotou, opakovala mi to, když jsem seděla vedle ní, už ho končíš? aby si své tvrzení ověřila, ne! ne! ne, ne! volala jsem, nekončím, jako bych se obávala, že to, co bylo řečeno, a dokonce třikrát, je také rozhodnuto, a když viděla mou poplašenou reakci, pohlédla na mě takřka s nevolí, jako bych mařila její kruhy, přitom nikoli poprvé. Až do té chvíle jsem se naopak já domnívala, že se její psaní chýlí ke konci, už přece dospěla do přítomnosti, popsala nádherné výlety do Hvězdy a do Veltrus, za něž vděčí právě Edě a Josefovi, ve Veltrusích obdivovala park a také sochy měsíců a ročních dob z dílny Matyáše Brauna, možná jí prostě konec roku splynul s koncem mého románu a tím, že jsem jí tu představu rozbila, pobořila sochu Prosince jako měsíce, kterým se rok a také řada soch, kolem nichž projížděla na vozíku tlačném Josefem, končí. Lekla jsem se její jistoty o konci mého románu, nejen proto, že by nemusela být daleko od pravdy, kterou si sama nechci přiznat, ale také proto, že by jeho konec mohl přinést i konec mé lásky, mistrova postava mi v paměti vybledá a noří se do snu, Máji, která ji vytvořila, ještě stále přece toužím se ho dotknout, ještě stále čekám s rozechvěním, kdy zaslechnu v telefonu jeho hlas, jak se máte? Ne, nekončím! volám, abych přebila její tvrzení, ba ortel, to přece ty končíš, říkám, tentokrát zase já rozhodně, a tu zase ona na mě pohlédne nechápavě, ani konec jejího psaní není v dohledu, byť v posledních týdnech opakovaně mluví o blížícím se konci, především v souvislosti s horšícím se zrakem, ale také proto, že o veleslavínské přítomnosti se jí těžko píše, nemůže-li o ní napsat vše, a přestože dospěla do současnosti, a tím se konci přiblížila, zůstává konec daleko,

vždyt' současnost, z jednoho pohledu krátká, je z jiného rozlehlá, vlastně nekonečná, skoro to vypadá, jako bychom spolu zápasily, tu podléhá ona, tu já, také moje současnost je v tomto smyslu nekonečná, stále víc se nadouvá vším, co cestou nalézá a bere s sebou, vleče za sebou neustále se rozrůstající, nezavřenou, nikdy neskončenou, proměňující se a proměňující minulost, hlavní věty se ustavičně rozvíjejí větami vedlejšími a ty dalšími větami vedlejšími, a k větám hlavním se přiřazují, přistavují další věty hlavní a ty opět... konec je oddalován, jako by konec věty přinášel smrt nebo ji předjímal.

Celou noc se mi snilo o Johanovi, zahlédla jsem ho, ale nepřiblížila se k němu, vždycky jsem se probudila a znovu usnula, pobízena Mirtazapinem, a zase se někde objevil, jednou ve volných ženských šatech po kotníky, a znovu jsem se probudila a pak usnula a tak to pokračovalo až do rána, kdy v posledním dějství dramatu prošel kolem mě a já jsem zblízka spatřila jeho tvář, či spíš larvu, tak byla změněná, podobně jako tvář dámy ve snech filosofů. Třeba se mi mistr schválně tak ukázal, aby mě odradil, konečně od sebe odehnal, a když jsem se rozrušená tím viděním probudila, už šíralo, pocítila jsem, že i loutky jsou rozrušené, jako by ten člověk, který byl i nebyl Johanem, přešel v noci po pokoji, nebo v něm dokonce ještě někde byl. Nebylo to poprvé, co byly ráno rozrušené, možná se tak cítí už od chvíle, kdy v kartonové krabici opustily dílnu Jana Kru-picí, pozbyly domova, jen jsem k jejich nepokoji nebyla dost vnímavá, a zřejmě právě proto, že se cítí ohrožené víc než dřív, se Šašek s Králem nedávno sesedli, dotýkají se rameny a drží se za ruce, střídavě se milují a nenávidí, loutky cítí mnohem víc než já blízkost vetřelců, všech těch postav, jež vyvolávám z nebytí a o nichž se domnívám, že zůstávají upoutány v rukopise a pokorně tam čekají, až je inspicient, já, znovu povolá na jeviště, ale ony se zatím pohybují všude kolem mne, sblížují

se i svádějí mezi sebou nelítostné zápasy jako roztoči na koberci a na kůži. Možná se tu někde nachází i Řehoř Samsa, proměněný v brouka, hned obřího, hned ne většího než masařka, skryl se v babiččiných ústech v komoře nebo zalezl mezi svazky Ottova slovníku naučného v rohovém pokoji, některé svazky se už rozpadají, hřbety svazků Hédypathie - Hýždě a CH - sv. Jan jsou odchlípené. Nikdy nebudu vědět, kterými větami nebo slovy projdou postavy z rukopisu do bytu a do světa, obávám se, že častěji se to daří těm zlovolným, duchům a slídlilům, naposled Všudybudovi a Mámení, ten první na dlouhých tenkých hmyzích nohách si vykračuje po místnosti, sem tam si poskočí, nohu pokrčenou v koleni vyhodí přitom vysoko do vzduchu, úplně stejným způsobem jako Smrtka vznášející se v měsíci listopadu nad městem a nad čekárnou u doktora Zajíce, Mámení, ani muž ani žena, kolem něho se jako mhla dělá, přistrojil Huptych do kostýmu Pantalona, mžourá skrze brylle s růžovými skly, stejná skla mám v brýlích, které si nasazují jako škrabošku, když vycházím z bytu do světa, Pantalon nebo Harlekýn ukazuje kamsi vzhůru, Arifexův vztyčený ukazováček byl gestem tajemství v závěru Velkého Díla, zdá se být pobaveno mým chováním, je mi povědomé, stejně jako ta žena, s kterou autor kalendáře spojil učitele národů v měsíci prosinci. Měla jsem za to, že už jsem světem, v němž nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost a naposledy omrzení a zoufání, prošla a už jsem ho prohlédla, ale Mámení mě svými posunky a úsměšky usvědčuje z omylu, to si myslíš? blázne! blázne!

Už zase slyší ten šelest, dřív na něj čekala hodinu, dvě od chvíle, kdy si ve svém chýnovském pokoji lehala na horní lůžko, dřív spávala na dolním sestra Iveta, teď na ní spí mamka, která se sem přestěhovala z ložnice v době, kdy začala být nemocná, v poslední době se šelest někdy ozve, sotva ulehne. Čeká na

to s touhou, ale zároveň s úzkostí i nadějí, neví, jestli to, co se dole každou noc odehrává, je dobře nebo špatně, a jak se má rozhodnout, aby svým zásahem místo pomoci neublížila. Poprvé, když ten šelest zaslechla, myslela, že usnula a že se jí vše, co následovalo, zdálo, ale po tom, co sen v Praze vyprávěla Lence a Danielce, Lenka ji uklidňovala, Danielka mluvila o motýlovi jako symbolu duše i vzkříšení, si tím už nebyla tak jistá. Ve snu nebo vidění slezla z palandy a viděla, že na dolní posteli sedí obrovský bílý motýl s černými oky na křídlech, opakovaně se snažil křídla rozevřít a vzlétnout, opustit ten stísněný prostor, šelest působí právě jejich pohyb, sotva se k nočnímu motýlu přiblížila, pohyb ustal, uchopila křídla a pokusila se je násilím rozevřít, ale téměř jimi nepohnula, udivilo ji, jak jsou těžká, jako z olova, proměna olova ve zlato, chápaná duchovně, neznamená přece v alchymii nic jiného než znovuoobnovení původního stavu. V jednu chvíli ji napadlo, že by křídla mohla přistříhnout, aby byla lehčí, už sahala po nůžkách na stole, ale nakonec si to rozmyslela, to by nebylo moudré, řekla Danielka, vrátila se nahoru na svoje lůžko rozrušená, musela stále myslet na toho mohutného bezmocného motýla, v něhož se mamka po chemoterapii a bioterapii, kterým ji po dvanáct měsíců podrobovaly vnučky Hádovy, tvrdily, že ji vyléčí, noc co noc proměňuje. Danielka to neřekla, ale muselo ji to napadnout, proměna, Verwandlung, to je přece její téma, když sen vyprávěla, jedly zrovna jahody a borůvky, které uprostřed zimy přinesla Eva Tomášková, raději nedomyslet, co všechno Danielce přitom možná běželo hlavou, v románu o tom patrně napíše, a opravdu, už to píše, už se toho zmocnila.

Na Slívových ilustracích ke Kafkově Proměně, kterou listuji, je Řehoř, vlastně v tomto vydání Gregor, stejně se jmenuje Karlova poslední básnická sbírka, nazval ji tak podle Řehořovy ulice, kde v tmavé místnosti v přízemí domu nalézajícího se

přibližně na místě, kde stávala šibenice, jednu dobu pracoval, řehořoval, od hlavy po srdce člověk, od srdce dolů brouk. Na jiném obrázku má místo očí brouky obrácené zadečky k sobě, připravené k páření, jinde je proměněn v králíka nebo zajíce, má lidskou tvář s dlouhýma ušima a zvířecí tělo, ubohý Franz! Tady jede na brouku, je to hrkavá jízda, brouk se co chvíli zprudka zastaví a právě tak zprudka se znovu dá do pohybu, spisovatel pobízí zvíře patami, jak si to navykl, když jezdí na bezhlavém obru po Starém Městě, někdy mu na ramena usedne Smrtka a pak ona pobízí autora, který se schoval pod její dlouhý hábit, jako se trpaslík Oskar Matzerath schoval pod sukni své kašubské babičky, někdy jezdí po předsíni, dokud se oba neunaví nebo je to nepřestane bavit. Pravda se někdy zjevuje jako ohyzdná stařena, tak se kdysi v nemocnici na Hagiboru, z níž je nyní židovský domov pro seniory, zjevila Pravda mně v podobě ohyzdné stařeny, tři řady prsů jí visely až do pasu, ruce s roztaženými dlaněmi držela od těla, jehož spodní část vězela v jakési skříňce nebo pouzdře, byla cítit po Hádu a chvěla se zimou, stejně jako já, ačkoli na rozdíl od ní jsem na sobě měla bledě zelenou flanelovou košili. Do podzemí na rentgen nás vezli výtahem dva vyšetřovatelé, ne, ošetřovatelé, už zase číslo dva, v aritmologii byla Dvojka ztotožněna s Isidou, Artemidou a Přírodou, žádný smrtelník neměl odhalit závoj bohyně Přírody, v níž splynula Artemis Efeská s Isidou, ale já jsem v sedmi nebo osmi letech jela ve výtahu s nahou Přírodou, Přírozeností, Pravdou, Skutečností, Básní, Bytím, s těmi všemi významy spojují filosofové slovo fysis ve výroku Fysis kryptesthai filei, Přírozenost se ráda skrývá, který údajně Hérakleitos pronesl blízko Artemidina chrámu v Efesu. Na jednom vyobrazení drží bohyně Isis roh hojnosti, z něhož se sypou květiny, vylézá ropucha a had a vylétá motýl, motat se, Motol, kam jsem před rokem jezdila za Adrienu a převlékala ji na noc do pyžama, ve dne ležela na posteli oblečená, v pod-

zemí, kde byl rentgen, mučili za války Židy, také dědečka Davidoviče, a po válce Němce, Pravda nebo Přírozenost nebo Skutečnost se neskrývala, ale naopak odhalovala, ukázala se mi nahá, peplos nebo tuniku jí strhli hagiborští duchové, poté, co jsme byly obě prosvíceny a šířily kolem sebe průsvitné světlo, na mě bába, baubó, mrkla, to jsi ty! budeš jako já! to jsem já!

Dokončení, o kterém v posledních dnech stále mluvím, ačkoli stoh papírů připravených k opisování nepřestává růst, se všechno staví do cesty, zima, která nepřináší úlevu v podobě sněhu, ale pouze stupňuje vlhko a tmu, kterou zakouší v tom dokonce i v létě studeném a tmavém pokoji, zastíněném rozložitou meruňkou, a která ji sužuje o to víc, oč víc se jí horší zrak. Vnímá jeho úbytek každý den, ačkoli teď už světla zase den po dni přibývá, chodí ho vyhlížet za kalných rán, když předtím pozdraví svého druhu na fotografii, už je daleko, strašně daleko, rozhrne žlutý závěs, oponu, za níž kulisu světa představují auta zaparkovaná u chodníku a představení sestává z pár kolemjdoucích a několika proměn v podobě denních dob, hrozí se dne, kdy už nespátí ani to, co si počne? Mnoho se nezmění, vždyť největší drama se odehrává v pokoji, přesněji na psacím stole, z něhož před třemi nebo čtyřmi dny zmizela lupa, bez níž se při čtení neobejde, podezírala jsem Richarda, který by mohl mít zájem na tom, aby už s psaním přestala, aby přestala i se životem, který je s jejím psaním neodmyslitelně spjat, všude jsme lupu hledaly, na stole, na zemi, i v posteli, kam kdysi zapadl klíč, a najednou se vynořila, nepovšimnuta ležela pod židlí, pod její nohou, takže unikla pozornosti, když pak židli posunula, zaleskla se na koberci, opět byla na světě, okamžitě se jí chopila a znovu luštila rukopis, než ho vydá z ruky a budu ho opisovat, nespokojená s lecčím, co napsala, ji odkládá, opět ji bere do ruky, škrtá a vepisuje, na myslí jí tane trojice snů, kterými by chtěla svou poslední, teď už určitě po-

slední, knihu zakončit, přestože se jí nezdály v poslední době, ale v různých obdobích života, chrání je jako zvláštní poklad, snad to má být poselství o světle, kterého se jí nedostává, pro ni i pro ty, co to budou číst. Zařadit dávné sny do výpovědi o současnosti se mi zdá z hlediska čtenářů matoucí, sny přece vypovídaly o tehdejších, nikoli nynějším stavu její duše, ale trvá na tom, téměř mě okřikne, jako bych ji chtěla připravit o naději a také o zbytek zraku, jako bych svými pochybnostmi šířila tmu, nebo spíš šero. V jejím rázném gestu, jímž onehdy chtěla přiklonit rameno lampy, aby na papír dopadalo víc světla, více světla! a tím ji rozbila, přiznává se k tomu s jistým smutkem, vždyť ji dostala ode mne, byl jakýsi vzdor a urputnost, které mě u ní, dřív tak laskavé, zarážejí, takové události představují pro ni pohromu, stejně jako hrozící konec makrofixů značky Centropen, utvrzují ji v přesvědčení, že je na čase vše skončit, ale co bude pak s ní, se mnou, vymetou nás zpod stolu, jako jsem onehdy já vymetla bledou seschlou můrku zpod okna v rohovém pokoji, a život půjde dál?

Nedokážu si představit, jak mohla sedět u stolu a psát, když pod nohou židle ležela ztracená lupa, a muselo to trvat tři nebo čtyři dny, zřejmě si jen pomyslela, že se tělo čím dál víc nachyluje ke straně a ten pohyb je už nezadržitelný, stejně se nachylovalo skoliózou stíženě tělo mého dědečka Jerieho. Ačkoli každé ráno na posteli a na zemi cvičí pod Joskovým dohledem, celá léta stejnou sestavu, když výjimečně někdy vynechá, protože se necítí dobře, je pak celý den se sebou nespokojená, dokázala by psát třeba i v horší pozici, jen kdyby líp viděla. Adéla Weiserová zase vydrží Alfredu Seifertovi sedět nebo stát modelem v nejrůznější pozici, postrojená za římskou matrónu i za jeptišku Hildegardu, za utopenou Ofélii, musela se předtím ponořit do vody, aby mistr mohl věrohodně zachytit mokré záhyby šatů, za Šípkovou Růženku, kým vším už byla

a ještě asi bude z lásky k němu, někdy si mistr přeje, aby si vlasy rozpustila, jindy zase, aby si je vyčesala nahoru, výš, ještě výš! a do zámotku jí pak sám zapíchne jehlice, také paví péra, jednou jí dokonce k vlasům připevnil vycpaného ptáka. Tentokrát jí na hlavu postavil věž s točným schodištěm a jakési kolo, dlouho ty věci na její hlavě rovnal, stále se mu na tom něco nezdálo, odstupoval a zase se přibližoval, když byl příliš blízko, zavírala oči, a když je pak otevřela, stál opodál a hleděl na ni, najednou jako by v tváři zestaral, téměř ho nepoznává, natolik je změněný, nikdy ještě příprava netrvala tak dlouho, ale je trpělivá, stejně jako Chloé, když ji modeloval mistr Malínský, Chloé přešla láska k mistrovi hned po smrti nebo chvíli před ní, kdy přejde jí? Vypadá to, že mistr dnes s malováním ani nezačne, a čím déle to trvá, tím jí připadá cizejší, tohoto muže miluji? Dřív se některým jeho nápadům spolu smáli, dnes je však jeho tvář nebyvale vážná, výraz neproniknutelný, jako by si ji chystal k něčemu jinému než k malování, k čemu? Také jí začíná být zima, má na sobě jen poloprůsvitnou bílou blůzku, ráda by si oblékla aksamitový kabátek, který ráno přehodila vedle přes židli, ale nevidí ho tam, ostatně s tím prapodivným kloboukem na hlavě je nebezpečné se i trochu pootočit, natož vstát a oblékat se, zimní odpoledne mívá, večer se kvapem blíží a už šírá, nikde v ateliéru nevidí ani mistra, nejspíš s sebou kabátek odnesl, jednou ho zahlédla, jak k němu tajně čichá, ztráta kabátku ji zneklidní, jako by tu bez něj musela navždy zůstat, měla se mistra prve pořádně vyptat, co má tenhle úbor znamenat, i když by možná jeho vysvětlení úplně neporozuměla, mluvil o nějaké bohyni Artemidě a také o Štěstěně, vůbec z toho nebyla moudrá, jak dlouho ještě může vydržet nehnutě sedět, co by se stalo, kdyby víc pootočila hlavu a kdyby se celá ta stavba, kterou jí na hlavě tak dlouho a pracně richtoval, zřítíla? Adéla není hodná, řekl by jako jindy, když s ní nebyl spokojen? Možná sedí v ateliéru už celé roky, celou věčnost,

babička její cit neschvaluje, byť mlčí, když jí o mistrovi vypráví, sotva by se jí líbilo, kdyby ji teď viděla s tou podivnou výzdobou na hlavě, spráskla by ruce, srdce moje! a pak by ty krámy rázným gestem smetla na zem, a měla by pravdu.

Už když jsem v Seifertově mnichovském ateliéru ten kabátek sundávala z opěradla židle, ještě jsem přitom nevěděla, komu ho obléknu, uvědomovala jsem si, že dělám něco nedobrého, možná nenapravitelného, ubližuji té dívce, vlastně už ne dívce, za roky, kdy sloužila mistrovi modelem, dávno dospěla v ženu, v době, kdy jako přikovaná seděla poslušně se zvláštním kloboukem na hlavě, stárla dokonce tak rychle, že když se večer změnil v noc, byla z ní stařena, měla za to, že jí klobouk nasadil mistr Seifert, kterého přestávala milovat, nasadil jí ho však o víc než století později mistr Huptych, došlo mi, že bez toho kabátku nemůže odejít domů, kde na ni netrpělivě čeká babička, chvílemi sice zdřímne, ale sotva zaslechne u dveří, které nechává pootevřené, šramot nebo šustot, je na nohou, jednou to byla kočka, podruhé myš nebo krysa, zahнала ji koštětem. Hned za dveřmi ateliéru si kabátek zkouším, padne mi jako ulitý, ale vzápětí ho svlékám, obléknu ho Evě Markvartové, napadá mě, leží nemocná, roztřásá ji zimnice, ale ještě než jsem výtahem vyjela do šestého patra, kde Eva s Lenkou v bytě jako dlaň dosud bydlí, už půl roku si vyhlízejí větší příbytek, byly se už podívat v Písecké, Jeseniově, Přemyslovské, Lucemburské, Žerotínově, Bořivojově a také v Řehořově ulici, samé byty v přízemí nebo v suterénu nebo s okny do tmavého dvora, nebo na sever, světovou stranu spojovanou s velikým Zlem, teď se chystají podívat na byt v Sobotecké, když vtom mi kabátek vytrhne B. N. Čekala na mě v šestém patře, šla pěšky, do výtahu se neodvážila, copak básník Emil Juliš kdysi nesjel do podzemí, ne-li rovnou do podsvětí? Poznala kabátek okamžitě, tenhle černý aksamitový kabátek, napřed otevřený oblékla

Hedvice v Sestrách, na nohy jí navlékla modré punčochy a nazula černé nízké střevíce, oblékla jí červenou sukni, modrou pentlí obšitou, přes ni zástěrku bílou, bělounkou košili, v záhybky složenou, u krku ji sepjala lesklým spínadlem, pak jí oblékla černou šněrovačku, černou aksamitovou se stříbrným premováním, na hlavu jí nasadila malý zlatý čepeček s bílou krajkou kolem, vzadu s dlouhým červeným fábořem, ten značí její panenský stav, takto Hedviku vystrojila na schůzku s Robertem u řeky Bobry, takové hlupoty, jak jí oblékla, si pamatuje, a co bylo důležité, zapomněla, chystá se kabátek dívčině vrátit, právě ho pohřešila, šerí se a od řeky stoupá chlad, ale potom neodolá, zkouší si ho, visí na ní, v nemoci zhubla, třeba by mohl být Doře, ne, Doře už vůbec ne, najednou jí připadá víc obnošený, než se na první pohled zdálo, je na něm znát, kdo všechno už ho měl na sobě, naposled i ona si ho oblékla, pohodí ho u dveří bytu pana Antonína, odkud táhnou divné pachy.

Pokaždé, když měla vidění a pokoušela se ho nadiktovat, viděla jsem zá..., padla na ni hned nebo později velká slabost a nemoc, oči se jí zatemnily, tělo tížila tak velká tíže, že se nemohla zvednout, natož vstát, a ani sestry ji nedokázaly zvednout, byť na šířku dlaně, a ani opat Kuno, kterého povolaly a který zkoušel jí vší silou nadzvednout hlavu nebo ji otočit, to nedokázal, jediná Richardis, kterou Hildegarda nejvíc milovala, jako svatý Pavel Timothea, to dokázala, sotva se přiblížila, pocítila Hildegarda úlevu a brzo po tom vstala a diktovala Volmarovi dál, tam, kde předtím přestala, zářící světlo a v něm safírově modrou postavu, jež celá jiskřila krásně rudou barvou plápolajícího plamene. S potěšením spočívala na Richardis pohledem, když sestry v kostele s vlajícími vlasy tančily, opat Kuno to označil za troufalost, nebo když zpívala Spanilá panno, nikdy tě nenajde noc, aby zdusila tvůj květ, našla ji, Richardis klášter

opustila, opat Kuno v tom měl zřejmě prsty, odešla do Bassumu a nedlouho po tom, ve chvíli, kdy už byla rozhodnuta se k Hildegardě vrátit, odešla na věčnost. A tehdy měla Hildegarda vidění převeliké a přejasné záře, jakoby nesčetnými očima planoucí a mající čtvero cípů a ty cípy vybíhaly do čtyř světových stran, a spatřila ženu, která ve svém lůně chovala jakoby hotovou podobu lidskou, ta se pak řízením Tvůrce pohnula životem a takto oživená vyšla z ženina lůna, také viděla, kterak jistou takovou kouli v lidském těle bouře za bouří zachvacují, až na zem ji shýbají, ale ona znovu nabrala sil a statečně jim odporovala, kde já to cizinka jsem? tázala se, jsi ve stínu smrti, a jakou to jdu cestou? ach! kde to jsem lapena a oloupena o oči a o radost vědění, roucho mám všechno potrháno? Takto, v potrhaném rouchu, sám na Adéle, kterému jako vždy poslušně seděla modelem, košili trhal, Hildegardu namaloval mistr Seifert. Ó, kam se obrátím, kam uteču? bol můj nezměrný jest, hledati budu těsných cest, na kterých mohla bych uniknout neblahému zajetí. A sotva jsem to vyřkla, vyšla jsem plačíc na úzkou cestu, Volmar nestačí její řeč, nesouvislou, přerývanou, zapisovat, chvílemi se řeč mění ve vzlyky, chvílemi ve zpěv, v němž jsou různé styly promíchány, formy se rozpouštějí, tón hned prudce stoupá, hned zprudka klesá, melodie se vlní a přelévá, neklidná jako jezero, v němž žádný řád nepřebývá, nýbrž nelad a zmatek.

Odpoledne jsem viděla ty tři, Chaos, Orcus a Nox, které Giordano Bruno, kterého upálili 17. února 1600 na Campo de' Fiori, nazval nezpodobitelnými. Chaos je podle Bruna nezpodobitelný, je to prostor, který lze poznávat pouze skrze věci v něm, v tom mém se kupí nesčetné věci, štucl Alice Davidovičové a rukávník dámy s kočičí tváří, kterou potkali Joska s Bohunkou, a zánovní štucl, který mi koupila Eva Markvartová a visí u mne doma mezi dveřmi pokojů, možná je to stále jeden a týž

štucl, župany milovaných mužů, hřeben, který vyklouzl Adrienně, Joscova košile, Frankova košile, pestré šátky, které rozvěšuje a pohazuje kolem sebe Milena Jesenská v hotelových pokojích, zimní botky, které si zula Chloě před tím, než skočila do řeky, ponožky, které si navléká Junga na posteli Sabiny Spielreinové, aksamitový kabátek, který patří Hedvice, ale ten samý pohřešila i Adéla Weiserová a zkoušela si ho B. N., samé šaty, samé hadry, můj Chaos je hadrový, ale ne beze zbytku, jsou v něm i hodinky ve tvaru skleněné koule, která se už před lety rozpadla na dvě půle, babiččino vřetánko, nůžtičky, kterými stříhala Eva Tomášková nehty své takřka stoleté mamince, asi tucet černých fixů, které vypsal Bohunka při psaní svého posledního rukopisu, lupa, zaječí pacička, ne, není to část horní končetiny doktora Zajíce, ale ani pacička toho zajíce, kterého jsem zahlédla na louce, odkud mi mávali rodiče, od jejichž smrti uplyne letos čtyřicet a třicet let, hopkal po zadních jako malý klokan, je to pacička, kterou si nanášel na tvář pudr můj nepoznaný dědeček Hodr a po něm můj otec. Kdybych jmenovala všechny věci, které jsou v mém Chaosu, té krejčovně, rekvizitárně a kulisárně mé paměti, a k nimž neustále přibývají další věci, ale také lidé, místa a slova, jako v dětské hře Přijel strýček z Ameriky a přivezl nám..., která se hrála na olšanském dvoře, ukázalo by se, že i on v sobě obsahuje nekonečný vesmír. Orcus, rovněž nezpodobitelný, následuje Chaos jako syn otce a jeho jméno znamená podsvětí, hlubinu, propast, bezednou propast potřeb a tužeb, jež hledají naplnění v nekonečnosti otce, jedna propast se rozevřela v sulicím parku pod Janou, Johanovou sestrou, jiná pod Adriennou, když se shýbala pro hřeben, jiná pod Bohunkou, když letěla s Dantem a Vergilem na Geryonovi, další pak je propast času, přes kterou se dorozumívají lidé různých dob, někdy k sobě i vzplanou láskou, vlastně je to stále táž propast. Za Chaosem a Orkem se objevuje Nox, dcera Orka a tedy vnučka Chaosu,

noc co noc se do ní propadám, když mi spánky sevřou démon Mirtazapin a noční víla Zolsana, ve snech se marně pokouším vrátit domů, noc se jako opona nebo závěs pomalu, v poslední době čím dál rychleji zatahuje před Bohuncinýma očima, už brzo, říká Bohunka, nejspíš až dopíšu tenhle rukopis, se ta šedá opona už nerozhrne, bude přivolávat světlo, světelné Slovo, skrze něž se děje stvoření, Lux in tenebris, ten název je jí povědomý. Poprvé Bruno uviděl Nox v podobě stařeny v černém oděvu s obrovskými černými křídly, když psal spis *Lampas treginta statuarum*, v němž pojednává o třiceti spojeních s démony, podruhé ji spatřil v Římě na Campo de' Fiori, celou noc a ráno před popravou vzýval dvanáct démonů znamení, třicet šest démonů dekanů a sedm démonů planet, vzýval také démony vzduchu, země, vody a rovněž démona ohně, toho vzýval obzvlášť usilovně. Muž s helmou, orlím pařátem místo pravé ruky a s kohoutem a ohněm v levé ruce, muž s hlavou vrány, jiný se lví tváří a ptačíma nohama, Panna s dítětem, jednonohá žena v zeleném a vysoký černý muž s rudýma očima, ti všichni a ještě několik dalších, kteří se dostavili, se tísnili v cele, avšak žádný z nich mu nepomohl, ani nevěděli, v čem by jejich pomoc mohla spočívat, jedině Nox to pochopila, a když na náměstí zapalovali hranici, začala mocně mávat obrovskými křídly, a jak jimi mávala, viděla jsem, že spolu se severním větrem, jemuž vládne démon severu Florón, jehož měl Bruno v oblibě, rozdmýchává oheň a ten se rychle rozhořival, takže když plamínky začaly Brunovi olizovat chodidla, vznášela se už jeho duše v nadnebeských říších a tam se snoubila s duší světa, a ve chvíli, kdy oheň vystoupil po nohou k břichu, si už duše pohrávala s červovitými kudrlinkami, kterými filosof zdobil své diagramy, nikdo nezná jejich význam, všude, kudy duše prolétá, je těch útvarů plno, navíjí si je na prsty jako B. N. Hynkovy vlasy.

To se nemělo stát. Vnímala, že fouká vítr, studený, ze severu, přesto na to nedbala a hrála si se synovými vlasy, nebylo divu, že jí je Vítr vytrhl, vlastně se jich zmocnil docela zlehka, Noc stála za ním, paní v dlouhém černém plášti s rozevlátými šosy jakoby křídly, Karla napomínala, když mu do Sagan posílala poslední pramínek Hynkových vlasů, které měla, aby si na vlasy napříště dal pozor, ustříhla je synovi v nemocnici, sotva do-
dýchal, sestra se jejímu přání divila, ale nůžky přinesla, celou rodinu Hynkovy vlasy po léta spojovaly, a teď byla sama tak neopatrná, prostě po nich sáhla do kapsy, bezděky si je ovinula kolem prstu, myslela přitom na něco jiného, ne na syna, vzpomněla na tu, co píše ve veleslavínském domku, za závěsem jí teď nevidí. Mnozí k ní přicházejí, sotva na ně pomyslí, Hynek ne, ten se jí vyhýbá, má jí pořád za zlé, že přijela pozdě, že ho nezachránila, jak by mohla, vysvětlila by mu to, kdyby neutíkal, kdyby jí chtěl naslouchat, teď, když pohřešila jeho vlasy, bude ještě těžší ho přivolat, těmi ho k sobě vždycky trochu přitáhla, k čemu budou Větru, rozfouká je kdovíkam, ve tmě, která přichází blíž a blíž a s ní jde cos nezpodobitelného, je neposbírání, přece se shýbá, hledá, v pohádce by jí pomohli mravečkové, kdyby byla hodná, je hodná? kde už je jim v tuhle chvíli konec, v Netálii? moře nikdy neviděla, šátrá prsty po dlažbě, po koberci, kde by se tu Hynkovy vlasy vzaly, připletly se jí pod ruku cizí vlasy, vlasy té, co píše nad její hlavou, také o ní, zabránit tomu nemůže, možná už ani jinak není nežli v tom jejím psaní, chce takto být? neví, tam pod stolem se rozevívá bezdno, opatrně tam sahá, co kdyby se Hynkovy vlasy uchyty tam, kudy před dvanácti lety stáhl dolů Ork nebo Hadés Karla, prvního muže té písíci, dřív se tomu místu pod stolem vyhýbala, kdykoli sem do čtvrtého patra přišla, kdy jí k sobě ta, co píše, nohama se vzpírajíc o okraje bezdna, přitáhne, jsou teď blízko sebe, nejbliž, co kdy byly, kličky toho časoslova je k sobě ještě víc přitáhly.

Studna na dvorku kojetínské babičky, kolem které obíhala s tatínkem, do které pustila panenku, aby místo ní nebo před ní prozkoumala podzemní svět, nebyla jedinou záhadou v jejím dětství. Tou první, která před ní vyvstala hned v první den, kdy se probudila na široké posteli, na které babička spala se svými dvěma muži, ten druhý byl o mnoho let mladší než ona, ale i jeho pochovala, byl tvor, který se zjevil za plotem, viděla z něj jen hlavu, lekla se ho a běžela s pláčem za babičkou do kuchyně, tehdy ještě plakala, později se naučila neplakat, pamětliva tatínkova příkazu, neplakala, ani když umřel tatínek a když náhle umřel Jenda, a ani když po čtyřech měsících v kómatu umřel Joska, neplakala, babičko, čert! čert! je to osel, řekla jí babička. Příliš jí však to vysvětlení neuspokojilo ani neuklidnilo, v dalších dnech chodila opatrně podél plotu v místech, kde se jí první den ukázal, se zvědavostí, ale i s určitým napětím ho vyhlížela, už si nevzpomíná, jestli ho ještě někdy spatřila. Také teď, když mi o svém zážitku vypráví, má pocit, že tehdy neviděla jen obyčejné domácí zvíře v sousedově zahradě, ale že byl do toho zvířete, pokud to nebyl čert, zakletý nějaký neposlušný a zvědavý člověk, zvědavá a neposlušná byla i ona, aniž měla tehdy tušení, že není daleko od pravdy, možná viděla Lucia zakletého do osla, který musel v té zvířecí podobě zakusit mnohé útrapy, než se mu na mořském břehu zjevila Královna stínů, Matka všech bohů, královna Isida, a když pak okusil věnec z růží, zvířecí podoba z něj sklouzla, nejprve z něj sešla špinavá srst, pak se proměnilo břicho, údy, hlava, hlava, nakonec pozbyl ocasu, ten ho nejvíc trýznil, a teprve poté, co se v obřadu přiblížil k hranici života a smrti, prošel zkouškami všech živlů a vrátil se nazpět, dvanáctkrát změnil vrchní roucho a v šatu byssovém, který zasvěcenci nazývají stolou Osiridovou, byl na konci románu zasvěcen. Už si nevzpomíná, jestli Apuleiův román četla, ten osel, z něhož za plotem viděla jen hlavu a netušila, že je jízdním zvířetem Selénovým a patří

k Saturnovi, je pro ni pouze symbolem nevědomosti, kterou musela projít na své cestě životem se všemi strážněmi, které ji čekaly, nebylo jich málo, ale nestěžuje si, jen letmo se o nich zmíní, všechna provinění, teď už ví, že nebyla zanedbatelná, na ni doléhají plnou vahou teprve nyní, nebude o nich psát, leda je naznačí.

Co znamená konec? Už si nepamatuji, která z nás včera tu větu pronesla, ale hned jsme jí obě přitakaly, tou otázkou by se mohl rukopis, stále ještě nemá název, vlastně má zatím názvů několik, skončit, říkám Bohunce, ano, otázkou, kdo ví, co konec znamená, konec čeho, rukopisu, života? Sama říká, že její psaní je samé tázání, tak by i poslední věta mohla být tázáním, tím zásadním, tou nejistotou, jíž se však brání, tak ráda by ji nahradila nějakým tvrzením. Také si teď, kdy už opravdu brzo skončí, ale copak musí? zřejmě uvědomuje, co všechno zamlčela, musela zamlčet, nemohla jinak, zase se vynořuje O. K., o němž nenapsala, ta tragická figura v jejím životě i v historii našeho národa ve 20. století, ten kdysi nadějný, nadaný a ambiciózní mladík, poslední z deseti dětí sedláka, který studoval na lyceu v Dijonu jako Václav Černý a později Václav Jamek a potom práva v Praze, za války přísluhoval Emanuelu Moravcovi, je autorem spisku o Adolfu Hitlerovi, po válce si ze svého trestu odseděl pouhých čtrnáct dní, stal se přísluhovačem komunistů, básníci před ním zavírali dveře a varovali jeden druhého, v šedesátých letech přeložil Sartrovo Bytí a nicotu, Husserlovu Krizi evropských věd a později Merleau-Pontyho, deset let žil se dvěma ženami, co bylo dál, když ho ta druhá, fatální, opustila, temnota pouhá. Sestřenice Líba a známí doktora potkali, zlomený člověk, troska, ještě žil dvě, snad tři desítky let, nikdo neví, ona už vůbec ne, nikdy se mu nepokusila zavolat, ani hlas nechtěla slyšet, právě hlas, bála se, aby ji tím hlasem zase nepřitáhl, i když už cele patřila Joskovi,

a teď, před koncem, se ta postava z temnot, ten sešlý člověk, kterým se stal snad i kvůli ní, znovu před ní vynořuje, právě před koncem, který už je na spadnutí a spíš hrozí, než že by pro ni byl vytoouženou metou. Myslela si, že je tahle záležitost dávno pryč, on že už je dávno pryč, žila přece tolik šťastných let s Joskou, také ovšem se svou rodinou, dodává, to Joska ho přece z jejího srdce i života vyhnal, v Letu let se o tom roze-psal, tehdy se zdálo, že definitivně.

Co znamená konec? Konec všeho? Jak by mohl být konec, do-
kud žije, dokud žijeme? Takhle jsme se s Bohunkou tázaly vče-
ra odpoledne, vlastně už k večeru, který přišel za zataženým
závěsem nepozorován, na sklonku dne, který jsem započala
ráno v devět patnáct u doktora Zajíce v Krči a který byl v půli
se svou poutí, když jsem z domova směřovala do Veleslavína,
v čekárně se tísnilo několik lidí, věc neobvyklá, kolegyně dok-
tora Zajíce onemocněla, tající sníh z bot, také z mých, se pod
židlemi měnil v kalužinky, jednou doktor Zajíc vyšel a hadrem
pod nohou je stíral, v ordinaci právě zmizela žena v červeném
chlupatém kožíšku, značně obnošeném, a s pletenou oran-
žovou čepicí naraženou na hlavě, čekárnou se linula hudba
vysílaná stanicí D-dur, která má čekajícím vytvářet příjemnou
atmosféru, ale zřejmě i přehlušovat hovor v ordinaci, ale 33
Beethovenových variací na valčík Antona Diabelliho ho nepře-
hlušilo, mám vás ráda, pane doktore! mám vás ráda! čekající,
mezi nimi i já, se bez své vůle stali svědky bouřlivého vyznání
lásky, které doktor Zajíc krotil smířlivým mumláním. Vyznání
následovalo zřejmě poté, co jí předepsal blahodárné léky nebo
na ni seslal dobré duchy, zase ji na čas zachránil před těmi
zlými, které ji trhají na kusy, také my ostatní budeme na čas
zachráněni před těmi svými a před prázdnotou, bezdnem, drží-
me se zapřenýma nohama na jeho okrajích, ještě chvíli to s po-
mocí démonů svedeme. Escitil, kterého teď vystřídal Argofan,

Mirtazapin a Zolsana, to je, mistře Johane, moje mantra. V rozhlase právě dohráli Beethovenovy Diabelliho variace, mistrovo poslední velké klavírní dílo, a začali hrát Koncert pro klavír a orchestr č. 1 D dur Bohuslava Martinů, když mě napadlo se ohlédnout, byla jsem zvědavá, čím doktor Zajíc v novém roce nahradil Huptychův kalendář, který se předtím v listopadu zadrhl a pak náhle koncem roku rychle poskočil do prosince, mezitím jsem si také přečetla, čím vším jeho autor v životě byl, jednu dobu také pitevním sanitářem v Nemocnici Na Bulovce, kde zemřel Joska, několik let byl ošetřovatelem na psychiatrické klinice v Kateřinkách, kde se ocitla moje matka, teď přednáší arteterapii a vede semináře. Ta sličná ženská tvář, která má tak málo společného s Adélou Weiserovou, která miluje mistra Seiferta, jako milovala Chloé mistra Malínského, s koncem prosince zmizela, spolu s vážnou tváří učitele národů, jenž by v líbivé tváři paní K. nebo R., která se stala po Adéle mistrovým modelem a poté krátce i jeho milenkou, sotva našel zalíbení, se tiskne ke zdi, někde tam skončila i věž nebo maják trčící z jejího účesu, nebo oba dva vzala velká voda, která se valí hlubokým údolím a unáší koncertní křídlo s nadzvednutým víkem, ký div! jsme zase na počátku, v lednu, na scénu už opět vyběhli ti dva, Všudybud a Mámení, Všudybud si nohou jako při nohejbale pohrává s hlavou se třemi očima a zároveň rukou roztáčí bledě modrou zeměkouli, Mámení v kostýmu Pantalona, jiný mistr Huptych zřejmě neměl po ruce, Escitil, Mirtazapin, Zolsana, poutník se mylně domníval, že už je setřásl, ryňk světa je plný lidu všelikého, někteří mají povědomé tváře, jiní zvířecí masky, dva propletení šašci ukazují všem, i divákům holé zadky, všichni se kamsi hrnou, někteří hrají na různé nástroje, jiní se chystají k potyčce, dav unáší velkou hlavu učitele národů, do které klová obrovský pták. Takhle to tedy je, pomyslela jsem si, když jsem si později list, zatímco paní Jankovičová, kterou jsem doprovázela, byla v ordinaci,

sedíc k němu čelem, vlastně bokem, podrobněji prohlížela, takhle psychoterapeut s časem zachází, manipuluje, čekající žijí v domněnání, že se nenacházejí na konci, ještě nedospěli do komůrky srdce svého, nýbrž jsou opět na počátku, uprostřed ryňku světa, lidského mumraje, svízelnou pout' k sobě mají zase před sebou, kdo z nich si všimne, že číslice dnů neodpovídají? stále si nejsem jista, jestli se nemýlím, zda se nedívám na nový kalendář z téže dílny, obrazy jsou tak přeplněné, že by bylo obtížné zaznamenat změnu, paní Jankovičová brzo vychází, takže z Ravelova Smyčcového kvartetu F dur vyslechnu jen začátek, ve tváři, o něco bledší, má vepsanou stejnou úzkost jako před tím, než dovnitř vstoupila, ačkoli teď v ruce svírá předpis na Dogmatil, přinese jí klid alespoň v noci, vedu ji domů, na polikliniku je to jen pár kroků přes poklidnou ulici a pak několik schodů, dvojími těžkými dveřmi, u nichž není zřejmé, má-li se jimi pohnout tam, anebo sem, tlačit, nebo táhnout, ale pro ni je to cesta celým světem, tkaničky černých zimních botek uvnitř s umělou kožešinou se jí rozvázaly, čas se otáčí jako listy v kalendáři, které obrací, jak se mu zamane, doktor Zajíc, Velký Hodinář.

Právě při chůzi, krok za krokem se mu někdy v duchu vynořuje věta za větou, i teď, když kráčí od Muzea stoupající ulicí ke hřbitovu, stejně chodíval, dokud mu to jeho nemoc dovolovala, přes Letenské sady a Chotkovými sady k Hradu, do hořejšího domečku, jak ten dům ve Zlaté uličce, kde jednu dobu psal, s Otlou nazývali, věty přicházejí, až si večer sedne ke stolu, zapíše si je, později, když jeho nemoc naplno propukla, a ani teď podobná procházka nepřichází v úvahu, cestu vzhůru Letenskými sady by nevydýchal, Chotkovým sadům se ostatně vyhýbá, mohl by tam narazit na otce, sedává na lavičce vpravo hned u vchodu do parku, kam ho vozila ošetřovatelka na vozíku, ani teď není se synem spokojen. Představu, že si ty věty

doma, kde doma? zapíše, mu poněkud kalí nejistota, zda už ty věty někdy nenapsal, jsou mu povědomé, a také to, že přece psát, to jediné, co snad trochu umí, povídky se mu někdy občas podaří, ani ta poslední, Josefina, není k zahození, zato romány nezvládl, skončily v ohni, pokud Max dodržel slovo, právě psát je mu přece nyní a napříště odepřeno, noci se nekonečně vlečou, zima, zima, peřinu mu z domova stále neposílají, také palčáky a čepice by se hodily, k čemu mu jsou ubrusy a utěrky, ty spolu s nánožníkem v pořádku došly, Dora ho před větrem nemůže věčně chránit, stát před ním s rozevřeným pláštěm, jako tehdy, když ho ve voze bez střechy za chladného větru a deště převáželi na kliniku profesora Hajka u Vídně, klinika byla jeho předposlední štací, do nekonečné a neskutečné dálky se tehdy odsouvala kulisa pláže v Müritzi. Když dochází na náměstí proti hlavnímu vchodu na Olšanský hřbitov, přejde na druhou stranu ulice, ke hřbitovu, nechce se s Milenou znovu setkat, nechce, aby ho viděla takhle sešlého, ještě sešlejšího než posledně, nebo spíš, aby on ji neviděl sešlou? V Müritzi ještě dokázal plavat daleko do moře, slunil se s Elli a jejími dětmi, hned druhý den po příjezdu ji z plážového koše spatřil, ne, plete se, uviděl Tili, ta dívka ji předcházela jako předobraz, Doru spatřil teprve večer, v kuchyni, nejdřív uviděl její ruce, jak chystají večeři pro židovské děti, vídal je pak, když v berlínském bytě chystala jídlo jemu, byl nevděčný strážník, už tehdy věčně bez chuti, později i polknout sousto polévky byl zápas, dala jsem ti do ní vajíčko, nechtěl, aby se na něj, když jedl, dívala, nejsem zdravý, nastydly se mi plicní hroty, řekl jí v Müritzi, ne ve zcela vhodné chvíli, ležela mu v náručí, v Kierlingu už vedle sebe jen leželi a hladili se, nemohl mluvit, pištěl nebo sípal, když se o to pokusil, nebo jí to měl říct už předtím a důrazněji, varovat ji před sebou, myslel si, že nádherná života leží kolem každého, připravena v celé své plnosti, zastřená, v hloubce neviditelná, a že ji člověk pocítí, až když ji

zavolá správným jménem, slovem, větou, pochopil, že ta pravá slova a věty nenalezl, na samém konci se však začala vyjevovat, ale kupodivu nikoli ve slovech, nádhera života k němu přicházela, když už jen ležel, zubožený, tehdy se k němu blížila sama od sebe, s vůní jahod a třešní, červeného hlohu a bílého šeríku, které přinášel Robert, se záblesky světla, které mu dopadaly na čelo, když Dora ráno rozhrnovala tmavý závěs na okně, Pyramidon na horečku, Atropin ani Demopon na kašel nepomáhají, alkoholové injekce měly zmírnit bolest v hrtnu, nezdmírnily, nakonec přišly na řadu morfiové injekce, jak se s Robertem domluvili, ve stále kratších intervalech, stejně jako u Jaroslava v Nemocnici Na Františku.

Spíš on nechtěl vidět Milenu tak sešlou, jak teď je, ani si není moc podobná, jen zářící oči jí zůstaly, možná září po Dico-ditu, ztloustla a napadá na nohu, dokonce ho napadlo, jestli nemá protézu, než že by se on nechtěl předvádět jí, velké iluze o něm neměla už tehdy ve Vídni a pak v Gmündu. Já už jsem své setkání s učitelkou C. nemohla odvrátit, když se proti mně náhle vynořila mezi chodci, belhala se o holi, ke všemu se to přihodilo už podruhé, pokaždé jsem předstírala, že ji nevidím, nosím přece tmavé brýle, nebo že ji nepoznávám, ještě před určitou dobou by to bylo skutečně možné, ale po tom, co jsem u ní byla na návštěvě, stěží, kdysi dávno jsem o podobné návštěvě snila a před třemi lety mi ji domluvila její kolegyně z Pražáčky, shodou náhod sousedka z přízemí našeho domu. Učitelka šla zřejmě z Alberta, kde nakoupila a teď táhla nákup za sebou v tašce na kolečkách, která poskakovala po nerovném chodníku, musí to pro ni být výprava přes půl světa, doufala jsem, že ani ona mě nevidí nebo nepoznává. Ze školy si mě nepamatovala, ačkoli na některé mé spolužáky, Kateřinu Burianovou a Michala Prokopa, kteří se proslavili, si vzpomínala, ve dveřích bytu, kde byl polostín, si mě zkoumavě prohlížela,

moje tvář, lety nepochybně změněná, jí nic neříkala, ani moje jméno jí nic neříkalo, vrtěla hlavou, nevzpomíná si, dokonce se zdálo, že se mé návštěvy, pobyla jsem u ní sotva hodinu, trochu obává, bývalá žákyně? vetřelkyně! váhala, než mě pustila přes práh. Mou ješitnost ranilo, že si mě nepamatuje, nejráději bych se byla obrátila a šla pryč, jak by si mě mohla pamatovat? učila ještě dalších více než třicet let, přece jsem tehdy psala básně! u maturity je s pýchou, moje žačka! ukazovala členům komise. Stejně jako ona nepoznávala mě, nepoznávala jsem já ji, byla vždycky tak maličká? dvakrát jsem na ulici svou učitelku češtiny, kterou jsem v šestnácti letech milovala, jako Milada Součková milovala Alžbětu, zapřela. Listuji Amorem a Psyché, abych si připomenula, co tam Součková píše o lásce ke své učitelce. Na jednom místě ji ve snu vidí, jak jde po cestě v parku, má na sobě černé šaty a starodávný klobouk s mašlí pod bradou, diví se, jak Alžběta neuvěřitelně zestárla, úplně jsem zapomněla, že je v románu podobná scéna, učitelka se s ní podle všeho nechce setkat, nikdy neschvalovala její názory a hlavně její city k ní, obrací se a vzdaluje, později potká Alžbětu ve snu znovu, tentokrát jí však učitelka podá ruku, už se na ni tedy nezlobí, dokonce to vypadá, že přišla do parku na schůzku s ní, jdou po cestě, která se podobá cestě na Olšanech, někde poblíž se nalézají hrobky Součkových a Burdových. Několik let poté, co Součková v Americe zemřela, putoval její popel přes oceán, neskončil však v rodinné hrobce, jak si představovala, už před lety ji zapomenutou a snad i vypleněnou srovnali olšanští pacholci se zemí, zřízenec v černém obleku se zlatým přemováním si pospíšil, žádné diváky patrně nečekal, popel spisovatelky rozptýlil pár minut před stanovenou dobou, pokolikáté už o tom píšu, potřetí, počtvrté? Když ti dva, Jindřich Chalupecký a Karel k louce rozptylu přišli, bylo po všem, ve vzduchu se vznášelo několik zrníček popela a zřízenec pracoval na loučce s konví a malými dětskými hrabičkami.

Předevcírem večer Bohunka prohlásila, dopsala jsem to, tak tedy už opravdu konec, před odchodem mi svěřila jako obvykle balíček, většinou obsahuje staré oblečení, někdy písemnosti, mám za úkol balíček někde zahodit, ne hned u domu, snad aby věci nenašly cestu zpátky, a také je nevhazuji do přeplněných kontejnerů, odkud by je mohli vytáhnout duchové a roznést je, rozsápané, po městě, právě takové obnošené a událostmi poznamenané, někdy přímo pošpiněné šaty mají nejraději, věci určené k likvidaci mi připadají velmi intimní, dokonce intimnější než spodní prádlo, nesou v sobě víc stop než věci z nedávné doby, natož věci zánovní, takové ani nemá, otisky událostí, častěji těch tíživých, třeba šaty, které si zkoušela těsně před Jendovou smrtí, mám za to, že spolu s věcmi se chce zbavit i událostí s nimi spojených. Jiné šaty naopak vyhazuje, protože pro ni nic neznamenal, už si ani nepamatuje, kdy si je pořídila a co v nich prožila, některé snad ani neměla nikdy na sobě, nepadly jí nebo se v nich sobě znelíbila. Tajně mi ty balíčky s vyřazenými věcmi svěřuje, šeptá, jako by se nejen její bližní, ale ani věci neměly dovědět, co s nimi zamýšlí, a mohly proti tomu ještě něco podniknout. Tentokrát mi vtiskla do ruky také německý lékařský diář z roku 1972, tehdy už moje matka začínala být těžce nemocná, už to, že nebyl zabalený, nasvědčovalo tomu, že můžu uvážit, zda ho vyhodím nebo zachovám, vskutku řekla, udělej s tím, co chceš. Je plný zápisků ne z jednoho, ale ze dvou nebo tří let, výpisků z nejrůznějších knih o jazyce, magii, kosmu, filosofii, zaslechnutých slov a dialektismů, hanácké ji obzvlášť zajímaly, průpovědek, aforismů, převažují výpisky německé, náhle, jak diářem listuji, se v samém jeho středu za citátem z Jiřího Koláře o začátcích evidentní poezie, na počátku sedmdesátých let už končila, na stránce z 5. července, na svátek věrozvěstů a v den mých narozenin, vynoří citát: ne pravda nazírání, ale pravda vlastního osudu, v závorce J. Patočka, po straně je zaškrtnut dvěma čarami, ale také

přeškrtnut, tehdy, později, nedávno? někdejší souhlas změněn v odmítnutí. V té době ještě filosofovi zbývalo několik let života, ještě nepodepsal Chartu a nestal se jejím mluvčím, ještě ho nevyslychali v Ruzyni, ale už ho opustila paní B., kterou dál trýznivě miloval, vrátila se k manželovi a dětem do Německa, na dopisy mu odpovídala míň a míň, jak si stěžoval Milušce, své dlouholeté lásce, ještě nezapočal jeho život posmrtný, ve kterém byl znovu uvržen do její náruče v ulici Jičínské. Na konci diáře si vypisuje dlouhé pasáže z Patočkových Kacířských esejí, také tu o skrytosti, která vystupuje v rozmanitých podobách, jako zakrytí, nepřítomnost, zkreslení, skrývání, a patří k fenoménu, každý fenomén je nutno pochopit jako výsvit, východ ze skrytosti, skrytost proniká fenomén, ale ještě více: ona jest, jež teprve ze sebe propouští jsoucno se zjevující, text je zmatený. Myslím na to její, ale i moje skrývání, zkreslení, nepřítomnost a zakrytí, které patří k její, ale i k mé pravdě, na to skryté v našich rukopisech, jež působí právě tak jako to, co vysvítá, co se zjevuje, a dá-li knize název Můj labyrint, dostane kniha právě i tento smysl, smysl toho neznámého, co zůstává zamlčeno anebo o čem ona ani já nevíme, co nás však přitom stále provází. A najednou začínám rozumět svým snům o návratu domů, který je v dohledu, ale stále k němu nedochází, jak by mohlo dojít, když vrátit se, jak píše Patočka, nebo spíš Bohunka si zapisuje, neznamená vrátit se k věcem, jak byly, tedy do někdejšího domova, dodávám, nikdy totiž už nebudou těmi neproblematickými, domov už nikdy nebude tím neproblematickým, ostatně ani dřív s nevlastním bratrem a matkou, kterou čím dál víc sužovaly okřídlené Deprese, od pondělí do pátku pobývala v Kateřinkách, neproblematický nebyl, věci nebudou takovými, jakými se jevily dříve, nemůžu se vrátit na staré místo, které důvěrně znám, to už není, nýbrž čeká mě návrat, nebo spíš příchod do nového bytu, bytu v jeho ontologickém smyslu, dosud zřejmě není připraven, já nejsem při-

pravena, někdy novým bytem, v němž mě čeká mnoho práce, vyklidit starý nábytek a všelijaké haraburdí, ve snu procházím, dokonce si už vybírám pokoj, v němž budu bydlet a snad i psát, ale stále nechápu, proč v něm mám bydlet, proč jsem se s rodiči, kteří u toho často bývají, přestěhovala, proč jsem ten byt, kdykoli se za tmy k domu blížím po cestě kolem zadní strany chrámu Srdce Páně a zvednu oči, rozsvítí se v rohovém pokoji světlo, opustila.

Kdybych stála na stoličce v komoře a natahovala se nahoru k babiččině hlavě u stropu, v níž skončily jízdenky z protektorátu, popel z dědečkových nedělních cigaret a teď' brouk, v něhož se proměnil Řehoř Samsa, opustil povídku a ocitl se v románu, nemusela to být jeho jediná cesta, objeví se patrně všude, kde jeho jméno padne, je nevyhleditelný, pak pokud se neschoval za odchlípený hřbet Ottova slovníku, mohl najít útočiště právě v babiččiných ústech, kdysi z nich vycházel zpěv, pamatuji si jen slova věčný byt, když zestárla, zpívala v lese nad chatou, v domnění, že tam ji nikdo neslyší, ztrácela hlas, v noci jsme se spolu tísnily nahoře na palandě, její hlasitý dech, který jako by přicházel z jiného světa, mě děsil stejně jako kdysi dech otcův v ložnici olšanského bytu, kdybych chtěla Řehoře nebo Gregora odtamtud dostat, musela bych hlavu převrátit a třást jí nebo bych ho musela vyplavit, voda by pak vynesla celou ubohou minulost mých předků, dávala bych si nepochybně větší pozor, než když jsem před dvěma dny vystupovala na špičky na stoličce ve spízi, abych krabici se dvěma kraslicemi, které Karel o každých Velikonocích zavěšoval na lustr v kuchyni, umístila do horní police na krabici s vánočními ozdobami, buď' jsem se příliš vyklonila a ztratila rovnováhu, nebo jsem v tom okamžiku zapomněla, že stojím na nevelké stoličce, a vykročila do prázdna, vychýlila se do Heideggerovy nicoty. Byť se prázdno nebo nicota pode mnou

nenacházely hlouběji než dvacet, třicet centimetrů, stejně od nich, jak jsem pozadu padala do úzké části předsíně, otevřené dveře poněkud zmírnily pád, zavanulo cosi nepopsatelného, výhrůžného, v nevelkém prostoru mezi stoličkou a podlahou nebo v hlavě babičky, nebo v rukávech tmavozeleného županu, do kterého se Jaroslav halil na břehu Atlantického oceánu, když si ho ráno před odletem z Ostrova blažených oblékl naposled, po tom, co po posledním plavání vylezl z ledové vody hotelového bazénu, župan, místo aby ho zahřál, ho ze dvou stran popadl a začal vléct k neodvratitelnému konci, tam a na nesčetných dalších místech se rozvírala ústa onoho světa, který, jak pravil Kant a Bohunka si zapsala v diáři z roku 1972, je toliko jinak nazíraným tímto světem. Zřejmě si to poznamenala jako pouhou zajímavost, než že by se tehdy podobnou myšlenkou víc zabývala, Joska ani ona se tehdy ještě nevychylovali do nicoty, do smrti, na Josku ještě neútočila tramvaj a ona měla tři nebezpečné pády teprve před sebou, hned za Kantovým výrokem si zapsala základní příkazy programovacího jazyka Pascal, uvozené klíčovými slovy *begin* a *end*.

Ještě pořád, i když si to nechci připustit, toužím, aby mi Johan zavolal, čekám, kdy mě vyzve, abych za ním přišla do Národního divadla nebo do Státní opery, kam to mám tak blízko, nikdy to neudělá, vždycky to musím být já, kdo se o návštěvě zmíní, on jen souhlasí, dává tím najevo, že on sám žádnou potřebu, natož touhu mě vidět nemá, je přece jogín a ten se musí osvobodit od proudu věcí a od trestu bytí, od veškerých tužeb a závislostí, chce-li na své cestě pokročit dál, on se už od nich osvobodil, nikdy neřekne, chtěl bych vás vidět, přitakáním by mohl způsobit, že by se to, co spolu prožíváme, co vy prožíváte, zdůrazňuje, stalo příběhem v jeho životě. Nemůže však zabránit, aby se to stalo příběhem zde, na tomto místě, jedním z nesčetných osudových příběhů, z jejichž skrytého světla se

tajemně a tiše buduje Světlo tvorstva. Když mi před týdnem volal, z tramvaje nebo autobusu, jímž mířil domů, a ozvalo se Bílá labuť, napadlo mě, že Johan jako středověký Lohengrin připlul na labuti a zase na ní, Elso, Eliško Beránková, k tvému žalu odpluje, stále odplouvá, od počátku, od chvíle, kdy nade mnou, sedící na zemi a objímající si kolena, jako v básni, kterou jsem napsala v mládí a recitovala ji v divadle Máj na Korunní třídě, učitelka C. právě vstupovala do potměšitého hlediště a sedala si na kraj druhé řady, její taftové šaty šustily, v obrovské prázdné místnosti v Soukenické, kterou jeho rodina pronajímá a kterou se chystal malovat, stál rozkročen v červených trenýrkách, v ruce se štětkou jako s žezlem, vadžrou, symbolem nezničitelné, nepomíjející, neměnné, nehybné, nedělitelné a neprostupné reality, a opakoval, je to nemožný, je to nemožný, Bílá labuť mi tu nemožnost měla opět připomenout, oba jsme se té souhře času, jména a události zasmáli, a když jsem pak v metru ve stanici Muzeum, kam mě při příští návštěvě po konci Labutího jezera doprovodil, zvedla ve vagonu ruku na pozdrav, odpověděl mi gestem tak nevýrazným, že jsem si ani nebyla jista, zda mi opravdu pokynul, patrně z obavy, aby se jeho gesto nestalo součástí pokračujícího příběhu.

Už končíš? ptala se, otázka zněla spíš jako konstatování, skoro jako příkaz než jako otázka, jako by bylo samozřejmé, že když končí ona, končím i já, bránila jsem se, ale nebyla jsem si jistá, nemá-li vlastně pravdu, zda i já nekončím, jen si to nechci přiznat, nedokázala jsem skrýt určitou nevoli. Proč mi konec podsouváš? spěšně se omlouvá, snad ani nevěděla, co říká, ovšem že věděla, ona skončila, přinejmenším první verzi, a teď se ponořila do moře fotografií, které se rozlilo po psacím stole, chce obrázky lépe roztřídit, některé vyřadit, musí dávat velký pozor, aby se nepomíchaly, protože však téměř nevidí, je to nadlidský úkol, jednou se to už málem stalo, podruhé

by to dobře skončit nemuselo, neřekne to, ale já obavu v jejím hlase zaslechnu. Před šestnácti lety se to přihodilo Emilce, když ji ranila mrtvice, po níž zůstala ochrnutá na půl těla, nechodila, nemluvila, říkala jen ano, když myslela ne, a ne, když myslela ano, víc než čtyři roky trvalo, než se její utrpení skončilo, upustila v předsíni krabici od bot, ve které byly uloženy fotografie, a ty se rozsypaly na podlahu. Také mně se nikoli z vážné příčiny, ale z pouhé ledabylosti fotografie rozsypaly, mezi fotografiemi z různých dob, které se ocitly vedle sebe, nastal nejprve zmatek, vzápětí se však mezi nimi začaly vytvářet sítě do té chvíle netušených souvislostí a stejně jako ty zřejmé se v tu chvíli ukázaly být součástí celkové souvislosti světa, zavládla podivná současnost. Nedlouho po oné události jsem začala psát Věty, a jak se věty řadily jedna za druhou, spíš vrstvily jedna na druhou, vnořovaly se do sítě analogií, neustále se rozrůstající a zahušťující, neboť tato síť se nešíří pouze dopředu a nenadouvá do stran, ale rozvíjí se i do hloubky, zahrnuje do sebe Vyvolávání a Komedii a sahá ještě hlouběji, k Thétě, Kuklám a Podobojí, které bylo na samém počátku, všechny romány, ačkoli jsem je psala v rozmezí více než třiceti let, se pro mne dějí současně a právě teď, jsou ve Větách spolupřítomny, stejně jako byly Věty, dosud nenapsané, už přítomny v nich, předpovídány a napovídány v některých strukturách, větách, rytmech, pnutí, zavinuty v motivech čekajících na své rozvinutí, v dřímajících souvislostech čekajících na své probuzení, věty se začaly řídit jako vodopády na Huptychově obrazu prosince a vyplavovat staré příběhy a významy, proplétat je s těmi pozdějšími, ale i s těmi nejnovějšími, tam a sem, sem a tam se střídavě otvírají dveře příběhů, stále jsou spolupřítomny všechny. Byť lze jejich spolupřítomnost toliko naznačit, věty o nich vědí, tak jako věděla Bohunka o Anitině skříni za zády, když seděla, a za hlavou, když ležela, nebo pokud o ní nevěděla, nechtěla vědět ona, věděla jsem o té sekto-

rové skříni, která se ve Vyvolávání stále otvírá tak jako Anitin a Bohunčin příběh, po celou dobu, kdy jsem do Horní Stromky za Bohunkou chodila, já a vím o ní i teď, kdy už tam za ní nechodím, kdy Kristina poté, co matčiny šaty i s ramínky popadla do náručí a uvrhla do bezdna, nechala skříň spolu s ostatním nábytkem, také s psacím stolem otcovým a snad i básnickým křesílkem odvézt a rozštípat.

Nebyl to tehdy zřejmě nejlepší nápad jít navštívit Rudolfa Steinera, když spím, mám fotografii mladého Steinera nad hlavou, kdosi se mě před časem ptal, nebojíš se ho? možná ho tam mám i proto, že se podobá Johanovi, už proto to nebyl šťastný nápad, že ho trápil absces na holeni, nejhorší, jaký kdy měl, den předtím dokonce proležel, ale jednak už Berta Fantová nebo Max, už si nevzpomíná, kdo z nich schůzku domluvil, jednak ho ten muž, kterého slyšel přednášet v Berlíně a pak vyslechl v Merкуру v Mikulášské jeho přednášku Krev jako výraz a nástroj lidského já, tehdy ještě neměl zkušenost s vlastní krví, přece jen zajímal, a tak se za ním do hotelu Victoria vypravil. Snad od něj čekal cosi jako rozhřešení, vykládal mu o svých jasnozřivých stavech, ne, v takovém stavu nepíše, pak o svých dvou zaměstnáních, která se navzájem nesnesou, napíše-li večer dobrou věc, je druhý den jako v horečce a nic nevykoná, toto zmítání sem a tam se stále zhoršuje, říká mu, může k tomu přidat ještě theosofii? doktor při jeho slovech občas kývnul, ale mlčel, zřejmě ho v soustředění na to, co mu povídá, rušila rýma, teklo mu z nosu, když smrkal, strkal si kapesník s modrým proužkem hluboko do nosní dírky, druhou si přitom tiskl prstem, to vše mu proběhlo hlavou, když ho onehdy potkal, poznal ho podle černého kaiserrocku, který měl na sobě i tehdy a který se mu už tehdy zdál zvláště na zádech a na ramenou zaprášený a flekatý, teď byla jeho sešlost ještě patrnější, také doktor vypadal dost sešle, jen oči mu zářily jako

dřív, byl by se mu raději vyhnul, ale vynořil se náhle z davu na Jungmannově ulici a utkvěl na něm pohledem, nebylo ovšem patrné, zda si na něj vzpomíná nebo zda ho zaujalo, že si drží na ústech kapesník, což dělá od doby, kdy je nemocen, ještě se po doktorovi ohlédl, aby se ujistil, že je to opravdu ten člověk, jehož učení ho jeden čas přitahovalo, on se také ohlédl a vyplázl na něj, na mne jazyk.

Bohunčín Můj labyrint, který jsem právě opsala, končí slovy ale mé síly docházejí, a vysvitne-li kdy slunce, už mne nezachrání, proto se loučím. Od řádek popisujících návštěvu u stoleté sestřenice Naty, plných radosti ze setkání, kterou kalil jen stále přítomný pes, který vrčel, když se k Natě víc přiblížila, přechází vyprávění jako v symfonické druhé větě, v largu, k motivům šera, tmy, chladu a labyrintu. Labyrint, který propojuje všechny tři části rukopisu, přenáší v poslední části do bolavého těla, píše, že jí bok rve Minotaurus, kyčelní kloub bolí, ačkoli jí ho při dávné operaci vyňali. Může bolet prázdnota? Je snad prázdnota sám Minotaurus? táže se. A najednou mezi tóny stesku a popisem obyčejných denních úkonů, uprostřed čekání na slunce, se z hloubi jako z kojeteinské studny, do které kdysi ve snu hleděla s chlapcem-tatínkem, vynoří vzpomínka na tři dávné sny. V prvním, který se jí zdál v raném dětství, šla pustou písčnou krajinou v zástupu lidí, bála se pohlédnout na nebesa, poněvadž tušila nad svou hlavou zlé slunce, ke komusi se přimkla, čekala spolu s ním katastrofu, pak zaklonila hlavu a podívala se nahoru a v tom okamžení se vylilo z vědra rozžhavené slunce jako vroucí kov na naše hlavy. Jung by její sen nepochybně prohlásil za archetypální, takové sny se zdají právě v dětství. Ona sen vykládá jako obraz nemohoucnosti člověka před přírodní katastrofou, jako odezvu strachu prapředka v naší paměti. Stejný význam příkládá i dalším dvěma snům, které se jí zdály v Paříži před více než dvaceti lety.

Prochází se Boulogneským lesíkem, obloha je matná, kovová, lidé se znepokojují, pociťují silnou úzkost, není slunce, přichází do restaurace, kde jí servírují třesoucí se sulc, servírka ho nazývá soleil frité, smažené slunce, hraje tu snad nějakou roli podobnost slov sulc a soleil? smažené slunce je velké, přesahuje okraj talíře, oslňuje barvou a svitem pravého slunce, pomalu ho nabírá lžící, a jak ho jí, pozvolna se celá víc a víc rozsvěcí, z konečků prstů, které jí v poslední době mrtvějí, se zlatistými čůrky lije líbezné světlo, cítí slunce v sobě, stává se sluncem. Jung by nad tímto jejím snem zajásal, hle, bytostné Já, v prvním, dětském snu bylo nejprve zatemněno a poté se zjevilo jako slunce, ve druhém snu je opět symbolizováno sluncem, pramenem života a konečné celosti života, já, anima, pojídá slunce a posléze s ním splývá, sama se stává sluncem. Není jasné, zda se do tohoto Bohunčina snu nepromítly i pocity z jejích osamělých cest po Paříži, Joska ji nedoprovázel, většinu pobytu proležel s nachlazením v hotelu, zažívala při nich pocit zvláštního osvobození. Když se k němu vracela, sedala na pelest postele a vyprávěla mu o překot, co viděla a zažila, skoro neposlouchal a brzo její vyprávění přerušoval, Paříž, kterou byla okouzlena, ho nezajímala, už proto, že jazyku, jímž se v ní mluvilo, nerozuměl, že tam nebyl básníkem, ale jen neznámým hostem v nepřiliš drahém hotelu. Ve třetím, posledním snu, který označila za napůl mystický, napůl atavistický, se tlačí mezi tisíci valíci se po zemi, země se zplošťuje, zprůhledňuje, písečná zrna se slévají ve sklovitou hmotu a náhle, zpod jejich nohou, vře vzhůru druhé slunce, vidí je z velké blízkosti, zcela zřetelně, je sálavější a zlověstnější než slunce nad jejich hlavami, na které se nedívá, ale tuší ho tam, zástup se bortí, rozpadá, řítíme se do slunce. Ne, Bohunko, to nebyl jen apokalyptický sen, předzvěst budoucí katastrofy, to byly sny o tobě, o cestě do středu bytosti, o temnotě, z níž se prodíráš ke světlu, ke slunci, i teď v zimě ve svém pokoji,

proto jsi na ně nezapomněla a vzpomněla sis na ně právě teď, když tě ze všech stran ohrožuje šero, tma, chlad, prázdnota, když na tebe přichází nepochopitelná bytost a na tvé tělo útočí prázdno, ne náhodou jsi sny zařadila na konec knihy, jsou to především sny o tvé duši, která se už v dětství bouřlivě hlásila, ale které jsi potom v životě ne vždy dost naslouchala, zajatá ve své lásce k Joskovi, stejně jako jsem já zajatá v lásce k Johanovi a předtím k jiným mužům a někdy i ženám, zvláštní mi připadá opakující se motiv kovu a žáru, to rozžhavené slunce vylévající se z vědra jako vroucí kov, kovová obloha, slunce tryskající vzhůru jako gejzír, alchymisté by mluvili o sol invisibilis, neviditelném slunci, které je obrazem Boha, o Kristu jako Sol novus, novém Slunci, o bohu umírajícím a mizejícím jako zapadající slunce a znovu se vynořujícím, vracejícím se jako vycházející slunce, v představách alchymistů se v určité fázi Velkého Díla Slunce topí v Merkuriově studni, zmiňuješ se o čase hlubším než bezdná studna, mlčí, ale ani se nebrání, i když je jí můj výklad nepochybně cizí, cizí jí vlastně byly i ony tři sny, děsily ji, jako by se nezdály jí, ale Hildegardě z Bingen, která už ve třetím roce svého života uviděla poprvé to světlo, které bylo mnohem jasnější než slunce, a později ho viděla ještě několikrát, její duše se pokaždé zachvěla, ostatně i Jung spatřoval v hrozivých snech, jež se mu zdály vpředvečer první světové války, věštbu světové katastrofy, takto je vykládá v Červené knize, kterou právě tehdy začal psát černou tuší gotickým písmem, ačkoli byly zřejmě obrazem jeho rozhárané duše, která poté, co opustil Sabinu Spielreinovou, přenechal ji krutému konci u Hadí rokle a vrátil se k rodině, procházela dramatickou proměnou.

Vůbec mi nepřipadalo divné, že je tak maličká a může se mi vejít do hrsti, ačkoli jindy jsem její váhu, byť nevelkou, cítila na zádech, nosila jsem spolu s ní celý její rod, zástup vede

matinka, někdejší perleťová královna pardubického plesu, kousek za ní tatíček, který se z první světové války vrátil s velkým abscesem na zátylku, za nimi jdou babiččini sourozenci Libuše, zvaná Lila, která utekla s Maďarem do Kaposváru, Ladislav, v Thétě pan Petroušek, Zdeněk, který se mě kdysi ptal, jestli nevím, jak se řecky řekne přiměřeně, Miluška, která byla novinářka a znala se s Milenou Jesenskou, Eliška a jejich děti, Lilin syn Zoltán, který nenáviděl Čechy a Židy, a když se k stáru dozvěděl, že nejen jeho matka byla Češka, ale i otec a ten byl ke všemu Žid, skočil pod vlak, Luboš, Libuše, Čestmír, nejmladší Milenka se sádrouvou ručičkou byla dcerou Libušky, ne její matky, ona a Ladislav vzali rodičovství na sebe, protože Libuška byla příliš mladičká, když otěhotněla, jako starý umíral tři dny na vršovickém balkonku, přes který se přehnaly dvě bouře a dešť, za nimi následují babiččiny dcery, moje matka v tmavohnědém klobouku, který si v době, kdy jí v hlavě rostl nádor, vytahovala na hrnci, veze na vozíku tetu Emilku, která vzrušeně gestikuluje, pokorně babičku a celý její a svůj rod na zádech nosím, ale tentokrát byla babička tak malá a drobná, že by se vešla do skořápky vlašského ořechu, o to bylo obtížnější se o ni starat, neustále hrozilo, že mi z ruky buď vypadne, nebudu-li mít dlaň dost sevřenou, nebo že pěst naopak příliš stisknu a zahyne, šimrala mě křídýlky nebo tykadly a dávala tak o své přítomnosti vědět, tato zkouška, pokud to měla být zkouška, se mi zdála obtížnější než všechny předchozí, kdy jsem ji nosila na zádech nebo na ramenou, rozhodně byla záladnější, ve své motýlí křehkosti byla babička nesmírně zranitelná, přitom jsem nevěděla, jak dlouho ji ještě budu muset nést a kam, najednou bylo po představení a čekala jsem u šatny v Národním divadle, kam mě v dětství vodila na opery, také na Tajemství, Hubičku a Rusalku, nebo ve Státní opeře, kde postarší šatnářky na Johana, když u nich odkládá klíč od své místnosti a jde mě doprovodit, spiklenecky pomrkávají, jedna

z nich mi podávala tmavý zimní kabát, je váš? ptala se a já jsem přisvědčila, ačkoli mi kabát, k němuž patřila nápadná žlutá šála, nebyl povědomý, a sotva jsem ho od ní vzala, nabyla babička své předchozí podoby a velikosti, pomáhala jsem jí do kabátu a kolem krku jsem jí vážala neznámou šálu, jako jsem jí pomáhala do obnošeného kabátu, když od nás odcházela, navštěvovala nás obvykle v sobotu, kdy byla matka doma z Kateřinek, a nosila harlekýny, ty měla matka ze všeho cukroví nejraději, babička se mé pomoci bránila, dokážu to sama, ale tentokrát mou pomoc přijímala a zřejmě si nepřipouštěla, že by s cizím kabátem na sebe mohla vzít cizí osud, těžší, než byl ten její, tak jako na sebe vzal vypravěč, který si v Golemovi nasadil cizí klobouk, osud Pernathův a absolvoval pak jeho iniciační cestu, jež se po mnohých zkouškách završila ve Zlaté uličce, kde se mu na křídlech brány zjevil egyptský bůh Osiris jako hermafrodit se zaječí hlavou, nejevila známky znepokojení a ve svém převleku kráčela foyerem divadla sebejistě, jako kněžna.

A opět, téměř stejně jako posledně, Adrienin hlas v telefonu uprostřed noci nebo už k ránu, ani tentokrát nevolala mě, kdo je tam? moje a jeho jméno jsou zřejmě v jejím adresáři za sebou, koho jsem se dovolala? teď ne, řekne pouze, když pochopí, že se zmýlila a dovolala se mne, ne Pavla, který její hlas z komory, kde spí, neslyší, už brzo se z Muzea Kampa do komory vrátí Johnovy obrazy, také Zima, na níž tři temné chuchvalce chlumů vystupují z bílé pláně, prostřední na obzoru vychází jako černé slunce, a Opuštěný stůl s hruškou na kraji stolu, v níž už hlodá nedočkavá zkáza, záhy nastane fáze svraskání a scvrkávání a plod bude pozbývat svého tvaru, před muzeem se na sluníčku vyhřívá Meda Mládková a živě rozmlouvá se svou společnicí nebo známou, která se k ní uctivě sklání, je únor, ale dny jsou vzhledem k roční době nezvyk-

le teplé, za dva týdny výstava skončí a Adriana bude doma netrpělivě očekávat návrat obrazů, bude popojíždět na křesle z pokoje do předsíně, naslouchat zvukům zvenčí a z chodby, kdy se konečně na schodišti ozvou těžké kroky a halas nosičů, Pavel půjde před nimi, jako by jim razil cestu, bude odemykat trojí dveře, zatím obrazy složí v pokoji, kde pak nebude k hnutí, rozbuší se jí srdce, jako by se nevracely obrazy, ale Jiří John sám, už před řadou desetiletí zašel za obzor, pod schody v muzeu promítají krátký film ze šedesátých let, ve kterém se objeví i malíř, jak jde ulicí Nad Královskou oborou k domu, kde má pod střechou ateliér, který mu přenechal Václav Boštík a který po něm zdědí Adriana, jednou jsem tam za ní byla, když jsme vybíraly ilustrace pro Podobojí, na dalším záběru jde malíř s malým Martinem, měli obrazy přivézt dopoledne, ale už míjí odpoledne a stále tu nejsou, několikrát bude Pavlovi volat, vždycky se něco zdrží, copak to nechápeš, je trochu rozmrzelý, za hodinu, nanejvýš za dvě přijedeme, to vše se teprve odehraje, zatím ještě obrazy i grafiky visí na zdech v muzeu a pod kovovými schody, které chvílemi zaduní pod nohama těch, kteří vystupují k výstavě Josefa Lady nebo ještě výš, k dílům Františka Kupky, stále dokola běží starý film, na dvou mohutných bílých křeslech pro diváky nikdo nesedí, malíř znovu a znovu kráčí pustou bubenečskou ulicí, znovu a znovu jde se synkem po cestě holou krajinou, ve snu svinují s nějakým mužem obrovské bílé plátno, na kterém má být všechno, čemu jsme předtím ve velké místnosti, snad tělocvičně, přihlíželi, svínování se už blíží ke konci, zarazím ho, chtěla bych se znovu podívat na jednu scénu, odvíjíme plátno, měl by na něm být malíř, který vede za ruku malého synka, hošík vesele poskakuje, otec má obavu, aby se nezpotil a nenachladil, svléká mu kabátek, dítě se trochu brání, před zimou a jinou nepřízní ho ochránili, ale před okřídlenými Depresemi ne, ukazuje se, že plátno je prázdné, nic na něm není zaznamenáno, nakresleno

ani napsáno, nezdá se tudíž ani pravděpodobné, že by z něj mohla vystoupit scéna s živými postavami, přesto plátno znovu pečlivě svinujeme, každý na jednom konci, dbáme přitom, aby se nikde neshrnulo a nevytvořily se na něm sebemenší záhyby, jakoby v obavě, že by se děj, byť neviditelný, mohl poškodit, vydat kvůli tomu nesprávným směrem, hošík by zůstal navlečený v kabátku, pod ním má ještě tlustý svetr ke krku, příliš teplý na předjarní počasí, které tehdy začátkem února nastalo, nepatrná změna by mohla mít netušené následky, všechno závisí na správném svinování, na konci stojíme nad dlouhou bílou rolí.

Když se vrací kolem Flory, bývalo tu květinářství, teď se tu tyčí skleněný palác, a pak podél západní zdi Olšanského hřbitova, potká někdy ty dva, ten vysoký a hubený poskakuje na dlouhých tenkých, takřka hmyzích nohách pár kroků před mužíkem ve strakatém kostýmu, který se neustále opoždňuje, nejen proto, že se mu nohy v širokých pantalonech pletou nebo to jen předstírá a že na cestu dobře nevidí, brejličky s růžovými skly se mu svezly na špičku nosu, ale že tropí se svým tělem různé nezapné žerty, například kolemjdoucím ukazuje nahou panimandu, vypadá to, že klauni vyšli z cirkusu, který se utábořil v sousedství Rádia Svobodná Evropa a domova pro židovské seniory, a jejich pouliční produkce má nalákat diváky, představení co nevidět začne, neudivilo by ho, kdyby i on byl pokládán za jeho součást, zejména ve chvíli, kdy se vyhupuje na ramena bezhlavého oře, který s ním, když ho pobídnou patami, cválá směrem k hotelu Korint, chyba, Dorint Don Giovanni, dlažba pod botami mohutného kovového muže-oře duní a zvoní, sem tam vylétnou zpod bot jiskry, někdy je to divá jízda, při níž zavírá oči, když oř stane, ví, že je na místě a nastává okamžik pravdy, neboť jeho jízdni zvíře, na rozdíl od ochočených slonů a velbloudů, nepoklekne, aby mohl bezpečně sestoupit, netrpělivě podupává a odfrkuje, a bylo-li předtím

kupodivu snadné vyšvihnout se obrovi na ramena, po tom, co absolvoval tu chvílemi divokou jízdu, již přihlížely desítky kolemjdoucích, zahlédl mezi nimi i Milenu Jesenskou, opírala se o hůl, nezdálo se, že by ho poznávala, bývá pro něj nesrovnatelně těžší z mohutného oře sestoupit, vlastně seskočit, doskok se většinou neobejde bez klopýtnutí nebo dokonce bolestného zvrtnutí kotníku, Strakatý, jak si toho mužíka pro sebe nazval, na ten okamžik očividně čeká a ostatní kolem sebe vybízí, aby se zastavili a čekali spolu s ním, oř jezdců shodí a ten dopadne tentokrát na záda a poraní si obě zápěstí, kde to jsem? paní Nabokovová na něj mluví povědomou slovanskou řečí, její dcera mu pomáhá vstát, ne, ne! už pochopil, skončil uprostřed louky rozptýlu, kde se smísil popel baletky Rimské s popelem spisovatelky Součkové a popelem tety Emilky a nesčítaných dalších, co bude? všechny teď přihlížejí, co bude? jeden z vlasovců, které zastřelili u zdi chrámu Zesnutí Přesvaté Bohorodice, křičí jevrej, von! zřejmě se nestalo poprvé, že na ruský hřbitov zabloudil někdo ze sousedního židovského hřbitova, ke křiklounovi vlasovci se přidávají další, je mezi nimi také spisovatel Averčenko, který Prahu nazval krásnou stařenou, byzantolog Kondakov a Leontij Kopeckij, autor rusko-českého slovníku, je krotí, nemusí ho vyhánět, jde dobrovolně, a snad že se nalokal prachu a popele, který se po ruském hřbitově a okolí, všude vznáší, rozkašle se, skoro se dusí, naštěstí neztratil kapesník, rychle si ho přitiskne k ústům, vzápětí se rozkašle i Strakatý, zřejmě se po něm opičí, to není kašel, spíš vlčí štěkot, před obličejem si drží zakrvácený cár z košile srbského krále Alexandra, který sebral ze schrány v kryptě.

Přijdu-li pozdě, už tam nebude, nestalo by se poprvé, že ho zmeškám, cesta podél jezera se mi zdá nekonečná, věž v dálce se objevuje a mizí, je malá jako věž ze stavebnice, mokré sněhové vločky mě šlehají do tváří, tužka Centrum chvílemi pře-

stává psát, také ona mi brání, abych ho zastihla, k setkání má dojít ve dvě hodiny odpoledne a do druhé zbývá pouhých deset minut, na krajinu ve vánici se už snáší tma, na protilehlém břehu se už rozsvěcují světla. Konečně přicházím k brance drátěného plotu, je pootevřená, ale sotva jí projdu, se zaklapnutím se zavře, přede mnou rozbahněná louka, bořím se po kotníky, jedna bota mi v bahnu uvízne a takřka vzápětí druhá, jako obvykle jsem se vydala na cestu nevhodně obutá a teď ke všemu bosá, na sobě mám jen Bohunčín šedivý pléd, věž tone ve tmě, pokud mě uvnitř čeká, záměrně mi na cestu nesvítí, ve světle baterky, kterou mi kdysi darovala Eva Tomášková, se mi ve výklenku okna v přízemí zjeví hlava se zelenými tvářemi, bílým hruškovitým nosem a rudými ústy od ucha k uchu, trickster? strážce prahu? duch domu? není hrozivý, spíš dobrácky směšný, už ho znám, pojednou držím hlavu, vlastně hlavičku v dlani jako před časem babičku, naštěstí není tak křehká jako ona, takže nehrozí, že ji rozmáčknu, když dlaň víc sevru, to ona mě povede dál. Sedí v kruhové kuchyni ke mně zády jako obvykle a v míse, která při první návštěvě visela na zdi u ohniště a kterou teď má na klíně, hněte důvěrně známým pohybem těsto, všechno se musí dokonale smísit, otočí se na mne a lišácky se usměje zpod brejliček s kulatými kovovými obroučkami, které se mu svezly na špičku nosu, pochopím, že nehněte těsto, ale prvotní látku, nekonečně dlouho zpracovává temnou, těžkou, vazkou hmotu, lepící se na stěny nádoby, musí vynakládat značnou sílu, aby v mísidle, kráteru, pohnul látkou, která má tisíc jmen, je to chaotická země, chaos, propast, matka všech věcí, drak, který sám sebe plodí a ničí, kámen, hlava havrana, nigredo, Merkurius, který stojí na začátku a na konci díla, moře, stín, voda, rtuť, Hadés, jedno, jediná věc, kořen sebe sama, počátek, nestvořené, matka elementů a všech stvoření, strom, z něhož bylo Adamovi zapovězeno jíst a jež lze přetvořit do jakékoli zvířecí podoby, ve chvíli, kdy do nádoby vhodím

hlavičku, začne to v ní vířit a vřít, látka o tisíci jmen bobtná a kypí jako kaše v pohádce Hrnečku, vař, přelévá se přes okraj nádoby duchovní proměny, stéká na podlahu přes kolena staříka se zaječí hlavou, ten vyskakuje a ječí.

Jak jsi spala? ptá se, a hned se omlouvá, nemá se mě přece ptát, vždycky jí říkám, že na svém spánku nemám žádnou zásluhu, bez démonů spánku bych nespala, vlastně chce, abych se na oplátku zeptala já, jak ona spala, špatně, odpovídá, tušila jsem, že to nastane, jakmile dopíše svoje poslední dílo, dokud ho psala, ve spánku jí často bránilo, sotva si lehla, všechno se jí v hlavě motalo, teď jí zase ve spánku brání prázdnota, kterou sem tam prokmitne myšlenka nebo vzpomínka, ne, tím to nebylo, něco spolkla, uvízlo jí to v krku nebo trochu níž, dráždilo ji to ke kašli, ale kašlat nemohla, co jen to mohlo být? vzpomínám, jak jsem se jako dítě dusila kostí z filé, která se mi zapíchla do krční mandle a to mě zachránilo, a jak se Eliška Beránková dusila kolečkem z okurky, které spolkla, kroužek tvrdé slupky jí uvízl v jícnu a zůstal tam snad tři dny, teprve pak změkl a rozpustil se, co jsi večer jedla? pátrá v paměti, ta paměť! nakonec si vzpomene, už se chystala do postele, když dcera přinesla jablko, pořádně nevidí, co jí, patrně spolkla stopku nebo bubáka z jablka poznání, když byla dítě, ale i potom, když dospěla, jí maminka i teta Lolinka jablíčka krájely, nejdřív na čtvrtky, pak na osminky, z půlměsíčků vytvořily na talířku hvězdu, stopka se v jícnu vzpříčila, nemohla to sousto stále spolknout, jít se napít ji nenapadlo, nebo spíš nechtěla šramotit v chodbě holí a svítit, probudila by Richarda a asi i dceru, škrábalo to a tlačilo, posouvalo se to jícnem jen velmi pomalu téměř celou noc, teprve k ránu to neznámé doputovalo, kam mělo, pocítila úlevu a zdřímala, příště si dá větší pozor a před spaním nebude raději nic jíst, když zavře oči, vidí před sebou ruce toho, však víš, jeho jméno nevysloví, s kým jednu

dobu seděla v kanceláři na Ministerstvu národní obrany, strkal jí je pod nos, dívej se! na hřbetě byly porostlé vyšisovanými chloupky, nehty měl krátce zastřížené, myslela si, že když to napíše, zbaví se toho, ale nezbavila.

Táhnu ji za sebou jako dlouhou vlečku z těžké látky, stále delší a těžší, jak se na ni nachytává prach a popel z mých blízkých, traviny z Johnových grafik, také mikrotenové sáčky ze zahrady Vojtěšky Vlčkové, přes kterou se onehdy přehnal vichřice, uvízly v holých větvích, odkud je, když bylo po všem, strhávali pomocníci ze skládky, jednu chvíli, když při vichřici vyhlédla z okna, kde na parapetu převozník v bárce čeká na člověka, který už visí jen za ruku, měla před očima bílou, takřka neprůhlednou chvějící se clonu, přes převozníka a anděly hleděla na zahradu, dosud spící zimním spánkem, poněkud nepokojným, vskrytu už se chystá předčasné probuzení, ačkoli v Huptychově kalendáři se dosud odehrává únorová porada učených tohoto světa, předsedá jim Prase, občas některé z lehounkých sáčků, duši z Dobrušky a okolí, vzlétne a vlhce mě pleskne přes obličej, ulpí na ústech, strhávám ho, ale vítr času, který vane proti mně, nebo já jdu proti němu, mi ho v následujícím okamžiku opět přilepí na tvář, občas vlečku, když se mi připlete pod nohy, přišlápnu, minulé se vetře do přítomného, jindy vítr vanoucí zezadu spojí své síly s protivětrem, pak se nehnu z místa nebo to mnou zmítá a smýká tam a sem, ke všemu mi na zátylek usedl orel, pták Diův, zvíře Višnuovo, symbol evangelisty Jana, slunce a světla, předtím jsem ho viděla létat ve voliére spolu s jinými orly, je pevně usazen na mých ramenou, kdyby rozepjal křídla, vznesli bychom se, už se vznášíme, nesu já jeho, nebo on mne? kdysi se Janův vznášela na orlu kolem chrámu Nejsvětějšího Srdce Páně, letíme nad Vojtěščinou zahradou a nad skládkou, která s ní sousedí, nad očistcovým zeleným pahorkem, ve který se skládka z jedné strany mění,

z druhé rozvívá tlamu pekelnou, chvílemi se bořím do bahna u Jungovy věže, chvílemi kloužu po příkrém svahu s Dantem, mnohé z mého dlouhého pláště, tak nevhodného pro podobnou cestu, kterou podnikám zdaleka ne poprvé, odpadá, zachyceno křovinami a vystouplými kořeny, ale pytlíky ke mně lnou, na záchodě, kde visí Labyrint světa a ze světlíku doléhá jednolitý a nepřestajný hukot vesmíru, nakukuji pod list kalendáře, co už bylo a co zase bude, až únorová porada učených nebo mocných tohoto světa skončí, až obrátím list, až příroda obrátí list, začne púst, pode mnou bude s halasem procházet masopustní průvod, mezi maskami budou poskakovat a pištět harlekýni a smrtky, ta obrí, která hlavou dosáhne až do prvního patra, bude kráčet důstojně a střídavě zvonit zvoncem a troubit na trumpetu.

Srdce se mi rozbušilo, jako vždycky, když se k ní blížím a nevím, jestli ji tam ještě najdu, rychle jsem minula hrob Klementa Gottwalda a těch ostatních, před kterým se ve výroční den, je 25. února, shromažďují jejich věrní, ale také jejich odpůrci, hanba! pokřikují, šla jsem podél zdi kolem polorozpadlých hrobek, do nichž jsme s Karlem kdysi nahlíželi a luštili německé nápisy, přešla jsem kolem hrobu Josefa Jungmanna, a už tam jsem, o několik hrobů níže leží, dosud tam v kopřivách leží, jen zázrakem ji minul kvádr, který se zřítíl ze sousedního náhrobku, po vydatných deštích, které zjara minulého roku podmáčely půdu, voda tehdy pronikla i do přízemního bytu v Jičínské, kde Miluška čeká filosofa Jana, ten vždycky po jistou dobu přichází, ale pak se neukazuje, když zatouží po paní B., z nohou už dříve zbyly pahýly, ani ruce nemá, měla je původně sepjaté a držela v nich kytíčku, po měsíce, co jsem za ní nebyla, jsem si ji nepředstavovala tak drobnou, je to skoro dítě, není nic divného, že se sochař a jeho model sblíží, stejně jako mistr jogín se svou žákyní, někdy se i vezmou, jindy to

skončí tragicky, babička její cit neschvalovala, copak by mohla? vždyť věděla, že je Malínský ženatý, přál si, aby si rozpustila vlasy, prsty jí vlasy rozhrábl, a právě tak, s rozpuštěnými vlasy ji klečící vymodeloval, dlouho v té poloze, i když si kolena podkládala polštářkem, nevydržela, býval mrzutý, když se pohnula, její malé vytrvalosti přičítal, že se mu nohy nedaří, několikrát je předělával a nakonec jí je zakryl volným šatem, pak jednou z ateliéru utekla, nechápal, co slečince, panně, opravuje mě Jungmann, tehdy se ještě slečna svobodným dívkám neříkalo, přeletělo přes nos, mařila jeho dílo, babička ji neuhlídala, i když mívala pootevřené dveře, aby věděla, kdyby šla vnučka z domu, šla průchodem tenkrát bosa, botky nesla v ruce, a proto ji nezaslechla, na ulici si je obula, vlastně to ani nestálo za to, sotva totiž došla doprostřed mostu, zase si je zula a skočila, v každé ruce držíc jednu, plavaly pak spolu s houslemi Marinčina otce po Vltavě k Mělníku. Připadá mi, že se Chloé nadzvedá na pahýlech a pokouší se vstát, kdyby olšanskou holčinku viděl Jungmann, za noci slýchá tichý nářek, povzbudil by ji aspoň slovem, ale přes německou hrobku tam nedohlédne, a Procop Wurm, který leží hned vedle, sám nemá sílu vstát, natož aby jí mohl pomoci, ostatně manželka by si jeho počínání nejspíš špatně vykládala, jen přidušeně, aby ho Frau Wurm neslyšela, opakuje halte durch! halte durch!

Nebylo to jeho přičiněním a volbou, že se z mdloby probral v kalendáři. Má snad za lusthaus srdce pokládat směšnou komůrku, v níž se těla zbavují svých nečistot, tak odlišnou od té, v níž se ocitl poté, co odvrhl brylle mámení a oči si protřel, a nahlédl a spatřil strašlivých temností mrákotu, již se rozumem lidským ani dna ani konce najít nemůže, a v ní nic než červy, žáby, hnis a smrad a puch síry a smoly, také tehdy padl zděšen do mdlob, a přece zpočátku, když se probral v této zde

komůrce či podivném prevétu a rozhlížel se vůkol, nebyl si úplně jist, jestli se mu neukazuje jen jiná podoba pokojíčku jeho srdce, jaká však! tady jako onde sklenné okno, ono tam bylo velké a okrouhlé, toto zde je však malé a čtverhranaté, ale ani skrze ně skoro žádné světlo nepřichází, a na zdech nevisí obrázky Opatrnosti, Pokory, Spravedlnosti etc. jako tam, alebrž podobizna jakéhosi muže s vážným pohledem, celá zprohýbaná, vlhkem hrubě poničená, v rohu pak rozeznává maličkou larvu s rozšklebenými ústy, napravo od okýnka visí okrouhlý nástroj s numery, jeho raříčka ukazuje ku slovu PROMĚNLIVO, ten tu zřejmě nahrazuje hodiny, běh světa a divnou Boží zprávu vyobrazující, které viděl tamto, všechno zde je hrubě jináčí, vždy však čímsi pokaženě podobné, za noci se z koutů ozývají rozličné zvuky, lidské i zvířecí, zaslechl i přidušený smích té obojaké bytosti, Mámení. A jak tu komůrku, kterou za svou nikterak nechce považovati a ve které se někdy rozsvítí podivuhodné světlo, rád by věřil, že je to světlo rozumu a víry, obhlídí, spatří hned vedle spící ženu, Mandalena Vizovská, kterou svým nejdražším klenotem po Bohu nazýval, to není, ale ani jeho druhá manželka Marie Dorota to není, ale ani ta třetí Johana Gajusová, snad by to mohla být Kristina Poniatovská, avšak divně postrojená a nalíčená, v poklidném spánku oddechuje, cítí její dech na tváři jako vánek, nebylo by mu to nelibé, kdyby se neobával, že takto ožívají i ostatní stvoření, od kterých se doufal osvobodit, žil v domnění, že když se uchýlí ke Kristu, bude v jeho ruce zavřený a schovaný, všechny ty pitvory a mátohy, které ho obléhají ve světě, vezmou zasvé, vevnitř srdce že bude útulno a čisto a při všem rád, který je jakoby duše věcí a dává všemu bytí, jak napsal ve Dveřích věcí otevřených. Toto místo cituje Jan Patočka ve Filosofických základech Komenského pedagogiky, které psal u Milušky v Jičíně. Za jakou zvířecí larvu v měsíci únoru skrývá filosof svou tvář? Učitel národů začíná chápat, že to tady není jiné

než ve světě, nebo se ve světě pořád nalézá? že kdyby se lépe porozhlédl, viděl by i tudy procházet Smrt, ovšem ne tu milou, pěkně obvinutou prostěradly Kristovými jako v lusthausu, ale zase tu nemilou, mrzutou, nahou, která chodí semo tamo v labyrintu, myslel, že se navrátil k sobě, nyní však pochopil, že jeho motání v světě nebo v sobě samém neskončilo, co ještě před chvílí bylo tiché a bez pohybu, se teď stále častěji ozývá, vše se hmýzí a hemží, a není mu nikterak úlevou, že to snad není než přemýšlení jeho nebo mé, že nikdo neví, zda je co reálné nebo báseň.

Jean-Paul Sartre v *Bytí a nicotě*, které překládal Oldřich Kuba v době, kdy už ho Bohunka opustila, přesto na ni někdy čekal před domem, kde pracovala, nebo ji sledoval na Žofín, kde se tehdy před začátkem pracovní doby scházela s Jorskou Hiršalem, píše, že věta je projekt, je momentem svobodné volby, svobodným činem, nikoli pouhým seskupováním slov podle zákonů gramatiky, která by svobodě mluvčího vnucovala určité meze. Polemizuje tak s jistou studií, jejíž autor naopak tvrdí, že existuje jakýsi živoucí řád slov, dynamické zákony řeči, neosobní život Logu a že se z proslovené řeči, vdechne-li se jí neosobní život, síla přitažlivosti a odpudivosti, stvoří jazyk, který sám o sobě vypovídá. Dáváme-li podle Sartra mluvením existovat slovům, nepotlačujeme tím nutné, technické vazby či vazby faktické, artikulující se uvnitř věty, naopak, my sami zakládáme tuto nutnost. Aby se však tato nutnost objevila, aby slova mezi sebou navazovala vztahy, aby se k sobě připojovala nebo se odpuzovala, musí být spojena syntézou, která nepochází z nich. Potlačíme-li tuto syntetickou jednotu, celý blok řeči se rozsype, každé slovo se vrátí do svého osamění a současně ztratí svou jednotu, neboť se rozdrolí na různé nesdělitelné významy. Zákony řeči se tedy údajně organizují uvnitř svobodného projektu věty, jakmile mluvím, tvořím gra-

matiku. Ano, souhlasím s tím, že věta jako projekt, jako událost, nebo dokonce příběh, je celek, který sám v sobě obsahuje, snad znovu tvoří zákonitosti vlastní organizace, a přece se mi zdá, že taková charakteristika nepostihuje vše. Když větu tvořím, cítím, že přitom zároveň působí i onen živoucí řád slov, Sartrem zavržený, neosobní život Logu, ocitám se v jeho moci, když ze začátku věty, tohoto projektu sebe a také světa, často nedohlédám na konec události, která se v ní odehrává, ke gramatickému konci, odkládanému, protože i sám děj trvá, luk věty se napíná, vedlejší děje a okolnosti, zdánlivě bezvýznamné, ale vlastně závažné, se v něm rozrůstají a kupí, odsouvají rozuzlení. V takových větách bývá i podmět, subjekt výpovědi, odsouván nebo dokonce zamlčen i na konci, leckdy není jisté a jasné, kdo promlouvá nebo vnímá, či hlasy a vědomí se slily a prostoupily, ani já to občas nevím, na tíhnutí ke konci jako by se nepodílela pouze gramatická pravidla, ale právě neosobní spění propasti vnitřní nekonečnosti k určitosti, vymezenosti, konečnosti, k jednotě či prajednotě, plynutí toku k nějakému oceánu, věta jako část, která se stejně jako svět a člověk vydělila z prajednoty, se v určitém okamžiku, nebývá ovšem vždy zřejmé, ve kterém, obrací, činí obrat, epistrofé, vrací se tak jako svět a člověk k prajednotě, někdy se k ní vleče, procházejíc peripetemií události, skupin slov, obracení může být pozvolné, jindy se k ní řítí a strhává všechno s sebou. Voda je ještě milosrdná, povzdychne si učitel národů s pohledem upřeným na portrét muže, jež svého času poznamenala voda, oheň nic neušetří, zažil takový všeničící oheň 26. dubna 1656 v Lešně, vzal mu tehdy už druhou knihovnu, ta první byla jako kacírská veřejně spálena ve Fulneku ve třiadvacátém, a vzal mu také Thesaurus, velký slovník jazyka českého, který chystal po čtyřicet let, symbolický počet, a Všeobecnou poradou, která obsahovala pansofii, výklad o stavbě univerza, sestávajícího z různých, analogicky budovaných vrstev či světů, svět možný,

svět ideální, svět andělský a svět hmotný, když pak po deseti dnech přišel s pomocníky v noci na spáleniště, z jámy pod ložnicí, do níž před příchodem polských vojáků, už bylo jejich křik a řinčení zbraní na ulici slyšet, odevšad se šířil hustý dým, pláč, bědování, některé rukopisy narychlo naházeli, vyhrabali alespoň její nečistopis.

Ted', když se únor přehoupl v březem, stalo se to uprostřed noci, ale v kalendáři a v té místnosti, kterou učitel národů pokládá za pokaženou komůrku srdce svého, panuje ještě ráno tma a Únor, filosofové dosud sedí u stolu a diskutují jako před rokem touto dobou, dosud nesňali zvířecí masky, jsou těžké, a tak si někteří, kupříkladu Prase, podpírají hlavu jako Dürerův anděl melancholie a Rodinův myslitel, neví se, kdo je kdo, mohly by se o tom vést spory, ani já všechny za maskami nepoznávám, nepoznávám dokonce ani některá zvířata, za jejichž maskami se skrývají, na stole před nimi stojí soška nahého Davida, velká asi jako soška Kafky jedoucího na obrovi, kterou jsem nedávno přemístila na polici nad svou hlavou, možná byla řeč o obou, vpravo u stolu sedí žena s hlavou ovce, v dlouhých šatech z byssu, hedvábí z vláken mořských mlžů, bytí je navracení se, překřikují se, každý touží pronést své krédo, svou větu, jež by mohla změnit svět, jde o to, vztáhnout se k sémantice světa, ale už se přitom poohlížejí, kudy odejdou, nejenom k syntaxi světa, jistou možnost skýtá okýnko do světlíku, je zataraseno drátěnou mřížkou, ale dole je mezera, kterou by se případně dalo vychýlit do nicoty, sbírají své klobouky, pláště a hůlky, je třeba odejít dřív, než se obrátí list, epistrofé! volá kdosi, kdyby si nespíšili, mohl by je list přiskřípnout jako brána oděv vstupujícího adepta, druhý je pro mne skrytá smrt mých možností, jeho řeč zaniká ve výkřicích druhých, protože smrt prožívám, nikdo už druhého neposlouchá, jako to, co se skrývá uprostřed světa, mohla by se skrývat za kteroukoli

z masek, někteří už masku sňali a pohodili, jiní si ji odnášejí v podpaží, dalším dosud sedí na hlavě, právě té dámě, kněžně bláznů, bé, jeden z přítomných tuší za maskou tvář své milované, pod stolem zahlédl vykukovat zpod lemu šatů zlatý střevíček, jak by se mohla ocitnout mezi filozofy? bé, beee, chvíli s maskou zápolila, jenže zřejmě jí tak pevně přilnula k tváři, že ji nejde sejmout, leda by ji strhla i s kůží, proboha, žádné násilí! jakápak dáma? Mámení! kdo ví, zda je kde co reálného? a toť má všechna snaha i touha, abych v jednotu snesl a zbájl a zbánil, co je zlomkem a hádankou a hrůznou náhodou, ano, jednotu, jednotu! k té je, pánové, třeba se vrátit, avšak v komůrce těsně před skončením druhého dějství nebo celé hry vládne zmatek, někteří se teď perou o jakási lejstra, která předtím ležela bez povšimnutí na stole, útržky slov plavou v míse, hrozí frustillatio, rozkouskování, doba světla se blíží! světlo prosvítí vše, co je v člověku temné a nerozumné, že by? člověk v brejličkách s kulatými kovovými obroučkami, který se ze židle zatím nepohnul, neuvědomuji si, jakou měl předtím masku, nedůvěřivě vrtí hlavou, světlo myslí se rozlije po vše-, už ho umlčeli, nastává všeobecný úprk, zdálo se mi to, nebo byla mezi prchajícími i Artemis s hlavou jelena na krku? strnou v okamžiku, kdy v té malé místnosti rozsvítím a obrátím list, potom budou všichni, ať je to, kdo je to, přitisknutí ke zdi, zase po celý rok, přesněji po jedenáct měsíců viset.

Poznala jsem jejich hlasy a zahlédla je za babiččiným oknem, Mirek Červenka a Vladimír Macura šli kolem v družném rozhovoru se svými studenty, k mé radosti nic nenasvědčovalo tomu, že by byli nemocní, natož po smrti, leda snad něco nepatřičného na jejich oděvu, jednomu jako by byl trochu malý, na druhém spíš visel, otevřela jsem okno, které bylo předtím jen pootevřené, dokořán, a viděla jsem jejich vzdalující se postavy, volám na ně, neslyší, neohlédnou se, už téměř došli

k místu, kde se tramvaj obrací, v mém mládí tu končila dvaadvacítka, dvaadvacet je písmen hebrejské abecedy a arkánů tarotu a také je to číslo mého věčného bytu na Jiřího náměstí. Teprve po třetím či čtvrtém volání se oba zastaví a ohlédnou a pak se pomalu vracejí, podávají mi do okna ruce, zdají se překvapeni, ne-li zaskočení, nečekali, že uvidí právě mě v místě, které s mým životem neměli spojené, ačkoli o babiččině bytě na Lobkovicově náměstí v románech píšu, sotva mi ruce stiskli, podala jsem jim obě, už mi je jemně vytrhují, jako by bylo nevhodné, nebo přímo nebezpečné podržet je byt' jen o chvíli déle, teprve po tom, když už se blíží k hloučku, který se semkl a čeká na ně u konečné a který právě míjí spěšným krokem Jana Svítlová, zřejmě míří do Kouřimské, do bytu své paní, už nějakou dobu prázdného, o byt Jiřiny Jiráskové se prý teď na radnici Prahy 3 a ve Vinohradském divadle hádají, kdo v něm bude bydlet, teprve pak, když okno zavírám, si uvědomím, že jsem je nepřivolávala jejich jmény, ale volala Danielo! a byl tedy vlastně div, že se přesto nakonec ohlédli a pochopili, že volání patří jim. A když jsem se pak od okna ohlédla, viděla jsem, že babička mezitím kolem sebe shromáždila mnoho věcí, rozhodně víc, než tu kdy bývalo a než by se vešlo do jejího psacího stolu, toaletky a dvou ložnicových skříní, než mohlo být uskladněno pod stolem a schováno pod postelí, na níž kdysi s dědečkem plodili své dvě dcery a ještě několik jejich nenarozených, dědečkovou rukou utracených sourozenců, na kulatém, vlastně osmihranném stolku, u kterého jsme spolu po několik desetiletí pily čaj z modrých hrníčků se zlatou obroučkou a který už řadu let stojí v mém pokoji, teď na něm leží tři svazky Patočkových komeniologických studií a Bytí a nicota, všude byly navršeny věci, které se každým okamžikem mohly zřítit, na podlaze ležela velká kartonová krabice, v níž babička právě rovnala Ottův slovník, který jsem na ní kdysi vymámila, patrně si pořídila jiný, udělala to už potřetí, ten úplně první

prodal její nezdárný bratr Ladislav, využila chvíle mé nepozornosti a pustila se do balení, ani jsem se nepokoušela ji zastavit, na samém počátku by se mi asi povedlo jí to rozmluvit, ale teď už vše pokročilo příliš daleko, bylo zřejmé, že je pevně rozhodnuta se přestěhovat, ačkoli o tom nikdy předtím nemluvila, a nic, ani moje láska jí v tom a možná ještě v čemsi jiném, co se za jejím rozhodnutím a činností skrývá, nemůže zabránit.

Byla v zahradě, po mnoha týdnech měla sen a ke všemu krásný, rostly tam vysoké stromy, některé byly cizokrajné, mohutné kořeny se proplétaly nad zemí, Yggdrasil mezi nimi neviděla, chodila po pěšinách, nekulhala ani neměla francouzské hole, zahrada byla velmi rozlehlá, nekonečná? ne, nekonečná ne, zřejmě někde, ale velmi daleko, kam už nedošla, nohy ji přece jen trápily i ve snu, patrně končila, třeba zdí se sochami jako ve veltruském parku, že by za zdí byla tmavá jáma, rázně zamítá, kazím její sen, možná však obava z podobné možnosti ve snu i jí hlavou bleskla, proto se nepustila příliš daleko. A co se zdálo tobě? ptá se a já na její otázku neochotně odpovídám, ačkoli i můj dnešní sen byl krásný, celou noc se mi snilo o Johanovi, vím, že má k mému citu obojaký vztah, stejně nerada odpovídám, když se mě Bohunka ptá na moje psaní, ptá se často, ačkoli jsem ji už několikrát prosila, ať to nedělá, jako by mi z psaní, minulého, kterým jsem, a budoucího, dosud nenapsaného, kterým budu, nebo právě kvůli ní nebudu, utrhávala, byť ji nepodezírám ze špatných úmyslů, a věřím, že se ptá z velkého zájmu o mou osobu, přesto se bojím, že mé psaní uřkne, vydá napospas démonům. Vojtěška má pro tenhle můj pocit pochopení, také nemá ráda, když se jí někdo ptá, jestli modeluje, jsme si v tom podobné, ale Bohunka ne, ani se jí to nesnažím takto vysvětlit. Když se odpovědi vyhýbám, bývá se mnou viditelně nespokojená, neví, že svoje psaní před ní neskrývám jen z obavy, aby ho neuřkla, to před ní nikdy nevy-

slovím, ale i proto, že není ničím jasným, neproblematickým ani ve chvíli, kdy už jsou věty napsány, že ty se zatím nacházejí v neurčitém prostředí, v němž si teprve hledají místo a smysl, že ještě nezaujaly definitivní postoj k tomu, co teď jsem a co bude následovat, snad ho ani nikdy nezažijou, je nebezpečné o nich mluvit, třeba i nepřímou, předčasně, když se dosud neustálily, a tak jestliže na jedné straně prožívám díky Bohunce a skrze ni tím, že o ní píšu, svou celistvost, bez její postavy by mé psaní nebylo, tak na druhé straně prožívám kvůli ní, kvůli tomu, že svými dotazy a naléháním na mé psaní nevědomky útočí, rozežírání ho a trhá, jeho i svou nejistotu, neúplnost a rezervanost, avšak právě tím vlastně určuje jeho povahu.

Běží za ním, protože vyšel příliš nalahko, jen v saku, je teprve březem a po ránu ještě mrzne, překvapuje ji, jak rychle dokáže jít, ačkoli nemoc neustoupila, doktor říká, že pokračuje, ale možná se mylí a ještě není vše ztraceno, a pokud ho přesvědčí, aby si oblékl kabát, který za ním nese, pak můžou být vyhlídky na uzdravení nebo znovuzrození ještě větší, jen jí dělá starost, že se od ní stále víc vzdaluje, i když za ním běží stále rychleji, také ji znepokojuje, že si jí nejspíš všiml, ohlédl se přes rameno, a to znamená, že si tedy nepřeje, aby ho dostihla, že před ní, musí si to přiznat, utíká. Ani dřív, v Berlíně, už tam, ho nedokázala ujistit, když vedle sebe už jen leželi a hladili se, že jí jeho slabost nevádí, že ho miluje i zesláblého, čím dál víc zesláblého. Nevěděla, jestli tedy má za ním dál běžet, a tím ho nutit k ještě rychlejší chůzi, která by mu mohla ublížit, nebo jestli to má vzdát. Ale právě když se klonila k tomu, že to vzdá, a zastavovala, zastavil se i on a pak se otočil a vydal se k ní, takže už nebylo pochyb, že o ní celou dobu věděl a věděl také, proč za ním utíká, protože se hned nechal obléci do županu, ano, do županu, zřejmě se v tom spěchu z obavy, aby se jí neztratil, nestalo by se to poprvé, spletla a popadla místo ka-

bátu župan, byl to ten, který si oblékal přes pyžamo v Hajkově sanatoriu, v Kierlingu ho měl na sobě už snad pouze jednou, jestli vůbec, to už z postele vstával zřídka, a když šel na záchod nebo do koupelny, chodil tam jen v pyžamu. V tu chvíli jí došlo, že právě proto, že mu chtěla obléct župan, v němž by si musel připadat směšně, pokud by to nebylo ve snu, bylo mu přece zatěžko ukazovat se na veřejnosti, i když byl vhodně oblečen, i tehdy měl utkvělý pocit, že mu šaty nesedí, že ho tísní, nebo naopak na něm visí, jak byl stále hubenější, a bylo tomu skutečně tak, natož aby promenoval po ulici v županu, zrovna se blížili k náměstí krále Jiřího, ale patrně právě proto, že ji nechtěl zarmoutit, už tak ji dost zarmucoval svým neuspokojivým stavem, svou nemohoucností, jsem k ničemu, říkal, když vedle ní ležel a líbala mu ruku, bránil se, už když mu do županu pomáhala, ráno si ho bere na sebe, aby přežila další den, věděla, že to byl nešťastný nápad za ním běžet a chtít po něm, aby si župan oblékl, teď před ní toporně stál, aby posoudila jeho nový vzhled, pak udělal pár kroků jako na přehlídkovém molu, aby tu situaci zlehčil, ale na první pohled bylo patrné, že mu župan nesedí, avšak ačkoli byl tak hubený jako v Kierlingu nebo ještě hubenější, župan ho přes prsa svíral a sahal mu jen nad kolena, což nechápala. Přesto, aby jí udělal radost, si ho nesvlékl a zase vykročil, na kostel uprostřed náměstí, který tam teď stál, se ani nepodíval, jako by tam nebyl, a už se od ní rychlým krokem zase vzdaloval, i když teď, tísněn županem, pomaleji než předtím a zase za ním běžela, aby ho tentokrát ze županu svlékla, i když se bála, že s županem z něho svlékne i jeho lásku k ní.

Oběma rukama zápasí s hlavou, není to poprvé, co si nasadila zvířecí masku, když tančila s nymfami, avšak až dosud se nikdy nepříhodilo, že by ji po obřadu nedokázala sejmut, zřejmě se přichytila za vlasy, jak zvířecí hlavou cloumá a pokouší se jako

Hérakles spalující kůži kentaura Nessa a Bohunka žhavý plášť pokoušeného poustevníka strhnout, vytrhává si celé chomáče vlasů, ale možná to nejsou vlasy, ale Erínye, drží se na lebce ostrými pařátky, podobně neúspěšně se dáma pokouší sejmut si ovčí masku poté, co se filosofové, předtím rokující u stolu o bytí a nicotě, také oni byli maskovaní, ale na rozdíl od ní neměli se snímáním masek potíže, někteří je odhazovali, jiní si je odnášeli, v jednu chvíli se rozprchli, její nepřítomnost v obraze února, obráceného ke zdi, nezaznamenali, stanuly v šeré předsíni proti sobě, Artemis s jelení hlavou, vlastně s hlavou Aktai-ona, kterého proměnila v jelena a jeho hlavu si přinesla jako trofej, a paní B. v dlouhých hedvábných šatech, kterou proměnila v ovci nebo kočku možná Miluška Holubová, obě byly tak užaslé zjevením té druhé, že svých pokusů sejmut hlavu zanechaly, na zdi už v tom čase jako vždycky v březnu, jak tento měsíc pojal mistr Huptych, seděli nad křivulemi a u athanorů alchymisti a šarlatáni a pootevřeným okýnkem k nim vanul ze světlíku, vesmír, hučel, během dne, ale někdy i v noci, když se pan Antonín zpocení probouzí z neklidného spánku, ze snů, v nichž se mu zdá o sousedech a sousedkách se zvířecími maskami na tvářích, nepochybně mezi nimi nechybí ani ta ze čtvrtého patra, která odmítla prodat svůj byt jeho kamarádovi, řezníkovi Jelínkovi odnaproti, neví, pod jakou maskou, vesmírný hukot pak bývá na jistou dobu přehlušen hukotem vodního přívalu řídicího se potrubím ze šestého patra.

Poutník komůrku srdce svého, nebo spíš místnost, kterou za ni zprvu pokládal, opustil, proto marně hledám jeho tvář mezi alchymisty, ačkoli i on jeden čas o uskutečnění Velkého Díla snil, povzbuzen spisy Johanna Valentina Andreae, než pochopil, že jeho Dílem bude Vševěda. Když z té malé místnosti před časem vyšel, měl za to, že se ocitl znovu na počátku, Vševěd Všudybud mu vyskočil na ramena, přes krk mu přehodil

uzdu, přitáhl ji, hyjé! jak poutník coby jízdni zvíře, když mu krk sevřela uzda, poskočil, koberec čubi se mu v předsíni pod nohama smekl, a oba, poutník i onen, který na něm jel, leží v hromadě, Mámení, které se dotud líčilo v koupelně, zvědavě vyhlédlo. Další pokus osedlat svéhlavého, samosvojského poutníka Všudybud vzdává, našel si jinou zábavu, tři gumové míčky, modrý, červený a žlutý, zaběhly sem nebo skočily z jiného příběhu, v něm však byly pouze dva, kde se vzal třetí? žongluje s nimi, když mu některý míček vyklouzne, Mámení ho horlivě sbírá, poutník jeho masku stále neprohlédá, neví, muž či žena, rozhlíží se po světě udiven, nepanuje v něm zmatek, jak by očekával, tento není jako prvé místa, po nichž v světě, který smrděl, chodil, žádného šustu a chřestu, vřesku a třesku, nepokoje a kolotání, táhání a násilí tu nevidí, vše ticho, snad z očí dosud nesňal ty okuláry, které mu na ně průvodčí nastrčili, nebo naopak už má na očích brýle pravdy, které si vypůjčil od Cusana a Jan Patočka je uvádí jako příklad coincidentia oppositorum? sahá si na nos, nemá je, všude, kudy jde, čisto a řád, jenž je jakoby duše věcí, má-li to pak znamenat, že se z víru života, vita gyrus, přece jen vymanil, nejen on, všichni, že světlo, které bylo slibováno, konečně prosvítlo propast? Kristina Poniatovská, ještě když byla u baronky Zárubové v hradu Braná, viděla na nebi nad nádvořím svázané pruty, které vypadaly jako koště, jehož rukověť byla obrácena k severu, dolní konec k jihu, a když pak už byla u nich, ženich! ženich! volala, třásla a škubala sebou, viděla přicházet Boží království po celém světě, Kotter a Drabík a později i krejčí Malíš prorokovali to samé, že světu nadchází podivuhodná proměna, všechno se připravuje k znovuzrození. Vzápětí však poutník propadá malomyšlnosti a pochybám, přece jen mu svět, který by měl být Kristem obnoveným královstvím izraelským, připadá trošku divný, vždyť, ač zavřel po sobě dvěře, jak ho temný hlas nabádal, všechny troje, janua rerum, janua linguae, janua mentis, přece

pořád slyší, jak se o podlahu odrážejí barevné míčky, pořád tu s ním tedy pobývají ti dva, nesetřásl je, dosud mu také v uších zní Všudybudova slova, že prý Drabíka rok po jeho smrti na císařův rozkaz popravili, z pobuřování a velezrady ho obvinili, kat mu hlavu a pravou ruku utál, jazyk z úst vytrhl a přibil, jako Jesseniovi, tělo pak spálili spolu s jeho knihou *Lux in tenebris*, napadá ho, zda se za maskami Všudybuda a Mámení neskrývají jeho písari, Podivín a Vojt, zda si nevymysleli hru na kretenský labyrint, když byli spolu, vyváděli všeliké skopičiny, a tak se do hry vžili, že nevědí, kdy přestat.

Někdy dílo Boží běží rychle a konec se přímo řítí, říká Komen-
ský, marně tomu vzdoruji, čím víc vzdoruji, tím se řítí nemilo-
srdněji, dokonce i tužka Centrum, centrum mé bezpečnosti?
kdeže, mého nepokoje! se té představě vzpírá, zadržává, aby
proces psaní zadržela, a sotva chvíli přestanu psát, zasychá.
Kolik jich ještě vypíšu, než dílo dokončím? Chci ho dokončit?
A lze ho dokončit? Všude kolem shon, pobíhání, zmatek, vy-
pukne pokaždé, když se mě Bohunka zeptá, jestli už končím,
nekončím! volám, zase mou prosbu, aby se mě na to neptala,
nevyslyšela, včera večer se znovu zeptala, jako předevcírem,
jako předpředevcírem, jako téměř po všechny předchozí dny,
psala jsi? a jedním dechem, už končíš? V jejím hlase bylo znát
netrpělivost, od konce si zřejmě slibuje, že se jí pak budu víc
věnovat, budu za ní zase přicházet obden jako do Horní Strom-
ky v prvních letech po Joskově a Karlově a Jaroslavově smrti,
tuší správně, že se psaním od ní vzdaluji, právě když píšu o ní,
se jí vzdaluji nejvíc, omlouvá se, já vždycky zapomenu, že se
tě na to nemám ptát, vždyť víš, jsem zapomnětlivá, přitom mi
připadá, že v jejím ptaní je stín pot'ouchlosti, kterou jsem u ní
dřív neznala. Když se tě na to psaní zeptám, tak řekni, nerozu-
mím, a já už se dál ptát nebudu, nechápe, že samo slovo psát
ve spojení s mou osobou mě trýzní, ruší mé kruhy, nenápadně

rukopis rozežírání nejen směrem dozadu, k jeho počátku, k temnotě, caligo, kde se v latině vzalo to slovo? z níž se začal před rokem vynořovat, a zároveň k jeho dosud nenapsanému pokračování a konci, caligo, temnoty, do níž se opět ponoří. Možná však ne ona, jež se mě opakovaně ptá v telefonu, ale ta stvořená na drsném nažloutlém papíře, který mi sehnala Melissa Pink, a jež všem kolem mne se motajícím vnuká důvod ke spěchu, nepospíší-li si, budou smeteni, zadupáni, rozdrobeni, roztrháni, bere jim naději, že podivuhodné věci, které se začaly dít a slibovaly jakýsi znovu se rodící ráj, jak o něm Komenský píše Menzelovi, se skutečně naplní, právě on, učitel národů, vyvolán Huptychem a přidržen uzdou Všudybudovou nebo mou, mezi nimi tu zvěst šíří, Mámení mu zastřelo zrak, myslí, že si s ním hraje Antoinetta Bourignonová, s níž se na stará kolena sblížil, někdy, když psal, k němu zezadu potichu přistoupila a zakryla mu oči, ucítil její vůni, píšeš? ptala se, ačkoli dobře viděla, co dělá, a také, že ho ruší, odpouštěl jí, ona a dceruška Zuzanka směly, vždyť se jí ukazovalo světlo nového zjevení, mluvila o přímém osvětlení, kterého se má vbrzku všem dostat od Otce světel, Johana musela po týdny snášet její přítomnost v domě, jako Emma Jungová přítomnost Toni Wolffové, která přišla po Sabině Spielreinové v době, kdy měl Jung pocit, že jeho duše mizí, jako kdyby odletěla do země mrtvých, Johana dokonce dovolila, aby Antoinetta Bourignonová přijela, když umíral, boží anděl! volal, když ji spatřil, všude po podlaze se teď povaluje spousta věcí, těch, o kterých jsem psala, ale i dosud nenapsaných, dokonce i těch, kterých jsem dávno pozbyla, také se mezi nimi nachází mnoho věcí cizích, které jsem si přivlastnila, tužky, které jsem ukradla v dětství spolužákům, minulost všechny ty věci vyvrhuje jako Zdenka Havlíčková, dcera národa, vyvrhovala na Olšanech dary z dobročinné sbírky, přívál nebere konce, učitel národů se v hromadách přehrabuje, doufá, že objeví svůj Prodromus pansophiae, dal by krk

za to, že právě tady někde ho ukryl, přivolává na pomoc Vojta a Figula, běda! nikde nejsou, už to končí?! nerozumím!

Už přestává všemu rozumět. Ještě včera, nebo to bylo o něco dřív, si myslel, že stačí, aby došel do Horní Stromky 6, vyjel výtahem, nějak se mu v poslední době nelíbí, je jiný, dá se mu důvěřovat? a bude ho vítat Bohunčina náruč, tak co, měli na Palmovce tvůj sýr? bude se ho ptát, ale pak vešel do domu, už za hlavními dveřmi se podivil, protože na schodech do suterénu ležela Honza, nešťastná dcera Mileny Jesenské, podivný nápad nazvat tak dceru, už před lety se přece zabila v autě nebo nějak podobně zahynula, alespoň o tom byl až dosud přesvědčen, ale najednou se ocitla zase tam, kde ji kolikrát viděl ležet, ani domů nedokázala dojít, jak byla opilá, doplazit se, jednou jí pomáhal odemknout, vtiskla mu pak páchnoucí pusou, pěkně děkuju, uvnitř, kam dohlédl, byl neskutečný bordel, lahve, knihy, kusy prádla, všechno v jedné kupě, šlapala po tom, sklo praskalo, všichni si mysleli, že pod těmi krámy jednou skončí, týden o ní nikdo nebude vědět, potom byt, odkud bude vycházet neskutečný puch, otevřou, nakonec to však bylo jinak, nebo nebylo? už neví, a když už se chystal vyjít do druhého patra, přece jen se rozhodl jízdu výtahem neriskovat, sbíral k tomu síly, po těch dvou pádech pod tramvaj mu scházely, ještě se rozmýšlel, jestli přece jen nepojede výtahem, zaslechl rychlé kroky, ze schodů scházela, skoro sbíhala Anita, holohlavá jako kdysi, je snad zase kdysi? nevěděl, co to má znamenat, proč nemá na hlavě šátek? někdy dohlížel, když šla ven, jestli ho má dobře uvázaný, odstrkovala ho, aby se jí nesvezl z hlavy na krk jako jednou, když spolu jeli k doktoru Flusserovi, od koncentráku ji zlobil žaludek, na Belcredce vystupovali z električky a snad zavál vítr nebo se jí někdo z pasažérů nešetrně dotkl, šátek se jí z hlavy svezl, všichni uviděli její holou hlavu, pochopili, neradi pochopili, ani on nevěděl

rád, co se jí za války přihodilo, ostatně o tom nikdy nemluvila, a byl jí vděčný, že když se k ní v srpnu pětáctyřicet přistěhoval, nosila šátek na hlavě, dokud jí vlasy nedorostly, i doma, vidí její siluetu, jak stojí s ovázanou hlavou v úzké šeré kuchyni, v jedné ruce věčnou cigaretu, druhou cosi míchá v hrnci, kuchařka byla znamenitá. Nemá to snad být provokace? koho chce provokovat? jeho? ani si ho u výtahu nevšimla, nebo to jen předstírala? nebo jí nestál za pohled? proběhla kolem něj svižně jako mladice, dveře od domu bouchly, uvažoval, jestli se má za ní pustit, stěží by ji dohonil, a pak, co by jí byl platný? šálu nemá, aby jí hlavu zakryl, zřejmě ji někde cestou potratil, a Bohunka ho nahoře čeká, budou tam teď snad žít ve třech?

Nejen Anita, i Chloé je holohlavá, aspoň tak mi připadala, když jsem docházela k hrobu, tentokrát jsem k němu šla shora, protože mě doprovázela Oldřiška Dvořáčková ze Správy Olšanských hřbitovů, která má na starost adopci hrobů významných osobností, narovnála stuhu u věnce z umělých rudých, modrých a bílých květů, který k hrobu slavného rodáka Josefa Jungmanna položili patrioti z Hudlic, pašáci, nezapomněli na něj, až jsem se při pohledu na ni lekla, olšanští pacholci byli v předjaří pilní, snad až přespříliš, na ředitelův rozkaz vysekali kopřivy a břechťan, které ji ještě před měsícem milosrdně zakrývaly, takže tam teď leží vydaná napospas ostrým paprskům březnového slunce a očím všem, kteří půjdou okolo k hrobu buditele. Zatímco předtím bylo snadné ji přehlédnout, od okamžiku, co ti dva pracovali v její blízkosti, nebezpečné blízkosti, s křovinořezem, jeho ryk doléhal až do Jičínské, kde se filosof právě netrpělivě přehraboval v kupě papírů a knih na stole i na zemi, doufal, že najde koncepty svých poválečných přednášek, na některé chodila i Bohunka a jednou na ni před vchodem na Korunní třídě čekal Modrý, jak ho pojmenovala ve svém Labyrintu, pravým jménem Červený, jmenovec současného

ředitele Olšanských hřbitovů, stále se mu pletly pod ruku stati o Komenském, podezíral Milušku, že přednášky schválně dobře schovala, aby se u ní zdržel déle než obvykle, v poslední době od ní pokaždé spěchá, když se s křovinořezem přiblížili těsně k jejímu obličejí, vyměnili ho za srp, zanechala Chloé pokusů zvednout se na kolena, do polohy, v níž ji vymodeloval mistr Malínský, měla zpodobovat dceru plačící nad hrobem otce, generála Bundschuha, možná jeho dcerou byla, pohřbili ho v parádní uniformě a se vši pompou, ale dřív, než mistr sochu dokončil, byla po smrti i ona, schoulila se, pochopila, že vztyčená na kolenou by k sobě pozornost ještě víc přitáhla a netoužila po ní, dost na tom, že si jí před časem všimli Wurmovi a dodnes se kvůli ní hádají, leží bez hnutí a je tak tichá, že generál Bundschuh neboli Krpec někdy ani neví, jestli s ním jeho dcera, nebo jen pískovcová socha od Malínského, tělo odplulo řekami do moře, ještě stále je.

Zbytečně se bojím, že se teď, když dopsala svůj Labyrint, propadne do prázdna, určitě se bojím víc než ona, protože už teď vrší na stole knihy, kterými se spolu budeme probírat, čtu jí Arna Schmidta, sepisuje seznam dalších audioknih, které budu mít za úkol jí objednat ze slepecké knihovny, dokonce se pustila do žehlení, kterým se má podílet na chodu veleslavínské domácnosti, za dvě odpoledne vyžehlila horu prádla, jednou rukou se opírá o stůl, na němž má prádlo, povlaky na polštáře, cíchy, prostěradla, ručníky, utěrky, kapesníky, rozloženy, v druhé třímá žehličku, ruka umdlévá, chvílemi se pod její vahou zapotáčí, ale pokračuje, zvláště obtížné je žehlit povlečení, své i jejich, a když už je vše hotovo a složeno v úhledných hromadách, sedá ke stolu a poslouchá, nyní Lesk a bídu kurtizán, nejvíc ji v románu zaujaly pasáže týkající se právních záležitostí, patrně kvůli tatínkovi, který byl právník, poslech Balzaka se pomalu chýlí ke konci, ale už čekají další

knihy, Fontane, Hamsun, London, kniha o Islandu, také se rozhodla, že si bude zapisovat na lístky, už začala, jména míst spjatých se svým životem, Brno, chce tak posilovat ochabující paměť, Zbečno, zapomíná jména, hlava pitomá! ťuká si prsty na čelo, každý den si hodlá jména číst, dokud bude vidět, a opakovat nahlas, aby si je vryla do paměti, SEDLO, možná tam už brzo pojedje s dcerou Bohunkou a vnukem Viktorem a také s kocourem Tadeášem, ten je vždycky s nimi, venku už je jaro, ptáčci na meruňce přelétají z větve na větev jako diví, možná jsou to dobří předci, zobáčky ťukají na okno, bojí se ho nechat otevřené, aby nějaký pták nevletěl dovnitř, jednou, za Josky se to stalo, pokoušeli se ptáka, který z předků to asi byl? nasměrovat k oknu, tloukl se o knihovny, také o plakát s obrovským nápisem OUI NON u stropu, když konečně vyletěl, byl zřejmě tak pomlácený, že nepřežil. Myslela jsem, že se to přihodilo v Horní Stromce, ne, tady. Sedlo číslo 12, takovou mají na venkově adresu, dívají se na městečko v údolí, JISTEBNICE, JISTÁ (ŘEKA) stojí na lístcích, které mi ukazuje, OYBIN (HRAD), česky Ojvín, připomínám, že na vrchu toho jména byl 23. dubna 1911 při své služební cestě Franz Kafka a také že tam byly jednu dobu schovány korunovační klenoty, je na sebe pyšná, dokud jí neřeknu, že se mýlí, Jistebnice se nachází v jižních Čechách, to městečko v údolí, na které se dívají a které před několika lety postihla povodeň, dcera Bohunka s vnukem Viktorem pomáhali při záchranných pracích, se jmenuje Hrádek nad Nisou. Hrádek nad Nisou! vykřikne s nelíčeným údivem a trhá lístek, jak jsem si to mohla splést?! řeka je Nisa, ne Jistá, rázem posmutní, byla sama se sebou tak spokojená, když ta jména napsala, teď se jistota kamsi vytrácí, přitom právě teď po ní touží víc než kdykoli dřív, zřejmě proto ji napadla Jistebnice, chce být jistebnicí, stejně jako chce psát jen pravdu, také ji napsala, a nic než pravdu také mluvit. Půjde to? ptám se. Jak by řeka, i sebeklidnější, mohla být jistá, když

je ze své podstaty neklidná a měnlivá, pořád jiná? A stejně není jistý ani ten, kdo do ní vstupuje, i on se proměňuje, ze dne na den, ba z hodiny na hodinu se Nisa z druhdy pokojné, mírné řeky změnila v bouřlivý příval, hukot doléhal až k jejich domku na kopci, až do odpoledne, kdy Daniela k ní přišla, byla přesvědčená o své pravdě a jistotě, a v příští chvíli, sotva jí ukázala své lístky, by se měla spokojit s nejistotou? ustavičně jí znejistovat, zpochybňovat, to ona dovede, má dojem, že jí to působí obzvláštní potěšení, budu tě moc prosit, jestli bys mi mohla koupit jelení lůj na rty, mám je pořád suché.

U doktora Zajíce v čekárně panuje Březen, nikomu nevádí, že loňský, ani mně, vždyť vládne i u mne doma, s Milanem Jankovičem, který za sebou táhl vozík s kostkovanou taškou, poskakovala po nerovném chodníku, jsme byli nakoupit v Normě, za Normou a z druhé strany za Billou už pro něj a jeho ženu Věru končí svět, u mne doma se po koutech schovávají filosofové, kromě Prasete už bez masek, poznávám Heideggera, Sartra, Patočku, Neubauera, je mezi nimi také Hérakleitos v rouchu a s kyjem, který teď na jaře raší, v předsíni stanul Komenský, který dosud neztratil víru v Drabíka, zahlédl ho v době popůlnocní pootevřenými dveřmi, stál v kuchyni u lednice, slyšel i jeho slova, již se tká plátno Pánova díla u národů na západě, aby se připravil oděv jednomyslnosti, v který obléknete národy, naopak se ve víře v Drabíkova proroctví utvrdil, dámu s tváří půl ovčí, půl kočičí nevidím, nejspíš někde v ústraní dosud zápasí se svou maskou, nahoře na polici rajtuje na bezhlavém obrovi či obřím zvířeti maličký jezdec, učitel národů ho nazval třpaslíkem, Král a Šašek se dosud drží za ruce, které se podobají rukám Jaroslavovým, Smrtka vystoupila před rampu loutkového divadla, vypadá to, že se chystá pronést projev ke svým národům, patrně si nevšimla, že se o ni zezadu opírá podřimující Kašpárek, včera Adriena naléhavě volala Pavla

a znovu omylem zvolila moje telefonní číslo, kdo je tam? v neděli ji Pavel zase vyvezl, ba vynesl na Vyšehrad, už nemá sílu ani přemístit se sama ze sedadla auta na vozík, dokud se koruny stromů neodějí listím, naskýtá se z některých míst pěkný výhled na Prahu, ty toho Pavla nakonec zničíš, poznamenala onehdy Vojtěška, aniž už hneš prstem, poblíž se zjevila vysoká věštkyň, třeba chodí na štidlách neboli chůdách, táhl od ní lví pach, po cestě poskakovaly jak diví tři míčky, počet mě mate, v povídce o Blumfeldovi byly pouze dva, všude po bytě starého mládence pronásledovaly, dokud se mu nepodařilo zavřít je do šatníku, později si čtenář domyslí, že se v míčky proměnili dva Blumfeldovi podřízení praktikanti, skoro děti, když byli spolu, tropili neplechu, tentokrát s nimi žongluje vysoký muž, po jeho boku jde útlá dívka, bylo věcí času, kdy se číslo pokazí, ostatně muž není artista, třetí míček nebo zlý skřítek zapadne do křoví, v tu hodinu, krátce po půl sedmé jde za západem soumrak, mrká a tmí se, jak by řekl Komenský. B. N. na Vyšehradě tentokrát nebyla, ačkoli bylo krásně a na začátek března nebývale teplo a ačkoli posledně, když se tam mezi svátečním davem zjevila obří věštkyň a také tam vozil Pavel na vozíku Adrienu, se tam pohybovala, kdo spisovatelku poznal, byť byla divně postrojená a ve tváři sešlá jako na Šimově obraze, mohl si myslet, že k té věštkyňi, které se lidé obloukem vyhýbali nejen proto, že páchla, ale že je děsila svou nadlidskou velikostí, nějak patří, že tu promenují postavy z historie, jednou se tu objevili král a kat, blyskl meč, upadla hlava nebo maska, skok a ještě jeden skok, kat volal Opět prázdný Přemyslovců trůn! přihlížející se smáli, zřejmě se jednalo o nějaké představení, kterých se teď na Vyšehradě hraje bezpočet, nevšiml si však jejích nohou, B. N. šla bosá, botky po hraběnce Kounicové, lemované rysí kožešinkou, nesla v ruce, jsou jí malé, jak předpokládala, prsty a paty měla do krve otlačené, Bohunka jí kdysi, ještě v Horní Stomce, nabízela svoje, než si uvědomila, že má

na levé botě o několik centimetrů vyšší podpatek, noha se jí po operaci kyčle zkrátila, nemohla jí pomoci, teď už za ní B. N. nechodí, ani Daniele, kterou sužují deprese a bez prášku neusne, nedokáže pomoci, ani v jejím sporu s Adrienou, vlastně s Pavlem, který nechce dovolit, aby vydala své eseje o Adrieniných dílech, nedokáže pomoci, kvůli té rozepři už Adrienu asi nikdy neuvidí, i ona si teď někdy musí vzít prášek, jinak se celou noc převrací a nespí, Stilnox, klidná noc, díky za ni, bere si ho však pouze tehdy, když doma vypuknou rozbroje, rozbroj, Rozbroj světů, nebo snad časů, kdo to napsal? a ne víckrát než jednou za týden a pouze půlku, možná dvakrát, namítá opatrně Daniela, také s ní teď bývá ve při, prý si chce dokazovat, že je stále dost silná, ale není, zřejmě má Daniela pravdu, v kuchyni se snaží být vždycky co nejkratší dobu, jen co si ukuchtí nějakou culifindu, jak by se o nepříliš vábném pokrmu, který chystá sama pro sebe, jí stačí, vyjádřil Joska, a už jde pryč, ještě že tam s ní není B. N. a nenahlíží pod pokličku, tak už Chytilová o ní film nenatočí, škoda, z jaké hlubiny se vynořilo slovo rozbroj a zase do ní v příští chvíli zapadne? zapsat! zeptat se!

V pátek odpoledne se někdo dobýval do bytu, šramotil klíčem v zámku, když jsem se ke dveřím přiblížila, slyšela jsem vzrušený dech, skoro supění, pak zvonění, dvojí, netrpělivé, vrací se pěvec Lewicki nebo Levickij do starého domova? kdo je? -ka, kdo je tam? -inka, nerozumím, kdo? -aminka, ani potom si nejsem jistá, že slyším dobře, Aninka? maminka? v pátek odpoledne se matka vracela domů z Kateřinek, hlas zní dutě, jako kdyby se nějaká šelma pokoušela oklamat jehňátka a napodobovala hlas jejich matky, pak ticho, tři nebo čtyři těžké kroky k výtahu, tedy zřejmě omyl, už chápu, sousedka z bytu pod námi si spletla patro, a přece mě ta událost rozechvěla a po půlnoci, když jsem se probudila, mě napadlo, že maminka je

v kuchyni, leží u okna na gauči z kovových trubek, na kterém jsem do třinácti let spala já a v Kuklách jsem na něj uložila Hynka Machovce, kterého později Sofie Syslová proměnila v otakárka, Papilio machaon, ještě před chvílí stála matka sehnutá na parapetu a chystala se skočit, nakonec to udělala, ale až po smrti a v románu, nic se tím však, jak brzo pochopila, nevyřešilo, mnoho se nezměnilo, románové kolo se točí samo, je neoblomné, znovu se ocitla nahoře ve čtvrtém patře, převrací se na gauči a neusíná, netrápí ji jen úporná bolest hlavy, Neurol už nezabírá, přidala se purpura, rudá vyrážka na nohou, člověk nebo skřet šramotí u lednice, matka ji na noc vypíná, protože je příliš hlučná, hle! již se zvedají mraky, z nichž se přivalí proudy hněvu, co to žvaní? zahání skřeta rozmáchlým gestem, ale on se příkrčí a pokračuje, oheň mého rozhořčení, z předsíně je slyšet nejasný hluk, stráví národy po celém světě, šoupání několikerých nohou, postavy, které učitel národů nazývá, stejně jako Viklefa, Husa a Luthera, magistelli, mistříčkové, zřejmě využily mé nepozornosti a přesouvají se do lepších skrýší, matku v noci rušil jakýkoli zvuk, když jsme s otcem šli, nebo spíš kradli se na záchod, bylo to výjimečné, nerozsvěceli jsme a předsíní se takřka plížili, dodnes se tak po bytě pohybují, Pán mi ukázal převysokou horu, na té hoře, posloucháš mě, Příručí? takhle neuctivě si Drabík navykl biskupa Jednoty bratrské oslovovat, na té hoře komnaty, obrácené k západu a východu, jihu a severu, matka máchne rukou podruhé, prorok od lednice nebo z Lednice zmlkne, máchne rukou potřetí, už v kuchyni není, netušila jsem, že je tak mocná, o nějakém spánku, jejím nebo mém, nemůže být přesto ani řeči.

Výtahem by pěvec Lewicki, prý byl jednu dobu také dirigentem kozáckého sboru, nejel, tehdy, když tady bydlel, tu výtah nebyl, ale i kdyby byl, sotva by mu důvěřoval, také moji přátelé, kteří přijíždějí z ciziny, vybíhají po schodech, aby dali najevo,

jak jsou svěží, ale zároveň aby se vyhnuli jízdě výtahem, nedůvěřují mu stejně jako této zemi, ještě by je mohl odvézt do podsvětí, kam jednou málem sjel básník Emil Juliš, nebo by mohli uvíznout mezi nebem a zemí, takto mezi dvěma patry jsem při jízdě dolů uvízla kdysi se psem Filipem, trvalo tři a půl hodiny, než nás výtahoví zřízenci vysvobodili. Na stěně, kde visely obrazy synových plic, teď visí zvětšené fotografie prababičky s vnučkami, mou matkou a tetou Emilkou, a fotografie babičky s vnučkou, se mnou, a také obraz od neznámého, patrně rakouského mistra, údolím se žene dravá říčka, nad ní domek, okýnko světýlkem probleskuje do stále víc se stmívající a časem stále popraskanější krajiny, přes roh vlevo od něj jsem pověsila velkou fotografii Jungovy věže, jak jsem ji zachytila v den, kdy se Říjen vzdával Listopadu, nikoli bez boje, převzetí moci provázela sněhová vichřice, v tom čase ve Švýcarsku nebývalá, pána věže jsme uvnitř nezastihly, musel z kuchyně, pouze tam smí návštěvníci vstoupit, odejít před okamžikem, o který jsme se se Silvií opozdily, a nebylo možné se v tom mimořádně nevlídném počasí neopozdit, přitom právě v setkání s mistrem, k němuž přece jen nějakým způsobem došlo, což jsem pochopila až později, byly všechny věci, nejen ty minulé, ale rovněž právě ty budoucí, jež nastaly o šest neděl později, kdy jsem začala psát Věty, zauzleny, místností se dosud vznášela vůně smažených vajíček. Původně profesor Pick mluvil o pouhém zánětu, ale nakonec syna zánět zadusil, možná tím unikl deportaci a zadušení v plynové komoře, také jeho matka, která syna dlouho nepřezila, tomu unikla a rovněž pěvec Lewicki, který oba přežil skoro o dvanáct let, jednoho dne odešel z domova, už dávno to nebyl domov, mohlo to být v době, kdy se dům chystali zbourat nebo radikálně přestavět a kdy se podle Plečnikova projektu stavěl chrám a odívali ho do hermelínu, vyšel na ulici v ještě víc sešlém modrém županu, který se mu rozvíral, takže bylo vidět nahé tělo, ještě ho

snad zahlédli kdesi na okraji města, v Prokopském údolí nebo v Šárce, do nového bytu se brzo po tom nastěhovala židovská rodina a po ní německá a po válce Martínkovi, rodina o sedmi členech, s níž jsme si byt v devětapadesátém vyměnili. Všechny ty bytosti se v bytě čas od času setkávají, mezi nimi se motají románové postavy a mistříčci, Drabík se v kuchyni po tom, co ho matka zahnal, už neukázal, zabírají v bytě stále víc místa, někteří uléhají vedle mne, takže se na posteli, uvízlá mezi těly, zahalená dýmem duší stoupajícím světlíkem, zavěšená ve čtvrtém patře, sotva můžu pohnout, letí léta, šumí noci, hučí vesmír, mluví slova, bývá tu těsno jako v poslední části fugy, takzvané těsně, v níž se co možná současně ozývají všechny hlasy a slévají všechna témata, kolo, jež se začalo točit samo od sebe a na počátku a ještě celkem nedávno se točilo zvolna, se teď točí stále rychleji, zdaliž to není mlýn na lidi? jak jsem se vyklonila z okna, vychýlila se do nicoty, toho, co ještě není, nebo toho, co už není, toho, co ještě není, upadly mi brýle a sotva brýle mámení nebo pravdy dopadly na chodník, proměnily se v kohouta a ten vzlétl a sotva kohout dosedl na parapet, proměnil se v rysa nebo lišku a ta mě kousla do krku.

Dupni a padej, radí Mefistofeles, chaosu divný syn, Faustovi, tím způsobem dosáhne hloubky nejhlubší, kde v plameni uhlí dá matky, ty sedí, ony stojí a tamty jdou, jak vznik a změna sem je zve či zpátky věčného smyslu věčnou hrou, dupnu a padám, opakovaně, matka Evy Tomáškové sedí u stolu, neví, kdo je kdo ani kdo je ona sama, dokola přehrává melodie, které se kdysi dávno naučila, Bohunka, další matka, sedí u stolu a píše, chyba! už dopsala, neslyší mě do pokoje vcházet, od dveří vidím její nehnutá nachýlená záda v jedovatě zeleném brokátovém sáčku, prázdný stůl uhlazuje rukou, co teď bude? co teď budu? Niny maminka, dosud bezmocná po záchvatu mrtvice, postihl ji už druhý, silnější než ten před lety, ale za nějaký čas,

hoj! někdejší šachová královna si bude přehrávat slavné partie, před několika dny ji Nina přivezla z Bulovky k sobě domů, uložila ji v sytou modří vymalovaném pokojíku, kde psal Kafka část Procesu, chystala pokojík pro vnučku Leonku, na stole už jsou pro teprve roční lví holčičku přichystány pastelky a egyptský penál s obrázkem podsvětní bárky, ze dvou stran visí nad gaučem velká zrcadla, vnučka se v nich měla zhlížet, jako se na sebe dívaly v zrcadle zvaném psyché Augustina, kamarádka Milady Součkové, a v psýše Miluška, kterou jednu dobu miloval Jan Patočka, trojily se v nich, ale místo toho se v nich na sebe díváme my tři a dvojíme se, maminka, která střídavě vyndává z černé taštičky dva červené kapesníčky a černé rukavice a zase je tam ukládá, se v zrcadlech odráží z profilu a zezadu, kam nevidí a kam, opřena o horu polštářů, už couvá, Nina v rudém županu a já se vidíme z profilu a zepředu, sedíme čelem ke světu zdání, v němž jsme my lidé úplně ponořeni a z něhož jsme složení, mezi pohledy na stranu a dopředu, pro maminku dozadu, leží naše přítomnost, náš proces. Zrcadlový svět vybudovala Nina také v obou dalších pokojích, předsíni, a dokonce i v kuchyni, zřejmě je přesvědčena, že pomocí obrazů v zrcadlech vytváří novou, svébytnou skutečnost, existenci v jiném řádu bytí, a snad ji opravdu vytváří, všude v bytě se svět do zrcadel prohlubuje, vnořuje, skutečnost se zdvojuje, všechny, kteří v bytě sedí, stojí nebo jdou, nebo, s čímž nepočítala, skláceni věkem a nemocemi leží, sem či zpátky zve změna věčnou hrou věčného smyslu, jejich obrazy se propadají do hloubi světů, také žádá maminky v noční košili se tam propadají, čas od času mávne maminka rukou, jako by chtěla zahnat skutečnost, kterou z těch dvou? a pak ke mně upne zoufalý pohled, co se mnou bude? co s námi bude? tímž pohledem na mě hleděla matka z bohnické vany a teta Emilka ze sulické postele, všechny si ode mne slibovaly pomoc, ale já jsem jim nepomohla, neosvobodila je, odešla jsem od matky s jejím těž-

kým jehněčím kožichem přes ruku, odcházela jsem od Emilky, mávala mi zdravou rukou a volala ano, ano, ne, ne, týden co týden odcházím od Bohunky, zatím se tváří zoufale, jen když nemůže najít lupu, což je pro ni vskutku katastrofa, s pocitem viny opouštím matky, dupnu a vystoupím, u Nietzscheho se cesta k matkám, nejvnitřnějšímu to jádru světa, rozvírá poté, kdy se zaklenuť kruh individuace, jehož géniem je Apollón, trhá pod mystickým jásosem Dionýsovým.

Takhle to tedy je. Bylo krátce před devátou, což je hodina, kdy řezník Jelínek naproti přes ulici otvírá, dokonce možná už devátá minula, ale stál dosud před obchodem s polovytaženou roletou v rozhovoru s panem Antonínem, Voňavka mu něco vzrušeně vykládal a šermoval rukama, zaslechla jsem cosi o špatně odvedené práci, za kterou kdosi dostal slušně zapláceno, řezník byl asi už trochu netrpělivý, ale co mě nejvíc zaujalo, měl na sobě široké strakaté kalhoty, Harlekýnovy pantalony nebo turecké šarivari, bylo to poprvé, co jsem ho spatřila od pasu dolů a bez zástěry, za vysokým pultem je vidět, byť je hromotluk, toliko horní polovinu těla, a právě ty kalhoty ho prozradily. Tak on patří ke zvířatům z pomezí světa, ne-li přímo z podsvětí. Ta bývají ve středověkých románech strakatá, snad proto, že přicházejí do lidského světa ze světa chaosu, který se nám lidem jeví jako nespočetná mnohost, nepřeberná různost a pestrost, jíž hýří také maškarní kostýmy, nejvíc pak kostýmy šašků, do jednoho takového kostýmu přioděl Huptych v kalendáři postavu Mámení. A nepatří snad i řezník, člověk, který vzadu v krámě, kam není vidět, porcuje mrtvá zvířata, k takovým nebezpečným bytostem, horní polovinou těla dlí v tomto světě, dolní se nalézá v onom? A když jsem o něco později vešla do krámu, řezník stál v tu chvíli už za pultem a zavazoval si tmavošedou gumovou zástěru, součást svého denního převleku, pochopila jsem, že právě on, skrytý

za jménem Jelínek, je ve své druhé podobě nebo skutečnosti onou bytostí s vepřovou hlavou, která předsedala únorovému sněmu zvířat, vlastně učenců či filosofů, všichni, když Únor dovládl, sňali masky, už je tížily a svíraly, až na ženu s ovčí nebo jehněčí maskou, hádám, že se za ní skrývá paní B., tehdy ještě toužila být nablízku Janu Patočkovi, teď se mu začala vyhýbat, nebo panna Hypatie, matematicka a filosofka, kterou v době masopustu rozsápal rozvášněný dav, a právě na Prase, jež správně tušilo, že sotva bych v něm rozpoznala řezníka odnaproti, který se zřejmě dosud nevzdal myšlenky nastěhovat se do mého bytu a tím, že se na záchodě vloudil do kalendáře, se mu to vlastně podařilo, hnala bych ho z bytu svinským krokem.

Z nitra domu dunění výtahu, pravidelné, jak výtah projíždí jednotlivými patry, z nitra mého těla skřípění podobné tomu, které vydává stará dřevěná houpačka mezi stromy, když do ní usedne vítr, někdy se zvuky slijí v jediný nádech a výdech, tužka Centrum drhne, jak jí ryju brázdy písmen do nažloutlého papíru od Melissy Pink, brýle, brýle mámení nebo pravdy padají na koberec, jak jsem se v zápalu psaní nachýlila nad stůl a pak v touze je zachytit jsem je naopak svrhla. Které z nich mi spadly, kterými se dívám? Nebo platí, co o pravdě píše Zdeněk Neubauer v knize O Sněhurce aneb Cesta za smyslem bytí, že pravda je podstatnou dimenzí lidství, avšak není totožná s žádným výrokem ani s žádnou zkušeností, nýbrž že je mírou každého výroku, každé zkušenosti a každého činu a je vlastní všem lidem v každém okamžiku života? Pak Bohunka opravdu napsala pravdu, i když vím, že je pouze částečná. O takovou pravdu usiluji přece i já, když o sobě píšu oklikou přes jiné životy, také přes ten její. Pravda se prý projevuje touhou, bojem, respektem, lhostejností nebo vzdorem, tedy také vzdorem vůči Bohunce? Včera večer se mě zase opět ptala,

píšeš? nerozumím, odpovídám, jak mě sama naváděla, když řekneš nerozumím, pak pochopím a nebudu se dál ptát, jenže nepochopila a zeptala se hlasitěji, píšeš? nerozumím, píšeš? ještě hlasitěji a důrazněji, co s tím telefonem dneska je? Nikdy, dokud budu psát, a obávám se, že ani potom, až psát nebudu, se mě nepřestane ptát, nevyhnu se otázce, která mě zneklidňuje i popuzuje, proč vlastně? Protože psaní je něco, čeho jen stěží dosahuji a co také hned je a hned zase není? Když se následující den chystám odejít domů, nabízí mi stoh papírů, už poněkolkáté dělá pořádek na stole a v komodě, po jedné straně je na nich text jejích Dvou zelených tónů, vytištěný velkým písmem a s opravami, na kterých jsme pracovaly společně, možná si vzpomněla, že jsem kdysi popisovala rubové strany otcových scénářů, když odmítnu, neřeknu, že by její text rušil moje věty, trochu zklamaně přivolí, abych vše cestou na tramvaj vyhodila do kontejneru na papír, stejnému osudu vydávám svoje strojopisy, netušila, a ani já jsem netušila, že text nezapadne hluboko, nýbrž že zůstane položený, na dvě hromádky rozdělený na hoře jiných papírů a kartonů, bude se sesouvat, už když ho tam budu klást, a sotva zajdu, začnou jednotlivé listy, bez ohledu na chronologii děje, ostatně v knize běžícího hned dopředu, hned nazpátek, v suchém veleslavínském větru na chodníku tančit.

Kulisa lesa, ani kulisa s mlýnem a hradem je neprobudila k životu ani ke hře, nepomohlo, že Evička týden co týden sestupovala z šestého patra, kde s Lenkou ještě bydlí, ale už za tři měsíce se přestěhují do bytu v Sobotecké ulici, a rozestavovala v divadle loutky z královské sady, kterou mi před třemi nebo čtyřmi lety darovaly k Vánocím, neprobudily se, neožily, někdy nepatrně změnilu polohu a to bylo vše. Možná je to tím, že patří k jinému divadlu, nebo je ochromuje přítomnost Smrtky, která rovněž pochází z jiné sady loutek a z jiné hry a je o hla-

vu větší než ony, zřejmě proto má nad nimi větší moc, občas mezi nimi prochází, koho uvidí se pohnout, toho jako ve hře cukr káva čokoláda čaj rum bum popadne a shodí do příkopu, který v Labyrintu Komenského kolem světa se táhne. Zřídka se tudíž některé z loutek podaří přesunout se po jevišti, které pokládají za svět, vždyť i obrátit se z boku na bok, aniž by to Smrtka postřehla a nepotrestala, není snadné. Vlastně je pro ně vysvobozením, když je zase já, několikanásobně větší než ony, ale i než ona, zavěším zády k jevišti, ke světu, Smrtka mě přitom pokaždé napjatě pozoruje, nikdy však nezasáhne, nezkouší změřit se mnou síly. Tak vše v tomto světě končí, dokud nepřijde Eva Markvartová a nerozestaví je v nové hře. Sotva se údy nebo celým tělem dotknou jeviště, proběhne jimi zachvění, jako by se na něco rozpomněly, ale v příštím okamžiku vzpomínky i touhy vyhasnou a jedna po druhé, nejdřív princezna, snad že hrála v Šípkové Růžence, upadají znovu do loutkového spánku, dokonce ani Kašpárek nedokáže nad ochablostí, která se všech postupně zmocňuje, vyvrát, ačkoli odolává nejdéle, cinknutí rolničky ohlašuje konec hry. A přece tomu spánku, podobný znají obyvatelé Olšan, dávají přednost před svobodným gestem, natož aby se zmohly na to, někam se vydat. Kam? kam máme jít, my? zkoušely to, ale vždycky byly smeteny nebo potupně vráceny na původní místo. Ani když Eva Markvartová před časem změnila kulisy, místo lesa zvolila venkovskou krajinu s mlýnem a hradem, se na tom nic nezměnilo, zase všichni strnuli. Drabík, postava odjinud, dostal vnuknutí, když kulisu uviděl, a v předsíni, kam byl zahrán z kuchyně, začal v době popůlnoční zase prorokovat, vidím lidi, staví nový dům, přistavují k němu mlýn, budou v něm mlít mouku, vidím další, tkají plátno jeho díla, neslyšeli už tohle? kdo tu ruší? aby se připravil jeho oděv, oděv? jaký oděv? čím oděv? to loutky zajímá, oděv jednomyslnosti, prorok zvyšuje hlas, budou v něj oblečeny národy, i my, loutky? také Příručí, jak si může nechat

takové označení od Drabíka líbit? prorokově řeči lačně naslouchá, přijde potopa mého hněvu, záplava rozmanitých cest, také Smrtka naslouchá, čeká, co z toho všeho pro ni pojde, také její velká sestra naslouchá, dokonce by snad z kouta, kam jsem ji schovala, vystoupila a konala zase svoje dílo, vše k němu bude brzo připraveno, ale brání jí v tom svinutá nadlidská tvář Rudolfa Steinera, plakát z výstavy v Doxu, Král se pustil Šaškovy ruky, které se předtím rád držel, vstává, chystá se sestoupit ze schůdků u knihovny, na nichž do té doby seděl, chce být blíž prorokovi, ale Šašek ho rázným gestem zase posadí, kecy! dny mých bojů, bojů proti Babylonu, pořád mu ještě věříš, po tom, co shořelo Lešno, ačkoli prorokoval, že bude zkázy ušetřeno? Komenského napadne, že se za Šaška převlékl Felinus nebo Vetterinus, ti dva Drabíkovi a také jemu odporují, menší loutky opatrně zvedají hlavy, chtěly by uvěřit, stejně jako Olšané kdysi uvěřili v Benjaminovo království a šli za posledním z rodu Davidovičů, tuto legendu však zná už málokdo, ale když pak královi rozežralo tvář malomocenství, opustili ho, říká se, že ho rozsápali stejně jako kapesník trafikanta Tomáše Hamzy, do kterého se Benjaminova tvář vtiskla jako Adrienina tvář do papíru, a kdyby je Kašpárek nezastavil, chvilku předtím volal, jejda, to bude švanda! ale potom napodobil svého velkého bratra, šly by do jedné za Drabíkem, z nitra domu se ozývalo dunění výtahu, neobvyklé v takovou hodinu, znělo jako bubnování svolávající rozptýlené kmeny, mistříčkové v přítmí koutů vyčkávali, nedůvěra je jim vlastní, s přísluhováním mocným, ale i se vzdorem proti nim mají někteří z nich zkušenosti, kam? kam máme jít? ozývá se ze všech stran, Drabík se mezitím vyšvihl na koně, vlastně na ramena maličkého spisovatele sedícího na ramenou bezhlavého obra, a odtud hřímá dál, mha a země pomínou, už se dní, vychází slunce, ale má slova, nahore nade mnou otec, poznávám jeho těžký krok, budí čtyři pravnučky skladatele Klementa Slavického, slova nepominou,

vstávají do školy, a jak zadupou, bronzový karkoforos nadskočí a Drabík se řítí z útlých ramínek jezdce, ještě se pokouší zachytit obrova saka, ale je hladké, hladší, než si myslel.

Tady máš taštičku s těmi svými pokládky, po které toužíš, s těmito slovy pronesenými slavnostním tónem podávala onehdy Nina mamince taštičku z černých korálků, po které se maminka v nemocnici ptala a kterou jí přinesla z bývalého domova, dávala najevo, že do ní nenahlédla a nemá tušení, jaké tajnosti v ní maminka schraňuje. Paní Nina, také jména se v tmavomodrém pokoji zdvojují, seděla v tu chvíli na posteli, podepřená polštáři, s nahýma nohama spuštěnými na zem, vzadu za ní se polštáře spolu s temenem hlavy odrážely ve velkém zrcadle, vlevo byla v zrcadle zachycena z profilu, nezdála se být taštičkou nikterak potěšena, spíš jako by jí působila starost a zároveň se jí v očích zračil údiv, tuhle taštičku jsem si přála z domova přinést? je to vůbec moje taštička? s nedůvěrou ji vzala opatrně do rukou, na mnoha místech zmodralých od kapaček, nedokázala její uzávěr otevřít, s něnou prosbou se ke mně obrátila, abych jí pomohla, a potom z ní pomalu a rozvážně vyndávala červený kapesníček, pak béžový kapesníček, pak třpytivý bižuterní náhrdelník, byl z něj nerozpletitelný chumel, snubní prstýnek, hned si ho navlékla, ukazovala mi, že je jí velký, jako bych to mohla nějak napravit, pak ho z prstu sňala a uložila zpátky do taštičky, a znovu do ní sáhla a vytáhla jednu po druhé černé rukavičky, ty že patří mně? Pak vytáhla další červený kapesníček, s údivem ho rozkládala a pak složený do čtverečku položila vedle prvního, sahala dovnitř, jestli tam nenajde ještě další takový kapesníček, ale víc jich tam nebylo. A to vše se opakovalo, když jsem ji přišla navštívit podruhé, podala mi taštičku s něnou prosbou, abych ji otevřela, s uzávěrem se nenačila zacházet, a pak z ní vyjímala jednotlivé předměty, kapesníčky rozkládala a zase je pečlivě skládala

a ukládala zpět do taštičky a znovu je vyjímala, jako by se v nich, v jejich počtu a barvě, které se mohou měnit, skrývalo nějaké poselství, jež souvisí s ní a její nemocí nebo zakletím, také ostatní předměty vyjímala a zase vracela do taštičky, stále nespokojena s výpovědí, kterou jí přinášejí, zřejmě proto do ní znovu sahala, šátrala v ní hlouběji a hlouběji, protože dosud nenalezla to, na čem jí obzvláště záleží, co zůstalo v jejím starém domově, už si přitom nevzpomíná, co to bylo, ale právě bez toho nemůže dojít k příznivé změně, a tu začala z taštičky vytahovat nebo odtamtud sám vylézal dlouhý placatý hádek na hřbetu, ale i na bříše s kresbou v podobě čísel, na tváři se jí objevil úsměv, ožila, tady tkví možná vysvětlení všeho, čemu až dosud nerozuměla, čísla k ní mluví jasnou řečí, hádek se jí v klíně svinul do několika smyček, brala ho do ruky, vysmekal se, ale nakonec ho přece jen ovládla, namotávala si ho okolo prstu a zároveň pozorně sledovala číslice, jejich pořadí, spokojeně pokyvovala, pokud bylo vše v pořádku, a mrzela se a mračila, když se jí hádek vysmekl a odmotával se, posloupnost byla porušena, nedala se tím však odradit, znovu začínala od počátku, od jedničky vzhůru ke stovece, konci, který byl počátkem sestupné posloupnosti, čísla k ní promlouvala, šachy mají přece hodně společného s matematikou, takřka vítězoslavně na mě pohlédla, když se jí podařilo celého hádka kolem prstu omotat, vzápětí ho však nechala bez zájmu z prstu sklouznout, rozmotával se, na mysli zřejmě opět poklesla, mávla rukou stranou, už po několikáté v to nedělní odpoledne, na znamení, že se jí to nedaří, poselství nerozluštila, ale právě to gesto, které se posledně zdálo být výrazem bezmoci a odevzdanosti osudu a které teď bylo takřka nepostřehnutelně jiné, mělo však v sobě netušenou moc, tímž gestem matka, když nás s bratrem ukládala, odháněla den a ten pak poslušně a s kvapem opouštěl dětský pokoj a ustupoval místo noci, gesto ji ponouklo, aby vzala taštičku, kterou už odložila, znovu na klín a znovu z ní

začala vyjímat jednu věc po druhé, tři kapesníčky, rukavičky, náhrdelník, snubní prstýnek, nakonec vyndala hádka, zarazila se, jako by ho uviděla poprvé, v očích se jí rozsvítilo, v tom okamžiku pochopila.

Vojtěška mi z Křovic píše o sochách, které chystá pro výstavu v Kadani, už vybrala sedmadvacet biblických krajin, zbývá je zabalit a odvézt. Tak se kniha chýlí? Těším se trpělivě, píše. Jak to poznáš, že už? Jak to poznám? Vůbec to nepoznávám, chce se mi do dálky zakřičet, nechci skončit, ještě ne! Rukopis se přece nepodobá hádku s čísly, kterého paní Nina objevila ve své nebo cizí taštičce mezi svými nebo cizími věcmi a který jí nakonec přinesl nějaké nám nedosažitelné poznání, v psaní neexistuje řada od jedné do sta a od sta do jedné, nezná jasný počátek ani konec, i kdyby se rukopis stoupající řadou blížil k pomyslnému stu, sto se v hebrejštině označuje písmenem Kof, vůbec nemusí končit. Pojednání o písmeni, které znamená jak ouško jehly, tak opici, je ve Weinrebových Znameních života zařazeno do posledního oddílu nazvaného Onen budoucí svět, tehdy se všechno předchozí opakuje, jenomže na nové, vyšší rovině. Jedná se o řadu stovek, která končí u 400, čísla, v němž je skrytě obsaženo i 300 i 200 i 100, jako Daleth, 4, znamená jakési dveře, dveře vedoucí do Neviditelna, 500 je pak už vně, je pro nás NIC, tak jako je NIC i na počátku. Nepoukazuje už slovo kof, první znamení této třetí, poslední řady, které znamená ucho jehly i opici, na význam takového přechodu? Nemohli bychom říci, že řada jednotek je to minulé, jinosevtský původ, řada desítek pak to nynější, svět naší činnosti v čase a prostoru, a řada stovek je budoucnost, to eschatologické, nadcházející svět, návrat do onoho světa? táže se Weinreb. Do budoucího světa však nikdo nedojde, píseň budoucnosti, zpívaná duší, nešamá, nikdy nezazní, jestliže neodložíme všechno rozumové stranou. Nic si s sebou nevezmeme z bohatství, které jsme na

tomto světě nashromáždili, píše dál, jen lásku a radost z toho, že jsme milovali a snad i byli milováni. Stále ještě něco mám v taštičce, která je mi povědomá, byla moje, ale zároveň jako by mi úplně nepatřila, nepoznávám ani ty předměty, které se z ní vynořily a dosud se vynořují, jako bych je v životě viděla poprvé, sahám do ní, nahmatávám je a vynáším, ne bez úzkosti, na světlo, udivena nepřebornou mnohostí, která by se měla, kdo však stanoví, kdy, začít ubírat k Jednomu, už to nastává, had už se začal zakusovat do ocasu jako had úroboros, ve kterého se právě proměnil krejčovský metr paní Niny, ve středu kruhu je nápis hen to pan, jedno je vše.

Ten okamžik, kdy jsem se minula, a přece setkala s pánem věže, za sebou vlekl všechny věci, jež pak přišly, tedy i sám sebe, už od něj, nikoli až odteď, kdy spějí ke konci, aspoň moji blízcí jsou o tom přesvědčeni, se začal klenout oblouk vět, aniž jsem to tušila, vždyť ani jedna věta nebyla tenkrát ještě napsána, už tehdy se v budoucím čase, který dosud byl i nebyl, začalo hloubit údolí, o němž mluví Nietzscheův Zarathustra, tomu údolí se vyhýbala všechna zvířata, dokonce i šelmy, jen ohyzdní hadi tam přicházeli umírat a od toho se tomu údolí říkalo Hadí smrt, u Rostova na Donu Hadí nebo Zmijí jáma, Zmijovka, za druhé světové války v ní nebo poblíž ní zemřely stovky Židů, také Sabina s dcerami Renatou a Evou. Z domku nebo chaty nad údolím nebo jámou vyšly nebo vyběhly v černých lakovaných střevíčkách, které mají na fotografii, dvě holčičky, babička jim zakazovala domek v její nepřítomnosti opouštět, měly sedět doma a udržovat oheň v kamnech, ale tehdy porušily zákaz, a sotva pohlédly do údolí, kterým se hnala přes balvany dravá řeka, chytla je hadí smrt a držela je, dokud nepřišel jejich čas a neumřely, Vlastička na nádor na mozku, Emilka na druhý záchvat mrtvice. A co ta další, třetí holčička, ta s kohoutkem na hlavě, já, která sedí s jinou

babičkou, tou mou, u klavíru, vzadu je vidět sošku nahého trubače, také neposlechla a podívala se do údolí? Také vyšla, neodolala, podívala se do Hadí smrti nebo do Zmijí jámy, ani ona nevěděla, kam se dívá, chodila se pak dolů dívat, když nebyla babička doma, znovu a znovu, jáma se měnila s denní dobou, byla jiná ráno, jiná v poledne v parném létě, jiná navečer, když se smrákalo, a úplně jiná v noci, tehdy čekala, až babička usne a zhluboka dýchá, někdy chrápala, pak bylo jisté, že spí, opatrně přelézala její nehybné tělo, v noci byla babička mohutná, a dlouze pak hleděla do jámy, vlastně jen do temné hučící hlubiny, jiná byla jáma zjara a pak v létě a potom na podzim a v zimě, ty dvě roční doby splývaly v jednu, někdy byla vyprahlá, po nějakém říčním toku, natož dravém, nebylo ani stopy, dokonce jsme s bratrem někdy lezli po jejích svazích, trhali a jedli lesní jahody. A co rodiče? Ne, ti tam s námi tehdy nebyli, nejspíš zůstali ve městě, ani teď, když se vydávám k jámě a hledím do ní, na chatě nebývají. Zato se před časem v rohovém pokoji objevil pěvec Lewicki, byl zmaten, hledal na zdi snímky synových plic, snad doufal, že za řadou snímků, které ukazují pokračující zánět, objeví další řadu snímků, které budou svědčit o uzdravování, ale visely tam cizí rodinné fotografie a velký obraz s divokou krajinou od neznámého malíře, dívali jsme se pak spolu do hlubiny pod gaučem, na němž touto dobou, v dubnu před devíti lety, umíral můj Jaroslav, pěvec v županu téže barvy jako ten gauč, já v bledě modrém pyžamu s drobnými kvítky.

Mám je vysvobodit? z čeho? osvobodit? od čeho? taková otázka čas od času vytane, otvírá se ve skříní slov, jako se v Horní Stromce otvírala sektorová skřín Anitina, když kolem ní Bohunka přecházela, vypadávají z ní věci, které patřily mým blízkým nebo mně samotné, některé jsem po nich zdědila,

dokonce odtamtud vyskakují zvířata, zvířata i věci se čehosi dožadují, jedni, abych o nich promluvila, aspoň slůvkem je zmínila, vyvolala jejich jména, jako obyvatelé Olšan, po nichž nic jiného nezbylo. Jiným naopak to, že uvádím jména, vadí, a to i když místo celého jména užívám jen monogram nebo iniciálu. Zvířata žadoní o mou pozornost a něhu, tu jim odpírám, z bláhového důvodu, že bych tím byla nevěrná svému dávno mrtvému psu, ale patrně jim schází ještě něco jiného, a protože se jim toho nedostává, za trest, tak si to vysvětlují, mě zničehonic kousnou, jako ta napůl kočička, napůl jehně, která se prve uvelebila na klíně Kafkovi, ale pak z jeho klína přeskočila na můj, oba jsme seděli na houpacím křesle, on ve své povídce, já ve svém pokoji, z kočky má hlavu a dráčky, z beránka velikost a postavu, srst má měkkou a přiléhavou, v pohybech je skotačivost a plíživost, vzmáhá se ve mně podezření, že se v toho křížence, který je snad dokonce i psem, proměnila paní B. poté, co zjistila, že si ovčí masku z tváře nesundá, spisovatel uvažuje, že by pro toho divného tvora byl vysvobozením řeznický nůž, protože však zvíře zdědil po otci, odepře mu to. Pro mě podobné řešení nepřipadá v úvahu, už proto, že nejsem s řezníkem odnaproti zrovna zadobře, pokrytecky pomyslím na smrtící injekci, které jsem kdysi podrobila Filipa v Rybalkově ulici, jidášovsky jsem ho přítomně objímala kolem krku, namlouvala jsem si, že ho tak vysvobozuji ze stáří a nemoci, ale spíš jsem chtěla vysvobodit Karla, zprvu měl psa docela rád, byl to nalezenec a kříženec, ale hezký na pohled, sotva se však Karel ke mně přistěhoval, začal mu pes vadit, zatěžoval ho a zneklidňoval, jednou, když z něj ucítil alkohol, ho pes dokonce kousl do ruky, přičítala jsem přítomnosti psa v domácnosti nemoc, jejíž známky se u Karla už tehdy objevovaly, ale nevysvobodila jsem ho, stejně naplno propukla a nakonec si ho pod psacím stolem vzala.

Tehdy, 8. prosince 1987, pamatuji si den přesně, protože den nato u nás byl na návštěvě poprvé a naposled Mirek Červenka a další den, 10. prosince, jsem s Filipem šla ráno do Rybalkovy ulice, se Karel vrátil ze Šibeničáku bez psa, nebylo to poprvé, co se pes ztratil. Také otci se stávalo, že se pes zaběhl a vrátil se domů bez něj, jednou to však bylo skutečně zlé, protože otec viděl, jak psa v Ondříčkově ulici, přes kterou svévolně přebíhal od parku zřízeného na místě židovského hřbitova, zachytilo a odhodilo auto, zahlédl ještě, jak Filip vstal a odšoural se, zmizel v křoví, byla tma a park, ve kterém dosud nehlubili obrovskou jámu pro základy obří věže ani tam nebudovali golfové hřiště, byl spoře osvětlený, pískal a volal a pak se zoufalý vrátil domů, holčičko, zajeli Filipa, šla jsem tam a na mé volání se pes přišoural, otřesený, ale živý, právě tak to obvykle končovalo, že jsem se vypravila na místa, kde psa viděli naposled, a on se vždycky objevil, pokorný, s obavou z trestu, trestů jsme se brzo vzdali, nepomáhaly. Tehdy, když se to stalo Karlovi na Šibeničáku, napadl sníh, a proto zřejmě Karel zvolil tak dlouhou procházku. Vrátil se z ní sám, promrzlý a rozmrzely a ihned se zavřel ve svém pokoji. Ve šťastných dobách, kdy jsme byli do sebe zamilovaní a otec ještě žil, jsme chodívali na Šibeničák společně, byla to jako cesta k olšanskému domu, kde jsem prožila dětství, obřadní vycházka. Vzala jsem na ni i Jaroslava, zaujatého čtenáře svých románů, už tenkrát, pár neděl po Karlově smrti, jsem ho začínala milovat. Než jsem došla na Šibeničák, téměř se setmělo a na kopci venčilo psy už jen pár lidí a i ti už pomalu odcházeli, z černých otvorů bunkrů, které vyčnívaly nad světlou planinu jako temné chlupy na Johnově obraze Zima, čišel dračí nebo lví pach, obcházela jsem kopec, na kterém se kdysi scházeli Pavel Santner a Alice Davidovičová, z gymnázia nebo reálky na Sladkovského náměstí to tam neměli daleko, naposled se tu setkali, když už byli oba mrtví, až jsem pak dorazila na místo, odkud se naskýtá pohled na

město a na Hradčany, které se v tu chvíli ztrácely ve tmě. Onehdy se mi ve snu naskytl podobný pohled z nábřeží, držela jsem se kovového zábradlí a dívala se vzhůru, ale Hrad ani chrám, které se odtamtud druhdy rýsují ve své vznešenosti a plné nádhře, tam nebyly, místo nich se vysoko nad řekou vznášel mlžný oblak nebo záclona z mikrotenu, komusi vedle sebe jsem vysvětlovala, že se chystá proměna, jiná kulisa. Právě tam, nad svahem na kraji planiny, kterou dodnes půlkruhem obklopují stromy s korunami omletými větrem vanoucím od Židovských pecí, stála v devatenáctém století poslední pražská šibenice, svého času ji tam spatřila Sofie Syslová, jeden ze dvou, kteří ji provázeli, nebo spíš pronásledovali, nazval její vidění mámením. Filipe! volala jsem, Filipe! ale marně. Ustaraná, ale i zklamaná a zatrpklá jsem se vrátila domů s nepořízenou. K ránu pak psa, který se sám z kopce vrátil a zřejmě skoro celou noc proseděl před vchodem do domu, přivedl soused taxikář. A od toho rána, nebo spíš už od toho pozdního zimního odpoledne a večera předchozího dne začalo vše spět ke konci. Karel vařil tři čínská jídla, v těch dobách v naší zemi vzácná, chtěl svou kulinářskou specialitou uctít vzácného hosta, tenkrát ho ještě bavilo vařit, později ho jeho záliby jedna po druhé opouštěly, nakonec přestal i poslouchat starou hudbu, které rozuměl víc než kdo jiný, po návratu z práce měl ve zvyku pouštět si hudbu, po mnoho dní za sebou poslouchal stejnou skladbu, její branou v pokoji vstupoval do svého jiného světa, i ta se několik měsíců před jeho smrtí uzavřela, po dlouhé hodiny se z pokoje neozýval jediný zvuk, tehdy večer mluvili s Mirkem Červenkou o poezii, také o Gregorovi, ke Karlově lítosti víc než poslední sbírku oceňoval Červenka Antilogii, o níž napsal důkladnou studii do Literárních novin, já, plná neklidu, co chvíli odbíhala do kuchyně a odklízela výkaly a stírala loužičky krve, takové obtíže se u psa nevyskytly poprvé, ale pokaždé se z nemoci vykřesal, tenkrát jsem však, nepochybně i proto,

abych svůj čin ospravedlnila, sama sebe přesvědčovala, že trpí nevyléčitelnou nemocí a smrt pro něj bude vysvobozením, ale zároveň jsem to pokládala za svého druhu oběť, obětují ho, abych vysvobodila Karla, ve skutečnosti mělo to rozhodnutí vysvobodit z trápení hlavně mne, a ráno po noci, v níž jsem nezamhouřila oko, jsem se psem sešla příkrou Rybalkovou ulicí, postavila ho na lesklý stůl, objala ho kolem krku a nechala ho utratit, ne-li přímo popravít, ale nevysvobodilo mě to, naopak, jak se brzo, vlastně okamžitě ukázalo, uvrhlo mě to hlouběji.

Když se had v ezoterickém symbolu, který vyjadřuje ideu návratu, jednotu počátku a konce, souvislost jednoho se vším, zakousne do svého ocasu, zdá se být vše podstatné vyřešeno, nalezeno, dosaženo, dál už nemůže nic následovat. Podobně si myslela Bohunka, když ve Dvou zelených tónech dospěla při cestě zpět k času svého zrození jako k místu, kde bylo dosud vše pohromadě, ona se svými milujícími rodiči, že dospěla k onomu konci-počátku kruhu, avšak už vzápětí, i když své vzpomínání právě z touhy po podobné blahé uzavřenosti záměrně omezila na dobu dětství, se tato počáteční jednota začala narušovat, ačkoli se tehdy jednalo pouze o drobné dětské poklesky, po jednom z nich následovalo, byť pouze dočasné vyhnání z ráje, z domova na Panenské, ostatně narušením této jednoty a řádu byla vlastně i okolnost, že přišla na svět v obrácené poloze, nohama napřed. Kruh byl uzavřen, avšak za cenu, že nezahrnul delší období než dětství, o mládí psát nemůžu, říkala tenkrát, zřejmě sama cítila, že tam už byla původní jednota narušena, takřka vzala zasvé, nejdřív smrtí otce, kterou zažila v osmnácti letech, později byla narušena zásadně a téměř k nevyslovitelnosti. Dva zelené tóny, ladně a přehledně ukončené, vykroužené, rozevřely po čase další kruh, Můj labyrint, stejně jako ho předtím rozevřel Rukopis. Od zápasu s postupující slepotou a těžce doléhajícím pokročilým stářím

unikla do kruhu dětství a ještě nedávno, když se ke Dvěma zeleným tónům vrátila, luštila je ve svém velkým písmeny napsaném rukopise, tištěný text ani s lupou přechíst nedokáže, hledala v něm patrně posilu, onu dvoutónovou melodii, která ji tehdy a pak při psaní ukolébávala skoro k blaženosti. Sebrala pak veškerou odvalu, aby přece jen napsala své Mládí, v němž pod tradiční název a vlastně v rozporu s ním skryla několik pohnutých let života, pobyt na Ministerstvu národní obrany, ve světě, jehož prapodivnému chodu a pravidlům nerozuměla, kde žila doslova ve stínu kata, v takřka oidipovské nevědomosti, vždyť kolik scházelo, aby místo k Modrému pocítila náklonnost k němu, hornímu chlapci z Valašska, odkud pochází její rodina. Sestup do tohoto kruhu, při němž se postupně rozpadala její představa o jednotném, jednoznačném, přehledném a v podstatě dobrém světě, pokračoval pak kruhem neméně drásavým v podobě vzpomínek na Joskovo dlouhé umírání a stejně jako kruh předchozí vznikl na základě podrobných záznamů. Jak by o tom všem psala bez nich, vznikly by jiné kruhy? Nepochybně. V Loučení rozpad jistot pokračuje, skutečnost znejist'ují stíny, které přicházejí a hrozí z jiného světa a berou jí milovaného druhu i jistotu jeho lásky. Pak nastala etapa nejtěžší, kruh veleslavínský, nejtěžší nejen proto, že v něm dosud žije, ale i proto, že mnohé z toho, co by přítomnost ukázalo jako drama, z ohledu na své blízké sotva naznačila, současný život vykroužila ze střídmeho líčení několika zážitků, radostí a starostí, popisu všedních úkonů. A to má být všechno? táže se možná sama sebe, když sedí nad prázdným stolem. Ve středu nedokončeného kruhu zeje prázdno, hlubina bezesných nocí, ještě se jí pokusí dokroužit třemi sny o slunci, avšak ty se jí nezdály nyní, ale v průběhu života, pocházejí z jiných kruhů, vypovídají o minulých stavech její duše, mate tím svoje kruhy. Ten poslední, doted' neukončený kruh, Branka na klíč, jí nepřinesl úlevu ani moudrou vyrovnanost,

natož vykoupení, které si od něj snad slibovala, leda vykoupení zdáním, a to ji neuspokojuje, stejně jako oba předchozí, Mládí a Loučení, jí odhalil, že prajednota, jež je zároveň pravým bytím a po níž tak touží v sobě a ve světě, je navzdory její touze čímsi věčně strádajícím a rozpolceným, jak píše Nietzsche ve Zrození tragédie, a že tudíž k svému neustálému vykupování potřebuje vzněcující vize, těmi jsou právě její sny o slunci, slastné zdání, a toto zdání, v němž je, aniž si to chce připustit, plně ponořena, má podobu neustálého vznikání v čase, prostoru a příčinnosti, jinými slovy podobu empirické reality, která je jednotná leda ve vzpomínce nebo vizi, ale ve své podstatě zůstává hadí jámou, kterou trhajíce lesní jahody slézáme.

Tehdy, když jsem si vzpomněla na temné pahrbky bunkrů nebo hroby neznámých božstev, z nichž čísel dračí nebo lví pach, kdysi se v jednom z nich schovával Vítek Bolinka na útěku z mateřské školky na Bezovce, a ty se proměnily v pahrbky chlumů na Johnově obraze, se znovu ozvalo její volání. Nestačila jsem k telefonu doběhnout, už utichlo, ale přečetla jsem její jméno. Znovu se mi zachvělo srdce nadějí, ale zároveň úzkostí, vždyť pokaždé, když jsem se předtím ozvala, řekla svoje jméno, se ukázalo, že to byl omyl, volala na pomoc svého anděla, a ne mne, zřejmě někdy její volání přeslechl nebo ji nechal čekat, aby dal najevo svou nepostradatelnost. Mám jí zavolat? Třeba nastala chvíle, kdy potřebuje právě mě, všechno se vrátí tam, odkud se to začalo tak nešťastně a nemilosrdně zaplétat, tomu jsi věřila? ale nakonec jsem nezavolala z obavy, že se opět mýlím, že se mýlí ona a můj hlas, i když na ni promluví nejvládněji, jí zazní nikoli jako hlas Eumenidky, ale Erínye, kterou na sebe sama přivolala, jeho a moje jméno se patrně nacházejí za sebou a přehmat je potom snadný a osudný. Také tentokrát nejspíš volala jeho, kdesi mimo domov zaneprázdněného, možná právě bylo třeba dohlížet na balení a pře-

pravu Johnových obrazů, jež se mají ze skončené výstavy vrátit domů, do komory, která je pro malířova díla a pro kurátora těsnou ložnicí, měli s nimi přijet už před hodinou nebo už před dvěma, ale stále tu nejsou, a znovu volání, krajně vzrušena říkám svoje jméno, na druhé straně ticho, pak dvojí klapnutí, a po chvíli do třetice, volání, stále zřejmě s obrazy nepřijeli, už se neohlašuji jménem, abych ji nevyplašila, ano, jsem tu, slabý hlas, ráda tě slyším, spíš jen chabý ozvuk někdejších srdečných slov, jak se ti daří? ptám se a předem vím, že špatně, špatně, odpoví zhluboka a z dálky, větší, než jsem tehdy tušila, a opět řekne, teď ne, jako by kdesi vepředu přece jen byl okamžik, kdy nastane, co se zatím musí stále odkládat, odsouvat až kamsi za obzor, za temné zimní chlupy, mezi nimi zachází poutník v mohutné kožené bundě, vede za ruku malého chlapce, který poskakuje a snaží se vysvléknout z těsného kabátku, příliš teplého v předjarní den, Martin nebo Vítek, chlupy se za nimi, sotva projdou, semknou v neprostupnou stěnu, jindy, hlesne.

A kdyby už nebyl, kdo? Johan? změnila by se prázdnota po něm v chvění, které by mi dalo útěchu, pomoc i vzlet, jako když zahynul Linos, provázen pláčem a nářky? Nebo aby nebyl román? Už dlouho prázdno v něm hloubím a zaplňuji listy, které se vrší v mramorovaných deskách, na jejich štítku bylo kdysi tužkou napsáno Vyvolávání, teď tam stojí nadpis Věty, psaný rovněž tužkou, aby i on mohl být časem vygumován a nahrazen dalším, bude takový? Stoh papírů roste den po dni, měsíc po měsíci, rok po roce, popsané listy jsou objemnější než nepopsané, nasákly slovy, nabobtnaly a ztěžkly osudy, které se tlačí z papíru do světa jako tváře a těla z papírů Adrieny Šimotové, zabírají ve světě stále víc míst, na něž už nelze vstoupit, brzo už nebude možné desky zavřít, převázat rukopis stužkami, které mají stejnou barvu jako župan pěvce Lewického, stejnou měl župan mého otce a také Johano-

va zimní bunda, kdysi jsem k ní v šatně Národního divadla čichala, pěvec v modrém županu přišel z jiné doby na stejné místo, není stejné, do stejného domu, je jiný, do téhož bytu, poznává ho i nepoznává, časy a světy se pomíchaly, zmátly, nebo svět nic není než změt, i však kdo do proudu leze, od proudu zachvacován bývá, píše Komenský v Hlubině bezpečnosti, proud dravé šumavské říčky strhl Milenu Jesenskou, od zranění kolena kulhala, dravé věty strhují i mnohé další, strhují je s sebou, vystupují z proudu proměnění, mohou pak ještě nést svá původní jména? Je babička dosud mou babičkou, ačkoli jí proud vzal podobu i způsob chování, podobně jako Bohunce, která už není pouze laskavá, někdy bývá i potměšilá a vzdorovitá, jsou to ještě ony? Také Johana poznávám jen stěží, bývám překvapena, to je on? toho člověka miluju? Když po delší době spatřím v postranních dveřích Státní opery, kam pro mě přichází, jeho tvář, bledší a bledší po dlouhých předjitřních meditacích, poznávám ji i nepoznávám, když ho inspicient zavolá, běží k jevišti pomoci zraněným tanečnickům, je součástí představení, z nichž žádné jsem neviděla, kromě Napoli, které jsem sledovala ze židle před hasičem a v němž se mu objevil na tváři otcův úsměv, představení ke mně doléhají z reproduktoru v podobě hudby, naléhavého hlasu inspicienta a krátkých potlesků uprostřed jednání a dlouhotrvajícího potlesku na konci hry, jako obyvatelé Platónovy jeskyně vnímali svět jen jako stíny vrhané na její stěny, tak vnímám já svět jako divadlo v šatně, kde s Johanem sedávám, melodie unášejí a rytmují moje věty, někdy se v nich skrývá vyznání, chvílemi věty zanikají, zvuk z reproduktoru nelze vypnout ani zeslabit, kostýmy na ramínkách vydávají neznámé vůně, vypovídají o neznámých hrách, součástí představení se stane i ticho, jež se náhle, bez varování šatnou rozlehne, pokaždé mě znovu zaskočí a udiví, rázem zmlknu, abych nerušila dění, jež tam někde, ale i tady přesto dál v tichosti probíhá, neviditelné, ne-

výslovné a nepochopitelné, do nezměrného ticha se propadá svět a s ním i my dva.

Ve středu že má být bezpečí, stačí se k němu po všem tom matení a v světě motání přimknout? je tam ticho a prázdno, není tam místo ani pro slova, pro ta zejména, významy tam nejsou svázány s výrazy, vznášejí se a vlní, jako v metaforách, které svým mihotáním a miháním vyjadřují to, pro co jazyk nemá takřkájící slov? Filosof nevelké postavy, moudrý trpaslík, se vyklání z poličky, na které jsou v řádce vyrovnány jeho knihy, mezi nimi O Sněhurce a Smysl a svět, polička se mi nalézá kousek nad hlavou, když ležím a ukolébána, nebo spíš zmožena vílou Zolsanou či Zlosanou spím, dosud není plná, stále se čeká na mistrovo poslední, zásadní dílo, nad Neubauerovými knihami stojí knihy Rudolfa Steinera, maličký filosof prská, není s takovým sousedstvím spokojen, dole pod nimi se nalézají rozličné, převážně mystické knihy, také Maierova Atalanta fugiens, spis, v němž chymie neboli alchymie je přirovnána k Dianě neboli Artemidě, kterou nelze spatřit bez pestrobarevného oděvu, v běhu překonala všechny své nápadníky, a ti proto propadli smrti, až přišel Hippomenés, který ji přemohl a získal pomocí tří zlatých jablek, jež jí v běhu postupně předhazoval. Prchající Atalanta představuje podle Michaela Maiera jeden hlas hudební kompozice, který vždy běží před druhým, jenž představuje pronásledujícího Hippomena. Třetí hlas, který je oba ustaluje a upevňuje, je stále stejný a má jedinečnou hodnotu, stejně jako zlaté jablko. Tato panna je čistě chymickým subjektem, představuje totiž filosofického merkura, který je na útěku fixován a zadržován sírou zlata. Kdo jej umí zadržet, získá nevěstu, o niž se ucházel, kdo to neumí, vše ztratí a zahyne. Kromě toho stojí na poličce blízko mé hlavy časostroj se svítivými rafičkami a numery, když se ho některý z filosofů nebo alchymistů, kteří se až dosud zdržovali

v měsíci březnu a právě teď, takřka na jeho sklonku z něj vyběhli a rozutekli se po bytě, dotkne, zazvoní. Tuto společnost Sidonius, jak sám sebe filosof nazval v dialogu se Sakatékou, celkem snáší, přesto ho za noci slyším, jak reptá nebo breptá, buď jen aby přerušil ticho, nebo spíš, aby mluvil, navzdory Wittgensteinovi, který soudí, že o tom, o čem nelze hovořit, se má mlčet, on je však přesvědčen, že se o tom naopak má mluvit mnoho a mnoha způsoby, vyjadřovat to jazykovými prostředky v dynamických vztazích podobnosti, volnými asociacemi a symboly, které drží smysl, obrací totiž pozornost a pohled dovnitř, k samému zdroji bytí, jeho řeč ke mně doléhá jako šum, a snad právě slovní šum filosofa, který splývá s šumem světa a hukotem vesmíru ve světlíku, je řečí, kterou lze vyslovit ticho, prázdnotu, hlubinu, nicotu. Zaplétám se do podobností, aniž mě k tomu musí maličký filosof pobízet, ale možná je i moje zapletenost součástí šumu nevýslovného, a přece vyslovovaného, přestávám už rozlišovat mezi původním obrazem a jeho někdy znetvořenou replikou, nebo přímo zmetkem, jako když jsem včera vedla Eleny Sokol a Jacka Colinga na Olšany, abych jim ukázala Melancholického anděla, spletla jsem se a ukázala jim omylem toho druhého, zženštilého anděla, který z kamenické dílny pod Šibeničákem vyšel jako nepodařený dvojník a shodou okolností stojí hned vedle. Až jsem se té záměny, jež by mohla mít nedozírné následky, lekla a chvíli jsem potom bloudila, než se mi podařilo najít Chloé, kterou si přáli rovněž vidět, už jsem se bála, že ji víckrát neuvidím, že se propadla do nicoty, sobecky jsem nevzala v úvahu, že pro ni by útěk mohl být vysvobozením. Doma mě pak zarazily rezavé skvrny na záclonách v pokoji a v kuchyni, kterých jsem si předtím nevšimla, vypadají jako zaschlá krev, zřejmě se tu odehrávají pokusy o osvobození, pro zajatce v bytě představují záclony bez vzorku, za nimiž je město, rýsující se jako v mlze nebo za brýlemi mámení, celým světem, nepřekonatelnou pře-

kážku, když jsem se pokusila odstranit skvrny, které při neúspěšném útěku na nich zanechaly, záclony se proděravěly, krev je doslova propálila.

Na listu, kde vládne Březen, zůstala poté, co alchymisté opus-tili své pokusy, ačkoli několik z nich se už blížilo k nejvyššímu tajemství, jednomu se dokonce v retortě zjevil maličký hermafrodit, a rozutekli se po bytě, ze záchodu prchly i dvě opice, jež předtím napodobovaly písáře, někteří se teď motají po předsíni a po pokojích jako opilí nenadálou svobodou, jejíž meze dosud neznají, jiní cloumají klikou dveří do kuchyně, nepovoluje, jiní se uchýlili do koupelny, na listu zůstala jediná bytost, doted' balancovala na obrovském mozku, jejíž vzpírá na nohou osel ležící na zádech, domnívala jsem se, že oslova kalvárie skončila a Luciovi se vrátila lidská podoba, ale zřejmě se mylím, nebo k ní má dojít v jiném měsíci nebo v jiném románu, ještě teď, kdy laboratoř zeje prázdnotou, s odchodem otálí, pobíhá tu pudlík, patrně se zaběhl a teď hledá cestu ven, konečně z mozku seskočila, drží v levé ruce pohár s vínem nebo krví, Kristovou nebo čí, nadchází okamžik zázračného proměňování? v pravé drží lebku, k níž pronáší nebo už pronesla známý monolog, nebohá Ofélie nebo Chloé, obě utonuly z nešťastné lásky, milý jim bude chtít položit lebku do klína, teprve teď poznávám toho, který se vydával za Všudybuda, opravdu bude, byl a je, nyní se však ukázalo, že pod kostýmem vychrtlého dlouhána na komářích nohou je holá kostra. Jeho druh, Mámení, v Polské ulici stále špiní brýle paní Nině, bývalé šachové královně, už se taštičkou přestala zabývat, vyňala z ní všechny věci, kapesníčky, rukavičky, prsten, náhrdelník, čas si omotala kolem ruky, odpočítává na něm své dny nebo dny světa, kapesníčky bere jeden po druhém do ruky a čistí si jimi skla brýlí, nasazuje si brýle a dívá se, stále není s tím, co vidí, spokojena, snímá je a znovu čistí, stále se v nich všechno jeví jak ml-

hou zastřené, možná jen jeden ze tří kapesníčků je ten pravý, který mámení rozptýlí, nebo je postup, jak jich užívá, špatný, třeba záleží na tom, v jakém pořadí s nimi pracuje, stále se jí brýle nedaří vyčistit, pak máchne rukou, levou, tou zdravou, jakoby na znamení, že to vzdává, a v tom okamžení gesto, zřejmě trochu změněné, dostane jiný význam, Mámení, ztrojené v zrcadlech, s vrískotem zmizí, vzápětí se ocitne v záchodovém reji, který se posléze rozšířil do předsíně, po boku Všudybuda, který se převlékl za Smrt, nebo Smrti, která se převlékla za Všudybuda, osel dosud leží v laboratoři na zádech, kope ve vzduchu nohama a hýká, dav masek se hrne předsíní, kampak, vážení? dál ani krok! mám starost o matky, nejvnitřnější jádro světa, jenž neustále sebe sama rodí, neustále co živá bytost se vytváří v procesu rozlišování, rozvoje a sebeproměny, obrácení Turků! volá Drabík, cože? doufala jsem, že je ten skřet definitivně pryč, přece mu vyřízli jazyk, uťali ruku a naposled hlavu, což i Turci mají být obráceni? díví se Příručí, jak učitele národů Drabík nelichotivě nazývá, v předsíni se strhne vřava, do kuchyně k matce je nechci pustit, a tu uprostřed hluku, který v bytě panuje, zaslechnu důvěrně známý zvuk, otevřu, otec hněte v míse těsto nebo materii primu, alchymisté do kuchyně zvědavě nakukují, někteří se tam pokoušejí vniknout, dupnu, jak radil Mefistofeles Faustovi, a vystoupím.

Když se od stanice metra Můstek vydala Eva Markvartová ulicí Provaznickou a pak Kamzíkovicou do Celetné, kde v chátrajícím barokním paláci s propadající se podlahou učí budoucí učitele německou literaturu, a vyzvala sochy, které potkala, aby ji následovaly, první za ní vykročil Komtur zahalený v plášti s kapucí, přidržuje si ho, aby nebylo vidět místo těla a tváře prázdnotu, až do té chvíle seděl před vchodem do Stavovského divadla, kdysi po představení Dona Giovanniho spatřila za ním na zdi obrovského pavouka, mnohem většího, než jsou ti, kteří

obývají záchod v chýnovském domě, dlažba duní pod těžkými kroky, poskočila si a tu ji napadlo přivolat z širokého okolí barokní andílky, rádi poslechli a houfně za ní letí se zašlými prdelkami, nepomyslela, že by se nim mohli přidat i ti, které k tomu nevyzvala, lieber Ignaz, tady ne, prosila Lori, když ji Hynek přitiskl ke zdi divadla, ještě si zapíná blůzku, ale moc se jí to v běhu nedaří, Sofie Syslová se schovává za Komtura, nebo vlastně jen za jeho plášť, a tak se jí podaří setřást Pazourka a Provazníka, ti dva jí jsou všude v patách, Provazník vezme kulhajícího Pazourka na ramena, ale ačkoli je Pazourek drobný, běžet s ním na ramenou není nijak snadné, takže Sofiin náskok se zvětšuje, když se Eva otočí, k svému údivu zahlédne dokonce Danielku, no ovšem, chodí tudy přece do divadla za Johanem, když dávají Zlatovlásku, láska k mistrovi jí zřejmě dosud nepřešla, a když se ohlédne v Kamzíkové ulici, vidí, že za ní dusá a letí průvod bytostí a ty všechny, a také ona sama, se v průchodu, ústícím do Celetné ulice, vnesou a spolu s tmavými andílky letí těsně pod stropem a nad hlavami sboru anglických dětí, který v tu chvíli začne zpívat.

Na stole v kuchyni je navršena kupa prádla na žehlení, kde se ho pořád tolik bere? přitom v koupelně pracuje železná prádlena, tak ji označila Ludmila Macešková alias Jan Kameník a to znamená, že zítra přibude další. Doufá, že když prádlo do posledního kousku vyžehlí, loni na podzim louskala ořechy, úlomky skořápek, natož červy v jádrech neviděla, budou s ní, aspoň na čas, doma spokojeni, než se zase dopustí něčeho v očích Richarda neodpuštělného, zase jsi pořádně nezavřela kohoutek na záchodě, kolikrát ti to mám říkat?! Kdyby tušila, že se jednou, když Ludmila nebo Jan žehlili, Maceška schoval pod žehlicím prknem, aby Ludmilu polekal, bála by se pod stůl podívat, jestli se tam také někdo neschovává, jako dítě měla skrýš pod ubrusem ráda, baf! stíny, stíny, možná ty samé, kte-

ré ji doprovázely na cestě do budovy, kde ležel Joska, nechce se jí věřit Daniele, že stíny jsou možná skutečnější než to, co vidí, co viděla, teď už skoro jen šero, tu a tam světlejší skvrnu nebo jiskřivý bod, a že ke smyslu, a o ten přece jde, dokud se kolo jsoucna točí, se dá jít nejen tak, že se postupuje od konkrétních skutečností k rozumovému náhledu na smyslové zkušenosti, ale také vhladem, a to právě se zřetelem ke stínům, které viděli zajatci v Platónově jeskyni, že smysl se projevuje právě skrze ně, skrze jejich konkrétnost, proměnlivost a rozmanitost, stíny se údajně účastní na pravé skutečnosti. Platí to však i o jejich stínech, o těch, co vystupují z knihoven v pokoji nebo se kupí pod stolem, na kterém žehlí? Zrovna teď se jí zdá, že se pod stolem cosi pohnulo, kdysi to bývala Černuška, kočka, kterou měla ze všech koček nejraději, otřela se jí o nohu a utekla, byla plachá, hromada se nezmenšuje, naopak jako by narůstala a ruka už umdlévá, kdyby se neopřela o desku stolu, upadla by a to by byla katastrofa. Ještě dnes vyžehlí jeden nebo dva kapesníky, nanejvýš tři, nešálí ji zrak? kde se vzaly ty dva červené? a nechá toho, zase zítra, zítra bude pokračovat, OUI NON, ta slova napsaná nad knihovnou obrovským písmem ještě stále přečte, když ráno vstává, vždycky to zkouší, ta jsou skutečná, tatínek, maminka, Joska, ti byli skuteční, ale stíny, ty že také? ano ne.

A pak jsou tu ještě nepoznané matky mých dvou mužů, které byly dávno mrtvé, když jsem se s jejich syny seznámila. Maminku Karlovu vidím na dvou obrázcích tak, jak ji viděl dvouletý chlapec, když ho přinesli k její smrtelné posteli, na prvním je dosud živá, ale už bledě jasná, na druhém už leží v rakvi, tvář má zasypanou bílými květy. Ty dva snímky, růžovou bavlnkou svázaný pramínek tmavých vlasů a náušnice se zelenými kamínky, snad smaragdy, uložené v kulaté plechové krabičce na víčku s reliéfem madonky s dítětem, dítě odvrací

od matky tvář, byly tím jediným, co mu po mamince zůstalo, schovávám snímky a krabičku v zásuvce psacího stolu spolu se zaječí pacičkou po otci a dědečkovi, také tam leží nárameček z drobných červených a bílých korálků, který nosila Věruška, Jaroslavova sestřička, možná ho měla na ruce jen na pouti, když jí ho koupili, umřela tříletá nebo čtyřletá, teprve potom přišli na svět její bratři Jiří a Jaroslav, nemohli ji matce nahradit, při bombardování sedávala Věruška ve sklepě na hnědé flanelové dece mezi nimi, a když Jaroslavova matka dožívala v pankráckém bytě, kam se k ní v posledních měsících syn přistěhoval, stlala Věrušce na dece u své postele, obě ty neznámé matky k sobě přivíjím spolu s jejich syny. Minulou neděli k nim přibyla třetí, na dvou nevelkých, zřejmě průkazových fotografiích, které mi spolu s několika snímky z dětství a mládí přinesl ukázat Johan do Národního divadla a dovolil, abych fotografie zvětšila. Když jsem doma k malé polorozpadlé nažloutlé obálce z obchodu NOVÁK František, Praha XIV, Na Pankráci 64, telefon 982-80, kterou vytáhl z kapsy košile, doma přičichla, ucítila jsem vůni starého papíru, ale také jemnou posvátnou vůni, stejnou vydával sanskrtsko-anglický slovník, který mi Johan svého času půjčil, slovník i obálka u mne v bytě brzo vyvanuly, maminka tu malou obálku s fotografiemi nosila celý život u sebe, měla ji u sebe i v domově důchodců v Pyšelích a nakonec v nemocnici v Klimentské, kde jednoho dne tiše zemřela, syn pak obálku našel v šuplíku kovového nočního stolku, chvíli šuplíkem lomcoval, než se mu ho podařilo vysunout, a spolu s pár toaletními věcmi, občanským průkazem, dvěma složenými nočními košilemi a ručníkem ji přinesl domů, kdesi tam celé roky ležela, a když se s indickou ženou stěhovali do Klimentské, náhle se vynořila, mladá maminka v tmavých šatech s bílým límečkem a maminka ve zralém věku, mládenec v uniformě a mladý muž v tmavém roláku, jehož krásná tvář přitahovala ženy i muže, zřej-

mě hlavně ty, dohaduji se, že jeden z nich ho jednou povalil a kopal do tváře tak silně, že mu vyrazil všechny přední zuby, Jana, holčička se změněnou tváří a s velkou mašlí ve vlasech, věčnou holčičkou pro maminku zůstala, když za ní po léta každý měsíc do různých domovů, někdy daleko, jezdila. Ještě teď v jednom z nich nestárnoucí Jana dosud žije, pečuje prý tam o ty ještě bezmocnější, krmí je a přebaluje, ráno při vstávání a večer před spaním, když bere do ruky těžítka, pohybem nahoru nebo dolů rozhoduje o změně ročních dob, úplně vespod se skrýval chlapeček s přísným, až sveřepým pohledem upřeným stranou. Opatrně jsem se jich všech dotýkala, abych je nezaplašila a nezmizeli, abych nezaplašila Johana, který se ve chvíli, kdy mi fotografie podával, přisunul na židli blízko ke mně, takže jsme se téměř dotýkali koleny, byla jsem šťastná, v těch dojemných obrázcích se mi dával víc, než kdyby mě objímal, a nic už na tom nemohlo změnit, že se po tom, když kouzlo pominulo, ode mne opět odsunul.

Špička boty člověka, který seděl za ní, se otvorem v sedadle opakovaně dotýkala jejích zad, nebyla si jistá, zda se to děje náhodou, že je ten člověk snad natolik zabrán do četby nebo do svých myšlenek, že si pohyb nohy neuvědomuje, nebo úmyslně, naschvál. Z Václavského náměstí do Lazarské, kde bude vystupovat, to devítkou byly ještě dvě zastávky a tak dlouho se jí to št'ouchání, ať už nechtěné či úmyslné, přece jen nechtělo snášet, také ji napadlo, že by si ta osoba mohla ublížit, kdyby jí noha v otvoru uvízla a tramvaj by sebou trhla, chtěla jí na to upozornit, ne si stěžovat, a hodlala to říct co nejzdvořileji a snad se přitom i usmát, ráda se na lidi kolem sebe usmívá, někteří úsměv opětují, jiné tím zřejmě zaskočí, vstávala a přitom se otáčela, nebyla ještě rozhodnuta, jestli se usměje, úsměvem se přece neodpovídá na příkoří, i když tak velké příkoří jí to zase nepůsobilo, ale to, co uviděla, ji vydě-

silo natolik, že se nezmohla na slovo, natož na úsměv, leda na dost nezdařilý pokus o něj. Ta osoba, Danielko, ani jsem nepoznala, jestli to byl muž nebo žena, držela sevřené pěsti před sebou, takhle, a její tvář vypadala, jako by se svlékala z kůže, je to lepra? nemoc motýlích křídel? o té dosud neslyšela, nikdy dřív tak strašnou tvář neviděla, ale hned se zarazí, podobnou, i když zdaleka ne tak hroznou tvář přece kdysi viděla, když se ve snu otočila k zrcadlu, které visí v chodbě chýnovského domu vedle dveří do pokoje, kde bydleli babička a dědeček, a uviděla v něm svou, vlastně ne svou, cizí tvář s nápadně vystupujícími lícními kostmi a šikmo položenými očima, a ještě jednou, už nikoli ve snu uviděla tu tvář před sebou ve skle ve vagonu v metru, bylo v ní něco nelidského, nestvůrného. Tak nějak si představovala tvář přízraku, který obcházel v ghettu, vždycky před tím, než došlo k nějaké neblahé události, možná tam však mezi nimi žil a žije neustále, jen ho vždycky nevnímají, ano, podobala se tváři, která na ni po celé desetiletí, kdy psala disertaci o alchymii a tarotu v Meyrinkových románech, která zanedlouho vyjde i knižně, hleděla z obrázku Hugo Steinera na obálce Golema, a zároveň se čímsi podobala obličejí pagáta, první tarotové karty, a tak jako Athanasius Pernath, nebo vlastně vypravěč, který si omylem nasadí Pernathův klobouk, nasazují si ho i diváci při představení, které se už druhý rok hraje na Štvanici, také si ho loni nasadila, a teprve nakonec pochopil, že Golem je on sám, tak dospěla ona v tom snu k poznání, jiní to ovšem vědí už dávno, že Golem je stín každého z nás, každý, kdo svůj stín uvidí, ví, že není nevinný, píše Jung, a ona se přece provinila, třeba tím, že někdy za babičkou nezašla, ačkoli ji babička usilovně volala, to ovšem není zdaleka její jediné provinění, co když i na mamčině nemoci, která se naštěstí zastavila, má vinu? Rovněž Bohunka, když se jí na cestě od umírajícího Josky zjevovaly stíny, něco takového pochopila, pocit viny se jí pak v příštích

letech vracel, ale vždycky jen nakrátko, až teď, když bydlí zase ve veleslavínském domku, ji někdy přepadá plnou silou.

Po stole už zas štrádají mravenci, inu, jaro, ale kdyby ji na ně Daniela neupozornila, nevěděla by to, loni touhle dobou je ještě viděla, vnímala ten nepatrný pohyb, který se odehrával na stole vedle listu papíru, který pokrývala velkými kostrbatými písmeny, Daniela je musí po ní luštit, sem tam některého zamáčkla, vydali se pak asi jinudy, někdy se však pustili i přes papír, na okamžik ji zmátli, písmena jako by ožila, sesypala mravence z papíru na stůl, písmena zůstala. Ne, netrpěla úzkostí, že jí sežerou, co napíše, jako Ludmila Macešková neboli Jan Kameník, té nebo jemu se v červenci 1968 zdálo, že z koutku čtvercové místnosti vylezl mraveneček, byl sám, ale přesto se bála či bál, mužský pseudonym si Bohunka kdysi také dala, když přispěla básní do studentského časopisu, že bude žrát jeho její spisy, kterými byla místnost vyložena, nestalo by se to poprvé, už jednou ve snu nebo ve skutečnosti se mravenci, tehdy jich byla záplava, vrhli na dvě knihy a dvě žemle, které ležely na stole, a všechno do mrtě sežrali, ten symbol se prý splnil, jen nevím, zda měla na mysli události, k nimž pak v srpnu došlo, nebo Macešku, který jí zničil knihy a žemle, její celodenní stravu, snědl, dupal po knihách jako Němec po Boženiných pohádkách. Pořád mluvil o duchovním přátelství, ale jeho výsledkem bylo dítě na cestě a dodatečné přiznání, že se nemůže oženit, protože je už ženatý a má tři děti, a to dokonce s její bývalou spolužačkou na Akademii, dokonce vím, s kterou, moje babička se s ní přátelila, dva obrazy od ní, dělníci na stavbě a kvetoucí jabloně, visely u babičky v kuchyni. Ani teď se mravenců nebojí, ostatně nemají na stole co sežrat, zákusek už snědla ke kávě asi před hodinou, nestál za moc, Proustova madlenka to nebyla ani mandlový rohlíček, chodili na rohlíčky do cukrárny s Oldou, kárá samu sebe, že si na Oldu vzpomně-

la, papír, na který hodlá psát, je stále prázdný, chystá se psát o Jendovi, dcery ji o to prosily, napiš nám o našem tatínkovi! nepamatují se na něj, jak by mohly! byly jim čtyři a tři, Míša má jedinou vzpomínku, jak s ní na ramenou hopsal jako koník po místnosti, mladší Bohunka vůbec žádnou, netuší, jak velký úkol jí daly, ani ona si toho mnoho nepamatuje, jen samé útržky, drobnosti, to hlavní v jejím životě nastalo až potom, když už nežil, napiš o našem tatínkovi! větve meruňky byly letos obsypané květy, ptáčci se radovali, poskakovali z větve na větev, někdy se zdálo, že se dobývají do pokoje, dělalo jí to starost, píše o Jendovi v první části Labyrintu, v Mládí, ale je to, musí si to přiznat, pouze pár vět, že byl často nastydlý, a nakonec vše uzavře lakonická věta, že zemřel, spokojí se tím dcery? sotva. Joska ho zastínil, říká Daniela a má pravdu, ale vždyť s Jorskou byli víc než padesát let, s Jendou sotva deset, copak se to dá měřit počtem let? nedá. Vstává od stolu, shýbá se pro hůl, jako obvykle spadla, ještě je třeba udělat to a ono, vrací se, všechno je přece uděláno a na svém místě, i ten papír, stále prázdný, fix vpravo od něj, připraven konat své dílo, několikrát sňala uzávěr a zase jej fixu nasadila, stačí chvilka a náplň zaschne, co jim asi chutná na papíru, nebo si přes něj zkracují cestu jinam, na nějaké pro ně důležité místo? ohlédne se, přes postel stín, něčí kabát? kde by se tu vzal? Joskův župan? onehdy se o něm Míše nesměle zmínila, zda neví, jestli ho z Horní Stromky s sebou vzali, možná ho Míša našla na půdě a přinesla dolů. O tatínkovi!

Konec? Ne, ještě ne, ještě stále ne! Deleuze s Guattarim v Tisíci plošin píšou, že Joyceova slova tříští lineární jednotu slova, nebo dokonce jazyka jen proto, aby ustavila cyklickou jednotu věty, textu nebo vědění, a podobně Nietzscheovy aforismy tříští lineární jednotu vědění pouze proto, aby odkazovaly na cyklickou jednotu věčného návratu, přítomného v myšlení jako

nevědění. Právě rhizom v podobě cibule nebo hlízy, na rozdíl od stromu, jehož růst je založen na hlavním kořeni a kmeni, z nichž se počíná větvení, podléhající víceméně linearitě a na dvojicích založené logice, slouží filosofům jako příklad a model šíření a větvení do všech směrů, rhizom může být na nějakém místě přerušen, přesto se bude rozvíjet dál po některé ze svých četných linií, nepřestane se utvářet, na rozdíl od stromů nebo jejich kořenů spojuje jakýkoliv bod s kterýmkoliv jiným, operuje pomocí variace, expanze, výboje, zajeť, bodnutí, skládá se z plošin jako útvarů, které nemají začátek ani konec, zato mají na rozdíl od stromu střed, z něho rhizom roste a rozlévá se. Co však tvoří střed převážně rhizomatického psaní na rozdíl od psaní převážně lineárního? Myšlenka věčného návratu, předurčenosti nebo nějaký jiný názor, postoj ke světu, určitý způsob vidění, klíčový motiv, subjekt v podobě vypravěče či ústřední postavy? Avšak stačí to, aby navzdory vnější roztržitosti a nepřehlednosti podobný střed dílo sceloval, sjednocoval, aby bylo v jednotu zbájeno a dohromady spojeno, co je na člověku hádankou a zlomkem a hrůznou náhodou, jak tomu učil lidi Nietzscheův Zarathustra? Ani styl nemůže totiž bezvýhradně být podobným pevným středem, vždyť i styl se proměňuje, přitom jeho proměny nemá na svědomí jen proměňující se tvůrce, styl si vposledku, jak soudí Neubauer, totiž určí a vynutí věc sama, jenže i ona se proměňuje a uniká, je stejně temná a klamná jako já. Bohunka se o podobný střed, který má sjednocující funkci, opírá jako o desku stolu nebo o hůl, žel, šátrá po zemi, zase jí upadla, středem pro ni zůstává dětství s láskou rodičů a pak ještě její a Joskova láska, láska a pak láska a pak? už neví, snad pravda, kterou chtěla napsat ve svém Labyrintu, nepřipouští si, leda na okamžik, že střed, i ten její, je pouze nedostižným a věčně unikajícím cílem, přitom ani cílem vlastně není, vždyť ten by byl čímsi určitým a zřejmým, pevninou, k níž je žádoucí doplout, jenže její i můj

střed je spíš jakýmsi plovoucím ostrovem, zjevuje se plavcům a zase mizí, neustále mění místo a vzhled jako domov v mých snech, a dokonce ani není takovýmto ostrovem, jenž má místo a tvar, byť proměnlivé, natož pak aby byl plošinou, plateau, tedy čímsi pevným, čeho je možné se zachytit, přidršet, spíš se podobá plovoucímu poli řas a je nedozírnou hlubinou pod ním, kterou nelze pojmout, ale s každým a, spojkou slučovací, někdy s odstínem odporovacím, posléze i bez ní se plavec do té točité propasti propadá a opět se z ní nakrátko vynořuje, a on sám je čímsi unikajícím a proměňujícím se, jako Jaroslav, jehož hlava, když v Nemocnici Na Františku umíral, se ve vlnách oceánu vzdalovala a proměňovala v hlavičku plaváčka, panenky z mého dětství, a potom v bod a v tomto bodě, stejně jako ve všech jiných, se pro mne nalézá střed.

Není snad Artemis, ačkoli už téměř rok osvětluje můj psací stůl, temnou a klamnou věcí? V bzukotu včel a šumění posvátného háje míjejí mé večery, jen občas ten jednostejný zvuk, který vydává a k němuž se někdy přidává, když okýnko do světlíku i dveře na záchod zůstanou nedovřené, hukot vesmíru, naruší pípnutí ptáka, mého předka? nebo vzlyk nymfy, nebo přidušený výkřik Artemidin, dosud se nesmířila se svým osudem, bojovala s drakem Pýthonem, s démony mračen a tmy a teď visí hlavou dolů svázaná, ujařmená, s Erínyemi, pomocnicemi Díké, Spravedlnosti, ve vlasech, sotva je vyčeše, znovu se tam drápky přichytnou. A neméně temné a klamné je houpací křeslo, Joska Hiršal mu důvěřoval, dokonce bylo jeho múzou, sedal si do křesla, když vymýšlel rýmy k Morgensternovi, co zhoupnutí, Antonín, to rým, vin, netušil, absolutně nic rub anebo líc, že rýmy mají zvláštní moc, fazóny démony, koule choule, kterou jim dává zdvojení, vždy, duše, o té myši věz! každá věc tají děs, je-li jednička principem všeho, Bohem, je dvojka číslem stvoření, zároveň však je projevem

nekonečna, původem veškeré změny a jinakosti, tu představuje i každý druhý, i ten milovaný, Nikomachos nazývá dvojku Artemidou, vida, zase ona, a také Hermafroditem, dvojka je spjata s osudem, který na Josku v podobě tramvaje udeřil, aby jej varoval, a se smrtí, jež následovala po druhém úderu, když varování nedbal, domníval se, že najde-li vhodné slovo, vhodný rým, snadno na dno, to neohraničené, nekonečné, které na něj stále doléhá, sváže, spoutá v konečném, ve slovu, a tím na ně vyzraje, jenže slovo se rodí z nekonečna a sdílí jeho povahu, jak ho však mohlo napadnout, že by některý z jeho rýmů, přitom zrovna ten nepřilíš podařený, kterého by se klidně vzdal, kdyby našel lepší, mohl za řadu let po vydání knihy i po jeho smrti dosáhnout Bohunku? Nechtěl tenkrát být druhým, být jedním ze dvou mu bylo málo, Bohuncin podíl na překladu Morgensterna proto tehdy zapřel. Mohl však tušit, že se její noční košile jednoho dne promění v šzíravou Antonínovu tuniku? Vypravěč v Kafkově povídce se houpá v křesle a na klíně chová hada, ne, křížence, půl kočku, půl jehně, ten se posléze promění ve psa Filipa, také křížence, v dámu s kočičí tváří a v dámu s tváří ovčí, akt stvoření, spjatý s dvojkou a houpáním, pohybem zdánlivě předvídatelným, klamně prostým, se někdy zvrtné a za sebou vleče nekontrolovatelné proměny. Dokonce i obyčejný psací stůl, ani nemusí být tak složitý, jako byl onen americký stůl se sty přihrádek, který Karel Rossmann objevil ve strýcově kanceláři a který mohl člověk otočením kliky na nejrůznější způsob přestavovat a nově pořádat podle přání a potřeby, také věc důvěrně známá a spolehlivá se v určitou chvíli může ukázat záladná, ustavičně hrozí, že se boky stolu, až si usmyslí, srazí k sobě jako Simplégady a nohy spisovatele, které stůl předtím varoval nárazy do kolen, uvězní, ne-li přímo rozdrťí. A měl-li spisovatel pochybnosti o bezpečnosti svého stolu, ještě větší měl o výtahu, výtahem, do něhož nastoupil v domě v Mikulášské, dorazil kupříkladu jednou do Želíz, po-

druhé se ocitl ve čtvrtém patře cizího domu, vlastně ne úplně cizího, vzpomněl si, že si tu před lety nebo včera prohlížel byt jistého zpěváka z Národního divadla, Levického nebo Lewického, kdyby měl zdravé plíce a už na první podestě neodpočíval, protože se zadýchal a na prsou se ozvala hlodavá bolest, nikdy by do výtahu nevkročil, ještě méně však důvěřoval slovům a větám, které se stávaly nebezpečnými hned v okamžiku, kdy je psal, kdovíodkud do nich pronikala dvojznačnost, svazovaly, hubily, místo aby osvobozovaly od nejistoty, úzkosti, někdo by mlčel, ale pro něj neexistuje jiný způsob než se nechat takto spoutávat a opakovaně se pokoušet o osvobození.

Když i psací stůl je nebezpečný, co teprve skříň, je ta známá a bezpečná? Kdeže! Jan Paskal po léta schovával v komoře v almaře po Alici Davidovičové svou bartolomějskou kůži, kterou si svlékl spolu s rolí konfidenta, po léta tam rostla, bytněla. Anitina skříň v Horní Stomce se zase pořád otvírala jako ústa pravdy, která se chystala promluvit nebo pohltnout. Na tu si však v první chvíli Bohunka nevzpomněla, špatnou zkušenost měla právě s tou vlastní ve veleslavínském pokoji, přičítá ovšem tu zkušenost své slepotě a nešťastnému umístění skříně v koutě pokoje, kam sluneční světlo nikdy nedopadne, a také sběratelské vášni své dcery, která kupuje nové a nové laciné šaty, obléká ji do nich jako papírovou panenku z vystřihovánek, skříň je cizími svršky přímo napěchovaná, ať tak či onak, přistupuje ke skříně vždy s nejvyšší obezřetností a opatrně v ní hledá, co si oblékne, barvy musí ladit, což při stavu jejího zraku není jednoduchá záležitost, zejména když mají přijít hosté, na své oblečení dodnes velice dbá, velice převelice, Převelice převelice se přece jmenuje poslední knížka Marka Staška, ani hmat jí při hledání nebývá příliš nápomocen, pomalu ho ztrácí, najít něco v přeplněné skříně je konečně nesnadný úkol také proto, že musí odložit hůl, jednou rukou šátrá ve skříně, v druhé drží

baterku, přitom ještě musí zády přidržovat křídlo dveří, které se samo zavírá, v Horní Stromce, teprve pak si vzpomněla, se křídla skříně zase sama od sebe, přitom ne pokaždé, otvírala. Není divu, že při té činnosti upadla, naštěstí na onu část, tvrdě, ale díkybohu si neublížila, div také je, že se to stalo vlastně poprvé a že se na ni skříň, když padala, chytla se šatů a dveří, nezřítla. A když pak poté, co s Richardovou pomocí, naštěstí nebyl daleko a zaslechl její volání, vstala, bez něj by to nedokázala, a šaty, které strhla i s ramínky s sebou na zem, věšela zpátky do skříně, objevila mezi nimi dlouhé šaty, donesla je k oknu, aby si je prohlédla, bledě modré, že by to byly svatební šaty B. N.? dokonce k nim je přichycený závojíček, a že by si je u ní schovala? nesmysl! Grögerová, tůkla si na čelo, Daniela se přece onehdy zmínila o svatebních šatech Eviných, v nevelkém bytě je prý nemá kam uložit, oblékne si je na svatbu s Lenkou, která se bude konat na Staroměstské radnici, až se mamka uzdraví, že by to byly ty, ale proč je Daniela neuložila u sebe doma?

Kolem šli lidé, zřejmě byli z venkova, protože se po náměstí poněkud bezradně rozhlíželi, rozkládali plán města a mluvili o kostele, který právě míjeli a neviděli, přitočila jsem se k nim, podívejte se nalevo, musela jsem větu opakovat, dívali se totiž stále před sebe a napravo, jako by nechtěli připustit, že kostel je ta prapodivná stavba ve středu náměstí, kterou viděli z boku a právě z boku na kostel nevypadala. Před zadním vchodem, kudy se jde do sakristie, kde jsem kdysi čekala na patera Slabého, a také do krypty, kde jsem dosud nebyla, mám v úmyslu zajít tam s Vojtěškou, ale ta z Křovic stále nepřijíždí, ruce, které modelují voskové anděly, a z pece, kterou celou noc roztápí její bratr, pak vystupují andělé bronzoví, zachvátila opět reumatická horečka a strnuly, ale když jsem před vchodem uviděla hlouček lidí, přidala jsem se k němu. Uvnitř byla pokladna, což

mě udivilo, také cena, 360 korun, mi připadala přehnaná a nejdřív jsem zaváhala, s tím číslem jsem se nedávno setkala, je to počet stupňů v kruhu, nakonec jsem však zaplatila, spatřit konečně kryptu, jež je podzemní chodbou spojena s domem, který do sebe pojal náš dům, se mi zdálo přece jen lákavé. Sestup byl podivuhodný, už proto, že dolů vede bílá rampa, stejná jako ta, která vede nahoru do věže a obtáčí obrovský prázdný prostor ve středu, svého času jsem díky pateru Slabému po ní stoupala, teď jsem po ní sestupovala, nebo spíš klouzala dolů, teprve nyní jsem pochopila Nietzschovu zmínku o točitých propastech. Posléze jsem se ocitla v kruhovém sále, pod nímž se ve středu nalézal ohromný prostor tonoucí ve tmě, lidé, kteří tam sestoupili přede mnou, shlíželi dolů a opírali se o brlení, které připomínalo zábradlí nad Wilsonovým nádražím, v dětství mě museli vyzvednout, abych viděla vlaky vynořující se z tunelu pode mnou a jiné v něm mizející, ale rovněž mi připomnělo čalouněný okraj herecké lóže vlevo nad orchestřištěm ve Vinohradském, tehdy Armádním divadle, z níž jsem sledovala představení, kterým jsem jako dítě mohla rozumět leda zpola, poznávala jsem i nepoznávala otce, který se na jevišti objevoval pokaždé jinak proměněný, jako Zeus, který je vším a vše je jeho proměnou, a připomínalo také balustrádu rampy u Národního muzea, z níž dnešní vládcové onehdy pozorovali zástupy s transparenty, které pod nimi mlčky procházely, šlapaly po místě, kde vešel mládenec do pece ohnivé a vyšel z ní svlečený z kůže, jeden zástup zpíval, vyndala jsem z kapes svoje šperky a z ruky sňala hodinky, jako to udělal můj soused, a sotva jsem to vše po jeho vzoru položila na zábradlí, sklouzly po zešikmeném okraji do hlubiny a ta se na zlomek okamžiku zrcadlově zaleskla.

Věz, ty, který tudy jdeš, že to, co se děje těm, které potkáváš, děje se mně, já jsem Bohunka i Adriena, Milena i Chloé, jsem

Hypatia, ze které úlomky mušlí a hliněnými střepy sedřeli kůži a pak ji předhodili davu a ten ji rozsápal, to její, vlastně mou tvář zahlédla onehdy Eva Markvartová v tramvaji číslo 9, matematika je dosud na útěku, jsem i B. N. a ta lvem páchnoucí kněžna na Vyšehradě, jsem i ten kříženec na Kafkově klíně, jsou ve mně filosofové i démoni, to, co všichni byli a jsou, já jsem byla a jsem, co budou, já budu, někdy, jako právě teď, když od včerejšího večera hledám Radokovu Dalekou cestu, ve které měl otec velkou roli, protože moje prostřední neter Andrea by film ráda viděla, stejně jako obrazy, které prý dědeček namaloval, netuší, že se jedná o devět obrázků na čtvrtkách vybarvených pastelkami nebo vodovkami, stále táž scenérie, chata pod Blaníkem, někdy stojí před chatou pruhované červenobílé lehátko, na dvou obrázcích je Načeradec s červenou věžičkou kostela a v dálce za ním modravá hora, a na dalších dvou je blízký les, otec kreslil na chatě po matčině smrti. Několikrát jsem prohlédla nevelkou sbírku kazet s filmy, které pro mne byly před lety důležité, už nejsou, jsou tam i všechny Chaplinovy filmy, které miloval Jaroslav a které jsem koupila, aby se na ně díval, až pozbude sil, pustil si kousek jednoho a pak toho nechal, nahlížela jsem se do krabic s fotografiemi otcových rolí z divadel v Pardubicích, Budějovicích a Praze, v další přeplněné krabici jsou všechny moje proměny, nahlížela jsem do zásuvek, ve spodní jsou fotografie Karlovy a lístky, které mi psával brzo ráno před odchodem do práce, ve druhé fotografie Jaroslavovy, cítím, že nastal čas spojit je dohromady, promíchat, co bylo nebo zdálo se původně oddělené, různé časy se ve mně dávno prostoupily, mohly by se k nim klidně přidat i fotografie Johanovy, nejspíš to brzo udělám, stále je to přece jeden a týž cit a jedna a táž bytost, kterou miluji, také to jsem já, jímá mě závrať, jak se vykláním do hlubiny, kde se vše mísí, občas se tam něco zaleskne, házím do ní prospekty z Ostrovů blažených, z Říma a Kréty, už je nepotřebuji, ale

Dalekou cestu jsem dosud nenašla, ačkoli si jsem naprosto jista, že jsem film natočila, když ho před lety dávali v televizi, morituri jdou, běží šerou terezínskou ulicí, za ruce vedou děti, které popobíhají, škobrtají, na zádech a v rukou vlečou těžká zavazadla, ty věci, stejně jako ti lidé dřív nebo později sklouznou do hlubiny, kde to kypí, sklouznou tam i herci a statisté, přesto se ani pak proud nezastaví, běží a trvá v čase, který zahrnuje všechny časy, otec hraje ve filmu zrádce a na jeho konci umírá na tyfus, jako dítě jsem si pamatovala právě jen ten lidský proud a otce v pruhovaném pyžamu, vlastně vězeňském obleku, v podobném nebo téměř pyžamu ho uvidím, už jsem viděla, stále vidím v den před smrtí, ve středu, jak bratr otce v nemocnici v Kubelíkově ulici holí, také to smrtelné popelínové pyžamo hledám, ve čtvrtek odpoledne mu pyžamo svlékli a zavinuli ho do prostěradla s modrým proužkem, poté, co jsem pyžamo vyprala a vyžehlila, uložila jsem ho, jasně si to pamatuji, do skříně v komoře, ale zmizelo, nikdy jsem si to posvátné pyžamo neoblékla, nikdy víc jsem ho neviděla, zato jsem loni v zimě nějakou dobu spala ve flanelovém pyžamu Evina dědečka, zřejmě také smrtelném, všichni jsme jeden, zrovna ty dvě věci, Daleká cesta a pyžamo, na nichž mi nejvíc záleželo, se první propadly, nevím, kdy a jakým otvorem v komoře nebo v kuchyni, kde památky po svých blízkých, také Jaroslavův popel, přechovávám, možná je takových otvorů po bytě víc jako vchodů do podsvětí, je-li však podsvětí jen zvláštním stavem, stejně jako peklo, očištěc a ráj, pak to, co je nám drahé, ale přesto jsme na to zapoměli, nelze uhlídat, žádné místo ani okamžik nejsou bezpečné, kdekoli a kdykoli se můžou věci, ale i já, ty, my všichni se můžeme propadnout nebo se stále propadáme.

Už jsem byla ve veleslavínském pokoji za ty dva roky, co se do něj Bohunka vrátila, mnohokrát, v Horní Stomce jsem však

byla ještě častěji, vždyt' období, po které tam pobývala a já tam za ní chodila, bylo třikrát delší, chodila jsem za ní dvakrát týdně a někdy i víckrát, v neděli odpoledne při návratu z Petrovic i s batohem, v něm s Vyzvoláváním, a přece jsem si teprve posledně všimla, že na plakátu u stropu, na který kdysi narážel zbloudilý pták, možná jeden ze dvou mrtvých synů bývalé majitelky domu, stojí pouze velké OUI, žádné NON tam není, to moje zpochybňující mysl a vzpomínka na Emilčina jediná slova ano ne přidala non a učinila tak dvojznačným, co pro Bohunka je jisté a čemu přitakává. Možná jsem si v duchu napsal spojila s nápisy na bílém prostěradle, jiném výtvoru básnické dvojice, na které černě napsali MOI a TOI, Bohunka ho přede mnou jednou rozvinula, co s tím? ptala se mě, zřejmě pro ni ten artefakt pozbyl smyslu, když už s Joskou nejsou dvojice, moi a toi, já a ty, na světě zůstal pouze jeden z nich, Buberovu knihu Já a ty ovšem četli, ale mnohem později, přece však jí bylo líto prostěradlo vyhodit, a tak ho darovala Haně Svobodové, která tehdy už dokončovala film o ní, natáčela ho řadu měsíců, celé dny pobíhali s kameramanem po bytě, ještě v Horní Stomce, sledovali Bohunka do kuchyně i do koupelny, jak sedí na gauči a u psacího stolu, u Joskova a u Anitina, ani u jednoho nikdy nepsala, kamera také zabírá obrazy v Joskově pokoji, u jednoho se zastaví, režisérka ho snímá ze zdi, drží ho před sebou a hlasitě se směje jako v celém filmu, je to týž obraz, který Bohunka drží na staré fotografii, Hana pak po chvíli obraz odloží a opře o zeď, oui, je to Joskův portrét od Kamila Lhotáka, a když potom o pár dní později vejde Bohunka do pokoje za falešným redaktorem z Mladé fronty a uvidí obraz stát u zdi, nejdřív si pomyslí, že filmování pokračuje, non, a ještě potom, když si svůj omyl uvědomí, uvěří, že se s obrazem děje něco podobného, z žádné záludnosti toho člověka nepodezírá, teprve dodatečně ji napadne, že místo fotoaparátu měl možná jen krabičku, natolik ten člověk, Turčín nebo Tureček,

usvědčili ho z podvodného vniknutí, ale z krádeže obrazu nikoli, protože ho u něj nenašli, jak by mohli, když obraz cestou odhodil do popelnice nebo do Botiče, kde skončily v Podobojí i loutky Klaudivy Bílkové, když zloděj obraz sňal a postavil ke zdi, vlastně nevědomky napodobil režisérčino počínání, Hana je vlastně do krádeže zapletena, to snad ne, Bohunka žasne, všichni jsme do toho zapleteni, a po těch událostech, kdy se Joska stal věcí, svým obrazem, a potom zmizel nadobro, rozplynul se jako obraz ve vodě i jako láska k ty, marně svou lásku přivolává, když líbá Joskovu tvář na fotografii, kterou jsem zvětšila, takže je tvář v životní velikosti, stal se toliko předmětem mezi předměty, neboť každému ty v našem světě je podle Bubera souzeno stát se pouhým ono, věčnou kuklou, věčným motýlem, cit přichází a odchází, oui non, zase ožívá, bledne a vystupuje jako osobní zájmena na prostěradle, spali jste někdy na něm? ale kdeže! metamorfózy ne vždy následují po sobě, často je to zmatené dění s hlubokou dvojakostí.

Mělo by dojít k obratu, nevím ovšem, kdy ani jakým způsobem, jedna možnost se rýsuje, mohlo by k tomu dojít uprostřed pokoje na koberci s geometrickým vzorem, jeho systém dosud zcela nerozpoznal, už kdysi mu přitom bylo jasné, že se při svém rozhodování nemůže opřít o linii, různě zalomenou, to ovšem znamenalo, že zůstává ve své při bez opory, ostatně jako vždy, kde však má najít jiný prostor k obratu, jakému? ptáte se, vy papíroví mistříčkové, poschovávaní po koutech. Netvrdím, že zásadnímu, to bych se holedbal, možná z vašeho filosofického hlediska nicotnému, o žádné vyklánění do nicoty, Martínku Heideggere, nepůjde, kam bych se tak asi mohl ještě vyklonit z koberce, na kterém ležím už dvanáctý rok bez života, byv potupně vytažen zpod psacího stolu a poté vsunut do pytle kolem dokola na zip neboli zdrhovadlo dvěma maníky v oranžových kombinézách? Ještě tu stále jsem, ty můj miláčku

s oponkou z vlásků, který už brzo chystáš můj druhý pohřeb, až svineš se Zuzanou, svou věrnou pomocnicí, koberec, který jste kdysi v pokoji slavnostně rozvinuly, byl to tvůj dar k posledním Vánocím, které jsme spolu, miláčku s mou krví na prstech, slavili, silné slovo, už jsem ti Brixihho Reginu Coeli, ten velkolepý jásos, jako o všech předchozích Vánocích nepouštěl, nebyla nálada ani síla, seděli jsme mlčky vedle sebe na gauči a dívali se na hořící svíčky na stromečku, zavinete mě do něj, budu neviditelný, ale moje tíha zůstane, přelomíte mě vejpůl, až mě budete svázet výtahem, sjedete omylem nebo zákonitě do sklepa, končil jsem tam nesčetněkrát, mávneš ve výtahu rukou, a sjíždíš, ve sklepě mě pohodíte, nic lepšího si nezasloužím, vid', ty miláčku můj? pravda není jedna, jedna není ani skutečnost, říkáš, to máš od těch svých filosofů, myslíš si, že tomu rozumíš, ale jen teoreticky, tětíva drnčí, tak střel, dřív než mě definitivně sprovodíš z mého pokoje, v němž ses už tři neděle po mé první nebo kolikáté smrti zabydlela, Artemis střílí z luku po mužích, kteří ji spatřili nahou jako já tebe. Myslela sis, že když se v pokoji opevníš filosofy a smrtkami, když se přede mnou skryješ v podobě kočky nebo psa, toho neřáda, co mě kousl do ruky, když jsem ho chtěl pohládit, že mě přelstíš a přemůžeš, ty můj temný a klamný miláčku, že se ta nedůstojná komedie s kostlivcem na koberci definitivně skončí, oblouk se uzavře, jenže není žádné definitivně, ani kupředu ani zpět, nahore ani dole, začátek ani konec, proti démonům ani proti nekonečnu slova neubrání, roztrhají tvou duši, nebojíš se? zbájená jednota? pchá! kde ji máš? Stal jsem se pro tebe jedním z tvých četných panáků, zrovna teď, když o mně píšeš, oslovovali jsme se něžně, i když jsme byli ve sporu, nebylo to často, a ani tehdy to nebylo neupřímné, a když jsem tě na dobrou noc líbal na chodidla, ležela jsi už v pyžámku na gauči v kuchyni u televize, dělal jsem to z lásky, to mi věř, a ty jsi mě z lásky, věřím tomu, tři dny ponechala bez jídla, abych konečně pro-

zřel a obrátil se, a já jsem to udělal, pokud je smrt obrat, pro mě bylo pozdě, už když jsem přišel na svět z nemocné matky, Boženčin siroteček mi v Prádle říkali, nicota si mě už tehdy gustýrovala, tak si mě pěkně zabal, miláčku, zaviň mě do toho svého koberce ze slov, jsem připraven, to je přece tvůj způsob vraždy, nebo ne?

Někdy dokázal den dva jejímu vábení odolat, ale potom tu, která se proměňovala a která proměňovala jeho, otevřete, kůzlátka, jsem vaše maminka, k sobě do pokoje opět pustil, sotva se vrátil z práce, z Řehořovy ulice, později z Čumic, jak přezdíval Čimicím, z okna tam měl výhled do parku blázince, lísala se k němu jako kočka, ale byla to spíš lasička nebo kuna, sedla si mu na rameno, když s urputností psal, vbíjel písmena jako hřeby do počítače, v posledních měsících skládal básně o deseti verších, desaterců mělo být celkem sto, setnina, v tu chvíli, a ještě pak, když mi čerstvě napsanou báseň v opojení předčítal, tohle si poslechni! Celá naše věc může se ovšem snadno zřítit a pohled' na kvádry / města Ninive, jež se rozpadají od sebe Kdo zbude pod troskami / ten možná k nevíře i zvítězil, ta měnlivá potvora byla v tu chvíli jeho múzou i poddajnou milenkou, Hanbatá smrti ani si nezakryješ / kostnaté přirození, Kdysi nám svítilo slunce a teď už jenom / blesky děsu, ale zakrátko, už u večere, když mu hupsla na klín a bránila v jídle, Pach cibule a krve povstává zpod gesta tragédova / Smrti hanbářko my nejsme ještě tvoji sluhové, byla neodbytná a lovila v talíři, Čekáme tě Leč / v pasti ne a v tom se mýlíš Ne vždycky se ti všechno povede, občas se po ní ohnal vidličkou, talíř letěl ze stolu, třesk, ostatně křivdím, nemáš úmysly Hledejme naučení u Tkadlečka, ale ona se mu vrtěla na klíně, a když vstal od stolu, škrábala se mu na záda, Kdo ale zbude pod troskami? Ty můj miláčku? Či já? Oba? Jak se blížila noc, v pokoji se s ní potýkal, ale neozývaly se odtamtud žádné

zvuky, pokoušel se ji setřást, marně, když se unavil, svalili se spolu na koberec, ještě na starý modrý koval, který si na Vinohrady přivezl ze svého pankráckého bytu, zůstal na něm do rána ležet, na ten nový, hnědý s geometrickým vzorem, kterého moc neužil a jehož dny jsou v tu chvíli už sečteny, uléhal dobrovolně, bez boje, stoupala mu pak na prsa jako vítězná Matka Boží drakovi nebo lvu, Pod troskami žijem a držíme se za ruce zmáčené krví. I ona měla něco z kočky, jejíž tváře se zděsili Joska s Bohunkou cestou z veleslavínské nemocnice, kde se sešly Milena Jesenská s Evou Strebingarovou, a které se lekl i on, když do té malé místnosti s okýnkem do vesmíru ze zvyku, ne z potřeby, jednou v tomto měsíci vešel, ležela tam jako sfinga a dívala se na něj z Huptychova Dubna, teď, když tam zabloudí, nepodívá se nalevo, kde viděl obří kočku, ani napravo, kde zeje otvor do propasti, cudně zastřený průsvitným modrozeleným šátkem s velkými fantastickými květy, rychle zase vychází, aby mu nestačila položit zásadní otázku, i kdyby na ni odpověděl správně, nebyl by ušetřen svého osudu, možná se i Joska s Bohunkou, Joska především, obávali, že by dáma s kočičí tváří mohla do jejich osudu neblaze zasáhnout, jako se Joska teď bojí, co s ním bude, když je jeho obraz ztracen. I Bohunka se toho bojí, proto jsme se včera, o velikonoční neděli, spolu pohádaly o to, co v policejním protokolu znamená, že případ byl odložen, nemůže připustit, aby to slovo znamenalo, že pátrání skončilo, obraz se nikdy nenajde, jako by opravdu nešlo o Joskův portrét od Kamila Lhotáka, ale o Josku samotného, který by proto musel definitivně opustit svět. A to nemá tušení, oč nemilosrdněji jsem s obrazem naložila a nakládám já, snad abych se pomstila za to, co Karlovi učinili, ovšem že nevědomky a neradí, ještě na olšanské cestě z obřadní síně se káli, sypali si popel na hlavu, že si na Karla nevzpomněli, když sestavovali antologii experimentální poezie, při prvním, ale ani při druhém vydání, jak jsme na něj mohli zapomenout?!

ptal se Joska, jak jsme mohli? přizvukovala Bohunka, otázky dolehly ke mně, šla jsem za nimi s Jardou Kochem, Karlovým věrným kamarádem, který mne kdysi se svým synem přivezl narychlo z Petrovic a stál se mnou nad mrtvým, dva kroky za námi šel Jaroslav v černém obleku, který si pro tuto příležitost zakoupil, když pak o tři roky později umřel on, nechala jsem ho obléknout do tmavohnědého saka, béžových kalhot a bledě žluté košile, které si pořídil na svatbu se mnou, jejich otázka s ozvěnou dolehla i k tomu, kterého právě vyprovodili, a tím, jak se domnívali, sprovodili ze světa i své provinění, křivdu, jíž se na něm dopustili a jež pro toho, který stál nahý a vydaný d'asovi, postupně narostla do obludných rozměrů a vyvstávala stále znovu, když jsme se s Joskou uviděli, také teď, když už jsou oba na pravdě boží, Jaroslav by řekl v bačkorách, si Joska svou vinu uvědomuje, dokonce mrtvého podezírá, že má na svědomí ztrátu obrazu, že to on se vydával za Turečka z Mladé fronty, někdy vskrytu nebo klidně doma na koberci mu stoupá na tvář, snad po ní dokonce dupe, ojoj! jak jinak si má vysvětlit bolestnou křeč, která mu čas od času tvář zachvátí a zkříví do grimasy? A možná v tom měla prsty i ta kočičí ženská.

Jak velkou moc mají slova, když sotva byla vyslovena, mění se osud, mění se svět! Odklad, odložení, pomine-li důvod odložení, stíhání bude znovu zahájeno, píše se v policejním usnesení, které Bohunka hodlá vložit do svého Labyrintu, knížka vyjde už v červnu, a teď o význam slova odložení vedeme spor. Sám text usnesení přináší tolik faktů a detailů, že by mohl být návodem pro dalšího zloděje, nehledě na to, že jeho uveřejnění s plnými jmény vyšetřovatelů nejspíš není přípustné. Jen nerada se textu vzdala a nahradila jej několika suchými větami. Vrtí hlavou, nebude průběh krádeže popisovat, vše by prožívala znovu a to by ji rozrušilo. Pokouším se jí vysvětlit, že odklad, odložení v usnesení neznamená, že se v pátrání a stíhání bude

pokračovat, ale naopak, že právě skončilo, slovo odložení je pouhý eufemismus, volala ne, ne! zašermovala rukama, porazila přitom zlatého zajíce nebo králíka, dárek od mladší dcery, který na nás od Velikonoc zíral nehnutým zrakem, a jak paží prudce trhla, sykla bolestí, rameno ji bolelo už od rána, ale já jsem nemilosrdně trvala na svém výkladu a zbavovala ji naděje. Pro ni nejde jen o návrat obrazu, jak jsem si teprve později uvědomila, jde o život, Joskúv? její? Nemůže se prostě smířit s jeho odkládanou, pomalou a trýznivou, a přitom neodvratnou smrtí. Tomu rozumím, taková smrt uléhala deset let s matkou v kuchyni na gauč z kovových trubek, Emilka se s ní tísnila na posteli v Sulické a předtím v Gercenově ulici a předtím ve Vinohradské nemocnici, sužovala ji, ale právě jen natolik, aby déle než čtyři roky přežívala jako lidská troska, přitom milující, u Karla se objevovala v převleku za černého chlapa, pobratima a mluvili spolu rusky, prosmykala se kolem něj v podobě šelmy podobné lasičce, skákala mu na krk a na klín, v časném ránu se ozývala z větví akátu před domem, do úmoru vydávala jediný tón, své heslo, bylo to v době, kdy už ho nenavštěvovaly básně a opouštěla ho řeč, k večeri ho přes dveře volala mým hlasem a také v posledních třech dnech, kdy jsem se ho hladověním snažila přimět k zásadnímu rozhodnutí, které mělo vést k životu, si přes lebku navlékala mou tvář. Později, když odpoledne už ustupovalo večeru, nasadila Bohunka naříkavý tón, který u ní tak těžko snáším, v Horní Stomce se k němu uchylovala jen výjimečně, asi že i já jsem tehdy byla jiná a nemusela mě o nic prosit, ještě v poslední chvíli mě zřejmě chtěla uprosit, abych svůj nemilosrdný výklad slova odložení, které zní jako ortel nad Joskou i nad ní, vzala zpátky, v okamžiku, kdy mi ze dveří domku, po schodech už sama nesejde, mávala, ahoj! se v ní rodilo tušení, ahoj! že jsem do osudu obrazu a Josky nějak zapletena, dobrou noc! Má pravdu, jsem.

Hemží se plovoucími postavami a předměty, bublá, pění se, vzdouvá, rozlévá tok, který v této chvíli už nelze spoutat v deskách tkaničkami, už teď se ukazují krátké, uložit rukopis do krabice od bot jako ty předchozí, v podobné krabici uložila služka Mařenka v Podobojí mrtvé děťátko, a pak v předsíni do horní skříně ve zdi, už tam pro rukopis nezbývá místo, uložit ho ve významu odložit, který slovu dávám já a který znamená ukončení, ba někdy smrt, spíš než ve významu, který mu dává Bohunka a který nevyklučuje pokračování a nekonečno nebo věčnost? Jak to, že jsem to z nás dvou najednou já, kdo důrazně prosazuje jednoznačnost významu, zatímco jindy, ještě docela nedávno, jsem vše zpochybňovala, všechno prohlašovala za nejisté, a brala jí naději, nejistota se pak jako prach usazovala v koutech pokoje, a teď jí pro změnu беру nejistotu, ubližuji jí jistotou, jako jsem jí dřív ubližovala nejistotou. Byl tvůj tatínek opravdu nejlepší? ptám se. Pro mě byl, odpovídá bez váhání. I když rád střílel zvěř? I tehdy, muži jsou prostě lovci. Neměním záměrně názor, netrápím ji zákazem určitého slova, tónu, otázky? Neptej se na moje psaní, je křehké, psaním jako písní se z chaosu skáče do řádu a pojmenováním se proces může přerušit, zmařit, psaní se rozpadne, jako se rozpadl obraz Eurydiky, když Orfeus, jat pochybností, přestal zpívat a ohlédl se, chaos člověka zase uchvátí. Takhle o tom neuvažovala. Odkdy se s ní vlastně takhle pšu? Kdy si přiznám, že to nedělám ze sebezáchovy, ale proto, abych ji zneklidnila, že nejen Josku, ale i ji vlastně trestám? Nespatřila by, kdyby viděla, stejně jako Karel, místo důvěrně známé tváře, kterou při mém příchodu i odchodu líbá na obě líce, podobu nebezpečného tvora, ne-li smrti samé? Když jsem jí posledně navrhla, že korekturu Mého labyrintu udělám sama, nebudu jí ho nahlas číst, objevil se jí na tváři výraz tak zoufalý, že jsem svůj nápad ihned vzala zpět. Nevzbudila jsem v ní obavu, že bych mohla bez jejího vědomí z textu vypustit slova, na kterých jí obzvlášť

záleží, a podstrčit tam jiná, svoje slova a s nimi do něj vnést místo jejich svoje významy?

Po obědě jí ke kávě velikonočního zajíce, rozdělila si ho na dvě části, vlastně se na ně rozdělil sám, přelomil se v půli, když ho včera nebo to bylo předevcírem na stole nešťastným pohybem ruky porazila, dnes sní nohy a trup, zítra hlavu, stejně to dělá, když dostane beránka, nejdřív tělo, nakonec hlavu, jako by tím, že požívání hlavy odloží, byla milosrdnější, hlava je na zvířátku a tím spíš na člověku tím nejdůležitějším, zajíček z mléčné čokolády je uvnitř dutý, jak to u podobných cukrovinek bývá. V dětství jí to připadalo zvláštní, sahala dovnitř prstem, aby se ujistila, že tam opravdu nic není, někdy bylo, prázdná je prý plná energie, nikdo neumí vysvětlit proč, dřív obdarovávala čokoládovými zvířátky dcery, teď je dostává od nich, asi se i jiné věci ve stáří obrací, matky a dcery si vyměňují role, doteď si to nepřipouštěla, možná by to měla přijmout, netrvat tak na svém, co dřív mohlo být správné, dnes už třeba není. Dokáže to? Hlavu s kouskem těla zabalí do staniolu. Proč se vlastně dávají k Velikonocům zajíčkovi? ptala se Daniely a ta vynašla ve slovníku, že zajíc je lunární zvíře a jeho symbolika je podobná beránkovi, když leží u nohou panny, nebo Panny? je prý symbolem vítězství nad pokušením, nad hříchem, jindy stojí Panna Maria na hadovi, nebo dokonce na lvu. Tomu ještě rozumí, ale proč je v bibli zajíc nečistým zvířetem a na Boschových obrazech symbolem strachu ze smrti? Ještě by pochopila, že ztělesňuje běh, plodnost, stejně jako králík, ale také nekonečno? zajíc a nekonečno? Umíš si představit nekonečno? ptala se Daniely, neumí, nikdo to asi neumí. Ale jak by mohl být zajíc symbolem vzkříšeného Krista? i tenhle význam Daniela někde vyčetla, to už opravdu nechápe. Pořád se na něco táže, pořád něco nechápe. Jíme pravda oba, beránka i zajíce, je to vlastně svého druhu svaté přijímání, kdo si to dnes uvědo-

muje? Schová hlavu, nebo spíš hlavičku Daniele, až v pondělí přijde, posledně se skoro pohádaly, o slova, přitom si už ani nevzpomíná o jaká, nemohla pak dlouho usnout, druhý den si to vysvětlily. Jako dítě nechtěla hlavu beránka nikdy jíst, byl celý bílý, pocukrovaný, bylo jí to kdovíproč proti mysli, přece ji nezahodíme, říkala maminka, která vždycky trvala na tom, že se má dojídat, nestačilo to, teprve když jí to tatínek nakázal, snědla ji, chutnala jinak než tělo.

Prázdko, jak říkají dnes kosmologové, je nabitě energií, kvantovou pěnou, jakýmsi bublajícím vroucím vakuem, z něhož se rodí částice, prokmitávají z nicoty do existence a zase z nicoty vyvstávají a zase do ní celé světy propadají. A neděje se něco podobného s mými větami? Vynořují se z propasti, obkružují ji, je točitá jako kužely pekla a ráje v Božské komedii a jako propasti, přes které hleděl do dálky Zarathustra, kolem začala zamyšleně obcházet jeho zvířata, posléze stanula před ním a pravila Ó Zarathustro, díváš se asi do dálky za svým štěstím? Co záleží na štěstí! již dávno nedychtím po štěstí, odpověděl, já dychtím po svém díle, jeho štěstí je těžké, není jako plynulá vodní vlna, doléhá na něj a lepí se na něj jako rozpuštěná smůla. A druhého dne spatřil Zarathustra vedle svého stínu ještě jiný, ulekl se, vedle něj stál věstec nebo kouzelník, který mu kdysi řekl, že všechno jest jedno, nic nemá ceny, svět je beze smyslu, vědění rdousí. Tentokrát ho vyzval, aby se zaposlouchal, a tu zaslechl dlouhý táhlý ston, jež propast podávala propasti, neboť každá jej nesla dále a žádná si ho nechtěla ponechat, tak hrozný byl jeho zvuk. Poprvé jsem ho slyšela z temného těsného dvora u nádraží Termini, když jsme s Jaroslavem poprvé pocítili největší blízkost, podruhé se rozléhal naším domem, když jsem čekala Johana, zněl dlouho, přesto jsem nedokázala určit, vydává-li jej pomatenec nebo zvíře, ani odkud přichází, zda zvenčí nebo z nitra domu, ze světlíku,

z něhož se ve dne i v noci ozývají steny trýzně i úlevy, a někdy, když zavládne ticho, šumí, hučí z něj vesmír stlačený do vysokého sloupce sahajícího od nebes k zemi. Je čas, svrchovaný čas! Skončit? Už zas? Kdo na mě naléhá? Moje věty se přece dosud vinou po svazích točité propasti, nebo spíš samy ji hloubí, vytácejí, starý koberec s geometrickým vzorem leží svinut kolem Karlova těla, nový leží od včerejška na jeho místě, do bronzově zbarvených a zlatistých pruhů je vetkán drobnouký vzor, malé bílé a prázdné obdélníčky a tmavé větvičky a při pohledu z určitého úhlu lze spatřit zlaté body, symboly jednoty a zdroje, koberec gabeth tkaly ženy v Bhadohi, měste koberců, které leží natolik vzdáleno od břehu Gangy, že z Váránasí k tkadlenám do jejich dílny nedoléhá praskání mangových polen, na nichž dómové spalují mrtvé, ale natolik je břehu řeky blízko, že vane-li vítr od ghátů, vznášejí se za okny závoje našedlého dýmu. Když ležím na koberci tváří dolů, cítím jemnou vůni nebo pach popela, lidského nebo zvířecího, také on patří od včerejška k mému pokoji a životu. Onehdy jsem ve snu nemohla v olšanském domě najít náš byt, protože jmenovky chyběly a číslo jsem si nepamatovala a ptala jsem se lidí, kteří se v přízemí shlukli, zda nevědí, kde bydlí Hodrová. Kterou myslím? zná dvě, řekl mi jeden člověk, jedna je šílená, druhá je snad spisovatelka. Hájila jsem svou matku, nebyla šílená, trpěla endogenními depresemi, až několik týdnů před smrtí se zdá, uprostřed řeči jsem se zarazila, mluví přece o mně, o spisovatelce a jejím stínu, to já jsem vydávala úzkostný ston, slyšela jsem sama sebe, já tkám točité a bublající věty pod závojem dýmu z popela, a když si lehnu na koberec, cítím, že páchnu.

Ten malý kobereček, který ležel pod Karlovým psacím stolem a teď leží pod mým, ten hnědý kobereček s perským vzorem, na kterém Karel ležel více než dvacet čtyři hodin skrčený v po-

zici dítěte, teď se ho dotýkám pravým chodidlem a cítím, jak žhavá vlna stoupá po lýtku vzhůru, nikdy nesvinu a neodkličím. Nalhávám si, že tím usmírím Erínye, jenže ony se neptají na pohnutky ani neberou v úvahu polehčující okolnosti, ani Oresta neušetřily, ač se za něj bohové přimlouvali, trvaly neúprosně na tom, že si za vraždu matky zaslouží trest, jistě měly pravdu. Když odpověď na otázku vinen zní ano, vinen, nedají pokoj, zní-li ne, nevinen, pak se klidí, nebo spíš čekají opodál. Odpověď však bývá leckdy nejasná, anone, pak i nejistota o vině je součástí trápení, zneklidňuje, člověk neví, na čem je, v zápalu psaní se písáreče začne po papíru smekat pero, najednou píše nesmyslná slova a písmena, dokonce místo nich čmárá klikyháky, někdy ožívají, řádky se rozbíhají všemi směry, ve snaze uniknout řádu a papíru utíkají nahoru nebo dolů, už tím, že slovo Erínye napíše, ať už s malým nebo velkým písmenem, tím vlastně rozhodne, zda se jedná o bohyně pomsty a zlého svědomí, nebo o síly, bez kterých se neobejde svět, je přivolává, já píšu slovo soustavně špatně, erýnie, ačkoli jsem se už nejednou dívala do Slovníku antické kultury. Bohyně Gáia zrodila ty bytosti z krve vytékající z rány Úrana, kterého zmrazil Kronos, když jsem kobereček ve vaně prala, mizel pramínek Karlovy krve po několika hodin v odtokovém otvoru, jímž se v Thétě pokoušely uniknout loutky z mého dětství, vlastně jen Rytíř se stříbrnou přilbou na hlavě a s mečíkem u pasu se k tomu odhodlal, uvízl tam, bojím se, že kdybych ještě dnes, po dvanácti letech, Valpuržina noc, která byla Karlovou poslední, se kvapem blíží, v Petrovicích budou na kopcích plát fatry, kobereček namočila a ždíkala, krvácel by, na dno vany by ze šňůry, na kterou bych ho, domněle vypraný, pověsila, odkapávala krev, děje se to i teď, když o tom opět píšu, Erínye o sobě dávají vědět, nejen drápky, kterými se přichytají krku, ale také v mém váhání, jak správně jejich jméno napsat, kam patří i, kam ypsilon, ať ho však napíšu správně, nebo pořadí

písmen i a y zaměním, nevyhnu se jim, stejně budou zde, stále tu jsou se mnou, staří Řekové nemohli být tak bláhoví, aby se domnívali, že když Erínye přejmenují na Eumenidky, změní se v laskavé a blahovolné bytosti žehnající lidem, zvířatům a půdě, Eumenidky měly spíš vyvážit neblahé síly, pouze je oslabit, nikoli odstranit, slepý Oidipus jim cestou na Kólón nastavoval nahé tělo, nechce se věřit, že v posvátném háji, kam mu pomohl vstoupit Théseus, zemřel v náručí Eumenidek, a ne v rdousivém objetí Erínyí.

Ze spodní zásuvky se znovu vynořily Karlovy fotografie a z desek z hnědočervené kůže nebo koženky, která chytla plíseň a na několika místech se odlupuje, musím desky ošetřit indulonou, vypadlo několik jeho i mých dopisů a lístečky, které tak jako Franz Kafka, který je psal v Kierlingu, když se mu zánět hrtanu nebo tuberkulóza rozšířila do hrdla a nemohl mluvit, psal a zanechával mi je v kuchyni, buď bylo časně ráno, kdy jsem ještě spala a on odjížděl do Čimic, ty se obvykle týkaly všedního živobytí, nebo je psal, když mu bylo zatěžko mluvit, protože celou noc číchal na koberci k Hádu, zrána pak ještě sebral sílu napsat pár láskyplných slov nebo slib, formulovaný ze studu žertovně a s vědomím, že nemůže být splněn, místo podpisu opatřoval lístečky komickou krácející figurkou načrtnutou několika tahy, své křestní jméno ani jeho iniciálu neměl rád, stejně jako své zvířecí rodné příjmení, které jeho adoptivní rodiče nahradili vlastním libozvučným, to jméno bylo jedinou věcí, za kterou jim byl vděčný, přes noc se mu do tváře vryl drsný vzor koberce, vlastně pouze některá malá část geometrického vzoru, která sama, jak se domníval, nevypovídala o celku a nedávala smysl, ale ani celek, když na něj hleděl shora, ze židle nebo gauče, nebo když se nalézal uprostřed koberce, v pomyslném středu, neboť vzor k žádnému středu nesměřoval nebo měl vícero středů, naopak jeho tvář se otiskla do

koberce a mizela, teprve když se zvečera vracel domů, vzor byl příliš složitý na to, aby ho dokázal postihnout celý a popsat, i když se o to opakovaně snažil, na rozdíl od siluety města nebo jeho části v různém světle i stínu, které dokázal popsat s takovým mistrovstvím, že čtenář mohl v textu bezejmenné město nebo místo rozpoznat a pojmenovat. Jeho srdce ještě v pátek 26. dubna spolehlivě bilo, jak to dokládá kardiogram, který mu udělali v nemocnici v Kubelíkově ulici, doktorka Krásová z Laubovy ulice s ním byla spokojena, vzory činnosti srdce nenásvědčovaly blízkému exitu, který pravidelné křivky srovná v linii táhnoucí se do nekonečna a znějící jediným tónem stonem, neprozrazovaly zkázu po dlouhá léta pracující na jeho těle i duši, která je vždy jasem i stínem, nebo přímo Hádem, který je podle Plútarcha stínem Země při zatmění. O tři dny později, v pondělí 29. dubna, roztřesenou rukou ještě vyplnil složenku na daň z nemovitosti za chaloupku v Petrovicích, odeslal příslušnou částku 168 Kč na Finanční úřad do Sedlčan, ústřížek složenky je jeho posledním autografem, cesta na poštu do Jičínské ulice byla pravděpodobně posledním výletem před sestupem ze židle pod psací stůl, z něhož se, jak se ho padaje pokusil zachytit, sesypaly stránky nedokončené korektury druhého vydání Noci zrcadel, v tom jedinečném okamžiku se mu geometrický vzor koberce náhle zjevil z neobvyklého pohledu, který by mu byl konečně umožnil, kdyby trval o něco déle, dokonale vzor popsat a skrze jeho popis vše pochopit a dospět k obratu, před očima se mu však vzápětí rudě zatmělo a koberec, na jehož vylučnění v tu chvíli závisel jeho život, ale i celý svět, jenž byl jako hádanka spolu se svým rozřešením a snad i rozhrěšením do něj vzorem vepsán, začal ode dveří k oknu zprudka svinovat, posléze ho popadl a zavíjel do sebe a roloval s ním tak dlouho, dokud se neproměnil v chvějivý zámotek unášený větrem.

Tak tedy už jsem se ve snu ocitla doma, konečně jsem dospěla domů, jaké však bylo moje překvapení, když jsem zjistila, že čas se vrátil o víc než pět desítek let zpět nebo z té doby nikdy neodešel, v pokoji stojí za sebou dva gauče, na které nechali rodiče předělat manželskou postel z ořechové ložnice Pavly Kristové, kterou otec odvezl z Olomouce poté, co pí Žofie Kristová, soukromnice, a její dcera Pavla Kristová, trafikantka, bytem v Olomouci, Nádražní ulice č. 4, byly 3. XI. 42 odvezeny německou státní policií do Brna, odkud byly obě 23. XII. téhož roku odvečeny do koncentračního tábora v Osvětině, kde zahynuly, a to Pavla Kristová 16. II. 43 v 9 hod. ráno a Žofie Kristová 17. II. 43 v 9 hod. ráno, byt byl tehdy z nařízení gestapa zabrán a musel být vyklizen. Rozplynul se Pavlin sen o manželství, anebo ho hýčkala ještě řadu let po tom, co jako šestnáctiletá při přestřelce v Olomouci přišla o nohu? Spal na její polovině otec, nebo matka? A když postel v dílnách Divadla československé armády, pozdějšího Divadla na Vinohradech, rozpúlili a zeleně potažené gauče se octly v bytě na náměstí Jiřího z Poděbrad, spala na ní matka, nebo já? Vešel do mě Pavlin osud, tak jako osud Alice Davidovičové, která spala přede mnou v mém dětském pokoji v bytě proti Olšanskému hřbitovu? Často jsem dlouho do noci nemohla usnout, převracela jsem se z boku na bok, a ačkoli jsem měnila polohu co nejtíšeji, rušila jsem matčin spánek, napomínala mě, takže jsem pak ležela nehnutě, takřka nedýchala, ráno pak někdy vklouzla ke mně do postele, pust' mě do d'ulíčku, přitulila se k mému klínu a nohám, nebo k mým zádům a nohám, napodobujíc mou skrčenou polohu, takže těla do sebe zapadla, o pět let později, rušena mou pouhou přítomností, se přestěhovala do kuchyně, naše ranní něžnost, kterou jsem jí dospívajíc odpírala, skončila už dřív. Ve snu jsme však ležely na gaučích za sebou jako tehdy, obě s hlavou směrem k jihu, s hlavou na sever jsem začala spát až po matčině smrti, a z toho bylo zřejmé, že se

nacházím v čase, kdy se ještě nezačaly objevovat známky matčiny nemoci, tentokrát jsem však věděla, že nemoc možná už brzo propukne, leda že bych vydržela ležet bez hnutí, aby můj pohyb, i sebenepatrnější, nezpůsobil, že by se časová smyčka začala rozvíjet nebo stahovat, jestliže předtím se čas vracel, teď poběží od minulosti k budoucnosti a zahubí ji. V jiném snu jsem rovněž dorazila domů, nyní do doby, kdy jsme s otcem už žili sami, nic se však neopakovalo, a neznámému se tedy nedalo předejít, v bytě nebylo nic jako dřív a jako v minulém snu, nýbrž naopak vše bylo jinak než v době, kdy do našeho společného života vnášel neklid pouze Filip, doma poslušný pes, ale venku divoký, nevladatelný vlček nebo šakal, jemuž se nápadně podobal, všechno bylo vzhůru nohama, otec jako rozlícený bůh běhal po bytě a shazoval z okna nábytek, ani matčin gauč nestál v kuchyni na svém místě, ani ten neušetřil, jiné věci ležely všude poházeny nebo rozlámány, v koupelně bylo po kotníky vody a další stále přitékala, možná tak běsnil proto, že jsem se opozdila, jednou, nebyla jsem ještě dospělá, se to stalo nebo jsem se jinak provinila, se také proměnil v hrozného otce, ležela jsem na zemi mezi dveřmi pokojů a on do mě kopal, šoncajk! křičel, slovo, jemuž jsem nerozuměla, ale tušila, že jeho význam je strašný, matka stála opodál, ani teď nebylo radno se k němu přiblížit, jak běsnil, vytūkala jsem na telefonu číslo 112, pomozte! otec se zbláznil, to se stává, řekla žena na druhém konci klidně a zavěsila.

Ve snu jsem Marii Zábranové vyprávěla o svém životě, ale nemohla jsem se rozpomenout na jména ostrovů, na kterých jsme byli s Jaroslavem téměř blažení, vzpomínala jsem si jen, že noc na ostrovech padala zprudka jako tmavomodrá opona a když jsme seděli v restauraci u stolu, stávala mi za hlavou smrt nebo nicota, Jaroslav zmlkal a utkvíval na ní pohledem. Ani na jména pražských nemocnic, ve kterých jsem v posled-

ních letech vždy poměrně krátce pobývala, jsem si nedokázala vzpomenout, zato jsem si vybavila ostrov, na kterém jsem ve snu byla jednou nebo mnohokrát, i když jeho jméno jsem neznala nebo zapoměla, bývala to snad portugalská kolonie, vysvětlovala jsem jí. Také obraz rozlehlé nemocnice, v níž ve snu hledám koupelnu, abych se umyla, ve mně zůstává, někdy koupelnu na jiném oddělení nemocnice nakonec najdu, tu, rovněž bezejmennou, umístím někam pod Vyšehrad. Vypadá to, že děje a místa se v různých dimenzích sobě podobají, stínově si odpovídají a snad by tedy bylo možné za určitých okolností projít z jednoho do jiného, ovšem za cenu ztráty paměti, k níž dochází při vstupu do podsvětí. Především se vytrácejí jména, ukazují se nepodstatná, stále se o tom snažím přesvědčit Bohunku, abych ji uklidnila, když si opakovaně stěžuje na pokračující zapomínání, hlavo pitomá! ale nedá si to vymluvit, jména jsou přece důležitá, namítá. Hlavní přece je, že jména svých drahých nezapoměla, i když pravda se často přerekne, jako by jí dvě bytosti splynuly, chce mluvit o svém muži Jendovi, ale jména se prostoupí, Jos-jenda. Napiš nám, maminko, o našem tatínkovi, prosily ji onedhy dcery, ale nenapsala nic, místo toho jim odevzdala zápisky z oněch společných deseti let, jsou v nich záznamy výletů, vlastně pouze jména míst, která navštívili, výčty jmen a počet kilometrů, které ujeli, o lásce tam nepadne ani slovo, také nic o jeho nemoci, maminko, tam není, diví se obě, netušili jsme, že je tak vážná, vysvětluje jim, není tam nic ani o jeho smrti, vždyť přišla tak nenadále, nepředvídaně, v den tatínkova úmrtí si maminka do kalendáře zapsala zkouška letních šatů. Dcery si v Sedle střídavě nahlas četly seznamy míst, která maminka s tatínkem na kolech navštívili, dokonce jednou nebo dvakrát na dvojkole, Jos-jenda ho sám sestrojil, spadli z něj, jak jinak, v téže době se v Pinkasově synagoze četla jména mrtvých, zapsaná na zdi, ale jméno Richarda Wolfa z olšanského domu mezi nimi nebylo, ačkoli

Wolf byl mezi těmi, kteří 18. odjeli s transportem AAr, č. 579, 16. 07. 1942, Praha → Terezín, AAy, č. 777, 28. 07. 1942, Terezín → Baranoviči, ale ani jména Pavly Kristové a její matky nečetli, nebyly Židovky, s Jendou, tatínkem, jezdili na výlety každou neděli, dokonce i za protektorátu, dnes 180 km, je to možné? velká únava! ani o válce v maminciných zápiscích není zmínka, jako by ani žádná nebyla, čemu se divím? vždyt' i moje maminka si do kalendáříku z roku 1942 u data atentátu na Heydricha napsala vlasy, míněno mytí vlasů. Zklamaně zápisky odložily a po návratu ze Sedla je mamince vrátily, pochopily, že jim tatínka nepřivolá, nepřiblíží, podruhé ho ztratily, cítí to skoro jako zradu a zrada to vlastně je, nic tam o něm nepíšeš, řekly jí, v Labyrintu o něm píšu, však si to přečtete, ale sama musí vědět, nebo to vskutku neví? že těch pár zmínek o jeho radách, ustavičné rýmě a technických schopnostech, víc si nepamatuje, jim sotva postačí, jejich tatínek jako by pro ni nebyl.

K duši patří určení, které roste samo sebou, praví Hérakleitos podle Stobaia v zlomku označeném B 115. A podobně i věty rostou samy sebou, odvíjejí se a zavíjejí jako nitě osudu, provazy podsvětí, někdy spějí k tušenému a obávanému konci, jindy se v jejich průběhu děj proměňuje, začne se ubírat jiným směrem, k jiným možnostem, jež se pak rozvinou v dalších větách. První věty jsou kruhové, točité, konec si přes ně podá ruku s počátkem, druhé se otevírají, jejich nit se spíš než odvíjí, teprve přede, písárka o tom, bude-li to tak či onak, nerozhoduje, při psaní má hlavu položenou v klíně předlady, babičky nebo Moiry, nebo na desce psacího stolu, svého nebo babiččina, na němž psala některé kapitoly Komédie, nebo stolu Kafkova, deska zvučí nesčetnými osudy, které se na ní, uvnitř stolu nebo pod ním odehrávají jeden přes druhý, zní nesčetnými jmény, někdy pouze jmény, budou zapomenuta, někdy už toliko pocity a jejich shluky, ale láska, láska přece zůstává, to opakovaně

hlásám, zrovna já, která mám konečky dvou z deseti prstů, které mají prostřednictvím gest v koncentraci soustředit a v meditaci usměrnit sílu deseti sefir, palec levé ruky, který v kabale odpovídá Porozumění, sefíře Bina, a prostředníček pravé, který odpovídá Lásce, sefíře Chesed, znetvořeny? Skrývám je před lidmi, ale i v pokoji, když se nade mnou naklánějí mistříčci a šeptají mi některé ze svých mouder, někdy křičí jeden přes druhého, Karel o mých znetvořených prstech věděl, prstíčkové, mějte se rádi, domlouval jim, ale oni, neklidní duchové, neposlouchají, dál se přou a zápasí, o nějakém soustředění, natož meditaci, mistře Johane, nemůže být řeč, leda tehdy, když se jmou společně vyrývat z chaosu a prázdna písmena a svazují z nich slova, pletou z vět tkaninu světa nebo koš propasti.

Svého času jsem hledala smysl ve jménu Bundschuh, když jsem se dověděla, že generál toho jména byl pohřben v hrobě, na kterém, shozená z náhrobku, nejspíš už dávno před mým zrozením, s nohama skrčenýma pod sebe, leží Chloé, a byla jsem trochu zklamaná, že znamená sandál nebo opánek, ale díky Evě Markvartové, která teď čte Červenou knihu česky i německy, je najednou všechno jinak. V poslední kapitole Liber Primus našla slovo Bundschuh, kde je přeloženo jako krpec a v Jungově textu se objevuje v souvislosti s viděním, které měl o štědrovečerní noci roku 1913. Přístup ke krystalu a připrav se v jeho světle, říká mu Elijáš, jeho zasvětitel. Kolem kamene září ohnivý věnec. Zmocňuje se mě strach, píše Jung, z toho, co vidím, hrubý krpec? nohu obra, který rozšlápne celé město? Hrubý krpec? Jak si má vykládat, že se symbol krystalu, který znamená nezměnitelný zákon události a vzniká sám ze sebe, proměnil v sprostou selskou botu, znak hrůz selské války, upalování a krvavé krutosti? Vzápětí se stane svědkem Kristova mysteria, snímání z kříže a oplakávání, dále spatří božské dítě, které drží v levé ruce bílého hada, v pravé čer-

ného, nového boha, který ovládá démony, potom uvidí Krista s černým hadem u paty kříže, posléze se mu had omotá kolem nohou a pak kolem celého těla, spoutá jej, a pojednou je jeho tvář tváří lva. Ty jsi Kristus, říká mu Salomé, slepá Elijášova dcera. Není překvapen, že má lví tvář, Leontocephalus byl přece postavou mithraických mysterií, ani se nebrání svému zbožštění, vždyť také Apuleiův Lucius, který žil po jistou dobu proměněn v osla, byl na konci v iniciačním obřadu zbožštěn, oslí srst z něj sešla a oděli ho do šatu, který zasvěcenci nazývají stolou Osiridovou. Eliáš mu pak oznámí, že se jeho dílo naplnilo, přijdou však jiné věci, nechť neúnavně hledá a věrně zapisuje, co uvidí. Jung pokračuje v psaní knihy, zapisuje, co se mu zjevuje, a vykládá svá zjevení, maluje ornamentální mandaly, obrazy duše i vesmíru. Promýšlení, Vordenken, v Červené knize stále víc převažuje nad láskou, jak tomu u něj ostatně bylo odevždy, krom onoho výjimečného okamžiku, kdy se stal Kristem a protikladné principy se v něm sjednotily. Avšak přestože tehdy pochopil, že Duch hlubiny na sebe strhl lidský osud, také ten jeho, a vede lidstvo proudem krve k mysteriu, v němž se člověk, on sám, stane oběma principy, lvem i hadem, a přestože jeho duše a duše všech dramatis personae jeho života, Emmy, matky jeho čtyř dětí, Toni Wolfové, která vystřídala Sabinu Spielreinovou a zůstala s ním až do smrti, a Sigmunda Freuda, otce, kterého symbolicky zabil, už víc než půlstoletí čichají v Hádu, ocitne se čas od času v Burghölzli, v pokoji, kde polo leží, polo sedí Sabina Spielreinová, v náručí drží dítě s velkou hlavou, Siegfrieda, odevšad se tam valí voda, už od prvního dne, vlastně od chvíle, kdy tu ruskou Židovku z okna zahlédl vystupovat z kočáru, zakolísala, se obával, že z toho setkání nevzejde nic dobrého, pokaždé se k ní brodí s botami v rukou, tentokrát vlastně jen s jednou, tss! ponožky si zase zapomněl svléct, měl za to, že Sabina kliniku dávno opustila, ale zřejmě se mýlil.

Kladla jsem otci na srdce, když šel naposled do divadla, kde čtyřicet let hrál, aby tam nezapomněl krabičku s líčidly a také zajetí pacičku, nejspíš by je tam nezapomněl, ani kdybych mu to nepřipomněla. Připadalo mi důležité, aby tam po sobě nezanechal nic, co by si mohl přivlastnit někdo jiný, herec, který v šatně D usedne na jeho místo hned vedle dveří, neřkuli démon, který by se nalíčil a za otce vydával. Přinesl tehdy z divadla také dvojce kulaté niklové brejličky beze skel, podobné brýlím Jungovým. Pokouším se vybavit si, v kterých hrách je měl na nose, už vím, v Bílé nemoci, kde hrál doktora Galéna, bylo to ještě ve Východočeském divadle v Pardubicích, kde začínal, znám ho jako Galéna jen z fotografie. To málo, co zbylo po všech jeho proměnách na jevišti, jsem uložila do skříňky Hedviky v kuchyni, fotografie, divadelní programy a kritiky, které on a potom matka shromažďovala a nalepovala do tlustého sešitu, přestala s tím po Noci s leguánem, kdy naplno propukla její nemoc, ostatně od té doby hrál už jen role o několika větvích, pouhé štěky v herecké hantýrce, jednu takovou roli vrátil. Ty věci byly pro mne podobně nedotknutelné jako Jaroslavův popel skrytý v urně a ta v šestiboké kartonové krabici a ta v Hedvice, každý jejich přesun mi připadal nebezpečný, mohly by skončit jako rozsypané fotografie, lidé i časy se pomíchali, a z jejich změti by se už nedal složit celistvý hmatatelný obraz, stejně jako se takový obraz marně pokouším vyjádřit slovy v románech, nevyjadřujte se! radila mi, či spíš přikazovala ve snu doktorka Krausová, zjevně byla se mnou nespokojena, možná hlavně proto, že jsem od ní před dvěma nebo už třemi lety odešla k doktoru Zajícovi, o nějakém celistvém obraze složeném z věcí, ale ani z románových vět nemůže být ovšem řeč, ačkoli otce vyvolávám a oživuji už poněkolikáté, stejně se opakovaně snažím oživit ostatní blízké i vzdálené, po nichž zbylo ještě míň věcí nebo žádné, nebo po nich žádnou věc nemám. Nevyjadřovat se, nevyvolávat!? Nevzpomínám si,

kdy jsem kovovou krabičku s líčidly naposled otevřela, jestli vůbec kdy, a popravdě, téměř jsem se bála, když mě Eva Markvartová po společném obědě poprosila, abych jí krabičku ukázala, že ji v Hedvice třeba nenajdu, zapomněla jsem na ni, a propadla se proto do prázdna, jež zeje nejen pod stolem, kde umřel Karel, a pod gaučem, na němž umíral Jaroslav, a na dalších místech, sotva na ně pomyslím, ale právě i v kuchyni pod Hedvikou, dlouho nevyvolané předměty v jejím nitru, které je zároveň propadlištěm, nenávratně mizí, a ještě ve chvíli, kdy jsem otcovu krabičku s líčidly držela v ruku, překvapena, že jsem ji našla, nebyla jsem si jista, jestli v ní něco zůstalo, a byla jsem ráda, že krabičku neotvírám já, ale Eva, která mého otce nezažila, a s údivem jsem sledovala, s jakou samozřejmostí, byť s něhou si konečkem ukazováčku barvu po barvě nanáší na hřbet ruky a prohlíží si je, přes stůl ke mně dolétl obláček důvěrně známé, a přitom záhadné vůně, ani po tolika letech nevyvanula, zkouší také dvě tužky s uzávěrem, z nichž se dají, jak mi ukazuje, důmyslným mechanismem vysunout tyčinky s dalšími barvami, tmavozelenou a tmavomodrou, ani ty nevyschly, podává mi brejličky, nasad' si je! Bez váhání se chopí i zaječí pacičky, zrzavé od pudru, také ta dosud omamně voní, na rozdíl od té druhé, která leží v zásuvce psacího stolu, a od té, kterou Eva objevila mezi spoustou věcí na chýnovské půdě, buď to byla táž, nebo to byl její předobraz, přejede si bříškem pacičky po tváři a usměje se na mě, kde je konec zajíci, kterému řezník nebo lovec pacičky po smrti usekl, snad už před první světovou válkou, kdy se po vlastech českých na žebříňáku jako na káře Thespidově kodrcala Hodrova divadelní společnost, než se pak za války sloučila v Ostravě s početnější společností Frýdovou, vyjadřuji se, paní doktorko, vám navzdory, i když to nepokládáte za správné, zřejmě to považujete za projev mé nemoci, vyvolávám toho dávného zajíce, v jehož pacičkách, prosycených vůní pudru a mého otce, nalézám ztracený čas.

Když jsem krabičku s líčidly ukládala zpátky do Hedviky, padl mi zrak jako pokaždé, když dvířka otevřu, na krabici s popelem, dotkla jsem se všech jejích stěn a ujistila se, že se jedná o šestistěň, ouha, zapomněla jsem připočítat dolní a horní stěnu, o šestiboký hranol tvořený 8 stěnami, 12 vrcholy, 18 hranami, v takovém útvaru přechovávám to, co před devíti lety zbylo z Jaroslava. Nedívím se Karlovi, že v posledních chvílích hledal klíč k pochopení své situace v geometrickém vzoru koberce ve svém pokoji, sice pouze dvojrozměrném, přesto však složitým, obtížně popsatelném. Copak se podobně jako on domnívám, že když určím tvar krabice nebo když do detailů poznám koberec gabeň, který mi před čtrnácti dny prodal pan Palacka v obchodě na rohu Vinohradské a Blanické ulice, vzor koberce tvoří střídající se barevné pruhy a čtverce, do nichž jsou vetkané drobné bílé obdélníčky a tmavé větvičky, vyhnu se údělu svých blízkých i vzdálených? Až uprostřed noci si uvědomím, že je právě výroční noc Jaroslavovy smrti, noc ze 7. na 8. května. Člověk se pravidelných útvarů kolem sebe chytá, když je v ohrožení, nezřídka bezprostředně před tím, než bude odvržen, zabalen, smotán jako klubko, svinut jako koberec, odhozen jako míč, z něhož ulétla duše a splaskl, rozptýlen jako popel tety Emilky na olšanské louce, vysypán do důlku na zbraslavském Havlíně jako popel Karlův, nasypán do kruhové kovové nádoby, vložené do obalu ve tvaru šestibokého hranolu a v něm uložené ve skříňce v kuchyni jako popel Jaroslavův. Každá nepravidelnost, neuspořádanost člověka zneklidňuje a ponouká hledat v ní skrytou pravidelnost, vzor, symetrii nebo kombinaci různých symetrií. Skutečnost je symetriemi doslova protkaná, podléhají jí dokonce i černé díry, ach, černé díry, vzdychne Bohunka, posledně se jí rozbilo sluchadlo, a používáme proto při rozmluvě a čtení jednoduchý přístroj, hadičku s trychtýřem, stejný jsem v dětství sestrojila babičce, teprve po jistém zdráhání a zjevně s nedůvěrou si

Bohunka vsunula do ucha konec hadičky, do trychtýře na druhém konci hadičky mluvím, výraz černá díra ji už dlouho vzrušuje a zároveň v ní budí nejasnou úzkost, ale zrovna tak se ve světě významně uplatňuje i asymetrie, přečtu slovo se zvláštním důrazem, jistě, asymetrie, jak by ne, opakuje nejistě, jako by se na to slovo rozpomněla, ve tváři se jí objeví napětí, rozbitá symetrie, pokračuji, se objevuje všude tam, kde působí turbulence, neklid, démoni, cože? zamračí se, patrně mou lest propašovat do Wadeova textu slovo odjinud, prohlédla, a to má hluboké kosmologické důsledky. Nejsi unavená? přeruší mě a vyjme si z ucha konec hadičky, zřejmě o těch důsledcích nechce nic slyšet.

Pozor, dej pozor! Ta žena, která leží v noční košili v popředí, se může v příští chvíli, pokud ji někdo nezastaví, dotknout planoucí pochodní rozevřené obří knihy, která ji tíží na prsou, z knihy právě vyskakuje kůň s rytířem v plné zbroji, v kterého se proměnil knižní mol, to on má zřejmě na svědomí zkázu knihovny, už se započala, z polic se řítí knihy, ženě leží na prsou vlastně celá knihovna, do jejíhož interiéru se stránka knihy prohloubila, mistr Huptych si v podobných hříčkách libuje, v levé ruce zvedá žena přesýpací hodiny, které zkoumá učená sova s kulatými brejličkami na očích, patřícími Mámení nebo doktoru Galénovi, nebo doktoru Jungovi, za podstavec jí slouží kniha s titulem Association, pozor na ten titul! pozor na tu figuru! svede, omámí, zahubí v temném lese, nápis se vzhledem k divákovi nachází vzhůru nohama, chci-li nápis přečíst nebo vidět drobné postavičky a detaily, musím kalendář převrátit a chopit se lupy, v herecké lóži, kde jsem jako dítě sedávala, se tísni zvířata, kdo se za ně převlékl? ve středu rynku se nachází bezhlavá zrůda s tváří na břichu, balancuje na noze rozevřenou knihou, v pravici svírá vítězoslavně brk, chystá se psát nebo psát zrovna přestala, tvář vousatého staří-

ka, krácejícího o holi, na zádech s nůši plnou knih, se nápadně podobá Zdeňku Neubauerovi, nebo to sám Sidonius je, ti všichni, sotva jsem je vyvolala, se hrnou do mé knihy a dá se tušit, že sotva se ze změny, kterou při přechodu z jednoho světa do jiného zažili, vzpamatují, budou se domáhat svého místa a vlastního slova, zažeň je, dokud je čas, zažeň je! zahrnou mě nadávkami, když jim nevyhovím, povalí mě, budou do mě kopat, přitisknou mě k zemi obrovskou knihou, ti všichni, kteří tu píšou, čtou, diskutují a kterým jako v ostatních měsících roku asistuje smrt, byť jen v podobě lebky, která stojí na stole Williama Shakespeara, jehož hlavu mistr Kalendáře nasadil na neúměrně menší tělo Francise Bacona, docela nahoře, takřka v provazišti stojí s vavřínovým věncem na hlavě a s Komedií v ruce tři Dantové a vpravo od nich tři Petrarkové v cípatém čepci, vidím desítky dalších, jejichž tvář nebo larva, jak by se vyjádřil Komenský, jsou mi v různé míře povědomé, poutníka labyrintem tu však nikde nevidím, buď už odtud odešel, nebo zkázu bibliotéky a konec knih pozoruje odněkud shora, většinou přítomných nedokážu přiřadit jména, přesto je přetahuji do svého světa, nebo se mýlím a oni vtahují mě do toho svého, na jeviště se sbíhavou perspektivou? vzadu, nebezpečně blízko úběžníku sedí čtenářka, maličká Bohuslava Rajska, sotva ožili, začali se jmenovaní i bezejmenní shlukovat a reptat, jen filosof, už s prázdnou nůšou, dál kráčí po točně světa, netuší, že na místě, nebo mu to nevádí, zvířata z herecké lóže, vepředu opička podobná babičce, když si v kuchyni četla v Ottově slovníku naučném, zdivočelí koně a bachyně, na níž hlavou k ocasu sedí Dottore s černými brejličkami na nose, a další učenci nebo hlupáci, kteří se za učené vydávají, ti všichni, sotva na ně pohlédnu, ožívají jako sochy v dětské hře, hrozí, že společnými silami mě porazí a zavalí mou vlastní nekonečnou knihou, změny a neshody patří přece ke světu, skrze ně se děje moudrý záměr, uklidňuji sama sebe, mnohost je přece zjevením jednoho světa.

Sotva ta slova délského potápěče k Hérakleitově řeči vyslovím, rozprchnou se, učená havěť je rázem ta tam, zřejmě se poschovávala po nespočetných koutech rozlehlého hlediště a vzadu v lóžích, odkud je slyšet hihňání lechtaných múz nebo nymf, plac je najednou prázdný, jak byl, než na něm mistr Huptych začal shromažďovat a rozmisťovat květnové figury, naposled tam posadil muže s tváří J. V. Sládka a mocnými kníry Franze Josefa, vpravo nad něj umístil nahou Múzu držící na řetízku koníka, který se snaží básníkovi sužovanému nesnesitelnými bolestmi vyskočit z hlavy, Pegásek hrabe předníma nohama ve vzduchu, ale zadkem dosud vězí v hlavě, ta žena by mohla být sama Mája nebo Květena, na scéně zůstaly povalené pultíky, stoly, převrácená křesla a všude poházené a potrhané knihy, lebky, přesýpací hodiny, řetězy, řetízky a okovy, postroje, soška nahého Davidka a busta Pallas Athény, filosofova nůše, už prázdná, ale i tyto věci tam budou pouze do chvíle, než je odklidí rekvizitář Leoš Hanzl. A přece tam někdo zůstal, Bohumila, ne, Bohuslava, tak byla zabraná do četby Amerlingovy Květomluvy, číst, ach, kdybych tak mohla číst! vzdychá Bohunka, ani nepostřehla, co se kolem děje, i čtenářka se nyní vzdaluje, je menší a menší a někde za jevištěm nebo za obrazem vtáhne čtenářku i s knihou trychtýř nekonečna.

Když jsem ve skřínce Hedvice zkoumala tvar krabice, jejíž obsah nikdy neuvidím, a ani netoužím vidět, chvíle, kdy jsem byla svědkem toho, jak zřízenec převlečený za kněze nabíral lopatkou to, co zbylo z Karla, sypal na trávník a potom skrápěl z hadice, byla snad nejtěžší v mém životě, málem jsem v tom okamžiku zaštkala, jistě nejen z lítosti nad Karlovým životem, který se právě před mýma očima doslova rozplýval v nicotu, do té chvíle jako by stále ještě existovala nějaká naděje, ale patrně jsem plakala i z lítosti nad sebou, jak říká Johan. Přehrabovala jsem se v památkách po otci, už několikátý den je mám vylo-

žené na stole v kuchyni, objevily se tam i památky po babičce, matce a Emilce, nakonec bylo na stole všeho tak mnoho, že jsem nechápala, jak se tohle všechno mohlo do skříňky s dvěma přihrádkami vejít, snad se to vynořilo z mnohem hlubšího prostoru pod Hedvikou, kam se památek vejde nekonečně mnoho a mnoho jich tam navždy mizí. Začala jsem nahlížet do desek s dopisy a dalšími písemnostmi, otevřela krabici s matčinými kalendářiky asi za třicet pět let, zprvu měly kožené, od padesátých let umělohmotné destičky, v ruce se mi ocitly křestní listy a oznámení o smrti praprarodičů, které jsem nepoznala, a několik plakátů z pardubických koncertů, na nichž po první válce zpívala a hrála na harfu mladá babička, a potom také plakát z ochotnického divadla ve Strašnicích, kde už jako matka dvou dcer, opuštěná dědečkem, který měl jinou představu o rodinném životě i výchově dcer, moje nezvladatelná matka posléze skončila v penzionátě, hrála babička titulní roli v představení Babička s dětmi na zámku, našla jsem tam také svoje dopisy rodičům z letních táborů a pár pohledů z pozdější doby, z rozpadajícího se, nadvakrát složeného papírku vypadl můj mléčný zoubek a kroužek zlatých vlásků, které si maminka schovávala, a pak se objevil časopis Československá gynaekologie, který u příležitosti dědečkových šedesátin v únoru 1957 uveřejnil jeho bibliografii, v prvním článku z roku 1923 se dědeček zabývá Kiellandovými nebo také vysokými kleštěmi, které se používají při porodu, dědeček je zřejmě použil při porodu Bohunčiny prvorozené dcery, v posledním článku z roku 1955 se věnuje depistázi ženské rakoviny v ČSR. Bylo tam bylo také několik lístků, které matka psala babičce v době, kdy už byla babička úplně hluchá, a také dopis, v němž sestře Emilce píše v létě z chaty pod Blaníkem o nesnesitelných bolestech hlavy, jejichž původ lékaři rozpoznají teprve v listopadu, šest neděl před její smrtí, jen Neurol jí od bolesti na chvíli uleví, postrádá tam HOLČÍČKU, a tu mi znovu přišlo zvláštní, jak málo po

všech těch bytostech, jejich toužení a soužení zůstalo a posléze nezůstane ani to, hlubina Hedvika je pohltí a víckrát nevydá, víckrát ne, protože pro nikoho jiného po mně už nebude mít smysl ty doklady životů schraňovat, vlastně ani pro mě už teď to nemá valný smysl. Několik dopisů, které babičku a matku neukazovaly v nejlepším světle, jsem rovnou roztrhala, byl to akt z milosti, babička by jej možná schválila, zato by určitě nebyla spokojena s tím, jak zacházím s jejími vzpomínkami na dětství a mládí v rodných Pardubicích, nazvanými Zamyšlení v Hronovické ulici, na její časnou, žel krátkou hudební slávu, že si v nich s obdivem nečtu, a ukládám je zpátky do desek, přitom s přeházenými stránkami z různých verzí, psaných jejím zajímavým a vpravdě ušlechtilým rukopisem a vytříbeným stylem, stále totiž s psaním začínala, ale nikdy nedospěla na konec, který by představoval nešťastný sňatek s dědečkem, znovu a znovu začínala o té době s nevelkými obměnami psát, snad psala v naději, že i pozdější dobu dokáže jednou popsat v podobném tónu, uvěří, že idyla, v jejímž duchu líčí své mládí, bude i potom pokračovat, jenže idyla skončila a na tom místě se vždycky zadrhla. Možná však ani neměla v úmyslu pokračovat, ostatně i předchozí život byl idylický toliko v jejích psaných vzpomínkách, a právě ten nesoulad jejího vyprávění se skutečností, jak jsem si v té době skutečnost představovala, mi byl už tenkrát, když jsem vzpomínky poprvé četla, proti mysli, a pokoušela jsem se babičku, jako později Bohunku, přimět, aby byla pravdivější. Čas od času, když mi babička o svém životě vyprávěla, seděly jsme u stolku, na kterém své vzpomínky psala a který teď stojí v mém pokoji, a pily čaj zlatá směs z tmavomodrých hrníčků se zlatou obroučkou, se jejím vyprávěním mihly temnější události nebo podivné detaily, chtěla jsem se dovědět víc, naléhala jsem, někdy i k její nelibosti, zmlkala, do písemné podoby však nepronikl ani stínek, svůj pohled na ten čas bránila, podobně jako Bohunka ve svých

vzpomínkách, v žádné z verzí Zamyšlení vznikajících v době, kdy v textilním skladu v Hloubětíně do pozdního věku, takřka do osmdesáti let, přepočítávala v krabicích dámské prádlo, pro některé krabice musela vylézt po žebříku až ke stropu, snést je z regálů, opatrně rozvázat provázek, aby se nezaузloval, přepočítat silonová kombiné, Ctibora 1. jak., b. růžová, 20 ks, b. zelená, 30 ks, manko: 1 růžové, atd., znovu krabici převázat a uložit zpátky, na druhou stranu lístku, který jsem našla v Ottově slovníku, si červenou propiskou poznamenala Kafka barbarství – technika, str. 41, své pojetí skutečnosti neopustila.

Scéna je prázdná, učenci Května, zahnaní kterousi z mých vět, vyklidili pole následujícímu měsíci předčasně, postavy Června se zatím tísní za jevištěm, v přítmí oné malé místnosti, kde se prý zdržuje duch, který se oblažuje ohavnostmi a spouští se na prsty, čekají na pokyn inspicienta, na obrat v ději, nebo spíš na obrácení listu ve scénáři. Když zvednu zrak, vidím, že jeden ze tří Dantů hřaduje dál na horním okraji zadní kulisy, svou knihu dál tiskne k hrudi, *Lo duca ed io per quel cammino ascoso, recituje z paměti, entrammo, a ritornar nel chiaro mondo, poznávám pasáž, v níž Vergil s básníkem zpět na svět jasný jdou, Vergil první, on druhý, výš se berou, io mi volsi a man destra, e posi mente, podle Osipa Mandelštama je Komedie jediná souvislá a nedílná strofa, nebo spíš krystalografický útvar, v němž se křížují a jež protínají skrz naskrz výboje morfogenetické posedlosti, třináctitisícíhran, schovával rukopis Rozpravy o Dantovi spolu se svými básněmi v holince v předsíni, a jak si Květen, který mistr Huptych pojal jako barokní scénu, zatím prázdnou, s lupou prohlížím, vidím, že úplně vzadu, tam, kde se kulisa před několika dny rozestoupila a prohloubila v trychtýř a potom zase rychle semkla, uvízl cíp z dlouhé sukně Bohuslavy Rajske, chvíli jím tehdy trhala, ale když látka těsných šatů po Marii, první ženě Čelakovského, té jím milovanější,*

nepovolila a vír ji strhával dolů, vysvlékla se z nich, v povětrí dosud poletují pírká z křídel múz a také útržky stránek a lístků, které psala matka už zcela hluché babičce, později byla babička i slepá, z jednotlivých slov nebo pouhých slabik už je obtížné, ne-li nemožné usuzovat na celek, na větu, natož na životní příběh, ten je ztracen nebo znetvořen, che porta il ciel, pramálo společného má s pravdou, kterou se při psaní zaštiťuje Bohunka, VERITAS, velký nápis tohoto znění přede mnou vyvstane, když odcházím od Jankovičových směrem k Olbrachtově ulici, zatímco na cestě k nim, když přicházím z ulice Antala Staška, mójím zchátralou restauraci POKROK, per un pertugio tondo, Milan Jankovič právě dopsal studii o Hrabalových dlouhých větách, možná časem napíše i o těch mých, jednou, ještě v době, kdy jsem cestu do Krčské k doktoru Zajícovi a k Milanovi, kde první ordinuje a druhý naproti bydlí, dobře neznala, jsem z podchodu na Budějovickém náměstí vystoupila omylem na opačné straně a nasedla do autobusu, který přijel ke Krčské z druhé strany, s úžasem jsem hleděla na proměněné místo. Nedávno se Milan v kuchyni rychle sehnul pro prázdnou krabici od mléka, která mu vyklouzla z ruky, v obavě, že by z ní krapítek mléka mohl vytéci na podlahu, nebo aby se, kdyby tam ležela o zlomek okamžiku déle, nepropadla do nebytí, ani nápis VERITAS, přesněji BUREAU VERITAS mi tehdy nenapověděl, kde se nalézám, Milan upadl a poranil si, jak už to bývá, právě nemocnou nohu, ze zákulisí slyším zpěv, poznávám babiččin hlas, někdy v létě se ozýval z lesa nad chatou, už byl málo zvučný a přeskakoval, doba pardubických koncertů dávno minula a ze čtyřiceti čtyř strun harfy, kterou zhotovil mistr Alois Červenka v roce 1912, už tehdy v padesátých letech několik chybělo. Která z babiččiných podob vyjde na scénu? Dívka s copy držící v rukou Thákurova Zahradníka, kterou v altánku, tak vznešeně se říkalo kůlně na dvoře domu v Hronovické ulici, sváděl nedočkavý dědeček,

nebo koncertní umělkyně Vlasta Kuchynková, která snila o Národním divadle, nebo žena záhy zavržená manželem a jednu dobu i dcerami, nebo babička, která každý večer přicházela a četla mně a bratrovi v olšanském pokoji Krásu nesmírnou, nebo hluchá dělnice, kterou se stala na stará kolena, nikdy si na svůj osud nepostěžovala, nebo matka, která o sedmnáct let přežila svou dceru, tu milovanější a krásnější. Několik poděkování za kondolence, jež psala na třináctihranném stolku v kuchyni v bytě na Lobkovicově, tehdy Čapajevově náměstí, se v nečistopisech zachovalo v Hedvice, jsou to učiněné literární skvosty. Anebo vyjde znenáviděná máti, kterou druhá dcera, ta, co jí zbyla, vláčela jednou za vlasy po kuchyni, doznala se mi k tomu, ale nezachránilo ji to před ztrátou řeči, ochrnutím na půli těla a nekonečnými útrapami, per un pertugio tondo. Nebo se budu sklánět nad ubohou bytostí, ve kterou se umírající babička změnila v Kubelíkově ulici, chystala se vycucat a pozřít můj malíček, kam má jít, kam mám jít, já? ptala se dokola, kam má jít ona, já, my? nebo mi skočí do nůše na zádech, kterou mi onehdy ve snu přenechal Zdeněk Neubauer?

Teprve pak poeta laureatus zmizel, zřejmě až když se rozpomněl na ztracený verš, pokaždé když došel k tomu místu, ho verš per un pertugio tondo, okrouhlým otvorem, průrvou skály vymrštil z pekla do očištěnce, pokud ho tam nevynesl jakýsi filosofický výtah, e quindi uscimmo a riveder le stelle, tu vyšli jsme a spatřili zas hvězdy, nebo nebyl pouze vytažen do provozistiště, ještě chvíli ke mně odtamtud shora sem tam dolétl nějaký verš, ma quia morta poesia risurga, o sante Muse, poique vostro sono, povstaň, poezie, váš, Múzy svaté, jsem, hřbet starého italského vydání, do něhož nahlížím, dávno odchlíplý, definitivně odpadl, kniha se prve rozevřela právě na konci XXXIV. zpěvu Pekla. Zvláštní, až dosud jsem byla přesvědčena, že mají všechny tři části stejný počet zpěvů, 33, krystalický

útvár se tedy vyznačuje drobnou asymetrií, a to zrovna v místě, kudy vede cesta z jednoho světa v druhý. Veritas, ach ano, veritas! Bohunka se raduje, že to latinské slovo, které zazní, když jí vyprávím o návštěvě u Jankovičových a líčím cestu od nich, zase slyší, latina se jí v hlavě už nevyořuje jako jednu dobu, už je to pryč, několik týdnů teď poslouchala Der rotte Ritter, červený rytíř je Parzival, byla tím obsáhlým Muschgovým románem přímo unesena, všemi těmi nespočetnými bájemi, ohromným množstvím podrobností, nyní začala poslouchat Der Mann ohne Eigenschaft, to ovšem je něco úplně jiného, posmutní, uvědomuje si, že to bude zabíračka, jak by se vyjádřil Joska, ale chce to podstoupit, už jednou s poslechem Musilova románu začala, ale na desce byla vada, skoro na začátku se zadržela, snad jí tentokrát z knihovny poslali nepoškozenou desku. Seznam knih, které kdysi četla a které si chce připomenout, se netečí, spíš jako by se rozrůstal, všechno přitom trpělivě vyslechne až do konce, pouze výjimečně kousek přeskočí nebo nahrávku odloží, vždyť už má jen to, pak rychle dodá, a ještě své drahé, to je samozřejmé, a pak, snad na potvrzení svých slov a aby si procvičila paměť, začne je vyjmenovávat, Míšenka a Bohunka, Kristinka a Viktor, sestřenice Miluška, kterou teď čeká velká operace, Jarek, její muž, by nepřežil, kdyby se s ní něco stalo, stoletá Natuška, další sestřenice, a Alenka, také sestřenice, každou druhou neděli volá z Kanady, ale tentokrát se kdovíproč neozvala, jsou velká rodina. A Joska? Ten je přece v jiný přihrádce. Nechápe, proč se jí ve snu nikdy neukáže, jen jednou jedenkrát ho zahlédla, jeho záda, šel po schodech nahoru, ostatně jak by ho mohla vidět, když teď žádné sny nemá, nebo si je nepamatuje. Onehdy narazila na fotografii, podívej, jste na ní oba, Karel a ty, mohlo to být, když dávali Joskovi v Rytířském sále státní cenu, říká, oba jste tam pěkně, mladí, to sotva, namítám, ačkoli jsem se zařekla, že už jí nebudu odporovat, vždycky ji tím trochu

rozladím, poeta laureatus má ústa pootevřená ve tvaru o, cosi vykládá a gestikuluje, váš, Múzy svaté, vždycky byl, Bohunka s nakadeřenými vlasy se na něj s láskou dívá, mám však dojem, že to muselo být jindy, možná před lety v Lounech, na vernisáži koláží Emila Juliše, ale neříkám nic.

Stín následuje noc, ta, která mi navléká těsnou vestu, dar od Pallas Athény, která bedlivě sleduje mou den po dni přibývajících tkaninu, ačkoli se nepokouším ji ani Arachné v tkaní překonat, kolem krku mi omotává nekonečnou šálu, kterou ve dne pletla, v noci párala šílená matka Manuely Volfové, ráno přiskočí duch služebník jménem Argofan, snad má jméno od Arga, toho, který za pomoci Athény postavil loď Iásonovi pro jeho výpravu za zlatým rounem, nebo od toho stookého hlídače střežícího Ió, která se zalíbila Diovi a žárliví Héra ji proměnila v bělostnou krávu, Hermes, ten, jenž běhá hned sem, hned tam, přestrojen za pastýře, uspal hrou na flétnu všechny Argovy oči, pak mu usekl hlavu a Ió vysvobodil, Héra potom Argovými očima vyzdobila peří ptáka, který jí byl zasvěcen, jeho tři nebo jen dvě pera, která přivezl tatínek z legií, stojí dosud ve váze v rohu u dveří Bohuncina pokoje, když jsem se je před dvěma roky chystala při úklidu vyhodit, už se rozpadají, zděšena mě zadržela, ne, ne! jako by byla vytržená z tatínkových křídel, už tehdy vytušila nebezpečí, které nejen Joskovi, ale i jí ode mne hrozí. Nebo má Argofan jméno od psa jménem Argos, loveckého psa Odysseova, ležel v hnoji zavržen, když pán byl z domova vzdálen, na těle měl spoustu klíš'at, avšak on jediný po dvaceti letech poznal, že Odysseus je nablízku. Trpká je ta Homérova báj, vzpomenu-li si, že pes Filip, kterému jsem po léta pokládala na zem misku se žrádlem, které mu otec připravoval, aby jednou, až on nebude, pes neodmítal žrát, ale když potom otec ulehl a chystal se k dlouhé cestě, k němu nešel, ani když ho volal, nepoznal ho, nebo spíš se k němu neznal, číchal

z něj podsvětí. Zda si tenkrát otec s hořkostí nevzpomněl na svého prvního psa, Žeryka nebo Jorika, který se zamiloval do řezníka, lépe mu voněl, a ze dne na den otce opustil? Dnes v noci, ačkoli jsem uléhala Athéninou vestou a šálou spoutaná jako obvykle, jsem se dvakrát vzbudila, pokud to byl spánek a ne hluboký bdělý stav, ve kterém se v noci nalézají praví jogíni, také Johan, když ho při odpoledním představení navštívím v jeho šatně na II. galerii, bývá nevyspalý a zívá, podvkrát se mi v temnotě zavřených očí objevilo světlo, obzírala jsem prostor, ne větší než můj pokoj, byl prázdný a zalávalo ho světlo, jasná prázdnota nebo temný jas však v sobě neměly nic znepokojivého, přebývala jsem v něm jako jeho součást i pozorovatel, aniž jsem pak postřehla, kdy tento stav opět přešel v spaní, v sen, jímž snad je i život ten, ve snu jsem odpovídala na otázky, zmáčené šaty, které jsem měla na sobě, mi tazatelé nedovolili svléct dřív, než jsem jim na všechny otázky odpověděla, jedna se týkala příčiny astmatu, zřejmě proto, že jsem o psychických příčinách té nemoci den předtím četla v knize lékaře a alchymisty Michaela Maiera *Atalanta fugiens*. Ve zkoušce jsem uspěla a po dvou pokusech, při nichž se žebřík, zřejmě špatně opřený a upevněný a nápadně podobný vysokému a velmi úzkému žebříku, který v Červnu přistavil mistr Huptych k bustě Komenského a který končí v jedné z temných čtvercových očních v tváři učitele národů, se mnou zřítíl, ale napotřetí jsem po žebříku vyšplhala do okna obydlí, kde mě očekával otec.

Oslepil mistr Huptych Komenského pouze z rozmaru, z okamžitého nápadu, nebo mu zastřel oči podobně jako Všudybud s Mámením, kteří poutníkovi nasadili brýle, jimiž měl vidět, co chtějí oni, aby viděl, a nevidět, co vskutku jest? Chtěl tím vyjádřit, že byl učitel národů slepý, když uvěřil Drabíkovým věštbám? Nebo ho napadlo připodobnit ho k slepému Homé-

rovi nebo k Fíneovi, věštci, kterého oslepili bohové, jimž se nelíbilo, že příliš přesně předpovídá budoucí události? Poslali na něj také dvě harpyje, aby ho sužovaly, kálely mu na pokrmy, až ho pak jich zbavili synové Boreovi, dvojčata, bělovlasý Kalais a rudovlasý Zetés, účastníci výpravy Argonautů na Kolchidu, okřídlení stejně jako ony, pronásledovali harpyje vzduchem a přes moře. Podle alchymisty Michaela Maiera nejsou harpyje nic jiného než porušující síra, která je Boreovými syny odháněna, z nedokonalého stavu a škodlivé prchavosti se stává dokonalou, čemuž by odpovídal i vysoký a velmi úzký žebřík končící v důlku oka, Žebřík filosofů, jehož stupně značí fáze Velkého Díla a zároveň adepta nebezpečnou a nejistou cestu. Fíneus to také byl, kdo Argonauty varoval před Simplé-gadami a poradil jim, jak ty dvě skály, které střeží vchod na Bospor a každou proplouvající loď srazí a rozdrtí, oklamat, plavci vypustili nejdřív holubici nebo volavku, aby letěla před lodí, a jakmile skály uštíply ptáku ocasní péra a znovu se rozestoupily, rychle mezi nimi s pomocí Athény a Orfeovy lry propluli. Nebo mistr Huptych naráží na Oidipa, který se sám oslepil, když se od slepého Teiresia dověděl, že zavraždil otce neznaného a za manželku nevědomky pojal vlastní matku, když pochopil svou vinu? Nebo mistr Huptych zakryl Komen-skému oči černými čtverečky, jako se to dělá zločincům, aby zůstali anonymní, dokud se neprokáže jejich vina? Asociace jedna druhou stíhá, myšlenka myšlenkou umírá, hlavu opírám o ruku, ještě ve mně doznívá zážitek z včerejšího čtení Bohunčina Labyrintu, který už je v korektuře, četla jsem jí Mládí, jak se první část nazývá, potřetí, nebo dokonce počtvrté, s větším sebezapřením než dřív, které mohlo být z mého přednesu patrné, ale zdá se, že si ničeho nevšimla. Po třech hodinách, kdy jsem dospěla na konec první části, která graduje poznáním, že sdílí kancelář s pankráckým katem, načež následuje scéna, kdy se líbá na rozloučenou s Modrým, v poslední větě pak

lakonicky oznamuje, že Jenda 21. 7. 1951 zemřel. Po dlouhém nepohodlném sezení na kraji gauče a s tělem nachýleným ke mně jí zdřevěněly údy, ztěžka vstává, ale viditelně je spokojena, děkuje, několikrát, to víš, sama si to přečíst nemůžu, jsem už dočista slepá, a když potom v pár větách shrnu příběh, v němž je obětí i viníkem, jaká vina? diví se, vždyť píšeš, že jste se líbali, mávne rukou, nic víc přece nebylo, ale dcery by chtěly číst o tvé lásce k jejich tatínkovi, kterého téměř neznaly, vrtí hlavou, nebojíš se, že je to bude bolet? proč by? píšu, co je pravda, tak to prostě bylo, zatínám do ní pařát, ale necítí ho, jen Richardovo řinčení zbrojí ji čas od času vyvede z rovnováhy, musí si pak na noc vzít Stilnox, aby usnula, včera taky, ale stačí jí čtvrtička, drobek.

Fotografie Emila Juliše visí téměř u stropu v zadní části kuchyně, kde obklopena obrázky svých blízkých jím a někdy piji kávu s Evou Markvartovou, visí tu také stará zjizvená fotografie Hodrovy divadelní společnosti, otec je na ní přítomen v břiše své matky trůnící uprostřed, a také tmavá silueta profilu Adrieny Šimotové z pozvánky na výstavu nazvanou Holanovým veršem A je takové ticho..., která se konala před dvěma lety v Osíku u Litomyšle, kde jsme byly s Vojtěškou Vlčkovou, teprve nedávno jsem na zed' pověsila fotografii matky, zvětšený snímek z občanského průkazu, je na něm krásná a mladá, Emilova tvář zarůstá bující, nikdy nekvetoucí jedovatou Syngonií, proměnila se ve tvář zeleného muže, symbolu plodivé přírodní síly, dobré i zlé, démona vegetace, Chidra, tajemného vnitřního mistra v islámu. Emilovou horou Qáf byla Ranská hora, na kterou jsme jím vedeni kdysi s Karlem vystoupili, kolem nás vzlétali vzduchoplavci, úbočí byla posetá jejich kostmi a troskami strojů, založila jsem si Emilovu báseň o hoře hřbetem odpadlým od vydání La Divina Commedia z roku 1913, když jsem Nevyhnutelnosti, výbor z Emilových básní, mimoděk

stiskla, praskl jako suchá větev. Básník vstal před lety z černé jámy nebo propasti po zbořeném Mostu jako duch země, světélkoval a z hrudi mu vylétali ptáci, po tom, co vychrlil své básnické dílo, zmlkl, nebo spíš jeho hlas zanikl v hluku a vřavě světa, teď mu ústa spoutaly podsvětní šlahouny. Podobně jako zarůstá jeho tvář na fotografii, zarůstá i jeho obraz v mé paměti, ačkoli mu mezi mými přáteli patřilo jedno z nejvýznamnějších míst a vedle Adrieny byl nejlepším čtenářem mých románů. Nemám zatím sílu znovu číst nádherné dopisy, které mi ze svého lounského vyhnanství psal a které jsem nevydala k zveřejnění, hlavně proto, že z mých odpovědí zůstalo, jak mi prozradil Honza Šulc, torzo, pár dopisů, přitom nebyl důvod, aby je někdo zničil, neobsahovaly nic, co by někoho z pozůstalých mohlo zraňovat, teď, když zemřela i Emilova žena Vilma, už rozhodně nikoho. Divadlem, které se po konci představení vyprazdňovalo, se šířila zpráva, že se tu objevil Emil Juliš, prý se nalézá v některé z lóží, a ačkoli mnozí diváci nevěděli, že kdy básník toho jména žil, natož že umřel, chtěli ho spatřit, jeho strážci však k němu nikoho nepouštějí, proslýchalo se, že je šílený, ale možná se tím mínilo, že je divný, byl mrtvý a vrátil se, zelený muž je ostatně také alegorií Kristova zmrtvýchvstání. Napadlo mě, jestli se spíš než o Emila nejedná o jeho syna, kterého Emil spatřil až asi padesátiletého a který má stejné jméno, přesto jsem lóže jednu po druhé obcházela v naději, že je to on, a věřila, že mě k němu jeho strážci pustí, byli jsme si s Emilem blízcí, když přijel z Loun, spával v Karlově pokoji, Karel se uchyloval na gauč do kuchyně, v povlečení, když jsem ho po Emilově odchodu svlékala, zbyla pokaždé hořká cizí vůně, podobná vůni starých smokvoní. A pak jsem ho uviděla, seděl v salonku za lóží, obklopen několika nad něj se naklánějícími lidmi, čekala jsem, až se na mě podívá, a když konečně zvedl hlavu, neobjevil se mu v očích sebemenší náznak poznání, snad se, sužován neuhasitelnou žízňí, napil z Léthé, pomyslela jsem

si, proto mě nepoznal, přesto jsem se cítila zhrzená, vždyť jsem to byla já, kdo ho ve snu vyvedl z podsvětí.

Vstává s tělem rozlámaným jako každé ráno po mnoho let, co spí na spartakiádním lehátku v komoře, obklopen Johnovými obrazy, nejbliž se nalézá Zima, je k němu obrácena rubem, ale přítomnost tří tmavých chlumů na bílé planině vnímá ostře i přes plátno a těsný igelitový obal, měl by zvolit jeden ze dvou průchodů mezi nimi a projít na druhou stranu, už v mládí se k podobné cestě chystal. Kdyby nebyly průchody dva, bylo by snazší se rozhodnout. Z nitra bytu nebo ze sněžné pláně vane ticho, musí do jejího pokoje dorazit dřív než ranní sestra, nejspíš už odemyká branku nebo už vchází, jde po chodníčku k domu, odmyká domovní dveře, stoupá po devíti schodech, zakrátko sestra zaharaší klíčem v zámku a už z předsíně zavolá, jsem tady! aby ji nepolekala, kdyby se zničehonic zjevila u ní v pokoji, ale on bude přesto i dnes první, kdo k ní vejde, jen zřídka se stane, že není. V obývacím pokoji všude po zemi spousta papírů, většinou jeho, její kresby leží v pořádku na stole, krabice od vietnamské večeře, její hřeben, zaleskne se vlásenka, překračuje to vše, jako by šel po kamenech přes dravou říčku, plavat se nenaučil, v mládí se chtěl stát mnichem, sem tam mu pod nohou něco křupne, musí si pospíšet, do bosého chodidla se mu zapíchne hrot nůžtiček, pokaždé, když prochází mezi pokoji, skloní hlavu, jako by oblouk nad průchodem byl nižší než on, ani on ji nechce vylekat, zavolá tedy tiše její jméno, Adrieno, pak o něco hlasitěji, Ariedno, dosud se nepřihodilo, že by se spletl, až teď, dobré jitro, Pavle, vždycky mu odpovídá jakoby z hloubi, tentokrát žádná odpověď, temné homole chlumů se semkly, musí to napravit, jak by se mohla ozvat, když zavolal jméno, které jí nepatří, ale nepatří ani té dávné ženě, jež znala cestu z labyrintu a pak zůstala opuštěna na Naxu? Vysloví nyní její pravé jméno zcela

zřetelně, vloží do oslovení veškerou něhu, které ho za dlouhá léta soužití nenápadně naučila, jméno se rozlehne cize pokojem nebo bílou plání, kde spí i tvoří, na stole leží nedokončená kresba ruky, zřejmě tedy ani jméno Adriena není tím, kterým má být dnes ráno volána, co nevidět bude slyšet sestru, jsem tady! každým okamžikem sestra vejde, a on ještě není hotov s ranním obřadem, který si s Adrienou kdysi vytvořili, aby překlenuli rozpaky, především ty jeho, v polštáři prohlubeň po hlavě, příkrývka odhozena, přistoupí blíž, vrazí přitom do křesla, které se rozjede směrem k velkému obrazu zavěšenému na stěně, pro nějž včera nebo už předevčírem vymýšleli název, dívá se po zemi kolem, nestalo by se poprvé, že spadla z postele, když se ho jednou v noci nemohla dovolat do komory ani telefonem, který nezvedal, plazila se po pokoji, někdy se spletla a dovolala se na špatné číslo, na moje číslo, spěchá do kuchyně, zpátky do pokoje, chlupy zůstávají semknuty v temnou hradbu, napadne ho, že Johnův obraz možná někde existuje i v této variantě, předměty, po kterých šlape, praskají pod nohama jako suché větvičky v lese nebo uzávěry propisek.

Od té doby, co Adriena umřela, někdo myslí, že k tomu došlo 19. května v Podolí, v ulici Nad Cementárnou 10, kde v posledních patnácti letech s Pavlem bydleli, jiní jsou přesvědčeni, že třetí den umřela v motolské nemocnici, kde pravidelně pobývala na vyšetřeních a kam jsem za ní obvykle jezdila, další pak, že ji odnesl Pegas, vlastně Pegasové dva, viděli oře podupávat před kostelem Nejsvětějšího Salvátora, já se domnívám, že vyvanula, tímto způsobem mizí těla bytostí touto milostí obdařených, přecházejí ze světa do nicoty, obracejí se v nic, u ní to nenastalo rázem, ale docházelo k tomu postupně, po doušcích. Pochopila jsem to hned v okamžiku, kdy jsem se dověděla, že už není a víckrát ji nevidím, četla jsem zrovna Bohunce korekturu poslední části jejího Labyrintu a právě jsme dospěly

k místu, kde vypráví, jak ji Josef s Edou vezli na vozíku půjčeném od Adrieny po parku ve Hvězdě, naštěstí ve chvíli, kdy mi to její mladší dcera říkala, ta starší mě vzápětí objala, neměla v uchu sluchadlo, ale konec hadičky nouzového přístroje, který už nějakou dobu používáme, takže to nezaslechla a mohla jsem jí to říct, teprve když jsme korekturu dočetly. Ach, Adrieno! Adrieno! zalkala, ta volná, splývavá roucha, která nosila, dokud mohla chodit ovšem, a dlouhé průsvitné šály, když za ní vlály, vypadala jako víla, na nohou bílé tenisky, to byla Adriana, ach, Adriana. Po chvíli se tiše ptá, co čteš? netroufá si zeptat se, jestli pořád píšu, což ji zajímá víc, už ví, že z jakýchsi pro ni ne zcela pochopitelných důvodů nemám tu otázku ráda, dokonce ani o knihách, které čtu, jí v poslední době skoro nic neříkám. Tentokrát je to jiné, četla jsem v Petrovicích Chládkovu knihu o rituálních jeskyních starých Mayů. Ožije, taková témata ji vždycky zajímala, svého času, ještě v Horní Stromce, jsme spolu četly Mysl v jeskyni. Zmíním se o mayských hieroglyfech, zaujal mě mezi nimi hieroglyf kimi, který znamená smrt, přechod z tohoto světa do podsvětí neboli Xibalby, sestává ze dvou teček oddělených lomítkem, jedna se nachází v levém rohu nahoře, druhá v pravém rohu dole. Podle autora knihy připomíná znak pro procenta, jenže to je přece také znak pro pokyn obrátit list $\%$. A co když má tento písářský znak zapomenutý hlubší význam a znamená zároveň obrátit se, vydat se na cestu, och bich, což je jedna z mayských metafor smrti jako přechodu, po němž následuje znovuzrození.

Kapka krve, druhá, kde se vzaly na podlaze nůžtičky? Musela jsem je shodit, když jsem na stole přerovnávala papíry, pod kterými byly zasuty, nebo jsem je smetla loktem, když jsem se při psaní rozmáchla, a nezaslechla jsem, když dopadly, ačkoli koberec, který jsem si před časem koupila místo adopce hrobu generála Bundshuha, Sandála nebo Krpce, jak jsem o tom

uvažovala, restaurování hrobu se ukázalo příliš drahé, Chloé tam tedy bude dál ležet vydaná napospas vandalům a duchům, koberec nesahá až k psacímu stolu a cinknutí nůžtiček spadlých na parkety by mně nemělo uniknout, Mayové prý nazouvali obětem, jimiž byli zajatci, vládci i malé děti, zlaté sandály, oběti v nich dobrovolně nebo omámeny drogou sestupovaly do hloubi jeskyní, někdy musely na obětiště dokonce doplavat, možná zvuk nůžtiček zanikl v šustění papíru, poté, co vypily obřadní nápoj z kaka, byly stínány nebo jim byla odsekuta dolní čelist, nebo jim do srdce zabodli šídlo. Ani nevím, proč jsem nerezové nůžtičky značky Solingen nechala na psacím stole ležet celé měsíce, přesně od chvíle, co mi je Eva Tomášková darovala poté, co jimi ostříhala nehty své mamince, někdy v těchto dnech už stoleté, kdyžsemjášel tou putimskoubranou, ujišťovala mě, že má ještě jedny, úplně stejné, přiřadila jsem je k psacím nástrojům, černým propiskám značky Centrum, dávaly se dvěpanenkyzamnou, zpívaly jsme s maminkou, která melodii jedním prstem vytukávala na stolním harmoniu, nebo jsem zvuk nůžtiček nezaslechla, protože se propadly do jiného pokoje a ocitly se tam mezi krabicí od vietnamského zelelinového pokrmu a hřebenem ze slonoviny, patřil Adrienině babičce Mathildě, nebo spíš mé babičce Vlastě, už dávno se z něj vylomily dva zuby, každým okamžikem se měl objevit dědeček, s nímž byla už drahně let rozvedená a který kvůli dcerám k nim chodil v neděli na oběd, česala se na poslední chvíli, když už byl oběd uvařen, vlasy a hřeben se náhle proměnily v neprostupný prales, z rokokové lenošky se svezl na zem konec dlouhého průsvitného šálu, který si Adriena očekávajíc vnučky přehodila přes ramena nebo který kdysi, zatížen knihou, váł z římsy ve druhém nebo třetím patře benátského paláce vstříc Marcelovi, očekávanému k obědu a blížícímu se v gondole, také šál Proustovy matky se prosmekl průlinou mezi zdánlivě různými místy a časy, piraní čelisti

nůžtiček se při pádu semkly, onehdy se hrot nerezavějícího času zabodl Pavlovi do paty, sotva se ráno probudil, spěchal do pokoje k Adrieně, býval bos, navléknout si ponožky a nazout polobotky, pantofle nikdy nenosil, by trvalo příliš dlouho, ani tentokrát, když už ho ráno vítá jen zářivá běloba lůžka, Marií, ženou délského potápěče k Hérakleitově řeči a jednou z Adrieniných oddaných pomocnic, pečlivě zastlaného, to Pavel nedělá jinak, jedno nabodeníčko, lomítko, druhé nabodeníčko, krev, písarčka ji ráno před několika dny objevila na pyžamovém kabátku, na prsou a pod levou paží, nikoli poprvé uvízla ve volutách vět, mezi světy, tentokrát mezi pokoji v Podolí a na rozhraní Vinohrad a Žižkova, mezi čelistmi času, neúprosně sevřenými.

Něco významného se uzavřelo, když jsem onehdy prošla branou mezi pokoji v ulici Nad Cementárnou v postavě Pavla Brunclíka, kterého Tomáš Halík na pohřbu v kostele Nejsvětějšího Salvátora nazval Adrieniným dobrým andělem, nepochybně jím pro ni byl, stejně byl však jejím černým andělem, jak jsem ho před jistou dobou nazvala já. Nebylo jisté, zda tentokrát mi brána hlavu nesetne, i když jsem ji sklonila jako pokaždé, když jsem procházela do místnosti, kde Adriana dělala, tak o svém tvoření mluvila, a rovněž spala, k široké nakloněné pracovní desce, na níž kreslila, nebylo z lože dál než krok, ale pro ni byl i jediný krok obtížný a posléze nemožný. Aby průrvu mezi ložem a křeslem překonala, musela se posadit, přitáhnout kolečkové křeslo těsně k posteli, zabrzdit ho, sklopit opěradlo, vzepřít se o ruce, postupně jí ochabovaly, a pak se vsedě, centimetr po centimetru přesouvat z postele na křeslo, někdy trucovalo, jindy, když ho zapomněla zabrzdit, se v noci vydávalo na výpravy po bytě a ráno se z nich nevracelo, ani když ho volala, posléze se už ani na křeslo nedokázala sama přemístit a byla i v tom zcela odkázaná na Pavla. Šest

pohřebních pacholků v tmavých oblecích s kravatou odnášelo Adrienu, vlastně pouhou rakev s bílou kyticí od vnuček na víku, vždyť vyvanula, dva Pegasové před vchodem do kostela se vzpínali a frkali, jednu chvíli se zdálo, že se vnesou, tak byli nedočkaví, kolemjdoucí se jim z obavy, aby je nekopli, obloukem vyhýbali, do soutěsky mezi nimi a zdí kostela, odkud se ozýval zpěv, skladba od svaté Hildegardy z Bingen, kterou Adriana s Pavlem rádi poslouchali, si netroufali vejít, a nezbývalo jim než vstoupit do vozovky, kterou sem a tam téměř nepřetržitě projížděly kolony aut, o kus dál ji na zelené znamení chvatně přecházely davy turistů, proudily na Karlův most nebo opačným směrem do Karlovy, dříve Jezovitské ulice, odkud z průjezdu jednoho domu za zimního dopoledne vyšla Chloé, už si nepamatují, jestli zimní botky nechala ležet na zábradlí mostu, nebo jako Alice Davidovičová se štuclem s nimi v ruce skočila do řeky, někde v místech, kam potají, uprostřed květnové noci roku pětáctýřicátého svrhli katovi pomocníci rozčtvrcenou, úd po údu pankráckou sekeru a o pár dní později jiní pomocníci ji úd po údu ze dna řeky vyzvedli, složili dohromady a vystavili jako muzejní památku, Janíček, s nímž Bohunka na MNO určitou dobu sdílela místnost, sekuru po válce při popravách nepoužíval, konfidenty Dvořáka a Procházku a velitele věznice Soppu věšel. Zarazil mě počet koní, byli dva, a ačkoli jsem přicházela na Adrienin pohřeb, pomyslela jsem v první chvíli na své muže, Karla a Jaroslava, které Pegas odnášel do Mělníka, kde byla jejich těla v peci spálena a kosti rozmělněny, a tak byli připraveni k znovuzrození, jenže ty odnášel jednoho po druhém a v rozmezí tří let. Dušinko! Když mě někdy v telefonu takto něžně oslovila, vždycky jsem celá zjihla, po roztržce s Pavlem mě už tak nikdy neoslovila, nikdy mi už nezavolala, přesněji, pokud se mne dovolala, pak jediné omylem, když volala svého anděla, ať už se právě zdržoval mimo dům nebo spal v komoře, pro ni byl stejně nedostup-

ný, vždycky, když uslyšela můj hlas, se zmatená zeptala, koho jsem se dovolala? kdo je tam? ačkoli už v tom okamžiku, ještě dřív, než jsem odpověděla, svůj omyl zřejmě pochopila, přesto se zdála být překvapena, zaskočena, čekala přece, že se ozve hlas toho, který jí posledních čtrnáct let byl nejbližší, milovaný, někdy možná i nenáviděný, moje jméno a hlas, byť ho slýchala takřka každý týden po dlouhá léta, jí v té situaci nic neříkaly, nebo jí říkaly příliš mnoho, už v její otázce, s kterou chvíli váhala, se chvěla obava, kdo? koho jsem se dovolala? Nezbývalo, než svoje jméno vyslovit, zaznělo však tak cize a s ozvěnou, že jsem zapochybovala, že je to skutečně moje jméno, uvědomila jsem si, že zahrnuje mnoho jmen, některá už zazněla a byla oděna příběhem, dokonce zahrnuje, ukryté v hloubi, i její jméno, takže kdybych byla na otázku odpověděla Adriena, nebyla by to plně nepravda, ostatně jednou, když se v telefonu ozvala, se mi to přihodilo, myslela jsem víc na ni než na sebe, divila se tehdy míň, než když jsem posledně, bylo to 23. března kolem šesté večer, tři týdny před její smrtí s váháním vyslovila jméno Daniela, bylo nepravé, duté.

Pozor na dlouhé věty, Danielo! slyším nabádavý hlas Milana Jankoviče, když čtu rukopis od místa, kde jsem se domnívala, že se už nalézá v půli, teď vím, že tehdy dospěl stěží do třetiny. Někdy jeho varování uposlechnu, jindy na dlouhé větě, na takové, která touží obejmout veškeré dění, v němž se rozhoduje o smyslu, jako když Bohunčina maminka na konci dlouhé pasáže vmetla do tváře rodině, která se doma sešla a cosi oslavovala, větu, vy jste mě snad otrávil, nebo když Adriena padala na zem, každý pád je nebezpečný, v jejím případě přímo zlověstný, mohl uspíšit její odchod na dlouhou cestu, pád byl ve větě zdržován a zadržován vším, co ji obklopovalo, v čem byla zajata, čím byla obléhána, na čem a na kom byla závislá, trvám, někdy se skutečně teprve na konci věty vyjasní, rozhod-

ne, co bude, jindy, možná častěji, zůstane však i po konci věty rozuzlení děje nebo příběhu odloženo, posléze nezřídka i zapomenuto, nebo se konec později ukáže málo podstatný, takže není nutné příběh dovyprávět, stejně jako se některé postavy, když dohrají svůj part, někdy pouhý štek, víckrát neukážou, nepřijdou se na konci klanět jako můj otec, který když takové nicotné role hrál, opouštěl divadlo před koncem představení a spěchal domů ke mně a Filipovi. Potěžkávám v Petrovicích, kam jsem utekla před horkem, rukopis, vlastně strojopis, vyjímá se zvláště na stole v altánku, kam z parku dolétá omamná vůně jasmínu jako před rokem, před několika roky, všechny petrovické roky splývají v jediný, musím vzít román do obou rukou, když ho přenáším, aby se svět nerozpadl, jak se to svého času stalo s kufrem se svršky mrtvé Maří, který doprostřed Joskova pokoje postavila její dcera Hela a který, když ho pak Bohunčín vnuk Viktor při stěhování zvedl, se rozevřel, život Maří se vyvalil ven, nikdo už ho nedal dohromady, odfukují červeného mravence, který zkoumá, zda by se na rukopisu nemohl spolu s nesčetnými druhy, které by smluveným znamením povolal, popást, objevuje se další průzkumník, nebo je to stále týž, postava, která se proměnila v mravence, křížem krážem se pouští přes list, na který píšu, a mým fouknutím zahánán, veden neklamným instinktem a schopností mapovat prostor, míří zpět k mraveništi přímou cestou, opodál poskakuje a přelétá drozdice, hledá záda Dory Diamantové, na která loni usedla, když si Dora přišla před dům v rakouském Kierlingu nebo sem do altánku v Petrovicích u Sedlčan sednout, chtěla si v hlavě srovnat myšlenky a obrazy, doléhaly na ni jeden přes druhý, Franz pije malinovku, po doušcích, polykání ho bolí, sedí mu na klíně, takhle jedou malí páni, takhle jedou, jeho župan, ve kterém se pak ztrácel, nikdy neviděla hubenějšího muže, už tenkrát u Baltu, na pláži v Graal-Müritzi, když vystupoval z vody, po něm pokukovala, něco ji na něm zaujalo,

v Kierlingu, kdy už všechno spělo ke konci, byl ještě hubenější, potřebuje si ujasnit, co se vlastně právě nebo už dávno stalo, nahé tělo, jak ho na posteli omývá, jak omývám Jaroslavovo tělo, bylo čisté, Danielo, nezapomínej, věta! Milan zvedá prst, hned, Milane, stále věřili na zázrak, že nemoc spolu přemůžou, cítila v něm nevidanou sílu, byť tomu, co psal, nedokázala úplně porozumět.

Kam se poděli ti dva, nejsou-li vlastně jeden ve dvou tělech, Všeživ a Mámení? Znamená to snad, že už se nalézáme v komůrce srdce svého, v níž na první pohled panuje nepořádek, ale posléze v ní bude čisto a útulno a jediným naším pravým průvodcem bude Kristus? Ale kdeže! Jsme mezi hadry, které se všude v chumlech povalují, ach Maří, Maříčku, vzdychá Bohunka, zahlédnu strakaté kalhoty, které nosí Mámení, co je s ním? Tak oni ho přece jen svlékli?! Pořád se k tomu chystali, nedalo jim to spát, chtěli vědět, co je zač, a tak se smluvili a kalhoty z něj společnými silami, vrískal, kopal kolem sebe, stáhli. A uviděli, vepředu nic, v půli zadku škvírka, ani žena ani muž. Tak přece vypadá plaváček! připlaval mi v dětství do vany a za nějaký čas z ní zase odplul. Mámení si nic, pustý klín, přikrývá rukama, ale ani to není třeba, sotva mistříčci dosáhli svého, dopídili se pravdy, uviděli, vytratili se, Mámení si Harlekynovy pantalonky, zůstaly ležet na novém koberci v pokoji, potrhaly se, jak je z něj strhávali, pomalu navléká, Příručí zpozvzdáli jeho činnosti přihlíží, nepatřil mezi ty, kteří si počínali tak neurvale, chceme znát pravdu! křičeli, ale ani mezi ty, kteří stáli opodál a raději by se spokojili nejistotou, avšak ani mezi těch několik, kteří Mámení bránili, našli se i tací. Hlavou mu bleskne myšlenka, že Mámení může být s Drabíkem spolčeno, po všem tom úsilí, s nímž po dlouhé roky Drabíka podporoval a prosazoval a jeho spis Lux in tenebris vydal, půl napsal, je ovšem těžké si to připustit, také nelichotivé označení Příručí,

kterým ho Drabík obdařil a on ho s pokorou přijímal, mu na jednu připadá ponižující. Ani nezaznamenal, na čí stranu se prorok prve přidal. Tu teprve si všimne, že krejčíkova noha vykukuje zpod jeho pláště, zřejmě se tam schovával i předtím. Co když ani Drabík nemá v kalhotách nic, žádnou jehličku, a bál se, aby nedošlo i na jeho svlékání? Jejda, to by byla švaaanda! vyjekne přidušeně Kašpárek a hned zmlkne. Učitel národů se Drabíka pod pláštěm dotkne špičkou boty, jako by ohledával jeho rozměry i sílu, ten předstírá, že spí nebo je mrtvý, pak ho nakopne, ven vyletí tělo s pahýlem místo ruky, za ním letí hlava, v ústech černá díra, tedy je to přece pravda, říkali, že ten, který prorokoval příchod nebeského království, skončil sekerou katovou. A bohužel vše, také přítomnost Mámení, byt' zuboženého, Všudybud nejspíš nebude daleko, nebo se ti dva rozešli? nasvědčuje tomu, že do domu srdce svého dosud nětrefil. A co království, bude? je?

ZNOVU V LESE

Až jsem se zhrozila, když jsem poodstoupila a podívala se na jeviště loutkového divadla, na němž ještě chvíli předtím stály kulisy krajiny s mlýnem a hradem v dáli, svého času tamtudy procházela B. N. v šatech z Hellichova portrétu, oděvu tak málo vhodném k cestě na Boušín nebo do komory v bytě na náměstí Jiřího z Poděbrad, kde na ni, na mě zela minulost v podobě babiččiných věčně rozevřených úst, nyní na jevišti zase stojí kulisy lesa, v němž se odehrály první scény, nebo spíš byly vyprávěny první z točitých vět. Zhrozila jsem se vlastně té důvěrné známosti lesa, který figuroval v dětství v loutkových hrách, a poté jsem se na ten les, který do sebe zahrnul les pod Blaníkem, džungli z Noci s leguánem a les ze začátku Božské komedie, dívala po řadu měsíců, věty se proplétaly mezi větvemi stromů, než pak ze dne na den les vystřídala krajina s mlýnem a hradem. Jsem opět na začátku? Na jiném začátku? Malá Smrtka tam jako tehdy sedí, znavena útekem ze skleněné věže a snad i cestou, kterou prošla ruku v ruce se svou velkou sestrou Smrtí a bratrem Časem, na rozdíl od spisovatelky dobře obuta v bytelných krcích. Mezi větami se právě prohnalo stádečko mladých koz, spásajících trávu mezi pavilony v areálu Thomayerovy nemocnice a vyrušených chodcem. Bude se všechno opakovat jako divadelní hra, anebo se tentokrát všechno odehraje jinak? Anebo prostě poslední věta, vlastně trojice tázacích vět, A co království? bude? je? obtočila jako hádek počátek, první větu, v níž jsem malou Smrtku, tu, kterou jsem kdysi koupila v hračkářství na Václavském náměstí a která hrála už v mých předchozích románech, posadila na jeviště loutkového divadla, a ta první věta se do posledních vět zahryzla tak silně, až vytryskla krev, naštěstí do kapesníku s velkým tmavomodrým vzorem, který jsem měla pro jistotu po ruce?

Bohunka nekončí, dostala tři makrofixy od Marka Staška a Dany Horákové, jak by je mohla nechat ležet ladem?! Ani já nekončím, přehodila jsem přes Hellichův portrét, na kterém Němcová pózuje ve vypůjčených večerních šatech a který jsem už kdysi pověsila v kuchyni v Petrovicích, průhledný žlutý flór, jímž byla přizdobena slunečnice v květináči, kterou jsem dostala od neteře Reginy na svátek zvěrozvěstů, jak svátek světců, kteří přišli z Byzance, a zároveň den mých narozenin překřtil Karel. Vysoké čelo se jí hned rozjasnilo, i když z něj dál trčí věž svatovítského chrámu, ještě ta nepřestavená, a z výstřihu vyrazí hradba nepřístupných budov, působící dojmem kulisy. Jiří Kolář ve své Poctě Boženě Němcové věru nebyl milosrdný. Na koláži se město prostoupilo s tělem spisovatelky převlečené za dámu, nikdy jí nebylo inspirací, jen místem živorenění, pochůzek pro půjčky a darované svršky, na Olšany, později cest do ulice V Horní Stromce, posléze k veleslavínskému příbytku Bohunky, která ji dřív dokázala vyvolat, pobývaly spolu v Anitině kuchyni i na balkonu, odkud jednou sledovaly čáru za letadlem, kondenzační stopu, jak Bohunka B. N. vysvětlila, ale teď je Bohunčin hlas buď slabý, nebo zní její volání nepřesvědčivě, anebo B. N. nemá dost síly a odvahy znovu se pokusit přelézt drátěný plot nebo branku nahoře s hroty, dílo Héfaistova učně, ne-li boha samého, už se u veleslavínského domku neukazuje. Z Vyšehradu se v poslední době vydává leda na Olšany, bývá jen skromně ustrojená, to slovo používala moje babička, na sobě má černou blůzu a puntíkovanou sukni, zplihlé vlasy scísnuté za uši, úzké semknuté rty, přísný pohled upřený stranou, tvář ztrápené a předčasně sešlé ženy. Právě tuto podobiznu, nikoli portrét Hellichův mají nepochybně na mysli kolegové, když říkají, že se jí podobám. V Petrovicích slyším za nocí z kuchyně, kde Kolářova koláž a poslední portrét B. N. visí, šramot, myši to tentokrát nejsou, sluneční flór, o který se ty dvě možná přetahují, leží ráno na zemi. Žena v černé blůze

a puntíkové sukni hledá na hřbitově Hynka, nebo alespoň synkův stín, až dosud před ní utíkal, ale posledně se mu matky zželelo, ohlédl se, nedokončeným gestem dal najevo, že o ní ví a možná příště, už příště jí odpustí, že tenkrát přišla za ním do nemocnice pozdě. Přestože mi v kuchyni v Petrovicích těsně před tím, než jsem se uložila ke spaní ve vedlejším pokojíku, který býval Karlův, utkvěl zrak na portrétu B. N., mistrem Kolářem zmasakrované panoramatem Hradčan, nesnilo se mi kupodivu o B. N., ale o Miladě Součkové, rozprášené na Olšanech zřízencem v tmavém obleku se zlatým přemováním na rukávech. S vnukem skladatele Tomášem, sousedem z bytu nade mou, jsme jí kopali hrob u pravé zdi chrámu Srdce Ježíšova, on kopal a já z jámy vyhazovala oběma rukama zem, byla kyprá a voněla, a když už jsme hrob vyhloubili a byl tak prostorný, že připomínal spíš nezastřešenou kryptu než hrob, vešel dovnitř postranním vchodem pater Slabý, chtěl být vestoje přítomen ukládání do hrobu, ale chvěl se po celém těle a páteř měl ohnutou jako luk Artemidin, stejně jako Adriena Šimotová a paní Paroulková z přízemí našeho domu, nakonec se však přece jen posadil na jednu ze skládacích židlí rozestavených kolem hrobu, vše bylo hotovo a ze všech stran náměstí se ke kryptě blížili zvědavci, ale stále se nic nedělo, kdosi mluvil o bílé soše, nebo spíš sošce, která má být odkudsi každou chvíli přivezena, snad se jednalo o drobné sousoší Amora a Psyché, o kterém se Součková zmiňuje ve stejnojmenném románu a které stálo na bufetu v jednom ze salonů paní Fechnerové.

Já ještě nekončím! volám na Bohunku, ačkoli se mě neptá, už si zřejmě vzala k srdci, že tuhle otázku mi nemá klást, nebo ji to přestalo zajímat, patrně proto, že je opět zaujata svým dílem, už zase píše, černý makrofix a jeho dva blíženci, zatím uloženi v kelímku s egyptskými výjevy, budou přece žít jen jejím psaním, jak by jim takovou možnost, závratnou snad i pro ně,

mohla odepřít?! Žijí umírajíce, chtělo se mi dodat, když jsme o tom na verandě veleslavínského domku mluvily, ale sama to určitě ví, a přece makrofix životu vystavuje. Zprávu, že zase píše, mi sděluje potichu, aby ji nikdo jiný nezaslechl, tentokrát se zřejmě i ona strachuje, že by její psaní mohl někdo uhranout, psaní?, denně napíše větu, někdy jen půl, a přece! Onehdy, když se do sebe zakously poslední a první věta, vytekl krapítek krve, bych už přestala psát, kdyby se doma nenadále neobjevil doktor Jung, dar od Niny Vangeli k narozeninám, Nina ho pokládá za postavu z komedie dell'arte, Dottore, ale mýlí se, je to sice doktor, ale ten, který na mě zírá přes sklo knihovny a sklíčka kulatých brejliček a poťouchle se usmívá, jeho dvojník je teď zavěšen na klíči prosklených dveří, má bílý plášť jako doktor Galén, kterého hrál v Budějovicích můj otec, nohy se mu komíhají půl metru nad zemí, drží stetoskop, hodlá snad poslouchat tlukot a šelest duší? zlaté brejličky mu jako obvykle sjely na špičku nosu, trochu židovského, Židy přitom neměl zrovna v lásce. Doktor je dost velký, aby děsil mnohem menší loutky v divadle, dokonce i tu rovněž bíle oděnou, Smrt doktor? kdeže! ta by si s ním poradila, vždyť to ona má nejspíš na svědomí, že mi vzápětí vyklouzl z ruky a upadl obličejem na podlahu, naštěstí to nebylo z velké výšky, takže se nezranil, ale zase je dost maličký v porovnání s Šaškem a Králem, ti by mohli doktůrka pohoupat na kolenou, takhle jedou malí páni, takhle jedou... Dost malý připadá také Sabině Spielreinové a kdyby mu zpod nohavic nekoukaly šedé ponožky s černým proužkem, ani by Jungu zakletého do loutky s holou lebkou a vráscitým čelem nepoznala, podobně z nešťastné lásky zaklela Sofie Syslová Hynka Machovce do otakárka a Eliška Beránková zaklela do loutky Pavla Bolinku, zde však není úplně jasné, kdo zaklel koho, důvody by se rozhodně našly, ale ani to, zda podobná proměna znamená znovuzrození. Podle doktora Junga přece nalézá duše po smrti svou chybějící polovinu,

dosahuje celosti, běda jaké! raději by nyní svůj názor o životě po smrti, ostatně pouhou hypotézu, byť podporovanou mýty i starým uměním, vzal zpět, v každém případě, už to začíná chápat, dochází po smrti k obratu. Je-li však Psyché a vnitřní obrazy, které se v ní vynořují, světem nebo zemí mrtvých, jsou-li nevědomí a země mrtvých v tomto ohledu synonyma, co z toho v jeho nynější situaci vyplývá pro něj, když hledí sám na sebe na fotografii, jak se na něj, na sebe kýmsi zlovolným proměněného v loutku, počouchle usmívá, kam se má nyní obrátit, vrtnout, vrtět, vartana?

Nekonči! Piš dál! volá na mě Vojtěška ode dveří a dodává, nedívám se, protože se sedíc na posteli právě svlékám, zůstala stát na prahu ložnice, kterou mi na dvě noci přenechala, chtěla rozptýlit moje obavy z pokračování, které by mohlo ohrozit, ne-li zničit zaokrouhlenost díla, nekonči! volala, snad i v naději, že by se postavy, které si oblíbila, mohly někdy v budoucnu přece jen dočkat spásy. V čem by jejich spása mohla spočívat? Co když se pokračování ve psaní a spása vylučují? Kdybych našla štucl ze svého dětství, nebyl by to on, v tom pravém přece držím ruce, když o něm píšu, kdybych držela babiččino vřetánko, bylo by to jiné vřetánko, na to právě přece navívám věty a zase je z něj odvíjím, kdybych s tou činností skončila, byli by pak ti, kdo jsou s těmi věcmi spojeni, tedy také já, spaseni? Nespočívá jejich a moje spása a rovněž spása těch věcí právě v tom, že o nich píšu, že v nich vyjadřuji svět? pánové Heidegger a Merleau-Ponty by se mnou mohli být spokojeni. Nespočívá snad také spása Vojtěščiných ptáčků, zebříček pestrých, kteří nezašli žízni vinou nespolehlivé opatrovnice, jak jsem se po léta domnívala, ale zemřely až na jediný pár hladem, protože sama jejich paní jim před odjezdem do Prahy omylem nasypala do misky hořčici místo prosa, v tom, že ti mrtví ptáčci teď v živých poletují po kleci a v rukopise a vesele švitoří? Není to tak,

že spása, o kterou mě Vojtěška pro postavy prosí, nečeká je, nás všechny ani brzo ani někde daleko v budoucnu, na konci dlouhé pouti nebo románu, nýbrž neustále se děje a bude dít, dokud o nich, o nás nepřestanu psát? A to je přece důvod, proč mě vyzývá, abych nekončila.

Od počátku bylo zřejmé, že jsou vozíky dva, a proto mohla Adriena jeden postrádat, ten druhý Pavel Brunclík Bohunce přivezl ještě do ulice V Horní Stromce, v Joskově pokoji nám předváděl, jak se její vozík rozkládá a zase skládá, jak se k němu upevňují šlapky, jednou jsem je nasadila obráceně, ale teď když volal, že se vozík musí vrátit zdravotní pojišťovně, ani v první chvíli nepochopila, že by to mohlo znamenat konec jejích výletů, ostatně velmi vzácných, odkoupím si vozík, říkala mu, je už na něj zvyklá, slíbila mu, že se ozve, jakmile se vrátí ze Sedla, kam nazítří s oběma dcerami na pár dní odjíždí, těší se, že budou zase všechny spolu. Byla rozčilená, když mi o hovoru s Pavlem překotně vyprávěla, zaměnila přitom jeho příjmení s příjmením nakladatele Pavla Mervarta, který jí už po Marku Staškovi poslal výtisky jejího Labyrintu, ale dosud k ní nedorazily. Vysvětlovala jsem jí, že jde zřejmě o to, vrátit její vozík pojišťovně, od které ho Adriena dostala, zatímco ten druhý, který si Adriena patrně koupila, by po ní teď mohla zdědit, Adriena na něm jezdila jen po pokoji, namítá. Ale kdež! Vždyť Pavel na něm Adrienu vozil i po Vyšehradě. Ani mě dobře neposlouchala, trvala na tom, že si chce ponechat ten, který má. Copak nechce mít vozík přímo po Adrieně? Na okamžik se zarazila, nejspíše přisvědčila, snad ano, a tu jsem pochopila, že právě tato možnost je jí proti myslí, ne však proto, že by Adrienin vozík byl pokojový a ve veleslavínském domku s jeho úzkou chodbou by nebyl k ničemu, do Veltrus ani do Hvězdy, ale ani do kavárny v blízkém Chládkově zahradnictví bychom ji na něm nemohli vézt, ale proto, že na něm Adriena dlouhé

roky seděla a také z něj padala. A to ještě netuší, jak umí to křeslo být svévolné, ne-li přímo zlovolné, přinejmenším jeden z pádů mělo na svědomí, podjelo jí pod rukama, když se na něj přemísťovala z postele, při druhém nebo třetím se z něj svezla, když se shýbala pro hřeben, každou chvíli měly přijít vnučky, Katka a Bětko, přicházely zřídkka, ačkoli právě proto, aby to k ní z domova neměly daleko, dala přednost menšímu a dražšímu bytu v Podolí před prostornějším a levnějším v jiné čtvrti, jindy když chtěla sebrat ze země listy s texty mých esejí, četla je už poněkolkáté, v noci se vozík vydával na cesty po bytě, někdy se zarazil ve vedlejším pokoji o nějakou překážku, kterou mu tam Pavel nastražil, pokaždé si to ovšem zavinila sama svou nedbalostí, zase jsi ho zapoměla zabrzdit, nebo neopatrností, proč ses shýbala a nepoužila podavač? Tehdy i jindy kajícně doznávala, že je to její vina. To všechno mi proběhlo hlavou, když jsem se Bohunce zmínila o možnosti usednout do Adrienina křesla, do jejího osudu, těžkého i úchvatného, a ačkoli tak daleko to Bohunka sotva domyslela, výměně se brání, tuší správně, že i kdyby se nakrásně jednalo o úplně stejné křeslo, přece jen by bylo jiné, podstatně jiné. Do vratkého a chatrného křesílka Joskova si v Horní Stomce po jistém váhání přece jen sedla, připadalo jí to snazší, snad že nebylo na kolečkách, ale snad i proto, že od Josky, alespoň o tom byla přesvědčená, jí nehrozilo žádné nebezpečí. Už předevířem se vrátila ze Sedla, kde bylo krásně, na verandě s výhledem do údolí na Hrádek s dcerami zpívala, ale volání Pavlovi stále odkládá. Copak Théseus, který zabil Minotaura a díky Adrieně, ne, Ariadně vyšel z labyrintu, neusedl za trest, že ji opustil, v podsvětí na křeslo, z něhož pak už nemohl vstát, přirostlo mu k tělu, a kdyby ho tenkrát neosvobodil Héraklés, pro něhož sestup do podsvětí, odkud měl přivést psa Kerbera, představoval dvanáctou, nejtěžší zkoušku, neuvízl by v křesle navždy? Najednou chápu její obavu, kdo do něj sedne, toho hlavu

sehne. Nesedla si do něj, zato jsem na něm včera v noci seděla já, sjížděla jsem z Kavčích hor, přibližně z místa, odkud jsme s Jaroslavem nedlouho po Karlově smrti pozorovali temnou řeku, která se valila s hukotem pod námi, a nakonec jsme před ní prchli do Petrovic, kličkovala jsem mezi keři, zčásti ovládajíc vozík nohama jako sánky, v jednu chvíli jsem se však už jen bezmocně řítila a dole zprudka vjela do řeky. Tentokrát byla pokojná a mělká, z druhého břehu na mě mával rybář nebo převozník, cosi volal, ale slova se ztrácela v řevu nedalekého jezu, čím blíž jsem byla středu řeky, tím byl tok prudší a hlubší, voda už mi sahala po pás, pak už po ramena, tu jsem si všimla kovového lana nataženého nad řekou, patrně tam zůstalo po přívozu, chytla jsem se ho a už jsem se zase začala vynořovat z vody, hladina opět klesala, břeh se přibližoval. Ne, nebylo to tak, na druhém břehu mě možná někdo vyhlížel a snad i povzbuzoval, ale po nějakém laně, kterého bych se chytla, nebylo ani stopy, uprostřed řeky jsem uvízla, moje cesta tam skončila.

Nejenže jsem na křesle nedorazila na druhý břeh, ale zabořila jsem se do bahna uprostřed Vltavy nebo Léthé, a nebylo to zřejmě křeslo Adrieno, to, z něhož se vykláněla a dlouhým nástrojem zakončeným chocholou namočenou do pigmentu jistými tahy malovala na papírovou plachtu, kterou na zemi rozprostřel Pavel, siluety těl, někdy se z něj vykláněla do nicoty, to by byla asi úplně jiná jízda a třeba by ani neskončila tak neslavně, ale křeslo Emilčino, trvalo dlouhé měsíce, než jsem ho na zdravotní pojišťovně vymohla, k čemu jí v domově důchodců bude, když na něm sama nemůže jezdit? argumentovala neuroložka a mou žádost zamítla, ale posléze na mé naléhání souhlas přece jen vydala. Na rozdíl od sešlých erárních vozíků, zaklesnutých do sebe na konci dlouhé chodby, se jeho kovové části leskly a vonělo kůží, či spíš koženkou z neznámého tvora. Několikrát jsem na něm Emilku vezla

po pěšině ve tvaru dvou propletených osmiček, ale snad že se jí široký modrý župan, vlastně to byly šaty pro těhotné, které jsem jí darovala k narozeninám, zamotával do kol nebo že jsme co chvíli potkávaly skupinku slaboduchých, nebo se bála pávů, které jsem musela odhánět, nebo že postřehla, jak mě cesta zpět po stoupající rampě zmáhá, nebylo divu, tlačila jsem po rampě vzhůru celý její trpký osud, přestaly jsme do parku jezdit, kdykoli jsem jí to navrhla, šermovala rukama na znamení ne! a se zoufalstvím v hlase volala ano, ano! Na křeslo však nezanevřela, v pondělí a ve čtvrtek, později už jen v pondělí, mě v něm očekávala a vítala úsměvem plným úžasem a lásky, nedlouho potom přecházel pokaždé úsměv v pláč. Pouze při mé poslední návštěvě, pár hodin před tím, než ji podruhé ranila mrtvice, z níž se už neprobrala ani k té věčnosti, k níž byla odsouzena v Sulické a jejíž pach jsem vdechovala už při vstupu do budovy. Tehdy neseděla v křesle, ale ležela v posteli a na rozdíl od jiných návštěv, kdy mě pravidelně po hodině ohleduplně vyzývala, abych odešla, t'ukala přitom na moje hodinky, ne, ne! o čase a věčnosti věděla zřejmě víc, než by se u člověka zbaveného pohybu i řeči mohlo předpokládat. Dlouhé hodiny jsem tenkrát seděla na pelesti, hladily jsme se, opakovaně propukala v pláč, křeslo u okna sebou neklidně šhubalo, a než jsem stačila vstát a zabrzdit ho, rozjelo se, rozrazilo dveře a míjejíc nesčetné dveře a uskakující sestru a vlekoucí se stařenu s chodítkem jelo dlouhou chodbou, na jejím konci narazilo do odstavených vozíků, ty se okamžitě rovněž daly do pohybu a nakonec, poté, co překodrcaly po schodech z třetího patra do přízemí, vyjely zadním vchodem a potom už sjížděly svažující se rampou mezi slaboduché a párek vyděšených pávů. To ona mě tam uprostřed řeky asi volala, přála si, abych ji shodila, ne, ne! a pokoušela se sklouznout z křesla do vody, ano, ano! ale stále se jí to nedařilo, také kvůli županu, který měla na sobě.

Může mít spása takovou podobu? Nakonec se Emilka vymotala ze županu, patrně ho měla na sobě, aby mě potěšila, byl to nepřilíhš šťastný dárek k jejím dvaasedmdesátým narozeninám, nevědomky jsem cíp širokého županu přisedla, župan pak za ní plul jako široká tmavomodrá vlečka. Ted' už chápu, proč si onehdy Vojtěška tolik přála, aby moje postavy, které se proplétají nekonečným románem, konečně došly spásy. Jaké? V čem by mohla spočívat? ptala jsem se, a když jsem nějaké možnosti naznačovala, nechtěla se tím spokojit, zřejmě i proto, že přitom myslela na svého Jaroslava, naši milí měli stejné křestní jméno a umřeli nedlouho po sobě, ten její začal před smrtí malovat anděly, ten můj zase poslední léto usilovně pracoval na slunečních hodinách, rozmístění číslic a sklon rafe si žádaly složité výpočty, ale hlavně zřejmě myslela na bratra, o jehož nemoci při našem minulém setkání v Křovicích ještě nepromluvila, promluvit by znamenalo pustit Nemoc do dveří. Určitě by mu přála jinou spásu než tu, které se v románu dostává některým postavám, těm, které se dokážou vysvobodit ze zajetí stejných cest, z kola výstupů a sestupů, nadějí a prozření, přitom i takové vysvobození bývá někdy jen zdánlivé nebo dočasné. O několik dní později v Praze, když jsme u mne v bytě hledali nějakou hračku pro Toničku, kterou Jarka, její maminka, přivezla poprvé do Prahy, venku ve městě bylo pro dítě spousta atrakcí, maminka napsala Toničce na paži velkými číslicemi svoje telefonní číslo pro případ, že by se Tonička ve městě ztratila, co kdyby ji napadlo jít se podívat do podzemí na vláčky, jestli tam opravdu pořád jezdí sem a tam a houkají, a v chodbách mezi davy lidí by zabloudila jako turynská holčinka v boušinském lese? A když jsem viděla, že Vojtěška nesměle nahlíží za oponku divadla, jako by hledala loutku na hraní pro Toničku, v lese tam v družném rozhovoru sedí, jak je tam posledně umístila Eva Markvartová, Čert, Čarodějnice a Smrtka, tu ne!, volala Vojtěška a otrásla se, ostatní loutky

visí na tyči v zákulisí, co s nimi bude? co bude? Nelíbil by se Toniče Kašpárek? podávám jí ho, uchopí ho za vahadlo, ale pak ho pověsí zpátky. Potom mě napadne přinést z vedlejšího pokoje doktora Junga, třeba by si Tonička hrála s ním, bylo by sice poněkud nebezpečné dát dítěti na hraní právě jeho a riskovat, že se ke mně nevrátí nebo třeba v zuboženém stavu, ale byla jsem odhodlaná ho takové zkoušce vystavit. Jako živý, řekla Vojtěška, ale ucukla, když jsem jí chtěla doktora posadit na dlaň, teprve dodatečně jsem si uvědomila, že se loutek bojí.

Ten hluk ji uprostřed noci probudil, nemohl neprobudit, tak byl ohlušující, řev nějakého stroje, turbíny točící se na plné obrátky, vstala, ale však vím, jak dlouho jí i ve dne trvá, než se zvedne, natož v noci, než najde hůl, než se přebelhá kolem kulatého stolku a potom kolem psacího stolu, musí se na zemi vyhnout hromadě písemností a fotografií z nejspodnějšího šuplíku, který se pod jejich tíhou vylomil a už druhý nebo třetí měsíc čeká, až ho Richard opraví, zaplatí mu, co si řekne, pak se bokem vsouká do mezery mezi stolem a oknem, na parapetu tam má pět švestek, bude je mít dnes k večeři, pět švestek? směje se, opravdu jich je pět, potom odhrne záclonu, teprve pak vidí, jenže co ona, slepejš, vidí?! dívá se na ulici, ne, žádné auto, žádné světlo, ostatně ten hluk ustal, ještě než stačila dojít k oknu, co to bylo? od rána jí to vrtá hlavou. Vzpomenu na světelné čtverce, které před časem defilovaly za oknem, a také na zbrojnoše, kteří přecházeli po balkonu v ulici V Horní Stromce, o stínech, které ji doprovázely v areálu Nemocnice Na Bulovce, když chodila od Josky, se nezmíním. Řekni mi, co to bylo? obrací se na mne, ale když se o nějaké vysvětlení pokusím, vrtí hlavou, to ne, avšak ani možnost, že by ten zvuk, stejně jako ty předchozí noční výjevy, žádné přirozené ani jiné vysvětlení mít nemusel, ji neuspokojí. Co když se v tom něco hlásí, nadhazují, něco, co

si ve dne nepřipouští, k ní v noci přichází a domáhá se její pozornosti. Kroutí nad tím hlavou, vlastně, jak pochopím, po žádném vysvětlení netouží. Ne, nebojí se, ani dnes v noci se toho hluku nebála, jen chtěla vědět, co to na ulici vydává tak hrozný zvuk. Znamená to něco? Mělo by z toho pro ni něco plynout? Třeba jí to odpovídá na nějakou otázku. Na jakou? Života, smrti? Kladli si také Mayové podobné otázky? ještě stále jí čtu knihu o mayských rituálních jeskyních, asi ano, byli to přece lidé jako my.

Ten okamžik nadešel, v Petrovicích ho poznávám v chladu lísa-
jícím se k nohám, v tichu, které se pokaždé rozlehne mezi zvuky projíždějících aut, spěchají teď po silnici, vedoucí za plotem a pár metrů od altánku, letos hustě porostlém psím vínem, o to víc, že se léto přehouplo do své druhé půle, bez ohledu na to, že jsem dosud neobrátila list Huptychova loňského kalendáře, Červenec na mě na záchodě, ale i v čekárně u doktora Zajíce stále civí z bitevního pole v podobě vypaseného Napoleona s lebkou místo hlavy a obrovského lva, jehož zezadu objímá děva s temnými křídly, všude kolem jsou ranění a mrtví bojovníci, jejich obnažená těla leží jedno přes druhé, co jim a nám všem asi sdělí Srpen, až najdu odvahu na něj pohlédnout, až i doktor Zajíc zpozoruje, že je na čase obrátit list? Konec léta se kvapem blíží, ještě před několika dny se zdál v nedohlednu, ale náhle je zde, neúprosně pro ty, kteří léto milují a dávají mu přednost před ostatními ročními dobami, milosrdně pro ty, pro něž tak jako pro mne je úkolem, celý život je úkol, namítá Vojtěška a právě ona to ví lépe než kdo jiný, raději se před ní o chystající se proměně nezmíním, ačkoli chladnější dny by mohly přinést úlevu také jejímu nemocnému bratrovi, mistru pece, v níž se její voskové sochy odívají bronzem. Okamžik obratu se hlásil ve snu, ve kterém jsme se Silvií Billeter, mou někdejší průvodkyní ke klinice Burghölzli a k Jungově

bollingenské věži, na ulici v Curychu míjely dlouhou frontu, podobnou té, která se kdysi každý čtvrtek vinula před pražskými knihkupectvími, právě se dávala do pohybu, nikdo se netísnil ani nepředbíhal, lidé mlčky, v půlkrocích, jeden za druhým vstupovali do obchodu a ti, kteří z něj vycházeli, si nesli knihu, všichni tu samou, Der Nachsommer, Pozdní léto, drželi ji jako svátost, podivovala jsem se, kolik lidí po tom nesnadném Stifterově románu touží, iniciační téma je v něm zasuto v nekonečných popisných pasážích, kdy Jindřich, inspirovan svobodným pánem von Risach, svým zasvětitel, postupně zkoumá jednotlivé oblasti přírody a různé roviny skutečnosti, v tajemném domě stojí na schodišti bílá socha nahé dívky, nymfa nebo Nausikaá, právě ona je jedním z klíčů k pochopení smyslu románu. V petrovickém parku zanechali řezbáři idoly, na nichž tam týden pracovali, řev motorových pil rušil ptáky při druhém hnízdění, mezi stromy teď stojí rohatá ženská bytost, u cesty obří hlava v přiléhavé kápi barvy býčí krve, kdybych ji neobešla, nevěděla bych, že má dvě tváře, jedna hledí k východu, druhá k západu, je to Janus či Janua, opodál dřepí dědek, vlastně jen velká hlava v klobouku se širokou krabatou kreprou, buď on, nebo pomatený Pepíček z domova duchodců, sídlícího na náměstí v budově bývalé školy, se vykálel v stinném zákoutí za chaloupkou, o které se po tři desetiletí nesoustavně, ale s láskou starám.

Nechala si v Sedle ze zdi sundat Jendovu fotografii, dcera Bohunka obraz otřela a na stole opřela o džbán, aby se na něj maminka mohla zblízka dívat. Vzala ho do rukou a chvíli si ho držela před očima, ale ani z takové blízkosti toho mnoho neviděla, přesto vnímala, jak na ní je mladý, nevinný. Také bych se na něj chtěla podívat, jenže ve Veleslavíně žádný obrázek Bohunčina muže není a ze Sedla ho kvůli tomu nepovezou. Ani svatební fotografii nemá? Ani tu. Určitě mi to už vyprá-

věla, ale já znovu poslouchám, pokaždé vyprávění rozumím jinak, pravda, pokud nějaká je, prosvítá právě v průnicích těch opakování. Fotografie nevěsty ovšem existuje, to ano, dokonce jich je víc, na jedné stojí zahalená jako Isis v závojech, s lety, která od svatby uplynula, jich přibylo, kde teď má v hromadě na zemi, byť srovnané a pokorně čekající, až bude moci znovu zaujmout své místo v nejspodnějším šuplíku komody, stále rozbitém, fotografii hledat? Byl tehdy v obličejí celý ovázaný, jak se potloukl, když s kamarádem sjížděli na kole pro dva, které šikovný kamarád sám sestrojil, Chotkovou silnicí, později na něm, už spraveném nebo zdokonaleném, jezdila s Jendou ona. Možná mělo kolo nějakou konstrukční vadu, teprve ho zkoušeli, nebo se v zákrutu silnice, blízko vrat do Jeleního příkopu vyhýbali někomu, kdo se před nimi v zatáčce nenadále vynořil, následoval pád, cestujícím v tramvaji připadal hrozivý, hroznější pád však Jendu teprve čekal, jezdci letěli vzduchem pár metrů, než se zarazili právě o ta vrata, před nimiž v květnu pětáctýřicátého přistálo kutálející se tělo Emanuela Moravce, vyhozené Němci z auta, ale nakonec to odnesl jen Jendův obličej, zhmožděný k nepoznání. Farář ve střešovickém kostele zasvěceném svatému Norbertovi, světci, který se obrátil, když do něj udeřil blesk, si tenkrát věru nemohl být jist, koho oddává, nevěstina tvář pod závojem stěží prosvítala a ženichův obličej byl téměř úplně skryt v obvazech, také těch, stejně jako závoje, od svatby přibylo, ale ani oni dva si nemohli být jisti, koho si berou. Ta velká temná hlava, která se Bohunce zjevovala v Joskově bytě, když začala ztrácet zrak, nemusela patřit Joskovi, jak si myslela, ale Jendovi, nebo někomu úplně jinému.

Koho to vlastně nosím, odkud беру přesvědčení, že babičku, ačkoli ta pro mě v životě břemeno nikdy nepředstavovala, ani když byla už velmi stará, hluchá a téměř slepá? Věděl by to doktor Zajíc nebo doktor Jung? Když tu bytost nesu na zádech

a nevidím její tvář, můžu se domýšlet, že je to babička, zvláště pak, když se jednou proměnila v harfu, podruhé v basu, ale jindy, jako právě dnes v noci, jsem ji nesla v náručí zavinutou v bílých prostěradlech nebo širokých obinadlech, byla z ní vidět pouze hlavička, avšak i ta se chvílemi v obrovské zavinovačce ztrácela. Bylo obtížné ji nést ani ne tak proto, že by byla těžká, ale že se při chůzi prostěradla rozvínovala a sklouzávala, přitom hrozilo, tak jsem to cítila, že kdyby se zcela odvinula, bytost by sklouzla na zem a ztratila se spolu s nimi, jako by mohla existovat právě jen jako zavinutá. Po mém boku šla Eda, starostlivá, vždy ochotná mi pomáhat, nicméně bylo zřejmé, že mou úlohu nemůže převzít a ani se k tomu nechystá, její pomoc mohla spočívat právě jen v doprovodu, nanejvýš mi mohla podat cíp sklouzávajícího prostěradla, v jednu chvíli tlačila prázdný vozík, pravděpodobně v naději, že na něj své břímě časem odložím, ale já jsem ani takovou pomoc nemohla přijmout, ulehčit si úkol znamenalo neuspět. Jak jsem drobounkou tvář bytosti pozorovala, připomínaly mi její rysy čím dál míň babičku, ale nepoznávala jsem ani nikoho jiného blízkého, byla to tvář někoho, kdo už přechází do jiného světa, do podsvětí neboli Xibalby v představách starých Mayů, nebyla ženská ani mužská, stará ani mladá, cítila jsem, že okamžik onoho přechodu, na který vlastně netrpělivě čekám, je stále blíž, ústa už zůstávala otevřená a dech se úžil, posléze tvář strnula v masce, tedy už nastal, aspoň jsem o tom byla přesvědčená, už tedy budu smět bytost odložit. Možná jsem to měla udělat už dřív, třeba jsem tím, že jsem ji nesla, její utrpení jenom prodlužovala, jako jsem prodlužovala život Emilce, když jsem za ní déle než čtyři roky věrně chodila, to samé si zřejmě po celou dobu myslela Eda a teď si oddechla, když pochopila, k čemu se chystám. Než jsem to však udělala, bytost vyskočila z prostěradel a stanula přede mnou vysoká, dokonce o něco větší než já, hned vzápětí však zmizela a spolu s ní zmizela pro-

stěradla a také vozík se kamsi poděl, zřejmě ho vzal s sebou kolem se řítící zběsilý motocyklista.

Koho jsem nesla? Babičku? Bohunku? Sebe? K poslední možnosti by se zřejmě přiklonil doktor Zajíc, kdybych mu sen vyprávěla, Jana Heffernanová by nejspíš řekla, je dobře, že jsi břímě odložila. Břímě? Bylo lehké, jako by ani nic nevážilo. Odložila? Samo se svezlo na zem, vztyčilo se přede mnou a vzápětí zmizelo. Byl to démon? Před dvěma dny, v neděli odpoledne jsme s Bohunkou seděly v proutěných křesílkách na verandě veleslavínského domku, kde teď na konci léta bývá mnohem tepleji než v jejím temném a chladném pokoji, či spíš kobce, jak ho nazvala Bohunčina mladší dcera, když jsem tam zašla pro knihu, zahlédla jsem na stole desky s nadpisem PŘÍBĚH SILNÉ ČERNÉ TUŽKY, píše tužka, ne já, vysvětlila mi. Byly jsme v domě samy, příbuzní odjeli, radovala se ze samoty, která ji příštích čtrnáct dní čeká, večer před jejich odjezdem byla situace doma napjatá, zases nechala v kuchyni na pultě talíř!, každý den před spaním si připravuje krajíc na snídani, překáží jim, copak to nechápe?! není v domě sama. Jak na ni kovářova slova dopadala, cítila se jako ten krajíc zabalený v mikrotenovém sáčku, aby do rána neokoral, na talíři, který Richard prudkým gestem odstrčil, málem smetl na podlahu. Pokřikování dětí ze zahrady sousedního domu vstupovalo do četby o piktogramech v mayských jeskyních, branách do podsvětí, nakloněna ke mně lačně naslouchala, aby jí neuniklo ani slovo, dospěly jsme už za polovinu knihy, na stolku se k sobě tiskla tři nebo čtyři zakrslá jablíčka, na první pohled bylo vidět, že je osahal Hadés. O dva dny později ji odvážela sanitka do nemocnice, neseděla na kolečkovém křesle, ležela na lůžku, připoutaná, aby nespadla, o několik dní dříve si pro křeslo přijel Pavel Brunclík, s bílou orchidejí, Adrieno náhradou za ně nepřivezl, ačkoli se představě, že na něm bude sedět, už nebránila. Co když křeslo,

kteřé uvízlo přece v bahně uprostřed řeky, sedají si tam na ně říční panny, prga, druga, někdy i dvě najednou, bývá mezi nimi Chloé a objevila se tam také ta neznámá, kterou před rokem i s jejím přítelem svrhlo auto z Mánesova mostu do Vltavy, bylo přece jen Adrienino?

Ačkoli označení pavilonu bylo tak jasné, A7, a tedy mělo být snadné pavilon najít, ocitla jsem se úplně jinde, u pavilonu CH, písmeno Ch se v hebrejské abecedě nazývá Cheth a znamená plot, v této fázi je smysl života zapomenut, také touha po lásce je zapomenuta, mocná zkušenost nás volá ke skutečnosti, všude bylo pusto, jako před dvěma roky v areálu curyšské nemocnice Burghölzli, jen ze zadního vchodu pavilonu Ch vyšla vyhublá žena v rozepnutém květovaném županu, posléze jsem bloudila u plotu na samém okraji areálu, kde nemocnice sousedí s vilami, než jsem se pak obloukem vrátila k hlavnímu vchodu, kterým jsem před čtyřiceti lety, když jsem uprosila vrátného, návštěvy byly tehdy mimo stanovený den a čas přísně zakázány, běžela za sanitkou, kterou přivázeli matku z Nemocnice Na Františku na operaci mozku, nakonec jí docent Fusek jen odsál krev a hlavu zašil, doběhla jsem, právě když matku na lůžku vnášeli dovnitř, ještě jsem zahlédla svoje malinově červené froté ponožky, které jsem jí den nebo dva předtím navlékla. Teprve když jsem začala sledovat stoupající číslo u vchodů označených písmenem A, hebrejské písmeno Alef znamená podle Weinreba hlavu, býčí hlavu, a také slovo, které přichází do tohoto světa z nebes jako zvolání odjinud, z nicoty, z onoho světa, zahlédla jsem konečně ve vzdálenosti několika desítek metrů vlevo před sebou A7. Ani tím však moje bloudění neskončilo. Vešla jsem do výtahu, kterým jsem chtěla vyjet do druhého poschodí, dotýkala jsem se názvu oddělení v naději, že se výtah rozjede, stál, tlačítko pro otevření dveří, D jako Daleth, písmeno, které znamená, že po cestě tímto ži-

votem najdeme dveře k jiným životům, jsem nenašla. Přičítala jsem to tomu, že je výtah označen jako evakuační, a za jiných okolností tedy zřejmě nefunguje. Teprve za hodnou chvíli jsem objevila nenápadný štítek s tlačítky, nacházel se ve výši pasu, kde jsem ho nehledala. Pohyb byl tak nenápadný, že jsem si ani nebyla jista, že se výtah vskutku rozjel, natož jestli místo do druhého patra nemocnice nevyjedu na druhou galerii v Národním divadle nebo nesjedu do druhého suterénu, ne-li přímo do podsvětí, jak se toho u nás v domě obával, nejspíš oprávněně, Emil Juliš. Ani pokoj jsem nenašla hned, došla jsem nejprve na konec chodby k číslu 1 a od něj postupovala k číslu 6, které jsem předtím nemohla vidět, jelikož dveře pokoje zely dokořán. Zdálo se mi, sotva jsem vešla, že leží hned vlevo u dveří, ale ve tváři byla tak změněná, že jsem váhavě prošla prostorný pokoj, rozdělený bílými zástěnami na čtyři části, a teprve když jsem vyloučila ostatní tři ženy, ještě nepodobnější té, kterou jsem důvěrně znala a milovala, vrátila jsem se k ní, a abych se ještě ujistila, přečetla jsem si v nohou postele cedulku BOHUMILA GRÖGEROVÁ, na náramku, který měla na pravé ruce, se příjmení opakovalo spolu s údajem A7 II 6, zjevně pro případ, že by se v labyrintu chodeb a budov ztratila. Byla to opravdu ona, nebo vlastně už to úplně ona nebyla, něco ze své podoby si s sebou odnesla do spánku, z něhož jsem ji něžnými dotyky chvíli probouzela, ztrácela se v nazelenalých prostěradlech, maličká, hlavičku neměla větší než panenka, kterou s sebou kdysi vzala do špilberských kasemat a jednou ji vyslala do studny prozkoumat podvodní království. Vykláněla jsem se k ní do světa, jehož zvláštní vůni její tělo už vydechovalo, přes ohrádku nebo plůtek, obemykal ze všech stran lůžko, stejně jako lůžka ostatních žen v místnosti, zřejmě nejen proto, aby nespadly, ale hlavně proto, aby ty, které se vydávají na cestu, och bich v řeči starých Mayů, nevzaly s sebou živé. Myslím, že by se moc nestalo, kdybych teď odešla, řekla. Vzpomeň si,

mami, jak jsme v Sedle zpívaly, připomínala jí Bohunka, aby ji povzbudila. Rozzářila se, zrcadýlka moje! Co teď čteš? zeptala se mě, jak mívala ve zvyku. Ještě pořád Merleau-Pontyho. Šeptem jméno opakovala, jako by si ho chtěla vrýt do paměti, snad jsem od něj ani nikdy nic nečetla. Nezeptala se mě jako obvykle, jestli už s psaním románu končím, ačkoli tentokrát bych jí odpověděla, ano, právě končím, už to věděla.

březen 2010 – září 2014

Daniela Hodrová

Točité věty

Vydalo nakladatelství Malvern

Vydání první

Redakce a jazykové korektury: Vendula Kadlečková

Fotografie na obálce: Daniela Hodrová

Grafická úprava a sazba z písma Clearface:

studio Lacerta (www.sazba.cz)

Tisk: Booksprint, Olomouc

www.malvern.cz

Praha MMXV

ISBN 978-80-7530-003-4

ISBN 978-80-7530-240-3 (pdf)